

f 2453

2

Handwritten notes and stamps, including the number 120 and the Roman numeral XII.

თსმულეზანი

თ. რ. ერისთავისა

II

ავტორის სურათით.

შეიქმნა 1893 წელს

საბჭო

ტფლისი

საბჭოთა კავშირის ამხანაგობის გამომცემი

1893

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 23-го ноября 1893 г.

ნ ა ა მ ბ ო ბ ი მ ო ს უ ც ი ს ა .

(მიბაძვა ძველებურთ მელექსეთა).

ა გითხრა შეილო, მოხუცმა?—თავს ბევრი გა-
დაძხვლია...

მთხოვე და გიამბობ მცირესა, ნუ გეგონები
ყბელია...

სად არ ეთრეულეფარ მთა-ბარსა, სად გადმივლია ქელია,
ას გზის მინახავს მრისხანედ, მომლიმარეთაც ბელია!

ერთსა ამბავსა გიამბობ, ძალა მიიეც სმენსა,
არ შემიშალო ბაასი, შენ ნუ გაანძრევე ენასა,
მოგიტხრობ ჩემსა ნახულსა დაწერილებითა ყველასა,
ღა ამოდ ნურას მაყბედებ, მამიშენისა ლხენასა!

როცა ხელოფეხი მერჩოდა, ომი მერჩინა შინ ძილსა,
თუ მქონდა ტყეფია, წამალი, არ დაგიღვედი შიმშილსა,
წასელას ვისწრაფდი ლაშქრათა, როგორც საცოლო
ქორწილსა,
და თოფი და ხრმალი, ცხენები, მაშინ მერჩინა
ცოლ-შეილსა!

ერთხელ ვილაშქრეთ ქისტებზედ, სადაც არღუნი
 მდინარებს,
 კლდიდამ კლდეზედ ხლტის, ღრიალებს, ჰგავს მხეცსა
 რასმე მგმინარეს...
 სოფელს მივედით ჩამლოსა, გარს შემოვერტყით მი-
 ნარებს,
 და ზოგნი შეუხტით ციხესა, ქისტთ დავესხენით მძი-
 ნარებს...

შეგვექმნა ომი ფიცხელი, თოფის კლა, ხმალთა
 ტრიალი,
 ისმოდა ვაჟკაცთ ძახილი, ჩვენზედ მოიღეს გრიალი;
 ქალთა დაიწყეს სიმღერა, *) ბალებმა შექნეს ღრია-
 ლი
 და ბევრს აუტირეთ დედ-მამა, დარჩნენ ვით ოხერ-
 ტიალი!..

რა ომსა მოერჩით მშვიდობით, დაემორჩილეთ
 სოფელი,
 სარდალსა წიგნი მიესწერეთ, გაგზავნეთ მახარობელი!
 მე კი იქ ყოფნას ვინანი, არა ვარ ღეთისა მგმობელი,
 დასაცა კი ხვედრსა ვერადე, მუნ დამხედა დაუნდობელი!

იქ ყოფნას ეხლაც ვინანი, მაშინაც მენანებოდა,
 მისთვის რომ ენახე ვაჟკაცი, ტყვია გულს დაჰძვერებოდა,

*) ქისტის ქალები ომის დროს სიმღერით ამხნევებენ
 კაცებს.

უცხო რამ გმირი, მამაცი, სანთელივითა ქრებოდა,
და მიველ და ზრუნვა დაეიწყე, თუ კი რამ ეწამლებოდა.

მან მითხრა: „ჩემო ბიძივე, მზგავსო მამისა ჩემისა,
ნურასა სწუხარ, ამოდ შენ ჯაფა მოგეცემისა,
აღსრულდეს ჩემზედ ბრძანება, უფლისა ძლიერებისა,
და ხამს დასანთქმელი დაინთქას, მგსავსად უძირო
გემისა!“

მე უთხარ: შეილო, რას იენებ ნეტა წამლისა
გლესითა?
სულ-მოკლეობა არა სჯობს, თავს ვერ მოირჩენ
კენესითა,
ბევრი მინახავს პყრობილი კირითა უარესითა,
და სჯობს გამაგრება, მხნეობა, მოთმენა ვაჟ-კაცთ
წესითა.

რა მომისმინა, წამოდგა, შემომღიმილა მწარეთა,
მითხრა: „ეხედაე რომ ეკვდებიო, ვაჟ-კაცებო, ლაშქრათ
გარეთა,
მე სიკვდილს არას ვეშიში, ნუ მიცნობ ესრედ მღა-
რეთა,
და თუ მოვედე, ამასა გვედრი, აქ მიწას მიმაბარეთა!“

ამას-და-გარდა, მამაცო, მაქვს შენთან სახვეწარია,
ნუ დაივიწყებ, გახსოვდეს ეს ჩემი საუბარია;
გეტყვი მიზეზსა, რისთვისაც სიცოცხლე გავიმწარია,
და მამასა ჩემსა უამზე, ვისგანაცა ვარ მკვლარია...

ერთხელ ენახე ქალი ერთი, მე რა გითხრა მისი ქება,
 ნინა ჰქვიან სახელათა, ვისთვის ეხლა გული კვდება;
 მთელ ხმელეთზედ იმისთანა, ფეიცაე, არსად იბადება,
 და მისის ხილვით მთვარე ჰკრთება, მისი შუქით
 ვარდი ჰქნება!

პირველათვე მე ნინამა კეთილი არ დამაყარა:
 დაეინახე, დამინახა, გულს ისარი გამიყარა,
 გამიცინა, გახლტა მსწრაფლათ, გამირბინა, გამეყარა!
 და ერთის წუთის სიამოვნე, მომისპო და გამომწარა!

რა გავაგრძელო ამბავი, მეორეს დღეს ენახე ნინა,
 მშვენიერმა გუშინდელგებრ, ისევე ტკბილათ გამიცინა,
 მკითხა: „ძმაო, ვის დაეძებ, საიდგან ხარ, ანუ ვინა?“
 და ეკადრე: „მზეო, შენსა შუქსა დაესდევ, შენი
 ჰერეტა მინა!“

მან მითხრა: „ჩემი მძებნელი მიჰმართავს ჩემსა მამასა,
 თუ იმას დაიყაბულეებ, გარდგვიხდის ერთა-ჰამასა,
 გჯეროდეს ჩემი სიტყვები, ფიცი არ უნდა ამასა...“
 და ესე სთქვა, მსწრაფლად გაბრუნდა, გული თან
 გაჰყვა ლამაზსა!

რა ვისმინე მე ესენი, კვლავ ეახსენე ღეთისა ძალი,
 ნინოს მამას მოციქული გაეუგზანენე, ესთხოვე ქალი;
 მან დასტური შემოსთვალა, მომაივინა კაცი მალი,
 და მეტის მეტის სიხარულით, წაეზარბაუდი ვითა
 მთვარალი!

ხანი აღარ დააყოვნეს, მეორეს დღეს წამიყვანეს,
 დარბაზს წინა შემოვიდა და ხუცესიც დაიბარეს,
 ჩვენ ბეჭედი მან გვიკურთხა: გაიხარეს, გამახარეს,
 და მაშინ ვკრეფუდი წინას ვარდთა, მალ-მალ ჩემკენ
 დაიხარის!..

ერთხელ მითხრა მენინამა: „მოდი ყური მომაპყარო,
 ჩემი აზრი ესე არის, სჯობს რომ ეხლავ ვადეარო:
 თუ რომ გინდა, საყვარელო, უფრო მეტად შევიყვარო,
 და ასახელე თავი შენი, თუ რომ გინდა, რომ გიქმარო.“

გირჩევე, წახედე ლაშქრათა, უნდა იზოვნო სახელი,
 ყოველი სული გაქვბდეს, არ გჯობდეს ერთი კახელი,
 თუ ვაჟ-კაცობას არა იქ, არა ვარ შენი მნახველი...
 და წადი და მასახელე მე, მაფიცე შენი სახელი!..-

ესე სთქვა და დამაშურა, აღარა დამაგვიანა;
 მითხრეს, ჯარიც იყრებო და ქისტეთზედ მიდიანა,
 ამოველ და წინასათვის გულითგან სისხლიც მდიანა...
 და აღამის გვერდის ნამტერემა, დახე რა დამაზიანა!..

ვიცი, მამა-ჩემს უამბობ, წერილათ, ამა საუბარსა,
 ანუვეშე, უთხარ: „ღმერთი მოგცემს სხვასა, კარგსა
 ვაჟსა.“
 საბრალო თავში წაიშენს, ვით მოლხინე სცემდეს
 ტაშსა;
 დაიჭი, თორემ გაიგლეჯს თმასა, წვერსა და ულ-
 ვაშსა!..

თუ შეჭხედე სადმე წინასა, უთხარ ვერ უზამ ქრო-
 ბასა,
 ქვესკნელს მივალ-თქო, იქიდგან, ეინ შესძლებს ტრფი-
 ალობასა;
 უთხარ, გიორგიმ ასე სთქვა, ზეცას გიზამ-თქო ძმობასა,
 და სხვა მოძებნე-თქო საფერი, ის გიზამს გიორგობასა!

კელავ ჰკადრე წინას: გიორგიმ ქმნა ვაჟ-კაცობა
 კახური,
 ქისტეთში დარჩა ელჩათა, შინ დაითხოვა მსახური,
 მიწას სკამს, წვიმის წყალსა ჰსომს, მოჰსძაგდა ღვინო
 და პური,
 და მიწაა მისი დარბაზი, იგივე საწოლ-სახური!..

რა ესა სთქვა, ცრემლი ღვარა, წაუვიდა ღომსა
 გული,
 მივეშველე, მოვაბრუნე, მაგრამ ვაჟ-კაცს ჰკლავდა
 წყლული,
 „მოგიკვდიო“! შემომძახა, ვერ ეშველოდი, მე ბედ-
 კრული,
 და აქ პირჯვარი გარდიწერა, განუტევა ესრეთ სუ-
 ლი!....

„ამის მნახესა, მას აქეთ, თვალთა დამაკლდა ჩინია,
 გინდა რომ ვიყო ქორწილში, არ მელხინების ღვინია,
 ომისა, ვაჟ-კაცობისა, გაგრილდა ჩემში ჭინია...
 და გემღური ხვედრო, აქამდის, მეც რად არ დამა-
 ძინეა...“

ამ სიტყვით გაათავა, ბერმა კაცმა ეს ამბავი,
დაიოხრა, ცრემლი ღვარა, გაიქნია სამჯერ თავი,
სთქვა საბრალომ: „ღმერთო, რისთვის დამანატრე
მიწა შეი...“

ღმეც დამაფიქრა ამბავმა,—მეტის-მეტად იყო მწვა-
ვი...

დ ა რ ი კ ე ბ ა

ს-ე-ა-ს-დ-ს.

როსხელ ველტოდი და ვეტროდი არშიყსა
ქალსა:
ტანად საროსა, კვიპაროზსა, ყელ ბროლ-ფი-
ქალსა,
მისთ ტუჩთა ლაღებს, შეესა თვალებს, მათ ცეცხლის
აღსა.

ჯერ მიმითვისა, შემდეგ სხვისას შეუდგა გზასა...

—გვიჯობს, მოყვასნო, მოვერიდნეთ არშიყსა ქალსა!

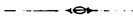
მისი მონება, დამონება—სანატრელია,
ტუჩთ მიკარება—ნეტარება, დიან მწველია;
მაგრამ მუხთლობა, ეს უღმერთობა, უფრო ძნელია!
ასე იცოდე, დაიცოდე თავსა საწყაღსა...
—გვიჯობს, მოყვასნო, მოვერიდნეთ არშიყსა ქალსა!

ოდეს იმღერდეს და გიმზერდეს, თავი არიდე,
მისნი ძმობანი და ტრფობანი, გულს მოარიდე,

თორემ ინანებ, დანანებ, მწარეთა სტირდე...
 მაშინ შენ გულისა, დადაგულისა, ვერ სდებ წამალსა...
 — გვიჯობს, მოყვასნო, მოვერიდნეთ არშისა ქალსა!

გულის ტკივილით, გინდ ღიმილით, გითხრას დარ-
 დები,
 ცრემლი სდიოდეს და ჩიოდეს — არ შეპყვარდები...
 ეკლით საესეა, მათი მსგავსი ყველა ვარდები.
 თავს ზედ წაგებ, გულს ააგებ მათსა ეკალსა...
 — გვიჯობს, მოყვასნო, მოვერიდნეთ არშისა ქალსა!

ოდეს შენ ქალმა, ცრუ — მუხთალმა, გიკოდოს გული,
 თავს ნუ იმცირებ, ნუ შესტირებ, გულ დადაგული;
 თუ არ იწამებ, თავს იწამებ, ვით ურჩი სული, —
 ორგულობისას, მუხთალობისას, ვერ უძღვებ ძალსა. .
 — გვიჯობს, მოყვასნო, მოვერიდნეთ არშისა ქალსა!

X ორჯელ დაბრმავებული

ერთი ყაზიბი ჩიოდა, თავის ბედს ემდურებოდა,
სიყრმითვე თვალთა კილონი ერთჰანეთს შესწე-
ბებოდა,
რა განეკურნა მკურნალსა, მზეს სწაღმე დაჰზორებოდა,
— რასა ჰკონებდა, საბრალო, ხელახლად დაბრმავებოდა!
— მგზავსად მისსა მეც ბრმა ვიყავ: სრულ დამხშოდა
გრძნობა, ჯინი,
სიყვარული გულს ვერ სძრავდა, არსად იყო ჩემთვის
ლხინი,
შენ მკურნალად შემომიჩნდი, იმა სენსა მომარჩინე,
შემოგხედე, ჩემო მზეო — და წამერთო თვალთა ჩინი!...

თ ვ ა ლ ე ბ ი

ვეტრფი შავსა თვალეზსა, ვეტრფი სხივეზრ მალეზ-
სიყვარულით სავსეთა, ელვა არ მაკმარესა: [სა,
დახე მათთა კამკამთა, ჰკრთიან შავთა წამქაძთა,
ისარი მკრეს მე გულსა, დღენი გამინწარესა!

მე არ მიყვარს თვალეზი, თუ რომ იყვნენ მწვანეზნი,
ეშმაკობით სავსენი, ქაჯთა დასახზარენი, .

მე გულს უემიხზუქვიან, ვერას გავიხარენი,—
ნაბერწყალი არ იხრწნის მათში ბრწყინვალეებისა!

ნაცრისფერი თვალეები, გრილნი მეტად მკრთალეები,
ტყუილად კი არა სთქვეს,—ფიჩხულთ დასაგვანები...
რა წამს მათ დავინახავ,—როგორ არ გებრალეები,—
ჯრეოლას ვიწყებ, მომივა მე დრო გაცივებისა!

წაბლის ფერსა თვალეებსა, ვინ თავს ათაყვანებსა,
სიმშვიდეს ემონება, მითვე ინატრებისა,
მათთან, თვის საუკუნეს, ტბილად გაატარებსა,—
მარადის ღა ილოცოს სახელი ღმრთაებისა!

ვიშ, ვიშ ცის ფერნო თვალნო! სიყრმისავითა მალნო!
მე ნუ მიმზერთ მრისხანედ, ანგელოზთა სამალნო,
თვენი ელევა მზგავსია, ჩემის გულის წამალნო,—
ვიოთმც სხივი გეფენოდეს სამოთხის კარებისა!...

ე ვ ა ვ ი ლ ს

აზაფხულისა დიდებავე, სტუმარო მოკლეს ხნისაო,
ტურფაო, ნაზო, სუნელიო, მშვენებავ მინდორ-
ტყისაო,
რა აპყვავდები, ფოთოლსა დაგიკნობს სხივი მზისაო,
დილას მოხვალ ღ საღამოს მგზავერი ხარ შორის გზისაო!

ჩვენც შენებრ მოვალთ სოფელსა, შევსწირავთ მრავალ ქებასა, გვიკვირს ბუნება, ვადიდებთ უფლისა ძლიერებასა, სიკვდილი გვაჰქნობს, ვით შენ მზე, და მოგვცემს განხრწნილებასა!..

მ ა ხ ა რ ო ბ ე ლ ი

(ბეპელა)

ას დამტრიალებ, მახარობელო?
ნეტა რისა ხარ მახარობელი?...
ყვავილთ ~~მარტო~~ ისართ მსობელო,
რას დამტრიალებ, სმენის მტკობელო?...

— მითხარ, რასა იქს კეკლუცი ნინა?
ვახსოვარ კიდევ?— ვიახლო შინა.
მახარობელმა არ მომითმინა,
ვაფრინდა, დარდი არ მომისმინა!...

თ ვ ა ლ ე ბ ი

(აზრი რუსულიდან)

ნახე თვალები, როგორც ისარნი,
ვითა მახვილნი განგებისანი!...
რა მწველებია, რა მალეგია,
და თვალებია, რა თვალებია?!...!

იყვნენ უწმინდეს ლაქვარდის ცისა,
 უუტკბეს დედის შვილთ ალერსისა,
 მოთინათინე, ვით სხივი მზისა...
 მაგრამ ყოფილან იგინი სხვისა!...
 } იმ თვალებს ვეტრფი ბედკრული მეცა,
 } მაგრამ შოკსა ვარ მათზედ, ვით ზეცა!...

კ. დ. ე—ს გარდცხვალეებაზედ

(მისი დობილისაგან)

ართლსა ვიხილე ქალთა მეფეაი: ტურთა დიანა,
 კეკლუცი, ნაზი, ბადრი ზნორჩი, კეთილ-ხმიანა,
 მას ვედობილე, თაყვანსა ვსცემდი ძმიან, დიანა,
 მაგრამ შავ-ბედმა, მრისხანე ხვედრმა, დამაზიანა:
 მომტაცა დაი, ვისთვის აწ ცხარე კრემლი მდინა!

რომელსა ცასა, რა ვარსკვლავთ გზასა შეუდგა ჩემი
 ნაზი დარია?...
 სადღაა ხასი, ტურთა ძვირფასი, ჩემს გულს ისარი რა-
 ზედ დარია?...

ჩვენთან ვერ გასძლო, იყო ღეთის სასძლო, მისთვის
 ირჩივა ზესთა მხარეა!..
 —სადა ხარ, ქალო, ეჭა უწყალო, მე ღღენი რაზედ
 გამიმწარეა!..
 ანგელოზთ დასში, ასი ათასში, რომ გარეულხარ,
 აღარ მცემ ხმასა;
 ნუ მუხთლობ, ქალო, ზეცისა სძალო, რათ არ მიბ-
 რალებ შენს ერთგულ დასა?..
 მოვა დრო, მეცა ეიხილო ზეცა, მომეგებები სამოთ-
 ხის კარსა,
 ოღეს თქვენ ზეცით, აღმდგარნი მკედრეთით, წარე-
 დგებით ერთად, მას სამსჯაეროსა,
 მაშინ, დობილო, სულის ატკობებლო, როს ხერო-
 ვიმნი ჰკერენ ნალარასა!..

იაფ-ნანა, ვარდო-ნანა, იაფ-ნანინაო.

ია ვარსკელაფი, რა ვარსკელაფზედ, ჩვენ დაგვე-
 ბალო,
 დედა ღმერთისამ, მოწყალებით, ჩვენ გაღმობგებდაო,
 ეაჟი მოგეცა, მით გვიწვიმა კილამ მანანაო,
 იაფ-ნანა, ვარდო-ნანა, იაფ-ნანინაო!

ანგელოზთა გუნდიდგანა ეს ვინ გვეწვიაო?
 რა წალკოტის ყვაელი ხარ, ჩემო პაწიაო?..

ტურფაე, ტკბილო, საიდგან ხარ, შენ მაგისთანაო?
იაე-ნანა, ვარდო-ნანა, იაე-ნანინაო!

ადე, დედას დაეკონე, მშვენიერო ყრმაო,
ძუძუ სთხოვე, გააგონე შენი ტკბილი ხმაო,
უბრალოთ ნულარა ჩხაეი, კარგია, ნანაო,
იაე-ნანა, ვარდო-ნანა, იაე-ნანინაო!

ქართველს ემსგავსე დიდებით, შენს წინა-პარსაო,
რომ თრთოდეს და ეშინოდეს შენი შენს მტერსაო,
მეფეს კი შენი სიცოცხლე, უნდა სულ უძღვეოა,
იაე-ნანა, ვარდო-ნანა, იაე-ნანინაო!

გაიზღები და მოითხოვე თოფსა და ხმალოსაო,
მტერს უჩვენებ ვაჟ-კაცობას და შენსა ძალსაო;
ყველაღ იტყვის: „დახე გმირსა, მტერს შენანაო!“
იაე-ნანა, ვარდო-ნანა, იაე-ნანინაო!

რომ მოემზადო საომრად გახსოვდეს დედაო,
სახელი ღმრთისა ახსენე, მიდი მტერზედაო,
გებრალებოდეს, თუ მტერი მიწას დაისკენაო...
იაე ნანა, ვარდო-ნანა, იაე-ნანინაო!

გახსოვდეს ღმერთი, გინდოდეს მისი დიდებაო,
პატიესა სცემდე, ვიყვარდეს, შენი დედ-მამაო,
არ დაივიწყო ესენი, ისე არა ჰქნაო...
იაე-ნანა, ვარდო-ნანა, იაე-ნანინაო!

ჩვიდმეტი წლის ქალს.

(მიბაძვა რუსულსა)

ქალის ქალი კი ხარ, რალად გშვე-
ნის ჩემგან რჩევა,
მაგრამ რა ექნა, რომ არა ესთქვა, გულს დაღივით
დამეჩნევა;

—ნეტა როგორ არა გრცხვენის, ამ ნაირი ყოფა-ქცევა,
დამინახავ: ხან წითლღებდი, ხან გონება დაგებნევა,
ხან დედისკენ გამექცევი, როგორ გმართებს შენ გაქ-
ცევა?..

—თაგვი არ ხარ, არ ვარ კატა, რომ მოპარვით გე-
ლამუნო,

გავგორდე და გამოვგორდე და ხან სული გავიტრუნო,
ხან ვიბობლო, წამოვცურდე, შენის მზერით გულს

ვიტყბუნო,
ვისკუბო და კლანჭი გაკკრა, ხევწნაც შენი არ ვირწ-
მუნო,

შევიპყრა და უმათ, ეახშმათ, ვით ტორუა შევხრა-
მუნო!..

ჩვიდმეტი წლის ქალს.

იგივე აზრი.

(მიბაძვა რუსულისა)

ჩვიდმეტის წლის ქალი არის—ყმაწვილ-კაცთა
ნეტარება,
რაკი მნახავს მემალეზა, დედას ეკერის, ეფარება,
აქყოლდება გაწითლდება, მაისის ვარდს ედარება...
არ ვარ კაცა ღმერთმან იცის, არც ის თაგათ მეგულობა,
რომ ვისკუპო, კლანჭი გაეკრა, მივაყენო რამე ენება...
მაშ რისთვის-ღა მერიდება, მაშ რისთვის-ღა მემალეზა?..

ს ი ნ ა ნ უ ლ ი.

(მიბაძვა სპარსულისა)

მოცა ეკვდებოდე შენთვისა, მწარეთ მებრძოდეს
მე გულო,
სიკვდილი ჩამხუტებოდეს, ჩემს სატანჯავად მოსული,
თვალნი, ბაგენი, დამხშოდეს, საფლავს ევლოდე, ბედ-
კრული,
მაშინ ასესთ:ქეი ლამაზო, სიტყვა მართალი და სრული:
„ვარ შენი მკვლელი, მაგრამ გულს, აწ მეწვივა სი-
ნანული!..“

ა ლ ბ ო მ შ ი.

შომ არ ჩამწერე მე შენს გულ ში,—ეს მიღუღებს
ტინს,
რალად მიეცნალო მე შენს „აღბოშს,“—მცირე ფარა-
ტინს?!..

თუ ჩემთვის შენს გულს არ აქვს ადგილი, რომ
დაიტოოს,
მაშ რათ გინდივარ, ან სააქაოს, ან საიქიოს?..

თუ კი არ მწყალობ, შენთვის თანა-მკედარს და
შენგნით ხელსა,
მაშ რალას აქნეე, აქ ჩაწერილსა ჩემსა სახელსა?.. ✕

1 უ ა დ ი ს ჯ ო რ ი.

(ამ დროების არაკი.)

შრთს ყადს გაექცა მსუქანი ჯორი,
(არეისა ჰყეადა იმისი სწორი).
გაიქცა საცლა გარდაიხვეწა,
მაგრამ ვერ იქმნა, ვერსად მოძიეს
თუმცა მძებნელთა დიდხანს ეძიეს.
დიდ-ყურა მხეცმა ბევრი ირბინა
შემდეგ, როცა მან დასტოვა ბინა,
ბოლოს მიაღვა ეჭთსა წყლის პირსა,

სადაც ეძინა გამხდარსა ვირსა.
 ჯორმა რა ნახა აქ ვირი, აუარ-ჩამოუარა,
 დასუნა, დაიხეიხეინა, ტყუპად წიხლები უყარა,
 ბოლოს წარმოსთქვა წყნარათა,
 მაგრამ მკაცრად და მწყრალოთა:

„დახე ამ ვირსა, უჯიშოს, რეგვენსა, გაუზრდელსაო,
 თაეს ყადის ჯორი ვადგივარ, ყურსაც არ ინძრევს
 გრძელსაო!
 არა სჯობს, ყადსა ვაცნობო, ხელში აიღებს ძელსაო,
 და ამგვარის უზრდელობისთვის, ამ ვირს მოვწყვეტავ
 წელსაო!!!“

რა ესმა ვირსა ესენი, ფეხზედ წამოდგა მარდათა,
 ჯორს პატივი სცა სალამით, თავი დაუკრა მდაბლათა,
 შემდეგ წინ წადგა მორიდებითა
 და მოახსენა მოწიწებითა:

—მშვილობა თქვენსა მობრძანებასა, ბედნიერებაე ღი-
 დის ყადისო!
 აქ განისვენეთ, ჩრდილი იჩრდილეთ, წყალი, ბალახი,
 თქვენთვის მწადისო,
 თქვენს მეტს ამ ეელში, არ ვის მოუშვებ, არა პი-
 რუტყვი აქ არ დადისო,
 მე აქ გახლდები, გემსახურები, როგორც შევიძლებ
 თქვენს საკადრისსო.

ყადისა ჯორი ამის გამგონე,
 ველარაფრისა იქნა მომგონე:

აღრენდა პირსა,
შესძახა ვირსა
ვითომც გულითა
დაჩაგრულითა:

— როგორ მიბედავ ამ გვარს ყბეღობას?
რად არ მოიშლა შენს თაეხეღობას?
შენ ეინა გკითხავს წყალსა და ბალახს?
მაგ თქმისათეინა ამოგსერი ტალახს,
გცემ და გაგაგდებ, ვერ ჰპოებ ალაგს!...“
მაშინ ვირმა სთქვა ღიმილით მწარით:
ახ, რა დროებას ჩვენ შეეცესწარით!...

— არა, შე მხეცო, შე უგუნურო! გულ მტკიენეუ-
ლად მიუვო ჯორსა,
— ყადს ჰყეეხარ მდიდარს, მასთან კარგს მხედარს, გი-
ნახავს, გიელის, როგორც რომ ქორსა,
კარგსა დარბაზში, სუფთად გიელიან, ბზეს და ქერს
გაქმევეს, როგორც რომ ღორსა,
გხედნის, გასწავლის, ასე ვკონებდი, ვეღარ ვპოეებდი
მე შენსა სწორსა,
მაგრამ მე ეხედაე, შენ შენი ჯიში კარგს ვერას გა-
წეევეს, ზარმაცსა მძოვერსა!...

ყადი გინახავს ნებეერთათა,
შენ ვერ ირჯები წესიერთათა
და მადლობისა მაგიერთათა,
დარბი, მოსულხარ ჩემს სამწერთათა!...

მამა-შენსა,
დედა-შენსა

მე ვიცნობდი ძლიერ კარგად:

დედა იყო — ზარმაცობდა, გახდებოდა სხვისა ბარგად,
მამა იყო ძლიერ მშრომი და მოძთმენი, როგორც ძიძა,
დიდუურაანთ გვარის იყო, ჩემი იყო მკვიდრი ბიძა;
ეხედავ, შენ ვერ დაგიმარხავს, ვერც სწავლა და ვერ-
ცა წესი
და ვირის ჯიშიც დაგიკარგავს, გამოსულხარ უარე-
სი!..

ჯორმა პასუხი ვერ უგო ვირს ბაასში, ვერცა ერთში,
და ვირი, მწყრალი, გაბრუნდა, ჯორს ჰკრა ოთხი
წიხლი ფერღში!..

ვერვისა ეკადრებ შედარებასა,
ვერაეის უძღენი ამ გვარს ქებასა;

მაგრამ ამ ღროვებითა,
საესე ამაყებითა,
ეპოენი ერთს ორსა
როგორც ყადის ჯორსა,

ქეყანა მოუელიათ, სწავლა ვერ მიულიათ,
მოდინა, ამაყობენ და პირი დაუღიათ!..
ვისაც ჯიბეს უჭყაეის, ამ ჩვენს საწყალს დროშია,
მამის ნაამაგევი ერთი-ორი გროშია,

ისიც ამაყობს, არავის სწორობს,
 აბნეეს ფულებსა და ყადის ჯორობს!

ზოგი ვალით ტანთ-იცომას, — მდიდრად გამპოპრანჭულა,
 სახით და ზნეობით კი საძაგლათ დაღმანჭულა;
 შინ შიმშილით წივიან, ეს კი ძღება ვითა ღორი
 და კლუბში ამაყად დადის, როგორც რომ ყადის ჯორი!

ა ბ უ ზ ე ბ ი .

„ბუზი სუყველა ბზუისო,
 ფუტკართან ყველა სტყუისო“.

ქართული ანდაზა.

როხელ ბუზებსა ჰქონდათ ყრილობა!

„ჩვენც ვიშრომითო“, შეჰსთქვეს პირობა;

გუნდად აფრინდნენ, შეჰქნეს ბზუილი...

(არ გეგონოსთ-კი, თქვენ, ეს ტყუილი?)

ფუტკრებს მიჰბადეს, მიჰმართეს მინდორს,

ცაცხვებს ეძებენ, მოედნენ მთა-გორს,

სუნნელს ყვავილებს, ბუნებით ტურფათ,

უცეინდნენ უცებ, დაასხდენ ჯგუფათ,

მარამ ამაოდ შესცქერენ მზესა,

ვერ ასრულებენ ფუტკრისა წესსა

და ყვავილები სულ წაპილწესა!..

აქ ისხდნენ ერთ ხანს, ევრას გამორჩნენ,

აფრინდენ ისე და იბზუეღესა:
 „ჩვენზედ მოსულა სწორეთ ღმრთის წყრომა!
 ეინ გაიგონა ბუზების შრომა?
 რა გეინდა აქა, მიემართოთ სკასა,
 თათლივით სილსა სხეასა და სხეასა!..“
 რა კი ესა სთქვეს შეუღდენენ გზასა,
 უცეივდენენ ფუტკრებს იმავე ღამეს
 და ზამთრის სარჩო სულ შეუჭამეს!..

ზოგიერთი ყმაწვილები ჩემობენ ფუტკრობასა,
 (ამას ტყუილს არ ვამბობ, ნუ შემწამებთ მტრობასა)
 თაეში ბუზები უფრინენენ, არ იშლიან ბზუილს,
 სხეის ნაამაგვეს სჭამენ, შემდეგ შეჭქვენ ღმუილს...
 ოხ, რა ძნელი საქმეა, რომ არ უყვარსთ შრომა!
 ამ თქმასაც თუ მიწყევენ, მქონდეს მათი წყრომა!...

ი ჳ ვ ი ა ნ ი .

(გრეკოვიტგან).

იყვარს, მიყვარს უზომოთა, მისთვისა ვარ იჭ-
 ეიანი,
 ჩემი ტურფა, გულის სული, ჩემთვის მინდა პირმზიანი,
 რაკი მიყვარს აღარც მინდა იგი იყოს ბიწიანი...
 დასტურს იტყვის ამაზედა ყველა კაცი ჭკუიანი...

1 მთხოვარა გლახაკი

ავში ვიყავე, დედ-მამა დამეხოცა,
 გავიზარდე, ვთქვი: აწ ღმერთმა დამლოცა,
 გავისარჯე — და ერთი-ათად მომცა;
 მეც შევიქენ ოჯახისა პატრონი...
 მოგახსენო, შენ ზარ ჩემი ბატონი:
 — დატრიალდა ჩარხი ჩემის ბედისა,
 (თუ მეწვია კოდეა ჩემის დედისა)
 ვადამეწვა მე, ერთს ღამეს, სახლ-კარი,
 შიგ დამეწვა კოლ-შვილი, ძროხა, ხარი;
 მეც ყვავილმა წამაქცია, დამსერა,
 ბატონებმა *) მიბატონეს ასე რა,
 თვალთ სინათლეც გამცალეს, გამძარცვეს;
 მეზობლებმა სულ ერთიან გამპარეს,
 თუ-ღა დამჩა მცირე რამე ქონება...
 მიკვირს, შემდეგ როგორ შემჩა გონება!..
 ბოლოს, ერთს ღღეს, დრო რომ იყო ბინდისა,
 ხელთ ავიღე ყვარჯენი შინდისა,
 შეშის ურმის თვლების ჭრიალს გამოვყე,
 ქალაქს ტფილისს მათხოვარად შემოვყე.
 მას აქედ მე აქ, ქუჩებში, დაედოდაე,
 მოწყალეების თხოვნას მე ძლიეს-ღა ებედაე...

*) იმერეთში ყვავილს — ბატონებს უძახიან.

დროებათა ქარიშხალთა დამბერეს,
 გამითეთრეს თმები და დამაბერეს...
 სიღარიბემ წელში ხუთად გამლუნა,
 ჭირმა, სევდამ დამცა, დამაძაბუნა!
 ჩემზედ გლახა ქვეყანაზედ არ დადის,
 საპყარი ვარ, სიკვდილს ენატრობ მარადის.
 საყდარს დაეღ თითქმის ყოველს კვირასა,
 სხვა დროს ვგდივარ ერთის კედლის ძირასა.
 უქალამნო, უშარგლო, თავშიშველი,
 ძვირად მამლარ, ხშირად მშიერი, სველი,
 მკერდს არ მწედება დაგლეჯილი მუნდერი... *)
 თავზედ დამდის: წვიმა, თოვლი, ხან მტყერი!..
 ხუთის წლის წინ პურს ავჭამდი ხუმრობითა
 შევაქცევი გამეღელთ მასხარობითა:
 ამგვარებში აძლევენ მოწყალებას,
 გლახაკებს კი არა აქეთ შეწყალება!
 რა ხუმრობა ვეღარ შევძელ ცოდვილმა,
 სულ შემპყრო მე შიმშილისა ძილმა...
 ზოგიერთი მოიგონებს მკედრის სულსა,
 სულთაობას სადილს მომცემს და ფულსა,
 მაგრამ მტირეს, რომ არც კუჭს ჰხედეს, არც სულსა!
 თუ ცხონდება მკედარი ერთის ჭამათა,
 მაშ აცხონოს ღმერთმა იგი ამითა!
 ერთხელ უცხო ღ მოკაზმული მდიდარი,
 ყარაბაღის აჯილღაზედა მჯდარი,

*) სალდათის გამონაცვალთა ტანთ-საცემლი.

მოაქროლებს, ამაყად იყურება;
 გროში ეთხოვე, ეუთხარი: „მეჭირება“.
 დამატაკა ცხენი, ჩამომიკიელა!..
 მკლავი მომტყდა, —იმან გაიღიმილა!..
 ერთი ვინცლა ეარსკვლავებით და ჯერებით
 გაესებული მოდიოდა კარგით,
 მოეახსენე: „ხრისტა რადი *), ბატონო!“
 — „ასტავე! ბოლ დასტ! ტი პოლ უჩიშ პატომო **)!“
 ასე ევდივარ, ეიძახი უპატრონო:
 „კუტი, გლახა შეიბრაღე, ბატონო!“
 ეინც გაიღლის ფეხებს დამიბარტყუნებს
 და იძახის (ასე ამითვალწუნეს):
 — „დაკა მაგას, თაეში ჩაუფაჩუნე!...“
 — რისთვისა მცემ, აბა, ჩემო ძამია?
 სამი ღღეა, პური არ მიჭამა! —
 მომცემ რასმე—ეითომც საყდარს სანთლები,
 არას მომცემ—ცემას რას მემართლები?!..
 ზოგიერთი, სულ მორთული ხავერდით,
 მობძანდება, ჰაერს მოაპობს მკერდით,
 ამაყობს და იკლავნება წელშია,
 მე ფულოსა ეთხოვე, ის ქვას მიღებს ხელშია!
 უფალმა სთქვა: „გაიკითხეთ გლახაკი“.
 ქრისტიანო! არ გაძვეთ დიდი ხარკი,
 რომ ხანდისხან მიბოძოთ თითო უ რა.
 შემიბრაღეთ, შიმშილმა გამამწარა!...

*) ღვთის გულისთვის.

**) დამეხსენი! ღმერთი მოგცემს! მასუან მიიღებ.

მ უ ხ თ ა ლ ს

(რუსულიდან)

წყალო ხეიდრმა, შავმა ბედმა, თავს გადმიარა,
დამცინა მწარედ, ამიშალა ძველი იარა!...
მითხარი, ტურთავე: რას მერჩოდი, რად შემაცდინე?
რად ჩამიტყუე, სისხლის ცრემლი რაზედ მადინე?..

თუ საკეთილოდ არ მომეცი აღთქმა და გულო,
გკითხავ: რიდასთვის აღაშფოთე შენ ჩემი სული?!
ხომ არ შექმნილხარ ჩემს ნუგეშად, ვხედავ, შენ ჩემი?
და არც სალხენად მომეკედლე ფიცის მომცემი...

ხომ არ გიყვარვარ ისე მტკიცედ, როგორც მე შენა?
ნუ თუ სხვას ეტრფი, მისთვის მხოლოდ გაქვს სულ-
თა ფშვენა?!.

შენ ვერ მიხედები ჩემს ტანჯვასა, ჩემს ვაებასა,
შენ სხვათა ტრფობა, თუ გიხატავს მზიარულს გზასა?..

შენ ვერა ჰხედავ, მე სიკოცხღის როგორა ვღუპავ,
შენ ვერა ჰხედავ, მე საწამლაეს როგორა ვსუტავ!..
დეე, მოწამლე! ეს გლახ-გული დასჩქლითე, დაწვი!..
მე ხომ ჩენს ტანჯვას არ გაგიმხელ, არ გეტყვი აწი!..
არც გეტყვი, როგორ ვესალმები არე-მარესა,
ვუახლოვდები მე ბედ-კრული შავს სამარესა!..

შ ა ვ ი ზ ლ ვ ა

ლის პირსა ედგეეარ გაოცებულნი,
 მისის გრგვინისგან გაბრუებულნი...
 რა ეუმზერ მისსა ღელვას, ეაებას,
 ახლა ეგრძნობ ჩემსა ამაოებას!

რას ეხედავ?! — წყლისა სიმრავლეს, წყალია ყოველს
 მზარესა,

წყლის მთანი აღსდგნენ, გემებმა ანძები დაიზარესა!
 ქარი ქრის, ზვირთნი მოგორვენ, ლხინი აქეს ზღვასა
 მწარესა,

ღრიალებს, ყვირის, გრიალებს სულ ანგრევს არე-
 მარესა!..

რა ქმნილან ნაე-ბარქაშები? — თუ მიატანეს კიდესა,
 ვითა ჭიქაენი დამფრთხალნი, ღომ შემქერებიან ბუღესა.
 სანდლებსა და კანჯოებსა ეაჭ თუ გზა გაუტუდღესა!
 აგერ გემები შუა ზღვას ირჩევენ ნავთ-საყუდელსა!

ქარი ქრის, ზვირთნი მოგორვენ, ლხინი აქეს ზღვასა
 მწარესა,

ღრიალებს, ყვირის, გრიალებს, სულ ანგრევს არე-
 მარესა!..

საბრალო ერთი ხომალდი მოჰსწლეთია ვით ცხვარს
 ეაცი,

იალქნებით დაბურვილი, მთვრალივითა მობარბაცი,

ანძებს აქნევს აქეთ-იქით, მოაყოლა მათ რაცრაცი,
მეგემეც კი რაცლას დარბის, როგორც ომში მხდალი-
კაცი...

ქარი ქრის, ზეირთნი მოგორვენ, ლხინი აქვს ზღვასა
მწარესა,
ღრიალებს, ყვირის, გრიალებს, სულ ანგრევს არე-
მარესა!..

ზღვა მრისხანეობს, ხომალდსა ისერის როგორც რომ
ნაფოტსა,
აგერ საცაა გაუსომს, დასანთქმელადა ჰკრავს ტოტსა,
კლდეს შეაჯანებს, ან კიდეს, ყულევს გააგდებს ან
ფოტსა,
მით მოსპობს შიგ მსხდომთ ეაებას, მხურვალე ლო-
ცვას და შფოტსა!..

ქარი ქრის, ზეირთნი მოგორვენ, ლხინი აქვს ზღვასა
მწარესა,
ღრიალებს, ყვირის, გრიალებს, სულ ანგრევს არე-
მარესა!..

ჩ ე მ ი ლ ო ც ვ ა

ეთისა მშობელი, მოვილტი შენდა,
მისმინე ლოცვა, იესოს დედაე!
მოვილტი შენდა მე მოწამლული,
გაპნკურნე ჩემი ქრილობა, წყლული.

მუხლ მოდრეკილი შემოგველები,
 მიიღე მსხვერპლად ჩემი ცრემლები,
 მე მიეუტევე ჩემსა მტანჯველსა,
 შენც აპატიე, დაჰხსენ სასჯელსა!

ჩ ი ვ ი ლ ი

(გრეკოვიდან)

აენი ს ევლანი მწვევიან, ფიქრებს მირყევენ მა-
 ლებსა,
 მიშხამენ სისხლსა, მიწამელენ, მიგზნებენ ცე-
 ცხლის ალებსა...
 ტირილი მწყურის და ნამი არ მეკარება თვალებსა,
 გულში კი ცრემლის ზღვა მიდღუს, მაგრამ ვინ შე-
 მიბრალებსა!?!...

ბედი პრისხანედ მიმზერის, დამაბრევიანა ძირს ქელი,
 გული შეძრწუნდა კოდილი, იხრწნება, როგორც
 აბედი,
 ტენი დღუს, სული კი მტკიეა, დღესასწაულობს შაე-
 ბედი,
 ჩემთვის ნუგეში აღარ სჩანს, სრულად მომეპსო
 იმედი!..

ტირილი მწყურის და ნამი არ ეკარება თვალებსა,
გულში კი სრემლის ზღვა მიღულს, მაგრამ ვინ შე-
მიბრალებსა?..

რა დამიბრუნებს წარსულს დროს, წარსულსა ნე-
ტარებასა?..

ჩემნი ყვაილნი დამჰკნარან, ნეტა რა მომცემს შევებას?
ვინ მიერთგულებს ობოლსა, მომაქცევს ყურადღე-
ბასა? —

ნუ თუ მე მხოლოდ სიკვდილი მიქადის მკურნალე-
ბასა?..

ტირილი მწყურის და ნამი არ ეკარება თვალებსა,
გულში კი სრემლის ზღვა მიღულს, მაგრამ ვინ შე-
მიბრალებსა?!..

ნუ თუ ამ ქვეყნად არ არის მეგობარი და ერთ-
გული?

არა... იმათში არსებობს მხოლოდ შური, ცივი გული:
შენი არ სწამთ, მათ არ სწამხარ, ტაძრად აქეთ ყი-
ნი, ფული!..

მათი მსხვერპლი შეიქმნები, დატანჯული, დადაგული!..

ტირილი მწყურის და ნამი არ ეკარება თვალებსა,
გულში კი სრემლის ზღვა მიღულს, მაგრამ ვინ შე-
მიბრალებსა?!

ვინღა აფასებს სიყვარულს, ვინ აძლევს გულით
გულს პასუხს?

ვინ გომეგობრებს, გაგიტანს, ვინღა დაგიტკობს მტკი-
ვანს სულს?

ვინ განგიქარებებს სევდასა, გულს ვინ გაჰკურნავს დაშ-
ხამულს?

ნუგეშის-მცემელს ვერ ჰპოვებ და მოიმატებ წყლულ-
ზედ წყლულს!...

ტირილი მწყურის და ნამი არ ეკარება თვალებსა,
გულში კი ცრემლის ზღვა მიდღუს, მაგრამ ვინ შე-
მიბრალებსა?!..

თ—ს

იდი ხანია ჩემსა გულსა, დაწყლულეულსა,
ალარც ნუგეში, არც ალერსი, არ ჰქარებია;
დიდი ხანია თავი ჩემი ალარ სდევს გულსა,
რომ ჰხედავს თვითონ ალარავის არ ჰყვარებია! ..

მ ა დ ლ ო ბ ა

(ლერმონტოვიდან)

ისთვის შეგვყარა ნეტა ჩვენ ხვედრმა,
დაგეაკავშირა ჩვენ ერთს წუთს ბედმა,
დანიშნულება თუ კი სხვა იყო,
რადგან ჩვენი გზა მალე გაიყო...

მადლიერი ვარ ყოველისფრისა:
 ცრემლების, ტანჯვის და სიმწარისა,
 ფარისეველურის, უფულო კოცნის,
 მტერთა შურისა, მეგობართ კიცხვის...

მადლიერი ვარ მე ყოველისფრისა,
 რითაც მოეტყუედი მე მსხვერპლი მტრისა;
 ისე ჰქმენ აწი, არ გამიჭირდეს,—
 მეტი მადლობა აღარ დამჭირდეს!...

~~წიგნი~~ წიგნის კადასული წიგნი შემოსულს

მენ გსურს მარადის ყმაწვილი კაცი,
 ამას არ ეტყუევი, არ უნდა ფიცი;
 რად შემოიყვარებ? განა არ ვიცი,
 შენ ჯერ ნორჩი ხარ, მე კი მოხუცი...

ფიქრმა და ღარღმა სულ დამადუნა,
 აღრე დამაჰკნო, დამაძაბუნა,
 ორმოც და ათმა წელმა გამლუნა,
 კისერში მაგრა ჩამიკაკუნა!

რად შემოიყვარებ? განა არ ვიცი,
 შენ ჯერ ნორჩი ხარ, მე კი მოხუცი...

შენ გესიზმრება ლოყა წითელი,
 თმა-შავი ბიჭი, გულის შემწველი,
 ჰქონდეს მხარ-ბეჭი და წერილი წელი,
 ახლად ყვეოდეს, როგორც რომ ველი.

რად შემიყვარებ? განა არ ვიცი,
 შენ ჯერ ნორჩი ხარ, მე კი მოხუცი...

შენ გაგაწითლებს, თუნდა სიზმარში,
 ვისაც არ უჩანს ქალარა თმაში,
 შენ აგაყრუოლებს, თუნდა ყინვაში,
 ამწვანებული ახლად უღვიაში!

რათ შემიყვარებ? განა არ ვიცი,
 შენ ჯერ ნორჩი ხარ, მე კი მოხუცი...

შენ გინდა, ცელქი ბავშვი გეტრფოდეს,
 შავთა თვალთაგან ცეცხლსა აფრქვევდეს,
 ტკბილას ღიმილით გულსა გიღხენდეს,
 თავს გველებოდეს და გაცელქებდეს...

რად შემიყვარებ? განა არ ვიცი,
 შენ ჯერ ნორჩი ხარ, მე კი მოხუცი...

რად გინდა ჩემი გამოცდილება,
 კკუა დამჯდარი, ფიქრთა ქმნილება?
 რას აქნევ ჩემსას ან ერთგულებას,
 რაკი მეწვია ესე ცელილება?...

რად შემეყვარებ? განა არ ვიცი,
შენ ჯერ ნორჩი ხარ, მე კი მოხუცი...

მაგრამ, ლამაზო, გული არ ჰკნების,
წინწკალი მასში ცხოვლად იხრწნენ? ის,
თუ მოეკარე—მსწრაფლ აღენტების,
იფეთქებს, დაგწვავს, თვითც დაიწვების!..

თუ კი დაიწვი, რად შემეყვარებ?
ტუჩსა ტუჩებზედ რად მომაკარებ?!..

— ❦ —

ქ ი თ ხ ვ ა

ამ მომიღრუბლა ბედი წყეული?..
შაენი სეედანი გულს მაწვებთან...
რადა ვარ მარტო, როგორც ეული,
— ღმერთები როდის დამიტკებთან?!..

— ❦ —

ე ჳ ი ტ ა ფ ი ა

(კნ. დესპინა ბაგრატიონის ძეგლისათვის)

იზებსა ჩემი სიცოცხლის, ვისაც ხელთ ეპყრა
გურია,
მთაერის ძეს და ძმას მთაერისას, ძმის ძეზედ
ეპყრა ყურია,
სუფევედა ქაიხოსროჲ, ჩემი დიდება, პურია,
დამტოვა ობლად, ამ სოფელს, თქვენც ჰხედავთ, ცუდ-
სადგურია.

ბაგრატიონის მეუღლა, დესპინა — მტყერი ამაო,
ორმოც და ოთხსა წელს შემდეგ, მიწა მიწამვე მჰამაო,
გვედრი ცოდვილი, მხევალი, შენ მოჰიტყევე, მამაო!
მნახველნო, შენდობა ბრძანეთ, გთხოვთ ამას წამის-
წამაო!.

და-ძმანო, თვისნო და ტომნო, ეს არის ჩემი წა-
დელი:
მე ნულა მიგლოვთ, ილოცეთ, მშიერს უძღვევით
წანდელი,
რას გაგახსენებთ, მოყვასნო, ჩემის სახელის აჩრდი-
ლი?—
სტუმრად ვარ ამ შავ მიწაში, მლილთათვის ერთი
სადილი!..

ს ა უ ბ ა რ ი

(მიცკევიჩიდან. რუსულიდან)

ტექვი მეგობარო, ნეტა რას უნდა ნიშნავდეს
 ჩვენთვის ეს საუბარია?
 რასაცა ვგრძნობ მე, რისთვის წარმოვთქვა
 სიტყვა და აზრი ჩემთვის უხმარი?
 ახლის გარდაცლა მეორე სულში, ხომ კარგად იცი,
 არ შეიძლება,
 ანუ სიტყვებით დავაქუცმაცოთ, შემოვიხარჯოთ, რა
 გამოდნება?
 ჯერ ყურს და გულს ხომ, მოგესხენება, იგი სიტ-
 ყვები არ ჰკარებია,
 რადგან უცრად იყინებიან, რაწამს ტუჩიდან მომ-
 ცილდებიან...
 მიყვარხარ, ას გზიზს განვიმეორებ; შენ კი სულ ჯაე-
 რობ, მლანძღავ მარადის,
 მისთვის, ვითომც მე არ ვგრძნობ სიყვარულს, არ
 ჩამიგდია არც ერთ ფარად ის,
 ვერც გამომითქვამს, გამომიხატავს, ვერც მოვახერ-
 ხებ მისს დამღერებას.
 მიმძინებია ძალა - მოღებულს, მივეკვლევიგარ მე
 მკედართა კრებას.
 რაჰ, მეგობარო! ტუჩით მოეწყინათ ამა აზრისა, სიტ-
 ყვის გამოთქმა...

ვ ა რ ს კ ე ლ ა ვ ს

მხივსა შენსა მინაზებულს თვალნი ჩემნი მოლა-
 ლულნი
 შეჰყურებენ მღუპარებით, გადმოსდიან ნაკა-
 დულნი!

ზეციერო, გამახსენე მე ქვეყნიერი ვარსკელავი,
 მოგონებამ განმიახლა ჭრილობანი, ძველნი წყლულნი!

როგორც მდიდრულად შენ ჰშვენი ლაქვარდოვანსა
 ცაზედა,
 ვგრედვე ჩემი ვარსკელავი შენოდა ქვეყანაზედა,
 მაგრამ ის ბედი, იმედი, მამტაცა ხვედრმა უწყალოდ,
 როგორც დღიური მთიები გაგაქრობს შენც დილა-
 ზედა!..

დ გ ი ნ ო

მკბილი ყურძნის წვენს, წითელს ვით ლალსა,
 ანუ ოქროს ფერს, ან ქარვეზრ მკრთალსა,
 ჩვენის ღარიბის ენით ეხმობთ ღვინოთ
 და ესომთ მას, მისთვის, რომ მოვიღებინოთ.

ნეტა ვინ მოსთელის ღვინის ღირსებას,
 მისს ძლიერებას, მისსა თვისებას?...
 — ღვინოა სუფრის ჯილა, მასალა,
 ღვინოა ჩვენი სიცოცხლე, ძალა,
 ღვინოა მეფე და სიყვარული,
 გამბედაობა, ნუგეში, ფული!
 ღვინოა, ცამდის რომ აღვეამაღლებს,
 გვაბედნიერებს და გვაამაყებს!
 კოქლს აძლევს ფეხებს, ბრმას უხელოს თვალსა,
 ამდიდრებს უცებ ღარიბსა მოგრაღსა!
 ღვინოა, რომ ჩვენ გვართმევს ნებასა,
 თვალის სინათლეს და გონებასა!
 ღვინო ხან გვართმევს ფეხებს და ჯანსა,
 ღვინო გვიქარეებს ხანდისხან ჯაერსა!
 ღვინოა, რომ თავს მას გვათაყვანებს,
 ღვინოა, რომ მხდალს აგულოვანებს,
 ღვინოა, რომ ჯანს უმატებს ჩვენს მკლავს,
 ღვინოა, რომ მტერს უცებ შეგვაკლავს!
 ღვინო წყაროა ბოროტებისა,
 ღვინო—წამალი უძღურებისა,
 ღვინო ახარებს გულსა კაცისას,
 გულს აფუნდრუკებს ის ზარმაცისას,
 ღვინოა, რომ ჩვენ დარდს მოგვაცხადებს,
 ზოგჯერ გვატირებს, ზოგჯერ გვაცხადებს,
 ღვინით ესომ მარად თქვენ სადღეგრძელებს,
 ღვინითა ელოცავ ერს და სამღვდელს,
 ღვინითა ესომ მე შესანდობელსა,

ღვინით ეპატიჟობ მე მეზობელსა!
 ღვინოა ჩემი მეჯლიში, ღვინი,
 ღვინოა ჩემი თვალისა ჩინი!
 ღვინოა წმინდა სისხლი ქრისტესი,
 წმინდა იგავი, რჯულთ უმტკიცესი,
 მომტყეველი ჩვენისა ცოდვის,
 კერძი ცხოვრების, ორივე სოფლის!...

ქ.

ფერხულის სმასედ

შელეგ შენი შავი ჩოხა, შელეგო!
 შავთ შეგისამებია, შელეგო!
 შელეგ შენი ყაწიები, შელეგო!
 ჩაბლახი გიხდებოდა, შელეგო!
 და სხვანი...

(მდაბიური ფერხულის სიმღერიდან)

არალო, არი არალო!
 არალო, ეარხი ეარალო!
 აუარ-ჩამოუარეთ, ბიჭეო!
 გადამეხეიეთ-და, გერიტებო!
 ჰოოი, კვირა-ცხოველო!
 შენ სალოცაჲად და მოველო!

თავ-შავი ცხვარი შემოგწირეო,
 სამთელი, საკმელიც გიძღვენ მცირეო,
 ჭრელი აბაზი, ბამბის ფთილეო...
 მღედლო, შენს მადლსა, ჩეენთეის სწირეო,
 ცოდვა და ჭირი მოგვაცილეო!...
 არალალო, არი არალო!
 აარალო, ვარხი ვარალო!
 აუარ-ჩამოუარეთ, ბიჭებო!
 გადაშეხეეთ-და, გერიტებო!
 ამბავს გეტყვი, ბიჭო, ჩეენი მტრისასა,
 იმ წუნკალა ბიგა, ბელადისასა,
 შიგ შუა-გულ კერპი დალისტინისასა.
 ძალი ბიგა გამაძლარა დუმიტა,
 ის ურჯულო, დაღეშილა უმიტა!
 უღვაშებიც შეუღებავს ინითა,
 შეჭურვილა ჩაჩქნითა და რკინითა,
 კახეთისკენ წამოსულა ლხინითა,
 წუნკალებიც თან ჰნღებია გზაზედა,
 თურმე თუში საყორნისა მთაზედა,
 ჩამოუჯდა ბიგა ბელადს, ჰკრა ტყვია,
 (ძუძუს თავზედ თურმე ახლაც ატყვია)
 ერთი ლეკიც შუა გაუხერგტია,
 დაპრევია, სხეები ხრმლით უქლეტია,
 ერთიც ჩეენსა ჩამოიყვანა ტყვეა...
 ახლა იმის ამბავს წერილად გეტყვია:
 ის ტყვე ძლიერ შეგვეჩვია ყველასა,
 ზოგჯერ გვშველოდა ვენახის ყველასა;

თამაშობდა, დაელოური უხდებოდა,
 მარდი იყო, სამს ნაბადზე ჰხტებოდა!...
 ერთს ღღეს ენახეთ კოხტა ლეკი არ არი,
 აღარც მოჩანს ჩემი ხანჯალ-ქამარი!
 მაშინადე დაეიძახე მღევარი,
 ეთქვი: ურჯულო გასწევს როგორც მწვევარი!
 მტერი იყო ჩვენი მეტის-მეტია...
 დაეირბინეთ სიმინდი და ფეტვია;
 ენახეთ, კოხტა გდია როგორც ბელტია,
 მაშინ შეჰხედა ჩვენი ბიჭი ტეტია,
 იმასავით გულადი და ხეტია,
 ვადუჭირა კოხტას დიდი კეტია,
 (სასიკდილოდ აღარ გაუმეტნია)
 დაახვია თაეში ბრუ და რეტია...
 მოვაბრუნეთ ჩემი კოხტა ლეკია,
 იღრინება როგორც ძაღლის ლეკვია,
 ფრჩხილით კბილს სწევს, დაიკვნითა ნეკია...
 დიამბეგი გყვანდა ჩიტი-რეკია,
 ჩაუყვანეთ, დაყენა ლეკრია...
 არალალო, არი-არალო!
 აარალო, ვარხი ვარალო!
 აუარ-ჩამოუარეთ, ბიჭებო!
 ბანი მითხარით-და, გვრიტებო!
 ჰოოი, კვირა-ცხოველო!
 შენ სალოცაეად-და მოველო!
 ცხვარი მოგართვი და ნასუჭი,
 ზედაში და ქადა-ნაზუჭი...

არალალო, ეარხი ეარალო!
ოპო, პო, ჰო, ოპო, ოპო, პო...

— თქვენი გამარჯვებისა იყოს!

წ ე ა ლ ი

I

გოვლად მოწყალე უფალმა ღმერთმა,
მიუწოდომელმა, არსებით ერთმა,
სოფლის ქმნილების მესამე დღესა,
ასე ინება, ²ეს განაწესა:
ბრძანა და იქმნა, მისივე ძალით,
ერთ წილ ხმელეთი და ორ წილ წყალი...
ამის სიმრავლეს ვერ სწედება თვალი,
განსდგა, განიყო მრისხანე, მალი.
განიყო ზღეებად, ოკეანებად;
სად შესდგა ტბებად, რბის მდინარებად...
დღეს ვხედავთ ჩვენ მათ სხვა და სხვა ფერათ,
ვინ ასწერს, მოსთელის წყალთა ღირსებათ!...

II

ზოგნი მათგანი გემს იალქნიანს
მოაქროლებენ სამ-სამ ანძიანს,

ზოგნი მთიდგანა გადმოჰხუიან,
 მტეხრად, ქუხილით მხეცებრ ღმუიან!
 ზოგგან კლდიდგანა მოჩანჩქარებენ:
 ბროლნი, სპეტაკნი მოჩანჩხარებენ!
 ზოგგან მიწიდგან, ნაზად და წყნარად,
 ლამს აჩქროლებენ მარად და მარად!

III

კაცი ცოდვილი და უგუნური
 ბრიყვდება ზოგჯერ, ვით უსუსური,
 რა ჰნახავს წყალსა აღლეგებულსა,
 გადარეულსა, გახელებულსა,
 გინდა ანგრეედეს არე-მარესა,
 შედის, მიიწევს გაღმა მხარესა,
 შედის და ჰპოებს სიკვილსა მწარეს,
 თავს ირჩობს, ჰკარგავს ჯვარს და სამარეს!

IV

წყლით არ იყო რომ ჩვენნი ცოდვანი
 წარიღენა სრულად? და კიღობანი
 ძლიეს არჩენს, იცავს შეიდთა მართალთა,
 სადაც ღღეს შეენის არარატის მთა.

V

იესო ქრისტემ ჩვენ რა გვიჩვენა?
 მხსნელმა არ იყო გვისმინა ჩვენა:
 „ეინცა არ იშვეს წყლითა და სულით,

ვერცა ელირსოს სასუფეველსა!“
სისხლი და წყალი *) სდიოდა წყლულით,
ჯოჯოხეთისა დამარღვეველსა!...

VI

მაშ, ძმაო ჩემო, წყალია ჩენი
ხვედრი, სიცოცხლე გამოსაჩენი;
წყალი—ბუნება, ძალა, ცხოვრება,
წყალი სიმდიდრეს შეესწორება;
წყალი გზა არის ჩენთვის მტრობისა,
წყალია ჩენთვის—გზა ვაჭრობისა,
წყალი დამსჯელი უმეცრებისა,
მომყენებელი დიდის ვნებისა,
წყალი დამშრეტი ცეცხლის ალისა,
სახმილისა და ცოდვის ძალისა.
წყლითა ცხოვრობენ ერთობ ცხოველნი:
თევზნი, ჭიანჭი, მიწას მძრომელნი,
მფრინველნი, მლილნი და მცენარენი,
რითაც საესეა არე-მარენი;
ოთხფეხ, ორფეხნი და პირმეტყველნი,
უფლისა მიმართ მადლობის მთქმელნი
უწყლოდ არ არის არსაით შეება,
უწყლოდ არ ვარგა ჩენი ცხოვრება!...
წყალია ჩენი აწმყო დიდება,
ურჯულოება წყლით იწმინდება!

*) სახარება იოანესი, თავ. 19, 34.

დათვი და ცხვრები

ხერებს დაეხოცათ მწყემსები, ძაღლებიც, მცვე-
ლი ფარისა,
დარჩნენ ოხრად და ტილად, მტრისგანაც შესა-
წყალისად...

მოგესხენებათ მტრადა ჰყავსთ მხეცები მრავალ გვარისა:
მგლები, აფთრები, ფოცხერები, მქონენი მახვილ ბრჭყა-
ლისა,

აენი და შეენი...

ცხვარნი და კრავნი
რა დარჩნენ მარტოდ

და უპატრონოდ,
დიდხანს იხტუნეს,
უნაფარდეს მზეს...

არ ახლდათ კაცი...

გაუძღვათ ვაცი

და მიიყვანა ერთს დაბურჯულს ტყეს,
აქ დაბინადნენ და დაისვენეს...

უცებ, შეჰხედეს, გამოჩნდნენ მგლები
და მოცუნცულდნენ ჰლოუტი მელეები,
მსურველნი—დასჭრან კრავებს ყელეები!
ამ ღროს' გადმოდგა დათვი მთაზედა,
ბლავის,
იძახის:

„ნუ გეშინიათ, მოგეშველებით!..“

რა იცნეს იგი ბოხსა ხმაზედა,
მგლები შეცვიდნენ იქვე ტყეშია,
მელები ჩაძერნენ სოროებშია...

მობრძანდა დათვი...

არ იცის ხლართი,

როგორც მელიამ, —

მრუდის და მართლის პირში მთქმელია...

მოიხმო ვაცი და უთხრა გულითა მტკიენეულითა:

„გაეიგე, დაობლებულხართ, ამისთენი ვწუხნეარ სულითა;
ნუ გეფიქრებათ მტრისაგან, მანამ მე გყვეართ ცოც-
ხალი, —

ჩემს კალთას ქვეშე იზრდება ბევრი ბედკრული, საწ-
ყალი...“

— „თქვენს მფარველობას ჩვენ რა ღირსნი ვართ“, —

მიუგო ვაცმა მჩხანის ხმითა: —

თუ გვიპატრონებ, ჩვენ რაღა გვიჭირს, მყუდროდ ვი-
ცხოვრებთ თქვენით და ლეთითა“.

ამ გვარის თქმისთვის, მორჩილობისთვის დათვი, გრძნო-
ბისგან თვალ-ცრემლიანი,

თხას ჰპირდებოდა ჯილდოდ მრავალსა და მთაც უბოძა
მას თრიმლიანი...

დათვი დაბრძანდა ერთის ხის ძირსა, ჰულობს და ჰპატ-
რონობს ცხერისა ფარასა,

ვინ გაუბედავს კრავი მოსტაცოს, ვინ გაუბედავს ან
მოპარვასა,

მაგრამ ყოველ-დღე — თითო აკლდება,

თუმცა ვიცით კი, რომ არ უკვდება!..

თურმე ბატონი, ეს ჩენი დათეა, ყოველ დღე კრავებს ეთამაშება, ხან გაავორებს, გამოავორებს, ასე აწვალებს, არ აღწევს შებებას, ამდენსა სჯიჯგნის, რომ მიამკედაროს, შემდეგ დაჰბეჯავს, დაადებს ყურსა და, ამნაირად, თითო ბატკანსა ყოველ დღე ჩანთქავს, როცა კი ჰსურსა!...

ც რ უ მ ო ფ ი ც ა რ ს

(თ. მ. გ.—ს.)

აღ მინდა კაცი ღმრთისა მგმობელი,
ან რად იქნება მისანდობელი,
თუ კი ღმრთის ფიცსა შესცვლის ადვილად,
სულს მიატოვებს, ქალს სდევს ხადილად...

ალარა შიშობს, ღმრთის ფიცს ქალს უძღვნის
და მუხანათობს!..—სხვებს რალადა ჰრყენის?!...
—უბედურება გამრაველდა ჩვენში,
ფიცი სიცრუის გვიპყრია ხელში...

ქუნწი გმიწი

(პუშკინიდან)

წამოდგენა პირველი

(ბურჯში)

აღბერ და ივანე

აღბერ

აქ მოხდეს—მოხდეს, უნდა გავიდე
მე ჯირიოშია... აბა, ივანე,
მაჩვენე აქა ვგ მუზარადი.

ივანე (მიართმევს მუზარადს)

გახერეტილია, სულ წამხდარია,
არ შეიძლება ამის დახურვა...
ახალი უნდა ეიზოენო სადმე.
რა რიგადა მკრა იმ დაწყველოლმა!..
ახ, დელორქ, დელორქ! მოგტყდეს კისერი,
შენ შევაჩვენა ჩემმა გაზჩენმა!

ივანე

თქვენც გვარიანად გადაუხადეთ:
უზანგოები დააცლევინეთ,
ცხენიდან მარჯვედ გადმოუძახეთ,

ასე რომ მთელს დღეს უსულოდ ველო...
 მისი მორჩენა ღმერთზე ჰკიდაა...

ახლები

ის ხომ ზარალში მაინც არ არის;
 მას პოლოტიკი ვენეციისა
 მთლად გადაურჩა; მკერდი კი თვითონ
 გროშად არ უღირს, არც სხვას იყიდის.
 რად არ მოეხადე იმას თავიდგან
 იქ მუზარადი! მოეხდიდი, მე რომ
 არ შემრცხვენოდა იქ ქალებისა
 და ჩვენის მთაერის... წყეულო დელორჟ!..
 ნეტაეი ჩემთვის შუბლი გაეპო!
 ტანისამოსიც რომ მეჭირვება...
 ამ ბოლოს დროსა, ყველა გმირები
 და რაინდები იყვნენ მართულნი
 ატლას-ბამბითა და ხაყერდითა;
 მე კი მარტოკა ვიყავ ჩაცმული
 აბჯარ-ჯაე შნითა მთაერის მეჯლიშში.
 მოეიბოდიშე მხოლოდ იმითი,
 რომ ჯირითშია მიველ შემთხვევით...
 მაგრამ მითხარი: დღეს რაღა ეუთხრა?
 ახ, სიღარიბე! ახ, სიღარიბე!
 როგორ გვიკმუხაე, გვიმცირებ გულსა!
 როცა დელორჟმა მძიმე შუბითა
 მე გამიხერიტა ზუჩი, და ცხენი
 მკვირტლად გაიგლო, მაშინ მეც ვქუსლე

ჩემსა ემირსა—ცხენების თვალსა
 და თავშიშველი გამოეუდღეჟი
 გრაფსა დელორქსა... წამოვეწიე...
 რომ შემოვრტყოცნე, გადავისროლე
 ოც ნაბიჯზედა, როგორც რომ ბურთი.
 მაშინ ქალები ერთობ წამოდგნენ;
 თვით კლოტილდამა, უნებურადა
 შეჰყვირა, უცებ ორივე ხელები
 მან მიიფარა ლამაზ თვალებზედ...
 და კარის კაცნი მიქებდნენ ძალას,
 სიმამაცესა და სიმარჯვესა!
 მე კი, გარწმუნებ, სულ გადვირიე
 მუზარადისა გახერგვისათვის...
 აბა, მითხარი მიზეზი ჩემის
 უცნაურისა მამაცობისა;
 მითხარ, რა ვუყო?—ძუნწობა, სწორედ...
 დიად, ძუნწობა!... განა არ იცი,
 შემეყრებოდა სიძუნწე, რადგან
 ერთს ჰერს ქვეშ ეცხოვრებ მამა-ჩემთანა...
 ნეტა რას შერება ჩემი ემირი?

ივანე

ძალიან კოჭლობს; იმაზედ ჯდომა
 ჯერ, სწორედ გითხრათ, არ შეიძლება.

აღბენ

რა გაეწყობა... შავს ცხენს ვიყიდი:
 არც ბეერს ითხოვენ, ვგონებ, იმაში?

იგანე

ბეერს არ ითხოვენ, მაგრამ ფულები
შემოგვლევია.

ალბერ

ნეტა, რა გითხრა
იულის კერძმა, ცრუ სოლომონმა?

იგანე

მოგახსენებდათ, რომ უგირაოდ
ფულს აღარაღვის აღარ ვაძლევო.

ალბერ

ქრისტემ დასწყევლოს! მე სად ვიშოვნო
გირაოები?

იგანე

მეც ასე ეუთხარ.

ალბერ

მერე?

იგანე

ქოშინობს და იბუზება.

ალბერ

ასე ეტყოდი მამი-ჩემისას:
მდიდარია-თქო, როგორც ურია...

ჩაკვდება, დღეს-ხვალ, და მე, მარტოკა,
ერჩები მემკვიდრედ.

იგანე

ეგეც ვუთხარი.

აღბერ

მერე?

იგანე

ქოშინობს და იბუზება.

აღბერ

შენ, ჩემო თავო!

იგანე

თვითონ უნდოდა

მას თქვენთან ხლება.

აღბერ

მადლობა ღმერთსა!

თუ კაცი კი ვარ, იმას აქედან

მე არ გაეუშვებ: თავი დაიხსნას...

(კარებს აბრაზუნებენ)

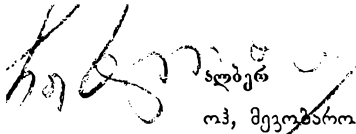
ვინ არის მანდა?

(შემოდის ურია)

ურია

უუმიდაბლესი

თქვენი მსახური...

 ალბერ

ოჰ, მეგობარო!

შეჩვენებულო, ჩემო ურიაე,
 პატივცემულო, ჩემო სოლომონ,
 მობრძანდი აქა: მა'შ, როგორც მესმის,
 ვალს ალარ მანდობ?

ურია

ეჰა, მოწყალეე,

ბატონო, გმირო, თქვენს თავსა ვფიცავ,
 მზა ვიქნებოდი, სიხარულითა,
 თქვენს სამსახურსა, სიამოვნებას...
 მაგრამ რა ეუყო, არ შემძლიან...
 ფული სად არის, ეინ მომაქევა?
 სულ დავიღუპე, თქვენებრ გმირებს რომ
 მწედ შევექენი... ალარ მაძლევენ...
 თქვენდა მინდოდა თხოვნა, ვედრება,
 ვგებ ცოტა რამ გებოძებინათ,
 ძველი ვალიდან...

ალბერ

შე აეზაკო!

ფული რომ მქონდეს, ხმას კი გაკცემდი?!.
 კარგია, კმარა, ჩემო სოლომონ,
 სულ ამოყაჭე ყვითელ-ყვითელი,
 ასიოდ ოქრო... ჯიბეებს ნულარ
 დამაჩხრეკინებ..

ურია

ასიოდეო?!

შე დალოცვილო!.. ასი რომ მქონდეს!..

ალბერ

ჯერ გამიგონე... არა გრცხვენინან?
შენს კარგს მეგობარს არ გამოიხსნი?

ურია

თქვენ თავსა ეფიცავე...

ალბერ

კარგია, კმარა!

შენ გითხოვია გირაო, მაგრამ...

მე შენ რა მოქცე საწინდრად, მითხარ?—
ლორის ტყავი თუ?... მე რომ გირაო
მქონოდა რამე, ხომ გაეყიდიდი.
შე ლორო, შენა! ჩემებრ გმირისა
სიტყვა უბიწო არ კმარა შენთვის?

ურია

თქვენი სიტყვები, თქვენი ბრძანება,
მანამ ცოცხალხართ, დიად ბევრს ნიშნავს:
იგინი უცებ, სულ აღვილადა,
თქვენ გაგიღებენ განძის ყუთებსა,
ფლამანდიისა ვაჭრებისასა,
მაგრამ ეგ სიტყვა მე რომ გადმომცეთ,

საწყალ ურიას, და—ღმერთმა ნუ ქნას—
რომ მიიცვალოთ... მაშინ ის სიტყვა
ჩემს ხელში, სწორედ, მსგავსი იქნება
გასაღებისა მღელვარე ზღვაში
გადაგდებულის, კლექტილის ყუთის.

აღბერ

ნუ თუ მამაზედ უწინ მოკვდები?

ურია

ეინ უწყის ევა? ჩვენი ღლები,
ჩვენგნით არ არის, ეიცი, დათვლილი...
წარვიდა ღამე, წარვიდა ღღეი,
ერთი ყმაწვილი წუხელ ყვაოდა,—
ღღეს გადიცვალა... ოთხმა მოხუცმა,
ოთხად წახრილთა, გაიღვეს მხრებზედ
და ხენეშა-კენესით მათ წაასვენეს
სამარემდინა... დიღ, ბატონო!..
მამა თქვენი ჯერ მხნედა ბრძანღება,
ღმრთით, კიღვე გასძღებს ათს, ოცს, ოც ზღუს,
ოც ზღ თხუთმეტს წელს; ორმოცამდინაც,
ეგონებ, შეაწვეს...

აღბერ

მიჰქარავ შენა!

ოც ზღ ათს უკან მე შეევიქნები ორმოც ზღ ათის
ღა მაშინ ფული რიღასთეის მინღა?

ურია

ფული, ბატონო? — ფული ყოველთვის,
ყოველ დროშია — საჭირო არის...
ყმაწვილი კაცი ფულში დაეძებს
მარჯვე მსახურებს, ჰგზავნის იქა-აქ;
მოხუცი ეძებს მათში მეგობრებს,
იმედიანებს და უფრთხილდება,
როგორც რომ თავისს თვალის სინათლეს!..

ალბერ

არა, მერწმუნე, რომ მამა-ჩემი
მათში მსახურებს კი არ დაეძებს
და არც მეგობრებს! ის ჰხედავს მათში
მებატონეებს და მათ ჰმსახურებს
თვითონ ერთგულად, როგორც რომ მონა
აღჭირისა, როგორც რომ ძალღი,
ჯაჭვით დაბმული, ცხოვრობს ქონშია,
უცეცხლოშია, მარტო წყალსა ჰსომს,
ხმელა პურსა სჭამს, ღამე არ სძინავს,
დარბის და გმინავს, და იყფება! —
ოქროები კი, ზანდუკებშია,
მყუდროდ აწყვია, მძეიდობიანად...
მაშ მომითმინე, გაჩუმდი ეხლა,
როცა იქნება, მე მოვიხმარებ
იმ ოქროებსა, მოვიმსახურებ;
დაუფრთხოვ მე მათ მყუდროებასა!

ურია

ღიღი, მჯერა მე, რომ მამის თქვენის
დამარხეაზედა ცრემლებზედ მეტი
ოქრო ითხევის!.. ინებოს ღმერთმა,
მალე გაღიროსოთ მემკვიდრეობა.

აღბერ

ამინ!

ურია

ეგონებ, რომ შეიძლებაოღეს...

აღბერ

რა?

ურია

ვითომ ვფიქრობ _ საშუალობას...

აღბერ

რანაირია?

ურია

მოხუცებული, საწყალი ვინმე,
სხვა-და-სხვა წამლის შემზავებელი...

აღბერ

ხომ არ ზარაფობს და შენსავეთა
არა ჰყვლიფს ხალხსა?.. ან თუა შენზედ

პატიოსანი და ათზედ ასს წილს
ხომ არ თხოულობს იგი სარკებელს?

ურია

არა, ბატონო, მისი ეაქრობა
სხვა ნაირია: იგი ამზადებს
უცხო წამლებსა... გასაკვირვალსა...
მათ საოცარი მოქმედება აქეთ...

ალბერ

რად მეჭირვება?

ურია

ერთს კიქა წყალში,
სამიოდ წვეთი საკმაო არის...
ვერც გემოვნებით და ვერც ფერითა
ვერას შეატყობთ... მაგრამ ვინც დაჰლევს,
ვერც ტკივილს იგრძნობს, ვერც გულის რევას,
ისე მოკვდება უტანჯველად.

ალბერ

შენი მოხუცი საწამლაეს ჰყიდის?

ურია

დიად, ბატონო... იმიტიც ეაქრობს.

ალბერ

მერე? რას მირჩევ?.. ვისესხო მისგან
ორასიოდე შუშა წამალი

და თვითო ოქროდ გამივა თვითო...
 ხომ ასე ჰფიქრობ?...

ურია

არა, ბატონო!
 მე რას დამცინით... ასე მეგონა,
 რომ მამის თქვენის სიცოცხლე კმარა,
 აწი ღრო არის, რომ განისვენოს...
 ფიქრობ: იქნება თქვენ ინებებდით...

ალბერ

მამის მოკვლასა?!.. როგორ მიბედავ,
 შე აეაზაკო?! დასტურ იუდავ!...
 ივანე, თოკი!... სტაცე ურიას!...
 როგორ გაბედე შენ მაგისი თქმა?...
 შე ძაღლო, შენა!.. გველის წიწილო!..
 არ იცი, რომ მე, ემაგ თქმისთვინა,
 აქ ჩამოგარჩობ, ლობის მერქანზედ?..

ურია

გებუმრებოლით, თქვენს მზესა ეფიცავ!

ალბერ

ივანე, თოკი!

ურია

გებუმრებოლით...
 ვინ გაპბედავდა?!.. ფული მოგართვით...
 (ურია გადის)

აი, სადამდინ მიმალწევინა
 მამის სიძუნწემ!.. რა გამიბედა!!...
 ეინ გამიბედა?!—იუღას კერძმა!..
 სულ მთლად ეკანკალებ... ივანე, მასეი
 პატარა ლეინო!.. ივანე, გასწი,
 გამოუდექი იმ ურიასა
 და გამოართვი ის ოქროები,
 რომ იძლეოდა... ან არა, მომე,
 ჯერ საწერელი... იმ ავაჯასა
 ბარათს დაუწერ.—მაგრამ, გიბრძანებ,
 აქ არ მომგეარო, არ დამანაზო
 მე ის იუღა... მოიცა, მაცა—
 მისს ოქროებსა სუნი ექნება
 საწამლაეისა, როგორც რომ ვერცხლსა
 მისის წინაპრის... მე ლეინო გთხოვე.

იგანე

ლეინო არა გვაქვს არც ერთ წვეთი.

აღბერ

რომ მოგეიეილა ესპანიიდგან
 ჩეე... ჩეენ... საჩუქრად, რემონისაგან?

იგანე

წუხელ წაეუღე ავადმყოფს მკედელს
 უკანასკნელი ერთი-ღა ბოთლი.

აღბერ

კი მახსოვს, ვიცი... მაშ წყალი მასეი.
 ამ გადაღლებულს, წყეულს სიციცხლეს
 სიკედლი მიჯობს... კმარა მოთმენა!
 გადავიწყვიტე: წაეალ მთაერთან,
 ყველას შეეჩივლებ, რომ მამა-ჩემსა
 მოაეღვეინ.ას ჩემთვის რიგზედა,
 როგორც შეილისთვის... თორემ მე ასე,
 ძაღლის ლეკვივით, სიციცხლე სწორედ
 არ შემიძლიან... თავვის წრუწუნა
 ხომ არა ეარ, რომ გაეძლო ხერელშია!..

წამოდგენა მეორე

(სარდაფი)

ბარონი *)

ოგორც ყმაწვილი თავქარიანი,
გიჟმაჟი, ცელქი, დაუდგრომელი
ისწრაფის ხილვას ~~როგორც~~ ქალის,
ანუ ღიაციის უგუნურისას,

მისგანვე უღმრთოდ მოტყუებულის,
ეგრედვე მიჯნა, მ' აელს დღეს ველოდი,
იმ წუთს, რომ აქ მე ჩამოესულიყავე,
ჩემს საიღუმლო, ბნელს სარდაფშია,
ერთგულს ყუთებთან... ეიშ, რა დღე არი!—

*) ბარონი—ესპანური სიტყვაა და ჰნიშნავს ხარისხოვანს აზნაურს, ანუ შთამომავლობითს კეთილშობილს მემამულეს; ასე უწოდებენ როგორც ესპანიაში, აგრედვე გერმანიაში, რუსეთში და სხვა სამეფოებშიაც. ამ გვარადვე გრაფი ი გერმანული წოდებაა ხარისხისა და იგივე მნიშვნელობა აქვს დღეს ხსენებულს სამეფოებში.—ეს წოდება განასხვავებს დაჯილდოებულს ამ ხარისხით პირს, სხვა უბრალო აზნაურიშვილზედ, როგორც ჩვენში (საქართველოში) იყო განსხვავება პირველს—აზნაურიშვილს შორის და შუა აზნაურიშვილისა და ცალმოგვ აზნაურიშვილის შორის.

შენიშვნა მთარგმნელისა.

დღე ბედნიერი!.. დღეს შემძლიან —
 შექცევა ყუთში, აუფსებელში,
 ჩაეყარო ოქრო კვლავ ერთი მუჭი.
 ხომ ცოტა არის, ასე გვეგონია,
 მაგრამ საუნჯე ცოტ-ცოტაობით
 იზრდება. სადღაც მე წამიკითხავს,
 რომ ერთმა მეფემ თვისთა მხედართა
 უბრძანა თვითო მუჭის მიწისა
 მოტანა. ესრედ გაკეთდა გორა,
 ტურფად ამაღლდა, ამაყად მტკერი.
 მაშინ მეფესა შეეძლო მზერა
 მისი სერიდგან და მიმოხილვა
 ევლთა საეცეთა, თეთრის კარვებით,
 და ზღვისა, სადაც სცუქენ^ს ამაღლდნი.
 ვგრედვე მეცა, რა მომაქვს თვითო,
 პატარა მუჭა, სარდაჟში ხარკი,
 ჩვეულებრივი, მით ავამაღლე
 აქ ჩემი ბორცვი; მისის ქელიდგან
 მე გადავხედაე, რასაც კი რომ ევლობ...
 რისა არა ვარ ან კი მფლოზელი?..
 ეით რომელსამე ეშმაკს, სატანას,
 აქედან ძალ-მიძს ემართო ქვეყანა.
 თუ კი ვისურვებ— დასტურ სამეფო
 სასახლეები აშენდებიან
 და მშენიერნი ჩემი ბალები
 დერიეებით აღიესებიან;
 თუ კი ვისურვებ, მოვიწადინებ,

მე მუსიკოსნი ხარკსა მიძღნიან ჟ.
 და გენიოსნი მემონებიან!
 მასთან კეთილსა, მშრომელსაც მასთან—
 ღამე ნატეხსა და მოქანცულსა—
 ექმნებათ ჩემგნით ჯილდოს ლოდინი
 მოწიწებითა; დავსტვენ თუ არა—
 მორჩილად, თრთოლით, შემოიპარვის
 სისხლით შესერილი ბოროტებაი,—
 შემოცოდება სისხლის მწყურვალი,—
 დამიწყებს ლოკვას ხელებისასა,
 თვალეში ცქერას ყურადღებითა,
 რომ წაიკითხოს, ამოიკითხოს,
 მათში სურვილი ჩემის ნებისა!..
 ყოველიფერი მემორჩილება,
 მე კი მორჩილი არაფრისა ვარ;
 მე მესმის ძალა ჩემის დიდების,
 ჩემის საუნჯის ძლიერებისა,—
 და მე ეს ცოდნაც კვალად მეყოფის.

(ჩასტკერის თავის ოქროებს)

თითქო რომ ბევრი აქ არ არისო,
 მაგრამ რამდენის კაცთა ზრუნვისა,
 სიკრუის, ცრემლის, წყვეა-ვედრების
 ივი ჩეენდა არს წარმომდგენელი!

(სჩხრევავს ოქროებს)

აი, ბაჯალლო, ძველებურია,
 დღეს მომიტანა მე ერთმა ქერიემა,
 (სამი ობოლი თან ახლდა მასა);

მაგრამ მანამდინ მომცემდა ამას,
 შუადღემდისინ ფანჯრების წინა
 იყო დაჩოქილ, მწარედ მოსთქმიდა,
 წვიმა შიგ პირში უშხაპუნებდა,
 ის კი იქიდან აღარ იძროდა,—
 ფარისელობდა, ვგონებ, თვალთმაქცი!
 შემეძლო მისი გაგდება, მაგრამ
 რაცღა მამხელდა, რომ ქმრისა ვალი
 მოეტანა მას ჩემთვის, რადგანაც
 ციხეში ჯდომა ეზარებოდა.
 აი, მეორე, ოქრო წითელი...
 ზარმაცი თიბოს მოტანილია.
 სად იზოენიდა, ის არამზადა,
 გაქნილი, პლუტი? მოიპარაედა,
 ან დიდ შარაზედ, ღამე, ტყეშია...
 ოჰ, ღმერთო, ღმერთო, ჩვენ რომ ვიფიქროთ,
 წარმოვიდგინოთ, რომ, რაც აქ განძი
 დაცული არის და რაც რომ მისის
 შექმნისათვის დათხეულია,—
 ცრემლი, ოფლი, თუ სისხლი უმანკო,
 რომ მსწრაფლ აღმოსკდნენ დედა-მიწიდან,—
 ქვეყანა ისევ წარირღენებოდა
 და მე ჩემს ერთგულს სარდაფებშია
 დავირჩევბოდი... მაგრამ დრო არის...
 (ზანდუკის გაღებას აპირობს)

ყოველთვის, როცა ყუთის გაღებას
 დაევირები,—მომდის კანკალი,

სულ ავენთები!.. შიშით კი არა...
 ვისი მეშინის? კაცი არა ვარ?..
 გმირი ვარ, ხმალი გვერდზედ მკიდია,
 მტრისა გულისა გამამგმირალი,
 მაგრამ გულს მაწეეს რალაცა გრძნობა
 მე უცნაური და მიწუხებს მას...
 ჩენ გვარწმუნებენ მკურნალნი ესრედ,
 რომ არიანო ისეთნი პირნი,
 რომელნიც კელაში ადამიანის
 ჰპობენ ნამდვილს სიამოვნებას.
 მეც, როდესაც რომ გასაღებს ეუყრი
 ყუთის კლიტეში, იმნაირივე
 გრძნობით შეცუული ვარ ხოლმე, სწორედ,
 როგორც ისინი, როცა თვის მსხვერპლსა
 დასცემენ ხანჯალს უმანკოს გულში!—
 ტკბილ არს ის წუთი, საშინელიცა!
 (აღებს ზანღუკს)

ეჭა, შახედეთ ჩემს ნეტარებას!
 (ზანღუკში ჰყრის ფულებს და
 ესაუბრება)

ჩაბრძანდით, კმარა თქვენი წანწალი
 ქვეყანაზედა, სადაც ჰმონებდით
 და მსახურებდით საჭიროებას,
 ხან კაცთა ჟინთა, დაუთვალავათა...
 აქ განისვენეთ ძილით ძალისა
 და მყუდროების, როგორც ღმერთებსა
 სძინავთ სამყაროს, ცის სიღრმეშია!...

დღეს მსურს მეჯლიში, ქეიფი, ღვინა:
 აეანთებ სანთლებს ზანდუკებს წინა,
 გაეალებ ყველას, დაესდგები შუა
 და გარდაეხედავ ბრწყინვალე ზეინებს.

(ანთებს სანთლებს და ალებს
 ზანდუკებს)

დღეს ვმეფობ!.. ეიშ, ეიშ! ამ ელვარებას!
 მემორჩილება ჩემი სამეფო!
 მასშია ჩემი ბელნიერება,
 ჩემი პატივი, ჩემი ღიღება!
 მე ვმეფობ... ძაგრამ ჩემს შემდეგ ვინღა
 ჩაიგდება ხელში უფლებას მისას?
 ჩემი მემკვიდრე?! ფანტია, გიჟი?..
 ის უგუნური ყმაწვილებშია
 და დარდიმანდი ლოთი-ფოთებში?..
 რაკი სულს დაეღეფე, შემოეა აქა,
 ამ მშვიდობიანს, მყუდრო ადგილას,
 თან მოჰყვებიან სასახლიდანა,
 პირ-მოთნეები, კარისა კაცნი,
 უზომოდ ხარბნი და ჩემსა სხეულს
 გასაღებებსა ამოაღლიან
 ნამალევადა და გააღებენ
 დიდის ხარხარით ამ ზანდუკებსა...
 მაშინ მოსქდება საუნჯე ჩემი
 და იწყებს ღენას ფარჩის ჯიბიდგან,
 გახერეტილიდან... ახ, შეილი ჩემი
 წმინდა ჭურჭელთა მაშინ დაამტვრევს,

დაათრგუნენებს; სამეფო ზეთით
ტალახს გააძღობს, გააბნევს სარჩოს!
მაგრამ ეიკითხოთ: რომლის უფლებით?
ნუ თუ მუქთად მე ესე ყოველი
მხელა, მომცემია? ანუ ხუმრობით,
როგორც ყომარბაზს, შემიძენია,
მარტო კამათლის გაგორებითა
და ისე ჯიბე გამიტენია?..
ენ უწყის, რამდენს მოთმინებასა
მე თავი ჩემი დავატანჯენენ,
რამდენი ჟინი, სურვილი, ნდომა
მე ჩემსა გულსა დავათმენინე.
ენ უწყის, რომე ესე საუნჯე
რამდენს ფიქრებად, რაოდენს ზრუნვად
ლამე ნატეხსა მე დამჯღომია?
იქნება ფიქრობს ჩემი მემკვიდრე,
რომ გული უკვე დამხვესებია
და აღარც ნდომა, აღარც სურვილი,
უგრძნობელსავეთ, აღარ მქონია?
ან ჩემი შვილი თუ ფიქრობს ასე,
რომ სეინიდისი გამციეებია?
და სეინიდისა, — შერიწუხებელს,
ეს ჩემი გული არ დაუღრღნია?..
იმ სეინიდისსა, ცუდს მესაუბრეს,
ვით რომ მოვალეს, ბრიყეს და უჯიშოს,
ვით მოუწვეველს, უდროო სტუმარს,
გამგელებულსა, უწყალო მხეცსა,

ალ-ქაჯსა, დეესა, დიდ-მჭყალოენსა,
 ჯოჯოხეთიდან გამოგზავნილსა,
 რომლისაგანაც კი კრთება მთვარე,
 საფლავნი შფოთვენ და მკვლრებს სდევნიან!?
 ნუ თუ მე ვიყავ გაქვეყნებული,
 ამ სეინიდისის განშორებულნი?..
 არა, ძამიავ! ჯერ შეიძინე
 ამგვარის ტანჯვით ოქრო, საუნჯე
 და მაშინ ენახოთ, თუ რომ გაჰბედავ,
 ისე უწყალოდ, მისს დაბნევისა,
 რაც რომ სისხლითა შეგვიძენია!
 ახ, რომ შემეძლოს ჩემის სარდაფის
 დაცვა უღირსთა მზეერავეთაგანა,
 ახ, რომ შემეძლოს საიჭიოდან
 მოსვლა, იდუმალ, ჩრდილად ჯაშუშის,
 ჯდომა ყუთებზედ, დაცვა საუნჯის
 ცოცხალთაგანა, როგორც რომ ეხლა!..

წამოდგენა მესამე

(სასახლეში)

ა ლ ბ ე რ, მ თ ა ე ა რ ი.

ა ლ ბ ე რ

აემო ხელმწიფევე, ირწმუნეთ ჩემი.
 დიდი ხანია, რაც ვითმენ სირცხვილს
 სიღარიბისას, დამცირებისას.
 გაჭირვება რომ არ დამდგომოდა,
 ვერ გაიგებდით ჩემს საჩივარსა.

მთავარი

მჯერა და მრწამს მე, პატიოსანო
 გმირებთავანში... ამგვარი კაცი,
 როგორც რომ თქვენა, თვისსა მშობელსა
 არვის დასმენს, არსად უჩივლებს,
 გაუჭირებლად... დამუდიდით თქვენა,
 მე მამა თქვენსა, განსაკუთრებით,
 საიღუმლოდა, შეგონებითა,
 ვაკისერებინებ თქვენს პატრონობას.
 აქ მოველი მას. კაი ხანია,
 აღარ მინახავს. ის ჰმეგობრობდა

დიდად პაპა-ჩემს. მე მახსოვს, როცა
 პატარა ვიყავ, შემსომდა ხოლმე
 თავის ცხენზედა და დამხურავდა
 თავის მუზარადს, როგორც რომ ზარსა.
 (ფანჯარაში იყურება)
 ნეტავ ვინ არის? ის ხომ არ არის?

ალბერ

დიად, ბატონო—სწორედ ის გახლავსთ.

მთავარი

მაშ შედი, მალე, მაგ ოთახშია,
 მე დაგიძახებ.

(ალბერი გადის, ბარონი
 შემოდის)

მშვიდობა შენდა,
 გმირებთა გმირო! მოხარული ვარ,
 რომ გხედავ ასე მხნელ და მამაცად.

ბარონი

ბედნიერი ვარ, ჩემო ხელმწიფე,
 რომ შეეხებლ, თქვენსა ბრძანებაზედა,
 თქვენთან ხლება მე.

მთავარი

კაი ხანია,
 არ მინახებართ. ღომ გახსოვევარ მე?

ბარონი

მე, ხელმწიფეო? ასე მგონია,
 გუშინ იყო-თქო... როგორი ანცი
 ბაგში იყავით... განსვენებული
 დიდი მთავარი ბრძანებდა ხოლმე:
 „ჩემო ფილიპე (ასე მეძახდა)...
 რას იტყვი შენა?—ოცს წელს უკანა
 ჩვენი გამოეჩნდებით ამ ბალანსთან,—
 (ვითომ თქვენთანა),—სულელელებად!..

მთავარი

მაშ განეახლოთ კვლავ ნაცნობობა.
 რად დაივიწყეთ ჩემი სასახლე?

ბარონი

მოეხუცდი, მეფეე! მე სასახლეში
 რას გაეარებებ? თქვენ ხართ ყმაწვილი,
 თქვენ გიხარიათ: ჯირითი, ცეკვა
 და მეგლიშები... მე კი ამისთვის
 აღარ ვარგევარ. და თუ ღმრთის მადლით
 ომი გაგვიჩნდა, მაშინ კი მზა ვარ
 ხენეშით და კენესით მოეაჯდე ცხენსა...
 იმდენი ღონე კიდევ მექნება,
 რომ თქვენთვის ბრძალი კვლავ მოვიქნია!

მთავარი

ჩვენ ვიცით შენი ერთგულებაი:
 პაპა-ჩემს ჰყავდი შენ მეგობრად,

მამა-ჩემი შენ პატიესა გცემდა
 და მე ყოველთვის გრაცხდი ერთგულად
 ჩენის ტახტისა, მამაც გმირადა...
 მოდი აქ, დაესხდეთ. შეილები არ გყავს?

ბატონი

გახლავსთ, ბატონო, ერთი ბლანა.

მთავარი

რატომ არ ეხედავ ჩემს სასახლეში?
 თქვენ თუ მოგწყინდათ ჩვენთან ყოფნაი,
 იმას ხომ მინც შეჭფერის ხლება
 მისი მთავრისა...

ბატონი

არა, ბატონო,
 ჩემს შეილს არ უყვარს გარედ გამოსვლა,
 ლხინი, შექცევა... რაღაც დახშული
 ზნისა რამ არის, სულ მთლად მხეცურის
 ხასიათისა—ტყეში და ღრეში
 დაეხეტება ირემივითა.

მთავარი

არ ეარგა, სწორედ, გარეკანობა,
 მაგრამ შევაჩევეთ მხიარულებას,
 მეჯლიშს, ჯირითსა... გამომიგზავნეთ
 და სარჩოც კარგი და ღირსეული
 მას დაუნიშნეთ... რას მოიწყინეთ
 და იღრუბლებით?—თუ დაილაღეთ?

ბარონი

არა, ბატონო, არ დაელალოლეარ,
 მაგრამ შეეძრწუნდი... მე ვერ ვბედავდი
 თქვენთან გამხვლას ჩემის შეილისა
 ყოფა-ქცევისა და მიძულეთ.
 ის — მოგახსენოთ — ღირსი არ არის
 თქვენთან ხლებისა და აღარც თქვენის
 ყურადღების და მოწყალებისა:
 საუბედუროდ, ის დროს ატარებს
 გარყენილებაში, ბოროტებაში..

მთავარი

უთუოდ მიტომ, რომ მარტო არის...
 მარტოკაობა, უსაქმოობა
 ჰლუპავს ყმაწვილს კაცს... უეჭველადა...
 გამომიგზავნეთ და დაევიწყებ
 გარეგნობისა ჩვეულებათა.

ბარონი

ჩემო ხელმწიფე, მომიტევეთ მე,
 რომ დათანხმება არ შემიძლიან.

მთავარი

რა მიზეზია?

ბარონი

გთხოვთ დამითხოვოთ...

მთავარა

გიბრძანებ მითხრა, ეხლავ ამიხსნა,
მიზეზი შენის უარყოფისა.

ბატონა

შეიღზედ გახლავარ განრისხებული.

მთავარი

მითხარ რისთვისა?

ბატონა

დანაშაულზედ,
ბოროტ საქმეზედ.

მთავარი

რა ქმნა ისეთი?

ბატონი

ვთხოვეთ დამითხოვოთ...

მთავარი

მიკვირს დიდადა!
ან თუ გერცხვინის შენ შენის შეილის
მოქმედებანი?

ბატონა

დიალ... მრცხენიან...

მთავარი

რა ქმნა ისეთი?

ბატონი

რა ქმნა... ბატონო?...-
მას ჰსურდა ჩემი მოკვლა...

მთავარი

მოკვლაო?!...
მაშ მე მას მიეცემ სამართალშია,
როგორც ბოროტსა და ავაზაკსა!

ბატონი

მე მაგვების დამტყიცებასა
არა ეკისრულობ, თუმცა კი ვიცი,
რომ მას სიკვდილი ჩემი სწყურია;
კი ვიცი, სწორედ, რომ მიპირობდა...

მთავარი

რასა?

ბატონი

გაქურდვას... თუ მერწმუნებით...
(ალბერი შემოვარდება ოთახში)

ალბერ

ბატონო, მამე! თქვენ სცრუობთ, სწორედ!

მთავარი (შვილს)

როგორ გაბედეთ?...

ბარონი

აქა ხარ შენა?!..
 შენ გამიბედე?! შენ შეიძელი
 მაგისი თქმა, რომ მე ვცრუობდე აქ,
 ჩვენს ხელმწიფესთან?.. მე გამიბედე?..
 მაშ მე გმირებში აღარ ეყოფილვარ?..

ალბერ

თქვენ ცრუობთ, ცრუობთ!..

ბარონი

ღმერთო მართალო!
 მაშ რატომ მეხი არ დამეცემა!..
 აილე ესა, და მე და შენ
 ხვალ გაგეასწოროს ხმალმა გორდამა!..

(გადაუგდებს ხელთათმანს;*) შეილი
 მარდად აილებს)

ალბერ

მადლობელი ვარ.—აი პირველი ჯილდო მამისა!

მთავარი

რა ენახე, ღმერთო, აქ, ჩემ წინაშე?
 შეილმა მიიღო მამისაგანა
 გამოწვევაეი ხმალში! შეხედეთ

*) ხელთათმანის გადაგდება ევროპაში ნიშანია ხმალში
 გამოწვევისა.

რა დროს შევესწარ, რა დროებაში
შემხვდა გვირგვინი მე მთავრობისა!..

(მამას)

გაჩუმდი, კმარა, შე უგუნურო!

(შვილს)

შენც, ვეფხვის ლეკოა!... გადაისროლე,
მამეცი აქა ვკ ხელთათმანი!..

(ართმევს ხელთათმანს)

ალბერ

დიდად ეინანი!

მთავარი (შვილს)

შეჩვენებული!

რომ ჩააცივდა, შიგ გაუყარა
სულ მთლად ბრჭყალები... გა აქედანა!...
ალარ შეჩვენო, მანამ მე თვითონ
არ დაგიძახო!

(ალბერ გადის)

(მამას) შე უბედურო,

მოხუცებულო, არა გრცხვენიან?

ბარონი

შემინდევ, მეფევი!.. დგომა არ ძალ-მიძს...
ავერ მუხლები მე მელრიკება...
მცხელა!... ვირზობი!... გასაღებები
რა მექნა?.. ჩემი გასაღებები!.. (დაეცემა).

მთავარი

ახ, ღმერთო ჩემო!.. მოკვდა საწყალი!..
 ახ, ღმერთო, ღმერთო, რა ღროს შევესწარ!..
 რა ღროში ეცხოვრობთ და რა ხალხშაა!..

В И З И Т Ь

(თ. გ. დ—ანსი)

რაოდენჯერმე გიხსლეთ თქვენა, ვერ ვიქმენ
 ღირსი თქვენის ხილვისა,
 თქვენი მსახური არ მიშეგბს სახლში, რალაც
 «ატკაზსუდ» დამდგარა ისა:
 «ნათუ დომა სუ პრინიმაიტ» და კარებს მარჯვედ ჩა-
 მიკეტს ხოლმე...
 ვიდექი, ვიდექ, —რას გავაწყობდი—და დახშულს კა-
 რებს გამოვესალმე!..

დ ა მ ი ვ ი წ ე ე რ

(რუსულიდან)

ამივიწყეო! წარმოსთქვი შენა.
 მიეხვდი, გამიწყრა მე ახლა ზენა!..
 არად ჩააგდე ჩემი ცრემლთ ღენა,
 განუკითხაედ მომიხსპე ფშენა!..
 თუ გაგიტაცა რაყიფთ წყურვილმა,
 გაგაორგულა მათმა სურვილმა?...

მე, მარტომ, ნაღვლით, ოხერით ბურვილმა
უნდა სულ თავი, ბედი ვიწყევო,
მწარედ ეიძახდე: „ღამივიწყეო!...“

ნეტარ იმ ღღესა, ოღეს სულითა,
შემიკავშირდი წმინდის გულითა,
და, საესე ჩემის სიყვარულითა,
იტყოდი: „ეიშ, ეიშ, ნატრულო ღღეო!..“
ეჲ ამ ღღეს, რომ წყლულის გულითა
უნდა ეიძახდე: „ღამივიწყეო!..“

მოეა ღრო, ოღეს მოგაგონდები,
მიცნობ მეგობარს, შეგებრალეები,
მაშინ ჰგობნობ, ვითარ ვიყავ ტანჯული,
რა გეარ მიკენესდა ობოლი სული!...
იტყვი: „ღამდნარა, ყოფილა მხნეო...“
აღარ იტყვი კი: „ღამივიწყეო!..“

— ❦ —

~~წ~~ ე რ დ ა გ ი ვ ი წ ე ე ბ

(აზრი რუსულიდან)

ანამ მზის სხივი არ დაბნელდება,
მანამ ქვეყანა არ დანელდება,
შაესა უფსკრულში არ დაინთქმება,
არა არსებად არ ჩაითვლება,—
მანამდინ, სწორედ, ვერ დაგივიწყებ...
ზეცასაც შენით ცხოვრებას ვაწყებ!..

✓ /

— ❦ —

მ ო მ ე თ ა დ მ ი

(ოსმალებთან ბრძოლის დროს)

ას ვხედავ, რა იბუგება, რას აზღის კორიან-
ტელი?

რა იფუფქება უწყალოდ, რა იწვის როგორც
სანთელი?

— ქრისტიანებს სწყალებს უსჯულო, ესევა როგორც
კრავს მგელი!..

ღმერთო, უშველე ტანჯულებს, მათ დააყენე ნათელი!..

რა მესმის, ვისი კენესაა, ვინ გმინავს საწყალობელი?
ვისი გლოვია უწყალო, შეიღს თუ დასტირის მშო-
ბელი...

— ოსმალო ქრისტიანებს საწყალებს, თვით არის და-
სამზობელი!..

მარტო რუსეთი ღალადებს, ბოლგართა თანამგრო-
ბელი!..

სისხლი ითხევა უმანკო, იღვრება მეტის-მეტადა,
მოხუცთა ჰკლავენ, ყრმათა სწვენ, ჩვილთა აჭმევენ
დედათა,

მანდილოსნებზედ ურცხოზა დღესასწაულობსენებადათა,
მორყენა, წამება, სიკვდილი ნაწერა ამათ ბედათა!..

ამ ვაებიდგან დახსნასა ცდილობენ უბედურები,
მარტამ უსჯულოდ შეიტყეს, მარდად აცქეიტეს ყურები,

გაქლიტეს, თან მიაყოლეს საბრალო უსუსურები,
გადუწვეს ეკლესიები, სახლ-კარი, ყანა, პურები!..

თათარი ყველა ქრისტიანს აწვალვებს ძველებურადა,
ქრისტიანების ამოფხვრა მათ უწერიათ სჯულადა,
ამისთვის სერბნი იბრძვიან, შემთელნიც მამაცურადა,
ჩენი ძმებია, ქრისტესიც, მაშ მოვეხმაროთ ძმურადა.

შევსწიროთ სისხლი, მალამო, ფულადაც თვითო
დინარი,
გავეღსოთ ძმებო ხანჯლები, გადაეარჩინოდ მგმინარი,
მოუსპოთ ტანჯვა, ეება და სისხლი მჩქეტრად მდი-
ნარი!
ამოფხვრათ ქრისტეს ორგული, მუხთალი, მყრალი,
მძინარი!

ჩენცა ვყოფილვართ ამ ღღეში, უსჯულოთაგან
წყლოულითა,
მაშ მოვეხმაროთ მოძმეთა: სისხლით, ნიჭით და ფუ-
ლითა,
ჩენც გავიხსენოთ ძველი ღრო, ვეცნეთ მტერს რკი-
ნის გულითა,
ნაცელად გვიძღვნიან მადლობას სულითა დადაგუ-
ლითა.

თ ა გ ვ ე ბ ი ს და კ ა ტ ე ბ ი ს ო მ ი

(მიზაძვა ძველთა მწერალთა)

აგეთა მეფე ავად იყო, სიღამწერით, თუ ქე-
ციხაო,
ბუმბულები ქვეშ დაეგო, მოეფინა ბეწვითაო;
წამალს მეფე არ ნებულობს, არცა დიდის ხვეწნითაო;
და მას ეირთხა ექიმბაშობს, სწამლობს მხოლოდ
წეწენითაო!...

კატას ცნობა მოუეიდა, თავეთა მეფა შემძიმდაო,
სთქვა: „მარჯვე დრო მე ახლა მაქვს, შეეასრულო,
რაც მინდაო;“

ულვაშებს ტოტი გადისო, ტუჩები გადიწმინდაო
და ჩაცინებით წარმოსთქვა: „თაგეებს დღე დაუბინ-
დდაო!...“

ვეზირები შემოიხმო, შეექმნათ დიდი თათბირი:
ერთმა სთქვა: „წიგნით ეიკითხოთ თავეთა მეფას გა-
საჭირი,“

მეორემ სთქვა: „გაუზზუნოთ მოსაკითხად ლელვის
ჩირი“,

მესამემ სთქვა: „რას ვეფეროთ, დავამტყეროთ ცხვი-
რი, პირი!“

ციცამ ქველა თათბირებში პირველის თქმა
დაიჯერა,

სთქვა: „დავეშურნეთ, მიეწეროთ, აღარ უნდა ამას
 ცქერა,
 თორემ შეგვეტყობს თათბირსა, აცნობებს, ეინც და-
 გვამტერა,
 საწერ-კალამი მოართევს და დაიწყო წიგნის წერა.

— „ბატონო, თეალოს სინათლეც, დიდებაც, თავ-
 ეთა მეფაო,
 სამი ამბრისა მფლობელაე, ნიგეზითა ხარკთა მკრეფაო,
 თქენი უძლება ვისმინე, ამტკივდა თავის კეფაო,
 სიკვდილსაც მოსძულეებისარ, ვით მე მძულს ძაღლის
 ყეფაო!...“

ნეტა ვიცოდე რა გარგებსთ, მოგართო რამე
 მალამო,
 ნება მიბოძეთ მოვიდე, მსურს გნახო, მოგესალამო,
 გულს მოგეხვიო, თქვენს დარბაზს მტირალნი თეა-
 ლნი დაელამო,
 ჩემს მწუხარებას ვერ მოეთელი,—დასწერე ჩემო კა-
 ლამო!...“

რა მისწერა, თავეთა მეფას გაუგზავნა კატა
 ჭრელი,
 წიგნი მისცა და უბრძანა: „თავეთა მეფის ნახე ზერელი,
 ეს ბარათი მას მიართვი, მოსაკითხად ერთი ყველი,
 და პასუხიც მომიტანე,—სწორედ მოუთმენლად ვე-
 ელი.“

მსწრაფლად გასწია ჭრელმა, წიგნი პირში დაი-
 კირა,

ყველსაც მიათრევს ბაწრითა, საქმე აღარ გაიჭირა,
რა შეემძიმა, გამოხრა, ამით ბარგი შეიმცირა,
თაგეთა მეფის სასახლეში ჩუმაღ მისელა დააპირა...

რომ მივიდა სასახლესა, მოფენილსა ძველი ქეჩით,
ხერელში ველარ შეეტია, თუმც ეცადა ღიღის ჩეჩით,
შეიძახა: „გამომხედეთ!—კატათ მეფის მოველ ელჩი,
სამოყვროდ ვარ, მოსაკითხით, დამერწმუნეთ არას
გერჩით...“

თაგეთა მეფეს მოახსენეს კატათ მეფის წიგნის
ხლება,

ეს ამბავი დედოფალსა, არ იამა, იმკვალემა,
ათრთოლა საცოდაესა, მტერსაც კი შეეწყალემა...
ბრძანა: „კატებს უფიქრიათ, სწორედ, თაგეების აკ-
ლება...“

თაგეთა მეფემ ვერ გაბედა ინახენოს კატა ჭრელი,
ვერ გაბედა ელჩის ნახეა, თვალად იყო საზარელი...
მოითხოვეა და მოართვეს კალამი და საწერელი,—
კატას სწერს ტკბილსა პასუხსა, ვით მოძმისა საყვა-
რელი...

„ძლიერო, დიღო ხელმწიფე, ტომო ვეფხვის
ბუღიღამო,

მიამა რომ წაეკითხე თქვენი წიგნი, ყურდიღაო,
უძღურისა კითხვისათვის ძლიერ გმადლობ, ჩემო
ღაო,

ნუ მიწყენ, ვერ გინახენებ, აღარა ვარ ავაღაო...“

ციცამ პასუხი მიიღო თავეთა მეფას მონაწერი,
როცა იგი გადიკითხა, მას გადაჰკრა ცუდი ფერი;
თავში იცა, გადიგლიჯა უღელში და მერმე წვერი,
კაპასობით გააქნია, ეშმაკურად კულის წვერი...

კატა ჯაერობს, მრისხანეობს, ჩხაეის, როგორც
მარტის თევში,
„უარი ვით გამიბედა?—გაუგზავნე მას ფეშქეში,
მოყვრობა არ გამივიდა, თუ მტრობა ჰსურს—ეაძ-
ერენ ხერელში...
და მე ციცა არ ეყოფილვარ, თუ არ ეჭამო მათი
ლეში...“

ციცათა მეფამ მოიხმო სარდლები და ევზირები,
უბრძანა: „მოემზადენით, ჯარად წასელას ევზირები,
სალაშქრო ბუკი დაუკართ, ბარგით დატვირთეთ
ვირები,
გაჩვენოთ .ამი ფიცხელი, თავგების ანატირები!“

სარდლები კარს გამოვიდნენ, დაიძახეს: „შეკ-
რებეს ჯარი!—
ას-ასი ერთად დაეწყენენ, ერთმანეთს მოაბით მხარი,
ხატაურები თავს დადგენენ,—სანაქებო მეომარნი,
კნუტებს ბარგი ჩააბარეთ, სალაშქრო ნალარას ჰკა-
რიო!...“

კატის ლაშქარი დაიძრა, მებუკედ ახლავსთ მა-
მალი,
წყნარად მიდიან, წყობითა, გზა აქეთ მათ დიდი სა-
ვლი,

თან მიაქეთ ტყვია, წამალი, დაქრილებისთვი წამალი,
საზრდოდ: თევზი და ძეხვები, სხვა ნუშლი დიად
მრავალი...

იარეს დღე და ღამესა, მივიდნენ თავეთა მზა-
რესა,
მინდორზედ ჯარი დაბარგდა, თავეთ ემუქრიან მწა-
რესა,
ამბობენ: „დაეხოცთ, გავყლეთათ, ერთიან, დიდს
და მდარესა,
თუ კი ზნერელიდან გამოსვლა იმათ არ დაიზა-
რესა...“

თავეთა მეფამ რომ გაიგო ლაშქრის მოსვლა,
დაბარგება,
თხუნელების ჯარი იხმო, ბრძანა ვირთხის დაბარგება;
დედოფალაც თუ არ ეიხმე,—ამბობს,—ხომ არ ევა-
რგება?
მოყმე, მოძმეც მოვიმარჯვოთ, არ ეარგა დაგვიანება...“

ეს რომ სთქვა-და, დაიბარა: ვირთხები, ბლომად
თხუნელა,
უბრძანა: „როცა დაღამდეს, წრუწუნა დამალეთ
ყველა,
მას უკან კატის ურდოში შეიპარეთ ნელა-ნელა,
რადგან ჯარი ჯერ ცოტა გეყავს, ვერ შევებმით
ხელ-დახელა“.

იმ ღამეს ლურჯა თავგები შეეპარეს კატის
ურდოს,

ტომრები სულ დაუხვრიტეს, ლაშქრობაში, დიად
 ცუდ დროს,
 ნუზლი ბევრი შეუჭამეს, თითქო ვისზე გაეჭურდოს,
 რა ინათა, მიაშურეს, სოროებში ფეტვის ბურღოს...

ვათენდა, მამლის ყვილმა სულ შესძრა კატის
 ჯარია,
 რანახეს ნუზლი შეჭმული, სთქვეს თუ — ეის გაუპარია?
 ტომრის ნახერეთთა ამცნიევს, რომ თავეთა ნასაქმარია,
 სთქვეს: „თუ ასეა, თავეებსა დღე დაულამოთ მწარეა!“

შევკროვდა კატისა ჯარი, შემოკრბა ყველა ერთ
 წამსა,
 უცეინდნენ თავეთა სოროებს, დაუწყეს ფხოჭნა მიწასა,
 მოგეხსენებათ — კლანჭები როგორ მჭრელი აქვს ცი-
 ცასა!
 კნაეიან, მრისხანეობენ, ზოგი თავის კულს ჰფიცავსა!..

თავთ რა შეიტყეს კატების მოხლომა მათსა
 კარებსა,
 შექნეს წრუწუნი, გასწიეს, ერთიან აიყარესა,
 ხერელ-ხერელ იარეს დიდ ძალზე, სულ ისე გაიპარესა,
 სხვა სოროებით ამოძერნენ, წყლის-პირზედ დაეპწკა-
 რესა.

კატებმა ნახეს მოტყუედნენ, მაშინ მოსწყდათ
 იმათ წელი,
 დაიძახეს: „კაი მაგათ! მაგ ბილწებსა მიეყოთ ხელი!“

ისკუპეს და გადაცვიდნენ, დევრივნენ, ვით თხებს
მგელი,
თაგვებმაც შემოუტიეს—და გაჩნდა ომი ფიცხელი!...

შეიქნა ჩხავილ-კნაილი, წრუწუნი, ლაწილო-
წია,
სისხლის ღვრა, ტყავების ფხრეწა, თაგვებსა ცოდება
უწია,
მრავალნი ყრიან უთაეოდ, ზოგნი სულ აუწუწუნიათ,
და აგვრ დაჭრილი ციცისაც ტყავი სისხლს გაუწუწუნია!..

დამარცხდა თაგვთა მეფაი, ვერ ყოფილა მეო-
მარი,
ვაჭირების ტალკვესივით მოეშველა თრიის ჯარი,
ნალმის ჩამდგმელი დასჭირდათ, თხუნელაა მოსახმარი,
დედოფალებიც გამოჩნდნენ, ამათვე მოაბეს მხარი!

კატებმა ტოტსა გაიკრეს, კლანჭი გაშალეს მრუ-
დები,
მარჯენიე, მათ მოსდგნენ ვირთხები, ციცებს უხვე-
დრეს კუდები,
თაგვები ურდოს დაეცნენ, ხელთ იგდეს ნუზლის
გუდები...
ბაყაყნი სეირს უცქერენ, ომში არიან ცუდები!...

ამ დროს გამოჩნდა სერზედა მეფე ქორ-მეძებრე-
ბითა,
თურმე ნადირობს იმ დღესა მწევრებით, დილის
კრებითა,

იპა თაგეთა მეფესა, ეშველა ღმრთისა ნებითა,
გაბრუნდა ციციისა ჯარი, გაიქცა დიდის ენებითა!...

ასე გათაედა ეს ომი, ასე მიაშო გალიამ,
თავს არ შევაწყენთ მეტადა, კალმის დადებაც მწა-
დიან,
მე ისტორიას არა ვწერ, ზღაპრის თქმად მოვემზადეა,
—ჩემისთანა მელექსებად ხომ მესტეირებიც დაღიან!..

✓ ვ ი ნ შ ე ვ ი ე ვ ა რ ო ?

(აზრი რუსულიდან)

მინ შევიყვარო და ვის მივანდო საიღუმლონი
ჩემის გულისა?
ვის ნაზს ალერსსა უნდა ვერწმუნო, რომ მყუ-
დროება ეპოვო სულისა?...
სად ეპოვო ეხლა მე მეგობარი, პირში შთქმელი და
პირუთნეველი,
რომ არ გამკიცხოს, არც სხვა აცინოს ჩემზედ იმანა
და მომცეს ხელი?!...

ქ რ თ ა მ ი ს წ ი ნ ა ა ღ მ დ ე გ ი

მე ქრთამს არ ვეძებ, თქვენც კარგად იცით,
ამას არ უნდა კვენა და ფიცი;
ქრთამის აღება მეთაკილება,
რადგან სახელი გამეკილება;

დიდი კაცი ვარ მე ხელოვნებით
 და ხალხის საქმეც ხომ მეყურება!..
 (ამას არ ვამბობ მე თავის ქებით,)
 მაგრამ, თუ ჩემზე უფროსი სწყურება,
 მაშინ გავტრუნავ თავივით სულსა,
 ჩაელუნავ თავსა, დაეუგდებ ყურსა...
 ჩემი უფროსი ერთხანს იშფოთებს,
 რა დაიშვილებს მღელვარე გულსა,
 მოვა და ისევ მომეფერება: ისევ დამიწყებს პატივის-
 ცემას!...

იცით რისთვისა?—ვერ ვკადრებს ცემას,
 ლანძღვით კი მლანძღოა; რამდენიც ჰნებაეს,
 ვერ მომაყენებს იმითი ვენებას!..
 მასთან, არა ვარ მბლოქველი კაცი,—
 ქრთამს არ ვეიღებ, განა არ იცით!..
 თუ მითავაზებთ კარგსა ბაჩასა,
 ან ლაზარინოს წყვილს დამბაჩასა,
 ეს მეგობრული იქნება ძღწობა,
 ამაში ყველა დამემოწმება.

მე ქრთამს არ ვიღებ, განა არ იცით?
 თუ გსურსთ, გარწმუნებთ მე ამას ფიცით!

თუ გამოჰგზავნით ირმის გავასა,
 მე ვინ დამიწყებს მასზედ დავასა?
 ეს რა ქრთამია, განა არ იცით?
 — მოსაკითხია, გარწმუნებთ ფიცით?
 — ან ხანდისხანა: კაკაბს, ხოხობსა,

დურეჯს, ჯეირანს—სუფრის შემკობსა,
 ეელურსა ღორსა, მშველსა და თაროსა,
 მაშინ გადვიყრი გულიდგან ღარღსა...

ეს რა ქრთამია, განა არ იციოთ?

მოსაკითხია, გარწმუნებთ ფიცით!

თუ მასმევთ კიდევ კახურ ღვინოსა,
 რომ უფრო კარგად მომეღბინოსა,
 ეს ხომ სულ ყველას დააგვირგვინებს
 და იქვე ტკბილად მე მიმადინებს!..

ეს რა ქრთამია, განა არ იციოთ?

— მოსაკითხია გარწმუნებთ ფიცით!

თუ დამპატიყებთ ოცის კაცითა, შინაურულად გე-
 წვევით შენა,
 თქვენს ცოლსაც ისე მიეუალერსებ, თითქოსო მქონ-
 დეს მე თქვენთან ბინა!
 თქვენს ქალსაც გულით გადავებევეი და გადაეკოცნი
 იქ, თქვენს თვალწინა!
 ნაცელად ამისა, თქვენს სულელს შეიღსა ჩემთან და-
 ენიშნავ და წაეწვე წინა!
 მისთვის ადგილი თუმცა არა მაქვს, მაგრამ მე გა-
 ეხსნი იმავე წამში:
 ჩემთან მსახურობს ღარიბი კაცი, ძლიერ წერილ-შეი-
 ლი, შესული ხანში,
 თუმცა კი შრომობს, ერთგული არის, მაგრამ დაეუ-
 გებ ამ ნაირ მახეს:

„სამუშაო ჩვენ შენთვის არა გვაქვსო,
წაეთრიე და ჩამოითხოვეო...“
მდიდრებო! რომ მეტყოდით: „იმუშავე!“
მაშინ მჭონდ, ბლომად ძელები დახრული,
ნასუფრალი თქვენის მეჯლიშებისა;
თქვენს ბურღოში კარგად გამოვიძინე
მატანტალამ და არ გწყველით მე თქვენა!

ყარიბი ვარ; ხომ შემეძლო ქურდობა,
მაგრამ არა, სჯობს რომ ჩამოვითხოვეო...
ბევრი-ბევრი,—მომეპაროს მე ვაშლი,
გზის პირას რომ წითელი-ყინულად ლუოდა.
და რამდენჯერ მე, ანთროპის
შიგ ციხეში თავი მომიხატოს,
მით მომაკლეს ჩემი სისასნა,
ხარკსა ღეთისგანს და სხვა,
მზესა—ბერი მატანტალამ.

ყარიბს განა სამშობლო აქვს—და სადმე?
მე რად მინდა თქვენი ღვინო და პური,
ღიდება და თქვენი აღებ-მიცემა,
ან ყრილობა თქვენი მჭევრ-მეტყველობის?
როცა მტერი ხმალ-მოწვდილი დაგეცათ,
და ის თქვენში რომ დღესასწაულობდა,
მე სულელი კი ცრემლით ვითხოვდი,
ბერი-გლახა, ძლომილი მტრის ხელითა.
კაცნო, ხალხნო, რად არ გამსრესთ მე თქვენა,
როგორც მლილსა, ზიანის მომცემელსა?

ის არა სჯობდა, ჩემთვის გესწაელებინათ
 მუშაობა, სასიკეთოდ ქვეყნისა?
 ქარიშხალს თუ აეცდებოდი საფარში,
 მაშინ პლილიც ვიქცეოდი ჭინჭველად:
 ვკედები ახლა მატანტალა თქვენს მტრად!..

✓ თ. ე — ისას

ადრინადაც შეეცემი, შეეცემი, შეეცემი...
 რომ დაგაშენა?...
 ვერ გიჩვენებს,—
 მართლაც ანგებ იჩემებს...
 დასტურს გეტყვი, შენ შენი სახე?
 აბა ჩემს გულშიც ერთხელ მონახე,
 ჩამოეხედე,—იქ ჰნახავ შენს თავს,—
 ნამდვილს სურათსა, ანგელოზის მსგავსს!...

სწინის ომი

(მეფის ირაკლის მეორის და ოსმალ-ლექთ-შორის 1770 წელში)

I

ფევნად ეცეხილი საშოთხეს, სამხრეთისაკენ ედგმსა,
 ეფრატის ¹⁾ გაღმა გავხედე გადახრუკულსა
 ქედებსა,
 აქ ვერ ეხედავდი ევასებრ მშენიერებსა დედებსა,
 არც სად ხეხილსა, არც წყალში ამაყსა თეთრსა გე-
 დებსა! ²⁾

შევერთი რ. ომ ენახე ქვეყანა უღაბური და მწირია, ³⁾
 მოვბრუნდი, მხარი ვიცვალე, ჩრდილოსკენ ვქენი
 პირია,

ვიარე არ შევიმჩნიე, მე ჩემი გასაქირია...
 ან კი რა მეთქმის?—კაცის თავს ეაება დიად ხშირია!

აგერ მოვედი და შგეხედი სანატრელს ნეტარებასა!..
 ებოვე იგი სამოთხე, ენ მოსთელის ამის ქებასა,

¹⁾ ეფრატი—მდინარე ოსმალეთში, სადაც იყო სამოთხე,
 ამ წყალსა და ტიგრს შუა.

²⁾ გედი—ბატხედ უდიდესი მალალ-ყელიანი ფრინვე-
 ლია.—რუსები ლე ბ ე დ ს ემახიან.

³⁾ მწირი—უნაყოფო, ღარიბი ადგილი.

გადაჭიმულა წალკოტად, ¹⁾ შახედეთ ლეთისა ნებასა,
 ეს საქართველო ყოფილა,—ჰხვედრია ღმრთისა დე-
 დასა!.. ²⁾

ორი ზღვის შუა მდებარებს ქართველთა მიწა-წყალია,
 ჰყევის და ჰყევის მუღმისად, ყინვისგან დაუმზრალია,
 შიგ ბანოვანნი ³⁾ კეკლუცნი, მტრის თვალმა ჯერ
 ვერ დალია,
 ვაჟკაცთ ცალ ხელში ჯვარი აქეთ, მეორე ხელში—
 ხმალია!..

ვიშ, რა ხალხია, რა ტურფა, რა გულოვანი,
 მოყვასი, ⁴⁾
 უხვი ⁵⁾ მხნე, ქრისტეს მორწმუნე, მტკიცე რჯული-
 სა, კისკასი; ⁶⁾
 შურით, იჭვით და ტრფილით მათ გადმოსცქერის
 კავკასი,
 ნოეს კიდობნის მტვირთველიც და ურწმუნონი ათასი!

რა ქვეყანაა, რა ჰშვენის, დამატკობელი სულისა,
 ვაჟი ვარდს გადაჰხვევია, გამლალებელი გულისა,

1) წალკოტი—ბალი.

2) წერილები მოგვითხრობს, რომ სქართველო ღმრთის
 მშობელს ჰხვედრია წილადა.

3) ბანოვანი—საქებელს ქალს ეძახიან.

4) მოყვასი—ამხანაგი.

5) უხვი—გამომეტეხელი ყოვლისა სიკეთისა.

6) კისკასი—სწრაფი.

არ ეკრძალებსი კაცკასის, ღრუბლებით დაბურულისა,
 ებგურად ¹⁾ ჰხადის ამ მთასა, ზოგჯერ მიზეზად წყულ-
 ლისა!...

II

აქა მეფობდა ირაკლი, გულადი, შუბოვარი,
 წამდელი მეფე ყმათათვის, სიკეთას დამამხსოვარი,
 მის ხელში ყველა ხარობდა: მოხუცი, ძუძუ-მწოვარი,
 არვისთვის ჰშურდა ნაშოენი, არც მამის დანატოვარი!..

იყო მხნე, დაულაღავი, ხმალზედ ეკიდა მას ხეჯი;
 ყველა აქებდა ირაკლის, მტერიც არ ჰყენდა მძრა-
 ხელი,
 იყო ქერიე-ოხრის მფარველი, მამა ობოლთა და
 ქველი, ²⁾
 მოძმე, მოყვასი ლაშქართა,—მით ისახელა სახელი!..

ვაი იმ ღროსა, ირაკლის მტერი გარშემო ესა,
 ზმლით იგერებდა ბილწებსა, იმათთვის გაულესია,
 დღეს ერთს იფრენდა, ხელეცხვას დაჰპართის უარესია,
 არ შეარჩენდა არავის,—ეს იყო მისი წესია!..

დააქროლებდა ირმასა ³⁾ პატარა კახი, ⁴⁾ მალადა: ⁵⁾
 ერევანს ⁶⁾ იქით ქურთებსა ხარჯს ახდევინებს ძალადა,

¹⁾ ებგური—შორიდან მხვერაღი დარაჯი, ანუ ყარაული.

²⁾ ქველი—მოწყალე.

³⁾ ~~ირმა~~—ცხენის სახელი.

⁴⁾ მეფე ირაკლის „პატარა კახს“ ეძახდა ხალხი.

⁵⁾ მალი—მარდი.

⁶⁾ ერევანი—ქვეყანა საქართველოს სამხრეთით.

ნათლისმცემელთან ¹⁾ ლეკებსა თავს დაესხმება მკა-
ლადა,
იორზედ ²⁾ მოამბესაცა აღარ გაუშვებს მშრალადა...

მოუბრუნდება ქურთებსა და არეზს ³⁾ გააცილებსა,
სამგორში ⁴⁾ ზირიმს დაუშენს, არც ერთს არ დააცი-
ლებსა,
სამაჩაბლოში, კეხისსა, ⁵⁾ ლეკებს ჩამტერევეს კბი-
ლებსა,
და ახმეტაში ⁶⁾ წუნკალებს ⁷⁾ სულ აუტირებს შვი-
ლებსა!..

რა გაიმარჯვის, მობრუნდის, ცოტა ხანს დაისვენ-
ებდის,
ილადის, ⁸⁾ ინხიარულის, მოყმით მხარს დაიმშვენებდის,
გასცემდის, უწყალობებდის, ცოტას არ დააჯერებდის,
იწვევდის სტუმართ, დიდებულთ, კეთილად მოიხსენ-
ებდის.

თუ რომ მეფეს და ქვეყანას მტერი სჭარბობს—გა-
ჭირდება,

¹⁾ ნათლისმცემელი—კახეთშია.

²⁾ იორი—მდინარე ტფილისის ჩრდილოთ.

³⁾ არეზი—მდინარე ოსმალეთში.

⁴⁾ სამგორი—სართიჭალისა და ლოკინს შუა მინდორი.

⁵⁾ კეხისი—სოფელია სამაჩაბლოში, გორის მაზრაში.

⁶⁾ ახმეტა—სოფელია კახეთში.

⁷⁾ წუნკალა—ბილწი, გლანა, მურდალი.

⁸⁾ ლადი—გათამამებული, გამზიარულებული, განსვენე-
ბული.

მტერი მძლავრობს, მედიდურობს, მოყვარე კი — გა-
ძვირდება;
ერთს მოიმხრობს, ითათბირებს ¹⁾ მეორე კი, — გიმ-
ძიმდება,
მაშინ გინდა ჭკვა და ფიქრი, — თორემ სევდა ²⁾ გი-
ხშირდება!

იმ დროს მეფეს ოსმალეთი უხდებოდა მეგობრად;
ლევები კი — სწორედ რომ ეთქვათ — დადიოდნენ მე-
კობრად ³⁾;
დარჩა მარტო ქირიმ-ხანი ⁴⁾ არ ჩააგდებს არაფრად,
თუ მობრძანდა, პასუხს გასცემს და გამოვლენ ბა-
რიბრად...

მაშინ მეფე ირაკლისა საქმე ძლიერ დაეცარა,
ხონთქარი ლ რუსთ-ხელმწიფა აშლილიყენენ საომარად;
ეკატერინას ენება, რომ ირაკლი მოეხმარა
და იმისთვის ტოტლებენსა ⁵⁾ იერლიყი ⁶⁾ მოსცა
ჩქარა.

¹⁾ თათბირი — რჩევა, გარიგება, მორიგება, შეთქმულობა.

²⁾ სევდა — ბოროტი, ვარამი, მწუხარება.

³⁾ მეკობრე — თული, მტაცებელი, ავაზაკი.

⁴⁾ ქირიმ-ხანი — სპარსეთის ხანი, რომელსაც ებარა თავ-
რიზის აქეთ მხარე.

⁵⁾ ტოტლებენი — რუსეთის ღენერალი, გვარად ტოტლე-
ბენი.

⁶⁾ იერლიყი — ბრძანება მეფისა ქვეშევრდომზე.

III

ლენერალი ტოტლებენი ქრცხინვალს ¹⁾ იდგა რუ-
სის ჯარით,
წინა წელში მოსულიყო, რუსეთიდან, არ მოპარვით,
ოსმალებთან შეტაკებას მოელოდა სულით მწარით,
აჰა, წივნი მოუვიდა მეფასაგან მას სიჩქარით.

გადაიკითხა, წამოხტა და ირაკლის მიაშურა,
ტფილისისაკენ გასწია, მისი ხილვა მოიწყურა,
კარის კაცნი უწინ ნახა, არაეინ არ მოიმღურა,
მერე იახლა მეფესა, ამბორი ²⁾ დაიმსახურა.

მოახსენა: „დიდებულო, მომივიდა ბრძანებაო,
ჩემის მეფის, უძლეველის, ვისიც არ ძალ-მიძს ქებაო,
მიგიწვიოთ მის მომხრეთა, დამრთეთ, მომგეით ნებაო,
შავებათ ოსმალს, ძირს დაეცეთ, ორს ველარ აგვი-
დგებაო...“

რა მოისმინა ირაკლიმ, შუბლზედ გადისო ხელია,
ჩაფიქრდა, რალაც აზრზედა, ვითა შორს დამნახველია,
და უპასუხა ტოტლებენს: „საქმე სთქვი ჩემდა ძნელია,
დღეს ურიგდები ოსმალოს, — ლალატი რა საქნელია?..“

მართალია პატიესა-ეცემ, დიდსა მეფას და ძლიერსა,
ერთმორწმუნე მიჩვენია სხვა უიჯულო სულიერსა,

¹⁾ ქრცხინვალი — ქართლში სოფელი, ლიახვის ხეობაზედ,
გორის ჩრდილოთ.

²⁾ ამბორი — კოცნა.

მაგრამ მტრები, თქვენ რომ წახვალთ, დამიზავებრენ
 სულმთლად ვრსა,
 დააქცევენ საქართველოს და დაშომენ ცარიელსა!..“

აქ ტოტლებენმა ირაკლის ჰკადრა: „რად გეაკ-
 ლებ ნდობასა?

ეკატერინა დიდია, მოგფენს თვის მფარველობასა,
 მტერს მოგაცილებს, ფასს დასდებს შენს ხმალს და
 ერთგულობასა,
 წყალობას მრავალს მოგიძღვის, გინამს დელობას,
 დობასა!..

ნუ დაენდობი ურწმუნოს, შენზე ლალატად მო-
 სულოსა,
 ან რა ხელს მოგეცემს თათარი, თუ არ დაგიფთხობს
 ტყბილს ძილსა?
 რისთვის დაინდობს შენს ერსა იმის საყვარელს
 კოლშვილსა?
 რა კავშირი აქვს ჯვართანა მამადის სჯულით მო-
 სილსა?..

შევერთდეთ, სიტყვა ირწმუნე ეკატერინა დიდისა,
 ნულარა გვერა თათრისა, უსჯულოისა, ფლიდისა, 1)
 გაბედე ღეთის გულისათვის, დრო აღარ არის რი-
 დისა, 2)
 ვეძებრნეთ ოსმალს, დაუღწოთ, მანამ ჰკეას მოი-
 მკიდისა!..

1) ფლიდი — ცრუ.

2) რიღი — მორიდება.

ჩაფიქრდა მეფე ირაკლი: „კარგია—ბრძანა—მჯგერაო,
 ვენდობი უფრო იმასა, ეინც ოსმალს დამამტერაო,
 თუ დამესია უსჯულოა, ყოფილა ბედის წერაო,
 ამას ხომ მაინც იტყვიან: „ირაკლიმ მოიგერაო!...“

შეეყრი ლაშქარსა, ეუბრძანებ, ხმალსა ვაიკრან ხე-
 ლია,
 გასწიონ აწყვერისაკენ, შენც ჯარით იქ მოგელია,
 იქა ვარ შენი მოძმეი, იქა ვარ სისხლის მღერელია,
 არ გეგონოს კი, უცნობოდ დაერბოდე, როგორც
 ხელია!.. 1)

მშვიდობით!.. ახლა მიბძანდი, შენც მოამზადე
 ჯარია ..“
 ასე გათავდა თათბირი, როგორც ირაკლი ჩქარია!..
 აქ ტოტლებენმა მაღლობით გაელო სასახლის კარია...
 შეიქნა ეაჟ-კაცთ მოწვევა, შეიძრა მთა და ბარია!..

IV

იფრინდაები 2) გაგზავნეს ქართლსა, კახეთს და
 მთაშია,
 ოსმალ-ლეკებზედ იწვევენ არჩეულს ხალხს ლაშქარშია,
 ისინიც აგრე შემოკრბენ, თითქო მოვიდნენ მკაშია,
 მოიძღვრიან ბიჭები, მხნეობა ისმის ხმაშია!..

1) ხელი—შეშლილი, გიჟი.

2) იფრინდა—ჩქარი მთარული.

რაზმი ¹⁾ და რაზმი დააწყეს, მიუჩინეს უფროსები,
 ცნენოსანი და ქვეითი სუყველანი ვაჟ-კაცები,
 ქართლ-კახეთი, თუშ-ხევსური, არ მოჩანან აქ ოსები,
 მაგრამ ზეით თუ არიან, სადაც იცდიან რუსები.

შებედეთ ამ ჯარს, მშვენიერს, იმათ მხარ-კლავსა,
 ბეჭებსა,
 წითელ გულის-პირს, ყაწიმებს, შალვარში ჩამჯდარს,
 ბიჭებსა,
 ხმალი, ხანჯალი, დამბაჩა, ლეკებს არ გააკრიჭებსა,
 თოფი, სიათა, ხირიმი, ოსმალის გულზედ იჭექსა!..

ეინ ეის სჯობია ამათში, აზნაური, თუ გლეხია,
 თაყადიშვილი, თუ გლეხი, ყველა მტრისათვის მებია,
 ამათმა მტერმა ქართლიდან ამოიკვეთოს ფებია...
 ამათზედ, ვკონებ, არავის ბევრი არ დაუკვებია!..

დაიწყო ჯარი, დაიძრა, გაშალეს დროშა ²⁾ ალამი,³⁾
 ჰკრეს ბუქსა ⁴⁾, დაფ-დაფი ⁵⁾ იკერის, დიდი რამ რო-
 გორც ხალამი, ⁶⁾
 ზურნა, ნალარა, ⁷⁾ კიჟინი, ვით ასწერს ამას კალამი?..
 მობძანდა მეფე ირაკლიც, ჯარს შემოსძახა სალამი!..

¹⁾ რაზმი—წყობილი ჯარი.

²⁾ დროშა—ნიშანი ფერად-ფერადი, წყობილი ჯარის
 გასარჩევად.

³⁾ ალამი—იგივე მომტრო.

⁴⁾ ბუქი—საყვირი.

⁵⁾ დაფ-დაფი—ტყავ-გადაფარებული ქილა, ან ილეკრო-
 თაგანი იმ გვარივე.

⁶⁾ ხალამი—ქილა.

⁷⁾ ნალარა—საომარი საკრავი.

იარა ჯარმა, აიეიდნენ, რუსს ამოუდგნენ მხარშია, მეფე ტოტლებენს ულიმის, არ არჩევს თავის ძმაშია, გასწიეს ერთად, შეეიდნენ ბორჯომის 1) ხეობაშია, ირაკლი ჯარებს მიუძღვის, თან ახლავს ექიმბაშია. 2)

გიორგი ბატონიშვილიც იქა ბძანდება ჯარითა, აქ ახლავთ ბარათაშვილი, დემურაშვილი დავითა, ხატულაშვილი სოლომონ, სოლომონ მეითარითა, 3) ამ ვაჟკაცების ყურებით მტერი გასკდება ჯავრითა!..

აგრე იარეს, მიეიდნენ, აწყვევს 4) მიადგნენ ციხესაჲ აქ მოდარაჯემ 5) შეუტყო, ციხიდან სროლა იწყესა, ჯარი შეჩერდა, მოუსხდა, ვინ კლდესა, ეან ქვას, ვინ ხესა...
დამშვიდებული ომი სჯობს, აჩქარებულ სიფიცხესა.

✓

სქექს და მოქუხს ზარბაზანი, თოფების ტკაც-
ტკუსია,
სამი დღის და ღამის ბრძოლას ციხე ძირს ვერ დაუცია,
ტოტლებენი მოღრუბლულა, ხმა არეისთვის გაუცია,
ზოგი იტყვის: „მტრის ენასა, ირაკლი თუ გაუცია? ..“

1) ბორჯომი—ხეობა ზემო-ქართლის სამხრეთით.

2) ივანე ყარაევი.

3) მეითარი—ხელმწიფის მხლებელი, (камергеръ).

4) აწყვერი—ახალციხესა და ბორჯომს შუა სოფელი და ციხე.

5) მოდარაჯე—მეთვალყურე, ყარაული.

დილით მეფეს მოახსენეს უცნაური რამ ამბავი.
 „წუხელ გრაფი ¹⁾ აყრილაო, აღარა აქვს ჩენი თავი,
 ქვეით მიდის ქეიწხეთისკენ, ჯარი მიჰყავს დაუცავი,
 ვა-თუ რამე მარცხი შაჰხედეს, ვა-თუ დაერჩეთ ჩენ
 პირშავი?!..“

რა მოხსენდა ეს მეფესა, შემოიკრა თავში ზელი,
 ზე მოაჯდა თეთრსა მერანს ²⁾ მოკლე გზა აქვს და-
 საქსელი,
 გადაიქრა ბილიკებით დაქანცული, ოფლით სველი,
 შეუძახა: „ღენერალო! მომიცადე, თუ არ მელი!...“

ჩაიქრა და შეეყვარა ტოტლებენსა მოწიწებით: ³⁾
 „ეს რა მიყავ, დალოცვილო, აღარ ვიყავ შენის ქებით,
 აგრემც ღმერთი გადღეგრძელებს, გამობრუნდი შე-
 ნის ნებით,
 თორემ მტერი დაგამარცხებს, ჩენც შერცხვებით,
 თქვენც წახდებით!“

ტოტლებენი მოუბრუნდა, მოახსენა ირაკლისა:
 — „მე ჯარებით წამოვედი, ბრძანება მაქვს დედო-
 ფლისა,
 თურმე ოსმალს გაურიგდა, მტერი არ ვართ ოსმა-
 ლისა,—
 თქვენ ნუ სწუხართ ჩემთვის, მეფეე, იმედი მაქვს მე
 უფლისა...“

¹⁾ ტოტლებენი.

²⁾ მერანი—იაზო, კარგი მატარებელი.

³⁾ მოწიწება—დამკრთალად.

დაბრუნება ჩემგანით არ ჰხამს ¹⁾ ვერ გავსტეხავ
ბრძანებასა,
მომიტყვევთ, დიდებულო, ვერ მივეყვები თქვენს ნებასა,
ჩემს ხელმწიფას ეწყინება, მისას ვირჩევ მე ხლებასა,
თქვენც გაუძღვებით ოსმალთა, შეისხამთ დილსა ქე-
ბასა..“

ამ სიტყვაზედ ირაკლისა თვალში ცრემლი მოერია,
გრაფს შესტკერის მრისხანეთა, როგორც ორბი მშო-
ერია!.

და უთხრა მას: „რა მიყავი?.. რათ დამიღუპე ერია?..
ოსმალთან ვიყავ განწყობით, ახლა კი ჩემი მტერია!..“

შენ არ მიქაღდი სიკეთეს,—რუსეთის მფარველო-
ბასა?..

რა იქნა შენი თათბირი?.. შენ არ მიქაღდი ძობასა?..
მეც თქვენი კალთა ვირჩიე, ურჯულო თათრის ყმო-
ბასა..

ახლა რაღა ექნა, ბედ კრულმა, ველარ მოვსულოვარ
ცნობასა!..“

„მე რას გავაწყობ, მიბრძანე, ამ რვა ათასი კაცითა?
მეტე არ მახლავს, შენც იცი, ფფიცავ მიწითა და ცითა,
მე კაცი სადღა შემრჩება, საქართველოს დაცვითა?..
მტრის დენამ, მოყერის ღალატმა, გლახ გული ჩემი
გაცვითა!..“

¹⁾ ჰხამს—იქნება, შეიძლება, რიგია, წესია, არ ჰხამს
—ამეების წინააღმდეგია.

მერმე გულ-მშვიდათ წარმოსთქვა საქართველოს
პატრონმა:

„იწამე ღმერთი, გარწმუნებ, არ დაგიწუნოს ბატონმა!..“
აქ ცალი მუხლი მოდრიკა მტრისაგანაც მოსაწონმა.
ვედრება ბევრი ისმინა, ყოველი სიტყვის ამწონმა...

— „არ შემძლიან, ხელმწიფევე, — სთქვა ტოტლე-
ბენმა, — არაო,
ეს არ იფეკრო ჩემზედა, მუხთლობს, ან დაიზარაო;
თავს ნუ იმცირებ, აბრძანდი, ხვეწნა, ვედრება კმარაო,
ჩემს მეფას უნდა ვიახლო, უნდა წავიდე ჩქარაო.“

ამის გამგონე ირაკლი, ზე წამოეარდა მარდათა,
თეთრსა მოახტა ტაიქსა ¹⁾ მისთვის არ იყო ბარგათა,
მიაქროლებდა მთა-გორზედ, ეკალი უჩნდა ვარდათა,
რუსის ჯარისთვის დიდათ სწუხს, გულში ჩაეჭრა და-
რდათა!..

მობრძანდა თავის ურდოში²⁾ ჯარსა ამხნეებს გმირია,
თვითონ პირის-პირ იქ არის, საცა-კი გასაჭირია,
იძახის: „კაი მაგასა! ზედ დაამტერიე პირია!..“
თავი მოსჭერთ წუნკალებს და ოსმალებსა ცხვირია!..“

შეზინდა. ომი შეჩერდა. დრო იყო დასვენებისა,
ირაკლიმ იხმო სარღლები, ღირსნი თამამად ქებისა,

¹⁾ ტაიტი—ცხენი.

²⁾ ურდო—ბინა ლაშქართა.

ბრძანა: „გაგზავნონ კაცები, ჰქმნან ბატონისა ნებისა, შეუტყონ რუსთა მშვიდობა, რომ მეფეს იამებოსა...“

მერმე უბრძანა: „ასე სჯობს, თუ კი არაჲვარ ფლიდია, სულ აიყაროს ჯარები, ეხლაე მცირე და დიდია, წინა კაცებმა ასპინძას ¹⁾ მტკვარზედ აჰყარონ ხილია, თორემ ოსმალნი, რომ ეხედაე, ჩვენგნით დღეს მოსარიდია..“

დაიძრა ჯარი ქართველთა, ასრულდა მეფის ბრძანება,

ასრულდა მისი თათბირი, მისი სურვილი და ნება... გათენდა, ეილაც გამოჩნდა, ქარივით მოექანება, იძახის: “რუსნი გაეიდნენ, არ მისცემიათ რამ ენება!..“

სამშვიდობოში რუსების გასელა იამა ირაკლის, აწ ზელვაშლითა ბრძანდება, აქ ბევრს აღარას ინაღლის, თითო ჰყავს, ათსა სჯობია, მათით შეეცეხს დანაკლისს, ოღონდ-კი შაჰხედეს მალე მტერს, ამას ნიადაგ ინატრის!..

VI

ათი-ათასი ოსმალთა, ლეკებს რომ ქართლზედ ამტერებს, დასდენებია მეფესა, მოჰსხმია ასპინძის სერებს,

¹⁾ ასპინძა—პატარა სოფელი და სიმაგრე მცირე კლდოვანს ადგილს ზერთვისისკენ, ახალციხის მაზრაში.

ქართველთ თარეში ¹⁾ იმ დროსვე, თურმე მათს სო-
ფლებს ამტყერებს
შაჰხენდენ ოსმალნი და ჰხოცენ, ირაკლი ძლიესლა
აჩერებს!..

ბატონს მოჰხენდა, რომ მტერი კიდე მოეღოს
ჯარებსა,
ვარს შამოერტყმის, დაამწყედევს, შეუკრავს ტაშის-
კარებსა, ²⁾
ჯარს ამოუწყვეტს, გაჰტყუავს, მიწას არ მიაბარებსა...
აგერ მოაწვა კიდეცა, ჯარს დაელით გაახარებსა!..

მოაწვა ლეკი, ოსმალი, გაჭირდა, საქმე ძწელია,
დასწიეს ქართველის ჯარებსა, ერთ-პირად მიჰყევს ხელია,
მეფე გიორგის იბარებს, შევლა ჰხამს საქებელია,
გაჭირდა საქმე, ქართველთა ღმერთილა არის მხსნე-
ლია!..

მოიხპო მეფემ ივანე, რომ ახლდა ექიმბაშია,
უბძანა: „გასწი საჩქაროდ ბატონის-შვილის ჯარშია,
სთხოვე გიორგის გვიშველოს, აქ ამომიდვეს მხარშია,
აქ მიჰირს იმისი ჯარი, ქართველთა სისხლის ღერა-
შია!“

ივანემ ცხენსა გაქუსლა, მიიჭრა გიორგისთანა,
გადასცა მეფის ბრძანება, როგორც ჰხამს კარგი ყმი-
სგანა,

¹⁾ თარეში—მარბიელი.

²⁾ ტაშის - კარი —ბორჯომის ხეობაში შესავალი.

ვედრა: „ბატონი შეილო, მობრძანდი ირაკლის თანა, უჭირს მამა თქვენს, არ ახლავს, მშველელი თქვენი ხმლის თანა!..“

გიორგიმ ბრძანა: „იენე, მოდი' შენც ჩვენთან და-
რჩიო,

მერწმუნე, ჩემსა პოყმეში, მე შენ არ გამოგარჩიო, ნუ მელრიჯები ამაოდ, როგორც ფართლისა ჩარჩიო, თუ გაუჭირდა მამა-ჩემს, მაშინ სხვა უნდა ეარჩიო!..“

გიორგის მსლებმაც შესძახეს: „იენე დარჩი ჩვენსაო, დახე ჩვენს წყობილებასა, დახე ჩვენს სიმაგრესაო...“
იენე გიორგისა სთხოვს: „ვაფიცებ მამა თქვენსაო — წაეიდეთ, თორემ ქართველნი, ლამის სულ ამოწყდესაო!..“

„არა, იენე, აქ დარჩი, ჭკვიანნი ასე შერებიან...“
— „დარჩი აქ“ — სხვებმაც მოსძახეს — „არა! რას შე-
უბნებიან?...“

ირაკლის სახელსა ვფიცავ, ესენიც კარგს არ შერებიან, წაეალ და მეც იქ მოეკედები, სადაც ქართველნი სწყდებიან!..“

იენემ ცხენსა გაჰქუსლა, მიეჩქარება ერთგული, ესმის ხმა ზამბულაკისა ¹⁾ და უწუხს ექიმს გლახ-გული, აგერ ლაშქარიც გამოჩნდა, მებრძოლი, მტერთან შე-
რთული,
ნუგეში არა მიაქეს-რა, ამაზედა სწუხს ბედ-კრული!..

¹⁾ ზამბულაკი—მეტის-მეტის დიდი თოფი.

ბატონი შემდგარა სერზედ, სარღლები უშვენებს
 მხარსა,
 მტერი მძლავრობს და მოიწევს, ლამის შემოეგრტყას
 გარსა;
 აქ ირაკლი ზოტრილდა გადაჰხედა მთა და ბარსა.
 მოუბრუნდა ქართველებსა, გადსძახა თავის ჯარსა:

„გამიგონეთ გულის ძმებო! ოსმალი შემოგვესია,
 მტერს ზურგი არ დანახოთ, ეს ხომ ჯაბანთა 1) წესია,
 დღეს გვაქვს სიკვდილის ღზინია, გვინახავს უარესია,
 ეციოთ გულ-და-გულ, მაგათთვის ჩვენ ხმალი გაგვი-
 ლესია!..

რომ დავმარტედეთ, რა იქნება?—ეგრ მიუვალთ
 ჩვენსა ქალებს,
 პირშავეები, შერცხენილნი, სად გაეახელთ მაშინ
 თვალებს?..
 ქართველის ქალი, მართლად მწყრალი, ისევ ჩვენზედ
 ივალალებს 2)
 სჯობს ამოეწყდეთ, ვაწეწინოთ ჩვენზედ თმანი, იმ
 მალალებს! 3)

გავსწყდეთ, ძმებო, სჯულისათვის, მამულისთვის
 სისხლი ესთხოთ 4),

1) ჯაბანი—მხდალი, მოშიშარი.

2) ივალალებს—იგლოვს, იმწუხარებს.

3) მალალი—სათუთი, დამწვარი.

4) დათხევა—დაღვრა.

შეჰწეთ ჩენის სიმარათლისთვის, —მალლით ღმერთი
 მოვიწვიოთ,
 ეცნეთ მტერსა, დავერივნეთ, დავიჟიანოთ, ხმლითა
 ესლიოთ,
 მეც თქვენში ვარ, თოფი მკარით, თუ სისუსტე შე-
 მამჩნიათ!.

გამიგონეთ, გულას ძმებო! მოისმინეთ ჩემი აჯა,
 ეყვითენით მაგ ბილწებსა, გაამხნევეთ თქვენი მაჯა,
 მამულისთვის დახოცილთა, ღმერთმა ნეტარება ჰსაჯა,
 აბა, ძმებო, კაი მაგათ!.. ღმერთმა თქვენს მკლავს
 გაუმარჯვა!..“

— „გავსწყდეთ! — შესძახეს ჯარშია — ეცნეთ ოს-
 მალს დაღალულსა,
 დავერივნეთ — ძახიან — თუ გეხედავენ დაღალულსა?..
 „ღედა შეერთოს ცოლადა“, ეინც უღალატოს მამუ-
 ლსა!
 ეინც არ იბრძოლოს ეაჟ-კაცად, — ლაჩარსა ჰვეანდეს
 მალულსა!...“

„დავერივნეთ! გავწყდეთ, გავწყდეთ!..“ და შეიძრა
 ისევ ჯარი...
 ეინ ლეკს ეცა, ეინ ოსმალოს, ეინ ეის დასცა თავ-
 ში ზარი? 2)
 ეინ მტრის ბრძოლით მაძლარია, ეინ არ არის სის-
 ხლით მტკბარი?..
 მეფე-კი ერთს შესცქერია, ამის ფიქრი იქით არის...

1) ზარი — შიში.

ის ყოფილა ლეკი ვინმე, ნაქები მთელს დაღესტანში, კოხტა ბელოდს ეძახიან, არ ინძრევა ცხენზედ ტანში, ქართლის ჯარი შეაყენა, მრისხანეობს, ჰყავს ყოცმანში,
და იძახის: „ირაკლი-ხანი! გამობძანდი!..“ დაჰკრა ტა-
ში...

აქ იეანე ექიმბაში მოიჭრა და ძლოესლა ქმენა, პასუხს ამბობს გიორგისას, აღარ უჭრის საწყალს ენა, მაგრამ მეფე ყურს არ უკდებს, დრო არა აქვს იმოღენა, თვალთ დარჩა კოხტაზედა, იყურება იმისკენა.

მოაჯდა ცხენსა, გადიჭრა, ვითა ელვო მკვირცხლი¹⁾
და მალი,
შეიდი ხეცური თან ახლდა, ეს იყო ირაკლის ძალი, მიეარდა კოხტა ბელოდსა, მეხვიით დასცა თავს ხმალი, შუა გააპო, მაგრამა, მკედარი ცხენზედ ჯდა საწყალი!

დაჰკიელო: „კაი ამათა! არ იქა წუნკალაებსა!
ვინა ხართ ჩემი მოყმენი, მოეფინენით კლდეებსა,
არ წაგივიდნენ ლაჩარნი არ შეეფარნენ ტყეებსა!...“
ეკვეთნენ²⁾ გმირნი ქართველნი, მტერს უბნელებ-
დნენ ღლეებსა!

აქ უყურეთ ოსმალ-ლეკსა დაერია ქართლის ჯარი, წასწევნ და წამოსწევნ, პანტასავით ცეცია მკედარი,

1) მკვირცხლი—სწრაფი, მარდი.

2) ეკვეთნენ—დანასავით ეცნენ.

ხმლები ელავს, კიყინაა, ავერ მოდის სისხლის ღვარი,
ზამბულაკიც მკეახეთ მოქუხს. ხმას იძლევა მთა და
ბარი!..

დავით სარდალი მტერს ჰკაფავს, დიდგვარი ორ-
ბელიანი,

ბარათაშვილი ზაალი ლომგულობს ეს პირ წყლიანი,
სახელოვანობს სოლომონ, ის თარხნიშვილი სვიანი 1)
დემურაშვილი დავითა ტრიალებს ხმალ-სისხლიანი!..

„კოხიო ბობლიაშვილი,—აქებენ:—რავებს შვრებაო?
—გამგელგებულა ეს თუში 2) წინ ვერ ვინ დაუდგებოა;
ნაკუდა ქუიძესშვილი, რა კანჯარივით ხტებოა,—
შვიდი დაკაფა ხმალ-და-ხმალ, რიგი ხანჯალზედ დგე-
ბოა!..“ 3)

იფრინეს მტერი, მისდევენ, ჰხოცვენ, იჭერენ ოს-
მალსა,
თოფის დუგლოფსა წაჰკრავენ, არც აკადრებენ მათ
ხმალსა,
მტერი უხილოდ დამხჩეალი, მიაქვს და მიაქვს მტკვრის
წყალსა,
სათლავსაც ნულარ მოელის, ან ვინ აღირსებს სა-
წყალსა!..

1) სვიანი—მოწყალე.

2) წოვის თემისა.

3) მესტვირულ ლექსში არიან მოხსენებულნი ეს თუშები:
კოხიო და ნაკუდა. „კრებული“ 1873 წ. წიგნი VII გვ. 27.

გათყდა ომი ფიცხელი, კარგი და სახელოვანი,
 სახელი ყველამ იშოვა, ვინც იყო აქ გულოვანი,
 დაელა იშოვეს, ტყვეც ბევრი, არც ერთი მცირე
 წლოვანი,
 ქართველნი მხიარულობენ, ოსმალთა იწყეს გლოვა-
 ნი!..

აგერ მობრძანდა გიორგიც და მოულოცა მამსა,
 გადაეხვია ირაკლი და ასე უთხრა ამასა:
 „მტერს იქ ელოდი, მაგრამა, იქით არ ჰქონდა გზა
 მასა,

აქვე დაეუხედი მურდალსა, აქვე გადაუხედი ჰამასა!...“

იმხიარულეს დიდებულთ, საქმე დააწყეს დილისა,
 ირაკლი ახლა სხვას ფიქრობს: „მე დრო არა მაქვს
 ძილისა,
 მტერი ბევრი მყავს, არ მინდა გაეხდე იმათი კბილისა,
 ეა თუ რამ ჭირი მოჰფინონ“, — წასვლა დაესკენა ტფი-
 ლისსა.

VII

ცა მოწმენდილი, ლაქვარდი, ტფილისს დასცქერის
 მზიანი,

მთაწმინდა სოლოლაკის მთაც, გახურებული კლდიანი,
 მცეცხენები ფრთხილობენ, რომ არეინ მოსცეს ზიანი,
 მტკვარი ძღველვარებს, ვერ მოარწყა ქალაქი ბაღებიანი.

მყუდროებაა ყოველგან, დარაჯნი მაინც ფრთხი-
 ლობენ

ვანჯის კარს ¹⁾ თვალი ადევნონ, დღე-ღამე ამას
 ცდილობენ;
 დიღმის-კარს ²⁾ საფრთხე არა სდევს, თუმცა არც აქ
 გულგრილობენ;
 მრავალნი მოქალაქენი ბაღებში ზურნით ღებინებენ!..

დედოფალი დარეჯანი შინ ბრძანდება სასახლეში,
 სადილო-უკან, სამღერაოდ, ³⁾ ძოწეულსა ⁴⁾ ითელის
 ხელში,
 მტკვარსა რასმე გადასცქერის, ფიქრით ჰფრინავს სა-
 მოთხეში,
 ჰფიქრობს კიდევ ირაკლიზე: „სად რას არი, მთა და
 კლდეში?..“

ამ დროს ქერივი ბეგთა-ბეგის შემოვიდა, უცებ
 სტირსა,
 შეიძახა: „დედოფალო“ და იხოკავს ⁵⁾ ფრჩხილით
 პირსა...

„თუ გაიგე—ხმა გაისმა—ბატონია გასაჭირსა,
 რას უზიხარ, ავიყარნეთ, დავიხიზნოთ ტყისა პირსა!..“

რა ისმინა დედოფალმა, უცებ ზეზე წამოვარდა,
 შეჰკიეღა და შეიკიეღა, იცრემლა და გულს იღარდა,

¹⁾ ვანჯის კარი—ერევნის მხრიდან ტფილისის კარები.

²⁾ დიღმის კარი—დასავლეთის მხრის კარი ტფილისისა.

³⁾ სამღერალი—სათამაშო, შესაქცევი.

⁴⁾ ძოწეული—მარჯნისა.

⁵⁾ ხოკვა—ფხაჭხა.

ვაჰკრა ხელი, წამს წულები გაიძრო, კარს გამოვარდა,
სიონისკენ მიაშურა, ხალხს მოჰფინა გლოვის ფა-
რდა!..

ვაჟ-კაცი ქულებ მოხდილნი, დედები ფეხ შიშვე-
ლები,
მიდიან ღეთის-მშობლის წინა, მალლა უპყრიათ ხე-
ლები,
ვევდრებიან ღეთის-დედას, ჭირნი აცილოს ძნელები,
მღვდელნი პარაკლისის იხდიან, ცრემლნი ჩამოსდით
მწველები!..

ყველამ დაკეტა ღუქნები, აიესო მთლად ეკკლესია,
გამოასვენეს ქუჩაში ხატები, როგორც წესია,
ხალხი ქვითინებს გულითა, ღალადებს მათი მწყემსია!..
ამ დროს იკიელა ვილაცამ „ოსმალი შემოგვესია!..
ერთი იძახის: „ვინ სცრუობს?—ეგ ქართველები
არიან,

ოსმალს ტანისამოსით მორთულან, მოუხარიანთ,
ოსმალს მკედლებიც წყალს მოაქეს, მათი მზიდავი
მტკვარია.—
ხალხს ვინ აშინებს? ვინ ბრეყობს?—აბა რა სახუ-
მარია?!“

ამ დროს, მართლა, იქ მობრძანდა თვით ირაკლი
გმირთა-გმირი,
თან ახლავან თავადები, მოუშვიათ დიდი ჭირი,

ხატს ემთხვევინენ სულ ყველანი, ხალხი იქ სდგა ანა-
ტირი,
მერე მეფემ დედოფალსა გადუკოცნა გული, პირი!..

შეიქმნა ხალხში სიამე, ხალხი არის მხიარული!..
გამარჯვების ხმა გაისმა, გაუმრთელდა ყველას წყლული,
ყველას ტუჩზედ ღიმი უქრის, არეინ მოჩანს დაჩა-
გრული,
მადლობაა—ღეთის წინაშე, სიხარული—ყველგან
სრული!..

მეფე მობრძანდა სასახლეს, ჯერ არ ეკრა, ვგონებ,
ბინდსა,
პატრუცაგი 1) დაამზადა, ელჩებს ჰგზავნის ექვსს, თუ
შეიღსა,
ასპინძაზედ გამარჯვებას რუსეთში სწერს, აღარ რიდსა,
იქ ნაშთავარს ტყეებს ჰბედავს, რომ მთართოს მეფას
დიდსა.

მეორე დღეს სასახლეში გამარჯვების სადილია,
დიდებულნი, სოვდაგარნი, იქ არიან, ხადილია, 2)
ბევრი წყალობა გაიცა—ქართველთ მეფის წადილია,
კიდევ ბერს და ბერს ჰპირდება,—ბატონისგან ქა-
დილია.—

შეიქნა ლხინი, მეჯლიში, ყანწის და ჯამის ტრიალი,
ჭიქების ტყორცნა, ღიღინი, გალობა თასთა წკრიალი,

1) პატრუცაგი—მეფისაგან მეფესთან მიწაწერი.

2) ხადილი—მხიარულება.

„შეზარხოშებულთ ვაჟ-კაცთა—სიმღერა, კულის კრი-
ალი!

გარეთ ზურნა, ბუკ-ნალარა, დაფ-დაფი, ხალხის გრი-
ალი!..

მეფე ადგა, დაილოცა, სიტყვა არ ჰსურს გააგრძე-
ლოს,
გამარჯვება ყველას უძღვნა, ყველასთვის ჰსურს: ისა-
ხელოს..

აქ სარდალმა საეცესტაქნით დაიძახა: „ადღეგძელოს!..“

გაუმარჯოს ირაკლისა!.. გაუმარჯოს საქართველოს!..“

ხალხმა ერთობ შემოსძახა: „ადღეგძელოს! ადღე-
გრძელოს!

გაუმარჯოს! გაუმარჯოს!

ღმერთმა ხელი მოუმართოს!...“

ზ ა კ თ ა რ ი

(ყმაწვილის მოგონება)

აშობაოდ დაგვითხოვენ, დავისვენოთ ცოტა
ჩვენა..
გასწი, ბიჭო, სოფლისაკენ, გასწი, ბიჭო ში-
ნათკენა!..
იქ, ახალს წელს, დედ-მამასთან, შევეგებოთ სიხარუ-
ლით,
და ნაშობვეს ახალ სწავლას შეუდგებით უფრო გუ-
ლით..

ამ ტკბილ ფიქრში გავიხედე ფანჯრიდამა, მეცა
ელდა:
დღე იყო და მზე არა ჩნდა: ჩამოზნელდა, ჩამოზნელდა!
ცა, ხმელეთი, დაგვილონდა, ლეგა ღრუბლით დაბუ-
რულა,
არცა წვიმს და არც ქარი ქრის, დილა ბინდად მი-
წურულა;

აგერ-აგერ თეთრი ფერფლიც ნაზად, წყნარად, ცვი-
ვა, ცვივა,
ჰაერში კი სითბო არი, არა ცივა, არა ცივა!
თოვლი მოდის... აგერ თოვლი ამიჭრელდა, ამებლა-
რდნა,

მოუხშირა, მოუხშირა, წამობარდნა, წამობარდნა...
 ეხედავ, ეხედავ, დაგვიზამთრდა, მომაგონდა მე ზამთარი.

მომაგონდა პაწიობა, მომაგონდა მე სახლკარი;
 მახსოვს, როცა ბაღლი ვიყავე, მიხაროდა თოვლის
 მოსვლა,
 თოვლის გუნდის გაკეთება, სროლა, თოვლში გორ-
 ვა, მოსვრა.

შვილდ-ისარით შაშვსა ესდევდით, ჩიტს უდგამდით
 აკანათსა,

ლასტს ეუფებდით ბელურაებს, ვერ მხედავენ
 მუხანათსა,

შეეებმოდით მე ციგაში და ზედ მიჯდ გოგელა,
 გადაბრუნდის ჩენი ციგა, — კოტრიელა, კოტრიელა!..
 ბიჭები თავს შევიყრიდით, ებტოდით, ვჭიდაობდით
 ყველა,

ხან ერთი ძირს, ხან მეორე, — ჰერი ბიჭო, კოტრიე-
 ლა!..

დაღალულნი, გათოშვილნი, მოედოდათ ღამე შინა,
 მაგრამ ყინვამ და სიცივემ ვერც ერთი ვერ შეგვაშინა...
 მეორე დღეს ყინულზედა ეცურაობდით ნელა-ნელა...
 უკან კოპი, შუბლზედ კოპი, კოტრიელა, კოტრიე-
 ლა!..

დ ე ლ ა ე ნ ა

ეთისგან გაჩენილს ყოველს სულიერს,
 ორ-ფეხს, თუ ოთხ-ფეხს, სუსტსა, თუ ძლიერს,
 მკურაეს, თუ მფრინველს, მლილსა მიწიერს,
 ფუმფულას, თუ მწერს, მძრომსა ბიწიერს,
 მის-მისდა გვარად ებოძა სმენა,
 ებოძა ღეთისგან მათ მათი ენა.

რომელი როგორ ხმარობს ენასა,
 როგორ გევამხილებს თვისსა ლხენასა,
 ან მწუხარებას, ჭირს და წყენასა,
 ეებას, ჩივილს, გულის ტკენასა,—
 გამგებელია ამისი ზენა,
 ვინც გვიწყალობა ჩვენ ღედა-ენა...

ეს ვიცით მხოლოდ, რომ ღეთის ნებასა
 ვინც კი გადაეა,—შეჭედეს ენებასა...
 ვერც ეულალატებთ ჩვენ ბუნებასა,
 მისსა კანონსა, განჩინებასა...

მაშ რას გვარგია იმისი წყენა,
 რომელმანც მოგეცა ჩვენ ღედა-ენა?...

მტრედი ვერ შესძლებს კატის ჩხავილსა,
 ბულბული—ყროყინს, თევზი—კნავილსა,
 კრაეი უმანკო—მელის ხავილსა,
 გვრიტი—ჭიხინსა, ბუზი—ბლავილსა!...

ამ წესსა ეხედაეთ ღეთიურსა ჩვენა,
 აქ სჩანს ბუნება და ღედა-ენა!...

მიყვარს მე ენა ჩემის მშობლისა,
რომლითაც „ნანას“ მეტყოდა ისა,
აღერსს მაგონებს დედისას ტუბილსა,
ჩემის ტოლებას მღერა-ქლივილსა!...
ენით ეცოცხალეარ, მით მიყვარს ლხენა,
მიყვარს სამშობლოს მე დედა-ენა!

ნუ გრცხვენის, ძმაო, როცა გაქვს წყენა,
მშობელს ენაზედ მოთქმა, ცრემლთ დენა...
აკენს და საფლავს ნუ ჰკარგავ შენა,
თორემ დაგწყველის შენც დედა-ენა!...
ენით ეცოცხალეარ, მით მიყვარს ლხენა,
მიყვარს სამშობლოს მე ტუბილი ენა!

ც ი ე ბ ა

რსადა სჩანს ნატაშა: სად იქნება წყვეული?
ამბობენ აციებსო, სადღაცა წევს სნეული...
ვეციე და ვიპოვე, დაეარაწყუნე ზარი,
დედა-ბერმა გამიღო სხეისთვის დახშული კარი...
შეველ და რა მომესმა?—თავში დამეცა ზარი—
ფარდას უკან ჩხაოდა უსუსური ბალანა!...
(ამ ჩხაეილმა კინალამ ხალხი ააყაყანა..)
მოვიკითხე ნატაშა, მიპასუხა წყნარ-წყნარა:

„ცხრა თვეა სულ მაციებს—სიცოცხლე გამიმწარა,
ვერაფრით ვერ გადღურჩი: ჩამაცივდა ციება“.
—აქ ცული ნიშნები ჩანს,—ალარ უნდა ძიება!..

არსადა ჩანს გიორგი: სად იქნება წყეული?
ამზობენ აციებსო, სადლაკა წევს სნეული...
ბოლოს შევხვდი ქუჩაში: ჩამომდნარა, გამხდარა,
სახე გაჰყვითლებია, ან წელში რამ გახარა?
ველარც დადის რიგზედა, ფეხებს ძლივსა იცვლისა,
ღეინოც თურმე არ ესმის: არც თეთრის არც, წითლისა..
სიყვითლის მიზეზია—სილარიბე სისხლისა.

მოვიკითხე გიორგი, მიპასუხა წყნარ-წყნარა:
„ლამის მოგკედე, მაციებს, სიცოცხლე გამიმწარა,
ვერაფრით ვერ გადღურჩი: ჩამაცივდა ციება...“
—აქ ცული ნიშნები ჩანს,—ალარ უნდა ძიება!..

მ ე რ ც ხ ა ლ ი

ს რა ჩიტი მოფრენილა, საიდგანა სადაური,
თეთრ-გულა ღ ჯელ-წითელა, შეფ-ზურგა და
უცნაური.
—ვიცნობ, ვიცნობ მაგ შეფ-თვალას, ზამთარშია ინ-
დაური,
ახლა სტუმრად ჩვენ გვეწვია, ზაფხულშია აქაური.

ეგ სირი ხომ მერცხალია, ჭია-ლუის დიდი მტერი,
 ბუზებს იჭერს კამარაში, არ წაუა არსად მწერი.

უმანკო და ტურფა, ნაზი, სულ არ არის დასაჭერი,
 მაგას უნდა უთავაზოთ ზუღისათვის სახლის ჭერი.

დახე ცაში, როგორ მარღად ნაეარღობს ჭ თით-

ქოს ცურავს,

ხან მიწის პირს, ისარივით, ძიჟრინავს და ფრთასა

სწურავს,

ქიკიკობს და შეეკცევა, საქმეს არ იქს დასამღურავს,

თიხას ზიდავს ნისკარტითა და ბუმბულით ბუღვს

ჰბურავს...

აგერ ვხედავ შემომჯღარა... რას ჟღურტულვებ

ნეტა, ჩიტო?..

„ბერი ცხონდა, ბერი ცხონდა—ამბობს—ყმაწვილები

ჟლიტო!“

—რისთვის,—რადგან ბუღვს უშლით... აღარ დაუ-

შალო, ტიტო!...

ა ღ ღ გ ო მ ა

ულამე გადავიდა, ასტყდა, ასტყდა ზარის რეკა,

დიდი ზარიც ბოხს ხმას აძლევს, ზარბაზანმაც

დაიკეკა!..

აღვ, გიგო, აღვ, აღვ! ხალხი მიდის საყდრისკენა,

აღვ ჩქარა, ტანთ ჩაეიცოთ, დაეგვიანდით მარტო ჩვენა..

ყველა ახლით მოკაზმულა, ხელთ უჭირაეთ კელა-
პტრები;
აღე, ბიჭო, ტანთ ჩაიციე, მაგ საბანში რაღას ძერები?!
აგერ ზარებს მოუხშირეს, ხალხი იყრის მეტანიას,
საყდრები სულ ლაპლაპებენ, გარს უფლიან ლიტო-
ნიას!..

მოეიკაზმეთ და გაესწიეთ, ეკლესია მხიარულობს,
ყველას ტუჩზედ ღიმი უჭრის, მღვდელი გალობს ჭ
ლოცულობს!..

აგერ მღვდელმა შეიძახა: „ქრისტე აღდგა.“ და ჩვენც
ცქვიტად

ფუპასუხეთ სუყველამა: „ჰეშმარიტად! ჰეშმარიტად!..“

ქრისტე აღდგა!— მიყვარს ეს ღღე— მიყვარს, მი-
ყვარს, მიყვარს დიდად;

მოდი, გიგო, გადაგკონო! „ქრისტე აღდგა!“— ჰეშ-
ჰეშმარიტად!..“

მოდი, კვერცხი კვერცხსა დაეკრათ, მაგრა იყავ და
კირკიტად..

„ქრისტე აღდგა! ქრისტე აღდგა!“— „ჰეშმარიტად!
ჰეშმარიტად!..“

ბ ზ ო ბ ა

ზობა არის, ბზობა არის! წამო, ენო, საყდა-
რშია,
იქ ლაპლაპებს კელაპტრები, ნათელა ჭ კაშკა-
შია...

იქ მოგეცემენ ბზის ტოტებსა, დავითელოთ ზინჯილები,
თუ შეგეხედება ბლომად, მაშინ მოგეცემა ჭინახულები!..
ბზა გავირჭოთ ქულებშია, აღარ დაგეძლევს წლელუოს
ყევეი,

არ დაგეცარავს სწელაშია, ჯეჯილს მიაფაროს თავი.
წამო, ბიჭო, საყდარშია, კვირაა და ბზობა არი,
კარგი დღეა, ქრისტეს დღეა, ყველასათვის გასახარა!!.

ოსტატმა სოქვა: „დღეს ბზობაა და საყდარში
გემართებს კრძალვა!!...“

აი, ენო, რა მიაბზო, მე ოსტატმა რა მასწავლა:
ქრისტე ღმერთი ქადაგებდა და ჰკურნებდა სნეულებსა,
აღადგენდა მიცვალებულს, ხსნიდა ეშმაკეულებსა;
იწყალებდა გლახაკებსა, არ იმხელდა თავის თავსა,
სიკეთის გზას ასწავიდა და სდევნიდა ყველა ავსა...
ერთს დღეს შეგდა კიცხსა ზედა, თან იახლენ შაგი-
რდები...

გამეგზავრნენ, მას მისდევენ მოწაფეები ქვეითები...
შებრძანდა იერუსალიმს, შეიძრა ხალხი ერთიან,
მოაქეთ და მოჰყავთ საჰყარნი, მიწაზე პირქვე ერ-
თხმიან,

უფენენ დანაკის-კულსა, მწვანე შტოებსა მრავალსა,
 სამოსელს ტანით განაძრობს უფენენ იმის საეაღსა,
 ხმა ისმის ხალხის ზრიალის, ევღრება ლალადებანი,
 ღიღება მოძღვრის, ლეთის ძისა, კურთხევეანი და ქე-
 ბანი:

„ოსანა მალალთა შინა“! და ამ გვარივე ხმა ყრმათა:
 „კურთხეულ არს მომავალი, სახელითა უფლისათა!“
 შებრძანდა მოძღვარ ღიღებით, სღვენა ვაჭარნი ტა-
 ძრიდგან,
 მტრედთა მყიდველნი, ზარაფნი, მოსულნი აქვე ბა-
 ზრიდგან.

ეს ყოფილა ქრისტეს ღროსა და ღღეს ნიშნად
 ბზობა არი;

ყველა შიდის საყდრისკენა, ღია არის საყდრის კარი...

წამო, ბიჭო, საყდარშია, კვირაა და ბზობა არი,
 კარგი ღღეა, ქრისტეს ღღეა, ყველასათვის გასახარი!
 იქ მოგვეცემენ ბზის ტობებსა, შიგ გავირჭოთ ქულდე-
 ბშია,

ეშმაკი ველარას გვაწყენს, შეძერეს თავის ბულეშია!...

გ ა ზ ა ფ ხ უ ლ ი

ოელი ატირდა ლანქერად, აღიღდა ჩენი წყლები-
ბია,
ბალოლებს უხარის, დარბიან, პაპას გაუთბა ძვლები-
ბია,

მიმჯღარა ბერი მყუდროზე, ყაფარჯენს მისჩერებია...
ქვეყანამ გამზოილიდა, სიცოცხლე მოსწყურებია!..

წეროებს ეხედავ ცაშია, დამწკრივდნენ როგორც
ისარი,

წინა უკანას ხმას აძლევს, უყვირის როგორც ციციარი,
არც სცილდებიან ერთმანეთს, ვით ძმა ძმას შენაფი-
ფიტარი,

მიფრინვენ ჩრდილოეთისკენ, იმათი წესი ის არი...

აგერ მერცხალმაც ჰაერში რა ცელქად შეინაეარდა,
ბუზს იჭერს კამარაშია, ელევებრ ფრთები ამარდა,
აგერ წყლის სარკეს გაეკრა, მაგრამ შიგ კი არ ჩაეარდა,
იამაც სუნი მოგეფინა, რა ზამთარს სული გაეარდა-
სუყველა ხარობს და გალობს, სირი იმზადებს

ბუდესა,

სახნის-საკვეთსა სწვერავენ, ბოსტანს უელებენ ზღუ-
დესა,

ბუნებაც ჰყვეის მრავალ-ფრად, დეე ციეს ზამთარს
ჰშურდესა.

ამ გვარი ძალა, სიცოცხლე, ვინ არის, რომ არ სწყუ-
რდესა?!

გ ა ზ ა ფ ხ უ ლ ი

ფ.ოვლი ატირდა ლანქერად პაპას გაუთბა
ძელებია,
ქვეყანამ გამოიღვიძა, სიციცხლე მოსწყურებია..
წეროებს ვხედავ ცაშია, დამწყრივდნენ როგორც
ისარი,

მიფრინვენ ჩრდილოეთისკენ, ამათი წესი ის არი...
აგერ მერცხალმაც ჰაერში რა ცელქად შეინავარდა,
იამაც სუნი მოგეფინა, რა ზამთარს სული გაჰვარდა.
სუყველა გალობს და ხარობს, სირი იმზადებს ბუ-
დესა,
სახნის-საკეცსა სწვერავენ, ბოსტანს უვლებენ ზღუ-
დესა.

ბუნებაც ჰყევის მრავალფერად და იმოსება მწვა-
ნელა,
გასწიეთ, ბიჰო, მინდორში და მეც თან წამიტანეთა!..

— ს ა ფ ხ უ ლ ი

აზაფხული გაგეფრინდა, გაითონა სიმინდები,
თივა დადგეს, ანეულსა დასდგომია ამინდები...
აგერ, აგერ ყანებშია „ჰოოპუმას“ იძახიან,
ჩამოგეცხა, ჩამოგეცხა, ქერს მოაჩნენ ზეპურსა მკიან...

მტრედი, გვრიტი და ქედანი იქ ირევა ნამჯაშია,
მაგრამ მომკლებს ვინ აჯობებს მღერასა და გარჯაშია!
შახე იმერთს, გულ-გაღებულს, თავზე ქუდი არა ჰხურავს,
ხელცახოცი შუბლს წაუკრავს, დასძახის და ოფლში
ცურავს!

შახე ერთი მეოაურსა, შახე იმის ნამგლის ტრიალს
ყური უგდე მუშის გუგუნს, ყური უგდე იმათ გრიალს!..
აბა შახე, რა ერთგულად ყველა ყანას ეტანება...

მღერიან და კიჟინობენ „ჰოოპუმას“ იძახიან,
ჩამოგეცხა, ჩამოგეცხა, ქერს მოაჩნენ და პურსა
მკიან...

ყველა ცდილობს მეტი მომკოს, ეჯიბრება აქ ძმა ძმასა,
იძახიან: „ულო, ულო!“ მეძნეური უკრავს ძნასა.

მღერიან და კიჟინობენ „ჰოოპუმას“ იძახიან,
ჩამოგეცხა, ჩამოგეცხა, ქერს მოაჩნენ და პურსა მკიან.

რიგი მიაქეთ საძნე ურმით, რიგსა ჰლეწენ სოფელშია,
წერილ-ფენობა კვერზედ უდგა, ხარი ხენეშის უღელშია..
ქალი, კაცი, გოგო, ბიჭი, ეზიდება ზამთრის სარჩოს..
— ეაშა, ეაშა, მუშა ხალხსა! ღმერთმა იმათ გაუმარჯოს!

წ თ ვ ე ლ ი

ურძენი დამწიფებულა, დახე, როგორ წითლად
 ლუის,
 ჩქარა, ჩქარა, რთველი, თორემ კოლო, ბუზი,
 თავს დაჰბზუის.

შეიკრიბნენ მკრეფაეები, ამოუდგნენ თითო ეაზსა,
 ყურძენს სეღევენ, იცინიან დი მოაბეს მხარი მხარსა;
 მტენებს ჰკრეფენ, ჰგლეჯენ, სჭრიან, გაჰკრეს, გაჰკრეს
 ვენახს ხელი,

კალათები იზვირთება—და შეიქნა ხშირი რთველი!..
 საურმეზე გოდრები დგას, კალათს სცლიან ზედი-ზედა...
 აბა, ბიჭო, მარნისაკენ, თორემ ძლიერ გაიჭედა!..

იკიდებენ მძიმე გოდრებს, სიცილით და ლილინითა,
 ურმით მიაქვთ საწნახლისკენ ნება-ნება ჰკრიპინითა!..
 აბა, გიგო, კრჩხა თუ გინდა, ან ჯაგანი, ან აკილა,
 შენი წილი ზამთრისათვის მოდი ზურგზედ წამო-
 გკილა...

ჩვეულება ესრეთი გვაქვს, ხილს ვინახავთ საზამთროსა,
 ყურძენი სჯობს შესანახად ნესებესა და საზამთროსა...

მზე ჩაეიდა, საწნახლიდგან მოწანწკარებს ტკბილის
 წყარო,

აბა, ბიჭო, შეადექით, ახლა წურვას მოეუჭკაროთ!..
 ბიჭებმა ფეხო დაიბანეს, შემოადგნენ საწნახელსა,
 გადიან და გამოდინან, უმადლიან ყურძენის რთველსა.

აგერ ტკბილმაც მოიმატა, ძლიესლა იტეეს მოკლე
 ღარი,
 ჩქაფა-ჩქუფით მოჩქრიალებს, ქვეერი დახედა უმაძღა-
 რი!..
 დაილოცა ღეთის ნაკურთხი, ჩვენის ოფლიდ მონაგარი,
 მაშ პირველა ღეთისთვის იყოს—ზედაშე და კელაპტა-
 რი!..

სოფ. მეღ—სას.

(იურკევიჩიდან თარგმნილი)

ის იყოველი: ხმა, მზერა, რხევა,
 ტანი, ღიმილი, სითეთრის ფრქვევა...

აჰა საგნები შენთვის, მწერალო,
 დასძახე ჩანგზედ შენ, მომღერალო!

შენ ანგელოზი არ ხარ ფრთოვანი,
 ცა არ გაქვს ტახტად ლაქვარდოვანი,
 არა ხარ ფიქრი, არც მოჩვენება,
 მრწამს კი—მაცდურმაც და მანქანებამ
 შენზედ ილოცონ, მშვენნიერებაე!..

ისე წმინდა ხარ, უმანკო სულის,
 როგორც ცისკრის დროს გალობა მფრინელის,
 მისებრ უცხოობ, ხარ უმორჩილო,
 შენ, საქართველოს კეკლუცო შეილო!...

თითქო ეშინის შენსა მზერასა,
 ასცილდეს რასმე—იწყებ ცქერასა...

მასში ფარულად ცეცხლი იხრწნება,
და სახე უენი გვესაუბრება...

იმ საუბარსა მე ეუპყრობ ყურსა,
ყოველსა ხაზსა ვაღეწებ თვალსა,
ეჭა ქართველავ, აღყვავებულო,
მიგიხედი აზრსა, ჩემგნით ქებულო!..

უენი ფიქრები—ლექსთა კრებაა,
უენებრ უეწება—მანქანებაა;
სამოთხეც სხვაგან არ მეგულება,
სადაც უენ ფუენინავ—იქ მელხინება!...

მიიღე ესე მუენნიერებაე,
უენ საქართველოს ბედნიერებაე!
და ნუ გამკიცხავ, ჩემო ძვირფასო,
მცირე ძღენისათვის, კეკლუცო, ხასო!

მე აღელეება უენი არ მსურდა,
უენს ფიქრთ და სიზმართ აშლა არ მწყურდა...
მაგრამ რა ისმენს სული ქებასა,
ჩანგში იპოვის მყუდროებასა!..

სოფოს სახელით ვგალობ მე ხელი
და საქართველოს უცხოს მნახეელი
ეუძღენი ამ ლექსსა, გაღვიძებული...
უენ, თუ მან აღძრა ჩანგი და გული?—
თვითონ სოფიომ გადამარჩინოს
და სამართალი მან გამიჩინოს!..

ს ა მ შ ო ბ ლ ო ხ ე გ ს უ რ ი ს ა

 ადაც ეშობილვარ, გავზდილვარ, და მისრო-
ლონ ისარი,
სად მამა-პაპა მეგულის, იმათი კუბოს ფიცარი,
სადაც სიყრმითვე ვჩვეულვარ, — ჩემი სამშობლო ის
არი.

არ გავცელი სალსა კლდეებსა უკვდავებისა ხეზედა,
არ გავცელი მე ჩემს სამშობლოს სხვა ქვეყნის სა-
მოთხეზედა!.

მე მიჩვენია შავი კლდე, თოვლიან-ყინულიანი,
ორბი რომ ბუღობს, ჩანჩქარით გადმოჰქუხს ბროლი-
წყლიანი,

ჯიხვი და არჩვი მეყოფა, ხორცი აქეს მარილიანი...
არ გავცელი სალსა კლდეებსა უკვდავებისა ხეზედა,
არ გავცელი მე ჩემს სამშობლოს სხვა ქვეყნის სა-
მოთხეზედა!..

ბარად რომ ვიყო ლალადა, სული მთისკენე იხა-
რის,

სალი კლდე ანდამატივით გულს სულ იქითკენ იხა-
რის,

იქ მიჯობს შავი სიკვდილი, ბარში სიცოცხლეს იმ-
წარის!..

არ გავცელი სალსა კლდეებსა უკვდავებისა ხეზედა,
არ გავცელი მე ჩემს სამშობლოს სხვა ქვეყნის სა-
თმოხეზედა!..

ბარად რომ მომცე დიდება, ქონება უთელავეია,
 სასახლე ოქროს ტახტითა, ჯარი და ზღვაზე ნაღია,
 არა ეინდომო ეგენი, არ მოკედეს ჩემი თავია...
 არ გავსცელი სალსა კლდეებსა, უკვდავებისა ხეზედა,
 არ გავსცელი ჩემსა სამშობლოს სხვა ქვეყნის სამო-
 თხეზედა!..

სამშობლო, დედის ძუძუი, არ გაიცვლების სხეზედა,
 ორივე ტკილია, ძმობილო, მირჩენის ორსავე თელ-
 ზედა,
 როგორც უფალი, სამშობლოც ერთია ქვეყანაზედა...
 არ გავსცელი სალსა კლდეებსა უკვდავებისა ხეზედა,
 არ გავსცელი მე ჩემ სამშობლოს სხვა ქვეყნის სამო-
 თხეზედა!

ქ. ხ. ს. მ. ო. ს. ა. გ. ა. ლ. ი.
 ჯ. ს. ო. ს. მ. ო. ს. ა. გ. ა. ლ. ი.

იქო, პური შემოსულა, ღელავს, ბზინავს ოქ-
 როს ფერად,

უფლის თვალი შიგ ტრიალებს,—მოდიოთ, ნა-
 ხეთ, თუ არ გჯერათ!..

შიგ ნუ ჩაეწვამთ, ცოდვა არის, ნუ გავხდებით ჩვენ
 ღეთის მტერად,

ნამგლებს პირი გაუუღესოთ, გადავიქცეთ მთლად სი-
 მღერად.

ქალს ეეტრფი ყველას, ბებრების გარდა...
 ან კი რას ვაქნევ, რაც გადაგვარდა?...
 მხოლოდ არ მიყვარს ქალი მეჭორე...
 ერთსაც ეთხოვლობ: შლედეს, კრინოლინს—
 ღმერთო, მაშორე, ღმერთო, მაშორე!

მიყვარს სამშობლო და დედა-ენა,
 ღმერთო, შენ მიეც ქართველებს ღმერთა,
 რომ იქმნენ სწაელით სხვის თანასწორე!
 თემურსა და ყრუს, უცხოს უსჯულოს—
 ღმერთო, მაშორე, ღმერთო, მაშორე!

რას ერჩი მაგ ბიჭს, თათარო?

(თუმურლენჯის დროს)

ას ერჩი მაგ ბიჭს, თათარო?—ხომ ჰხედავ და-
 კოდლია?
 მამულისათვის იბრძოდა, რადგან მამულის
 შეილია...

რაზე ატყავებ, წყეულო?—აგერა ვყვეარ ძმობილი!..
 —დასხლტა ისარი ფრთიანი—გაგორდა თათრის შო-
 ბილი!

შენ რაღას ერჩი მაგ ქალსა; რაზედ აწვალე მანთითა...
 სჯულს ხომ ვერ შეაცვლეინებ, თუ გინდ დამდულ-
 რო ნავითთა...

რაზედა სტანჯავ, წყეულო?—აგერა ეყევარ ძმობილი!..
 —იქეკა ზეციით—დაეცა თათარი პირდამზობილი!..
 შენ რაღას ჰკუწავ, თათარო, ბაღღებსა უსუსურებსა?
 ნეტა ვიცოდე, მაგათს სისხლს მაგრე რა მოგაწყუ-
 რებსა?!

ხელი შეაღე, წყეულო!.. რაღა ხარ დაუნდობელი?...
 —დასხლტა ისარი—და წაწყმდა უსჯულო შეუნდო-
 ბელი!..

აგრე იბრძოდნენ ქართველნი მამულისათვის, სჯუ-
 ლისთვის,
 ეწამებოდნენ ქრისტესთვის თავისუფლების გულის-
 თვის!..

— ნ ე ტ ა რ ა ს ს ტ ი რ ი , დ ე დ ი ლ ო ?

(აღა-მაჰმადხანის დროს)

ეტა რას სტირი, დედილო? რას ჩამომჯდარხარ
 კერასა?
 ასი მკრან გულში, მირჩევის, მტირალი ქა-
 ლის ცქერასა!

ნეტა რას სტირი, დედილო? რას სტირი, ქუძუსკირიმე?
 ჯარს იძახიან, დედილო,—სად არის ჩემი ხირიმი?

თათარი შემოგესევია, სწომს და აოხრებს ქვეყანას,
ე-მა ქოხს თაეზე დაგვაქცევს, ვენახს მოგეითელს და
ყანას.

ნეტა რას სტირი, დედილო?—რა ღროს გლოვია
შეილისა?
გულში მკრეს, ორგან გახვრიტეს ჩემი პერანგი ში-
ლისა.

ნეტა რას სტირის, დედილო? დეე აქ ევგდო ღელოში,
ხომ ელარ ჰნახვა ურჯულოს, ელარსად საქართვე-
ლოში?

ნეტა რას სტირი, დედილო? ჯერ ვერ წამოვალ
შინათყენ,
მე აქ ვიგერებ ყვაე-ყორანს, თვალი მიჭირავს იმათკენ..

ნეტა რას სტირი, დედილო? სახლზედ იყავი ფთხი-
ლადა,

ირმა ხარს მოუარევი, მარილს ალოკდე ხილადა,
ყანა გამარგლეთ ბეჯითად, არ მოერიოს ქიოტა,
ე პაწა არ დამიმშოთ, ფოცხვერს არ დამიჭმოთა!...
ჯერ ნურას ეტყვი შენს რძალსა, ბალღია, ამიტირდება,
შობამდის დაევიწყდები, აღდგომას გამიფრინდება!..

ნეტა რას სტირი, დედილო? რას ჩამომჯღარხარ
კერასა?

ასი მკრან გულში, მირჩენის, მტირალი ქალის ცქე-
რასა!

ე ს ნ ა

 ანაე, შენ ჩემო ყანაო,
 ნამი ვიამა განაო!
 გიხდება ოქროს ქოჩორი,
 რამ შეგქმნა მაგისტანაო!...

ყანაე, შენ ჩემო ყანაო,
 ტურფაე და ლერწამ-ტანაო,
 მარცვალს ამზადებ მსხვილ-მსხვილსა,
 უფალმა ასე ბძანაო!

გეთამაშება ნიაეი,
 ზღვასაეით ღელაე, სეიანი,
 შენი შრიალი მახარებს,
 ღმერთმა გაშოროს ზიანი!

მზე დაგდგომია თავზედა,
 გიყურებს კაი თვალზედა,
 ციღვან დაგმღერის ტოროლა,
 მე იმას ვეცნობ ხმაზედა.

აგერ ღრუბელმაც შურითა,
 სეტყვითა მონაშურითა,
 გადაგიარა გრგვინვითა,
 მესმოდა ჩემის ყურითა.

ღმერთო, აგეცილდეს ავია,
 შენდა მოეხარე თავია,
 დალოცე ჩენი ნაშრომი,
 გვიბოძე კარგი ხეავია!...

ღმერთო, გვიშველე!

ოვედით შენდა, ღმერთო ძლიერო,
შენ შეგვიბრალე ჩვენ, სახიერო!
დანერგე ჩვენში დიდი სიქველე,
რომ მოვეხმაროთ მეზობელს, მოძმეს...

ღმერთო, გვიშველე, ღმერთო, გვიშველე!

აგერ გლახაკნი, უთუოდ ჰშიანთ,
რადგან თოვლ-ჰყავაჲ კარ-კარ დაწარწიან...
იმათა სტანჯავთ ყინვა, სისველე...
ეგებ შეემოსოთ-და მივცეთ ლუკმა...

ღმერთო, გვიშველე, ღმერთო, გვიშველე!

აგერ ბალღები,—ჰსურთ სწავლა გულით,
მაგრამ სადა აქესთ ამისთვის ფული?...
გარს უნდა ერთყათ მუღამ სიბნელე...
შეგვაძლებინე, მივცეთ ან-ბანი,—

ღმერთო, გვიშველე, ღმერთო, გვიშველე!

ქართველს რომ უჭირს, უწუხს სულია,
თითქოს რალაცა დაცემულია,
და მოერია ჯიბის სითხელე,—
შეგვაძლებინე, რომ მოვეხმაროთ...

ღმერთო, გვიშველე, ღმერთო, გვიშველე!

შენ შეიბრალებ გლეხი, საწყალი,
 დაუსაკუთრე მიწა და წყალი,
 „ნადელის“ შესხნა ნუ გაუძნელებ...
 ჩვენც შევეწიოთ, შევეაძლებინე,—
 ღმერთო, გვიშველე, ღმერთო, გვიშველე!

მოგვეცი პური ჩვენ არსებისა,
 შევვინდე ცოდვა, ცოდვა ენებისა;
 ტანთ-სამოსელი ნუ დაგვიძველებ,
 მოგვეც, უფალო, ჯანი, სიმთელე...
 ღმერთო, გვიშველე, ღმერთო, გვიშველე!

ღ ა ზ ე მ ი წ ე რ ე ბ ი , ყ ე ე ნ ო ?

(წარსული საუკუნოების ამბავი)

აზე მიწერები, ყენო?—ვიბრძოდი ქართლის
 ჯარშია,
 დღეს შენი ტყვე ვარ, ხელთ დაგრი, რაკი და-
 ეიპერ მხარშია...

მამულისათვის ვიბრძოდი, რაში შემწამე ლალატი?...
 შენი რა მმართვეს, ყენო, თავს რომ მადგია ჯალა-
 თი?...

მე სჯულისათვის ვიბრძოდი, სხვა რა შემწამე ავია?...
 სჯულს არ შევიცვლი, ყენო, არ მოკედეს ჩემი თავია.
 ამისთვის—თუ კი გგონია—მენა ვარ მოსაკლავია,

„თელი მომთხარე კისრიდგან“, მომპერ ფეხი და
 მკლავია,
 მაგრამ ყელს გიწვევ, ყვენო,—შენი შეიღების ლხენა-
 სა,—

ისმინე ჩემი ვედრება: დღეს მე ნუ მომპრი ენასა,—
 მინდა მოკითხვა შეეთვალო, ვილაპარაკო ქართული,
 ვადილო იესო ქრისტე, სჯული ენასთან შერთული.

165

ქ ო რ ო ლ ლ ი

(ხ ა ლ ხ უ რ ი ლ ე გ ე ნ დ ა)

ოროლლი სახელ-განთქმული მოდის და მოი-
 მღერისა;

შეუპოვარსა, ძლიერსა არ ეშინიან მტერისა...
 წინ შეეხეხა ვილაცა, თოფი ჰკიღია მხარზედა,
 არ მოერიდა ქოროლოს, ფეხი არ გადგა განზედა...
 ეწყანა ძლიერ ქოროლოს თამამი ქცევა მგზავრისა,
 აენტო, გულში გაიფლო ამოყრა მისი ჯავრისა...
 მაგრამ ჯერ ჰკითხა უცნობსა, რაზედ თავებდობს იგია...
 ან რა რკინაა, რომ იმას ზედ მხარზედ გადუკიღია? ..
 მგზავრმა არ გასცა პასუხი, მოიგდო თოფი ხელშია,
 ჰკრა ყორანს, სული გაუფთხო, გაჰგლიჯა შუა წელ-
 შია...

თავს ზარი ეცა ქოროლის პირველად, რაც კი შობილა...

გაიგო, თოფი რისთვისაც, რა მოსახმარიც ყოფილა... მაშინ წარმოსთქვა ვაჟ-კაცმა სიტყვა სწორი და მწარე: „აჲ და კარგი გასწორდა, გასწორდა მთა და ბარია!“...

«ქ ა ლ ი ა ე ვ ა ნ ა» ¹⁾

(ლეგენდა)

ილდის და ყვარლის საშუალ პაწა გორა დგას ქუფრადა, კაზაფხულია, მინდერები ამწვანებულა ტურფადა, ცხვარი გრილოში იცოხნის, დაყრილა ხის ძირს ჯგუფადა, ამათი მწყემსიც იქვე წევს, მოლი აქეს ნოხად ²⁾, სუფრადა.

აგერ მახლობლად გოგონაც ჰმწყემსავს ოცამდინ კრავებსა. დანაეარდობენ ბატყნები, შეე-თვალა იგრეხს კავებსა,

¹⁾ „ქალი-აყვანა“ ერთს პატარა გორასა ჰქვიან და მდებარებს თელავის მაზრაში, სოფელს შილდასა და ყვარელს შუა.

²⁾ ნოხი—იმერეთში ხალიხას ჰქვიან.

თავს თუ აწონებს იმ მწყემსსა, შიგ თვალში უყრის
 თვალებსა,
 მგელმა რომ კრავი მოსტაცოს, ნეტა ეს დააბრა-
 ლებსა?...

ბიჭი აენტო შმაგვიით, თვალები დააბრიალა,
 წამოჯდა მარჯვედ, სალამურს ჩაჰბერა, ჩააწკრიალა,
 ჩააკაკანა ხმა-ტკბილად, სევდის ხმით შეაზრიალა,
 შაე-თვალას გული მოუკლა, გონება გაუტიალა...

მერე უზრახა დიაცა: „მოდი აქ დაესხდეთ სწო-
 რადა,
 გულის ჭირიმე, აქ მოდი, ცხორსაც ცხორი ჰყავს ტო-
 ლადა,
 მეყო ამდენი ობლობა, ნულარ დამადებ ობლადა,
 თავს ეანაცვალე შენს მზესა, ოლონდ წამამყე ცო-
 ლადა!“.

თავი ჩალუნა გოგონამ, ჩაილიმილა დარცხენით,
 თავი არიდა ლომ-გულსა, იტკირებოდა მარცხნით,
 მერე მიუგო შაე-თვალამ, სიამოვნებით არ წყენით:
 „მეც შენ ცეცხლში ვარ, ბეჩაეო, თუ შესძლებ, ამ
 ჭირს დამხსენი...“

თუ ამიკიდებ ზურგზედა, თანაც დაუკრავ სალა-
 მურს,
 ძოლანდღელებრივ ტკბილს ხმასა, გულის სალალოს, საა-
 მურს,

ისე ამიყვან ამ გორზედ,—მაშინ მე თავი არა მშურს
 შენდა გულისა წამლადა, შენი ცოლობა მაშინ
 მწყურს...“

ბიჭმა მოიგდო ზურგზედა გოგონა, როგორც
 კრავია,
 თან სალამურზედ დაუკრა, რაც ტკბილი დასაკრავია,
 დაუკრა გოგოს საამო ზმა, გულის მოსაკლავია,
 შეუდგა პაწა გორასა, არ მოჰღალღია მკლავია...
 მიდის და მიდის ნელ-ნელა, უძგერს და უძგერ,
 გულია,
 ძალზედ მიიწევს ზევითა, მუხლებში მოქანტულია;
 გაცურდა ხეითქში, გადმოსდის ოფლისა ნაკადულია,
 შემძიმდა ტვირთი ძვირ-ფასი, უწუხს ობოლი სულია...
 ავიდა წვერზედ, გადმოსეა გოგონა, პირ-მზე ნა-
 თელი,
 მაგრამ თვითონ კი ვერ იძვრის, როგორც ნაცემი,
 ნათელი,
 როგორც უღონო, უძღური, ევლარა ჰსუნთქაეს ჯან-
 მთელი,
 გაჰვარდა სული ბეჩაესა, გაქრა როგორც რომ სან-
 თელი!...
 იქვე სდგას დღესაც ის გორა, თითქოს მინ-
 დერების მცველია,
 „ქალი-აყვანა“ დაარქვეს, რადგან იმ მწყემსის მკლევ-
 ლია;
 იქ ახლო-მახლო სოფლებში, სუყველა ამის მთქმე-
 ლია,
 ასე გაივგე ყველასგან, ამბავი ძველის-ძველია.

≠ თინიას მამითადი

ამითადი ჰყავს თინიას,—დღეს არის ამის
 ლხინია,
 ციბრუტიეითა ტრიალებს საწყალობელი თი-
 ნია!...

ქერიე-ოხერს, ბეჩავ თინიას ჰყავს ერთად-ერთი
 შვილია,

პაწია წვითა და დაგვით, ვაგბით გამოზდილია.
 დღის მეხრე იყო, მოუხნეს ერთი დღის მიწა ნაოში,
 მაგრამ სათესლე გაჭირდა,— არ გახლდათ საუქუნაო-
 ში!...

ჩამოითხოვა თინიამ ოროლი მუჟა ხორბალი,
 მოთესა, უცებ ზღვა გასკდა, შიგ დატრიალდა ღეთის
 თვალი,

თავთაემა თავი დახარა, ყველამ გაღესა ნამგალი,
 თინას კი გული უსკდება, ვინ მისცა იმას მომკალი...
 თუ სანახევროდ სხვას მისცა, რაღა გასაყოფელი?
 თუ არა, ღონე არა აქვს, მისი ღონეა სოფელი...
 ჩამოუარა სოფელსა, სთქვა: „ყველას დავეღრიჯები“.
 დილა-ადრიან მოადგნენ კარზედ რჩეული ბიჭები,
 „ჰოოპუმათი“, კიჟინით მოედგნენ ქერიის ყანასა,—
 არ შეეხვედრივარ მამითადს მე არსად ამისთანასა!...
 თინა მასპინძლობს გულ-უხვად, მოუტანია მჭადები,
 მაწონი, ორი დედალი, მუშისთვის დანამზადები...
 ცოტა არ იყოს რცხენიან,—ღვინო არა აქვს სა-
 წყალსა,

მაგრამ ზედი-ზედ უზიდავს მამითაღს წყაროს ცივს
წყალსა...

„ჰოპუმა“ და კიჲინი უხდება ქვრივის ყანასა...
არ შეეხვედრივარ მამითაღს მე არსად ამისთანასა!...
ციბრუტეითა ტრიალებს საწყალობელი თინია,
მამითადი ჰყავს თინიას, დღეს არის ამის ლბინია!...

სტელა
სოფლის ცხოვრებიდან

სტელა და ცხელა, პაპანებაჲ;
ქოხის წინა ზის ყმაწვილი დედა;
პაწიბ ბიჭი, ჩიგილი ფუნთუშა
ხელს უკაცუნებს ძუძუებზედა...
„აქა, მამილო! მამილო, აქა!“
დედა იძახის მზეილის მაგიერად;
მაგრამ „მამილო“ ჯერ არსადა სჩანს,
ის სამუშაოდ წასულა მინდვრად..
„აქა, მამილო!“ — სთქვა კიდევ დედამ:
თან მოიტანე ბევრი კაკები“...
გულში კი ჰუიქრობს: — „სად, რას მუშაობ,
პაპანებაში რას იკაკებ“...
მზემ გადიხარა, დაჰვერა სიომ,
აგერ გამოჩნდა მუშა მაშვრალი,

თანდილას დაჭდი

აფიქრებულა თანდილა, დაუკრეფია გულ-ხელი,
 ჩასცქერის დედა-მიწასა, ჩუმად ბუტბუტებს
 გულ-ხელი:
 — მომიკედა ხარი გიშერა, მოკედა, — გამიწყრა ღმერ-
 თია!

საღლა ეუშოვო მეუღლე, ცალად-ლა დამრჩა ერთია!...
 რილათი მოეხნა ნაწრეტი, რით ავიცილო შიმშილი,
 რილათ გაეუძღვე ქვეყანას, რილათ ვარჩინო ცოლ-
 შვილი?...

შენი, ჰირიმე, გიშერაე!... ჰირიმე შენი ქედისა...
 მომცლდი, მომკალ, ბეჩაე, — მწყევარი ჩემი ბედისა!...
 რა ეუყო შენს ცალს ირმასა, ვერ მოვიკარე თივითა,
 დარბის თვალ-დაფეთებული, ყვირის ხარ-ირემივითა,
 მომიკედა ხარი გიშერა, მოკედა — გამიწყრა ღმერ-
 თია!...

საღლა ეუშოყო მეუღლე, — ცალად-ლა დამრჩა ერთია!

ჩანჩქარი

პეტაკი, მთაში ნაშობი, კლდიდან გადმოჰქუსს
 ჩანჩქარი,
 ცვივა და ცვივა სპეკალი, ზვირთი ზვირთს მო-
 სდევს ჩქარ-ჩქარი.

ზღვა წეიმაღ გამალებულა, ქუხს და ბუქი დგას თქო-
 რისა,
 შიგა ჰბუქნავენ, ცელქობენ სხიეები მზისა შორისა!...
 დაბლა ქაფი დულს, შრიალეგს, ჰბანს და ჰრეცხს სა-
 ლსა კლდოვანსა,
 აქ ცისარტყილაც აშენებს ტყეს და ევლს ყვაილო-
 ვანსა.

შ

მომკალი ეანა

(აზრი რუსულიდან)

ინდერად აღარ ჩანს მომკალი,
 ლეწვია გახშირებული,
 ნეტა ვისია ეს ყანა
 ნათელი, ჩახურებული,
 თაე-თაე დახრილი, ჩამწვარი?
 ზედ დაჰხევეია ფრინველი:
 გერიტი, ქედანი, მტრედები,
 მწყერი, კურდღელი, ჯინჯველი;
 მარცვალი ყრია მიწაზედ,
 გასჭირებია ყანასა.
 ნეტა ვისია, რომ ახდენს
 კირნახულს ამისთანასა?

—რა ჰქნას პატრონმა ბედ-კრულმა,
ლოგინად დაცემულია,
ხელ-მართო არის ბეჩაფი,
უწუხს ობოლი სულია!...

დ. ე. დ. ა. ბ. ტ. ი. ს. მ. ო. თ. ქ. მ. ა.

ბეტა რას სტირი, ბებერო,
ვისზედ ჩაგიცემს შავები?...
რას მოსთქვამ გულ-ამოსკენილი,
ვაგიწეწია კავები?

—რას მეკითხები, ბატონო,
რას აქნევ ჩემსა დარღებსა?
შვილი მომიკვდა სიყმისა,
დაეტირი ჩემსა შაე-ბედსა!...
დაემარხე დედის ერთაი,
ოც და ერთი წლის ბიჭია...
რალას ევარგიეარ უმისოდ,
მონხრილი, როგორც ღიჭია?...

დავკარგე ჩემი სესია,
კარგი მეურმე, მომკალი!...
თუ გებრალეები, ღეთიანო,
მოდი ჩამქოლე, მომკალი!...
ვინლა მომხედავს ბედ-კრულსა,
ვილა მომაწედის მე ჯერსა,

ეინლა დამარჩენს უძლოურსა,
 გადაყრუებულ ბებერსა?... ✦
 ველარც ვმუშაობ, ვკანკალებ,—
 ნეტა ვის შავებრალეები?—
 ველარც დავართავ ჯარასა,—
 ცრემლმა ამომწვა თვალეები!...
 ნუ მეკითხები, ლეთიანო!
 რას აქნევ ჩემსა დარდებსა?...
 შვილი მომიკვდა სიყმისა,
 დავტირი ჩემსა შავ-ბედსა!...

წ ი ს ქ ე ი ლ ი

(აზრი რუსულიდან)

წალი მოშხუის ღარშია,
 გამაღებელი შხრიალებს,
 ქაფი ღულს, სწინწკლავს, ბორბალი
 ციბრუტივითა ტრიალებს!
 წისქვილი მოქუხს, დოლაბი
 ბრუნავს და ბრუნავს მალადა,
 ვარცლი ზანზარებს, ხორბალი
 კრიკაში მოცურს წყნარადა.
 აქ სარეკელიც ტაშს უკრავს...
 ერთი შაჰხედეთ კუკნასა!...

წისქვილიც, მათი ამჟღადი,
 ცეკვაეს და უელის ბუქნასა...
 თეთრი მტვერია ყველგანა,
 არა ჩანს მზისა შუქია,
 სპეტაკს ფქვილს ისერის დოლაბი,
 დამდგარა ხორბლის ბუქია!...

ღმრთისა გუთანი

აღი-გამოდი, გუთანო, ღირღიტაე, ბანი უთხა-
 რო,
 სახნის-საკვეთო, გაუსვი, რომ კაჭაჭს ძირა უთ-
 ხარო!

ნიშაე, ნიკორას გაუწი, მაგას მოაბი მხარია;
 მეხრეე, გაუკარ შეინდასა, ცოტა ზარმაცი ხარია,
 გააჭიმინეთ ჯამბარა, დაჰმღერეთ „ოროველაო“;
 გადაშაეეთ მინდორი, რომ დაგენატროდეს ყველაო...
 ფრთას აუწიე, სახნისსაც უმარჯეე, გუთნის-დედაო:
 ყამირის ბელტო, ნუ ნაზობ, გადადი ზედი-ზედაო!
 შენი ჭირიმე, გუთანო, ნაკურთხო მალლა ლეთისაო,
 მოხან, მოთესე ხორბალი, მოვიმკო სარჩო წლისაო!...
 „გაღი-გამოდი, გუთანო, ღირღიტაე, ბანი უთხარო“,
 სახნის-საკვეთო, გაუსვი, რომ კაჭაჭს ძირი უთხარო!

ს ა მ წ ი თ ვ ო

(ბატონ-ყმობის დროიდან)

აღონებულია თვედორე, გულ-ხელი დაუკრეფია,
გამშრალსა, გამწარებულსა ცრემლი არ უჩანს
მჩქევია,

ჩასტკერის დედა-მიწასა, ბეჩაეს ხმა ჩაუკმენდია,
ოხრავს და გმინავს ხამუშად, — გაჰშავებია ბედია?...
ბოლოს იფიქრა, გაბედა, გასწია თავის პატრონთან,
შემკრთალმა, ათროლოლებულმა ყმამ ფეხი შედგა ბა-
ტონთან,

თავი დაუკრა მდაბლადა და დაეღრიჯა მწარედა:
— მთხოვნელ ვარ, ნუ გამიწყრები და ნუ გამაგდებ
გარედა!...

შენი ჭირიმე, ბატონო, შენი შეილების ღმერთსა,
ი გოგო რაზე წამართვი, რად მომიშორე კერასა?!...
მაჩუქე, ღმერთი გადიდებს, შეილი აღარ მყავს მეტია,
მითომ წყალობა მრავალი ჩემთვისინ გაგიმეტია...
მარტო ვარ მოხუცებული, მეტი არა მყავს მომელეოი,
დედას ჩამოჰგავს ცხონებულს, — იმისდა უფრო მო-
ველი!...

— პანლური ამას!... შესძახა ბატონმა გაბრაზებულმა:
როგორ გაბედა შამოსელა ვირმა გათამამებულმა?!...
ჩემს ქალს ეათხოვებ, ხომ იცის, — ეინ წაეყოლო
მზითვეში?

გააგდეთ ეგ აქედანა, მაკრა წაჰკარით კისერში!...“

ეცნენ თვედორეს ბიჭები, გამოაბრძანეს გარედა,
წაჰკრეს კისერში და ყბები შემოამტერიეს მწარედ!...

დაღონებულა თვედორე, გულ-ხელი დაუკრეფია,
გამშრალსა, გამწარებულსა ცრემლი არ უჩანს მჩქეფია,
ჩასტკერის ღედა-მიწასა, ბეჩაეს ხმა ჩაუკმენდია,
ოხრავს და გმინავს ხამუშად, გაჰშავებია ბედია!...

— მ ე კ ვ ლ ე ვ ი

შემოვდგი ფეხი,
გწყალობდეთ ღმერთი,
ფეხი ჩემი,—კვალი
ანგელოზისა.

(ჩვეულებრივი სიტყვები მეკლევების ხალხში
ახალ წლის დამდეგ).

ემოვდგი ფეხი, გილოცავთ,
გწყალობდეთ წმინდა ეასილი,
იმისი მადლით იყავით
პურით და ღვინით აესილი!
ჩემს ნაფეხურსა კვალი აჩნს -
წმინდისა ანგელოზისა...
ისა გლოცვიდეთ, გფარავდეთ,
უფლის მარჯვენით რო ზისა!...
გულზე ხატ-დასვენებული,

მოვდივარ, მომიხარიან,
 მაღლი უფლისა მომიძღვის,
 წმინდანი ჩემთან არიან!...
 თელის ტაბაკი მიჭირავს,
 სანთლებით გაჩაღებული,
 ზედ ხორბალია, პურ-ღვინო,
 ოქრო და ვერცხლი ქებული;
 ზედვე აწყვია ვაშლები,
 ალვა და გოზინაყია,
 შაქარი, თაფლი ჩურჩხელა
 და ერთიც პატარა ტყვია...*)
 ეს მოხედეს თქვენსა მოშურნეს
 და დაგიმარცხდეთ მტერია...
 განათლდეს ჩენი ქვეყანა,
 გამრავლდეს ჩენი ერია!...
 მომაქვს: „ნობათი“, „დროება“,
 „ივერია“ და „მწყემსია“,—
 არიან ჩენი მოძღვრები
 და ჩენი ენის ფესვია...
 გილოცაეთ ახალს წელიწადს,
 ძველისთვის არა მცალიან:—
 სიკეთეს ვერას შეგვყარა
 და კოტრიც იყო ძალიან!...

* უწინდელ დროს, საქართველოში, მეფის წინ ტყვიას
 დაანარცხებდნენ, ახალწლის მოლოცვის დღეს, და იტყოდნენ:
 „შენს მტერს გულშია“.

გ ა ზ ა ფ ს უ ლ და

ამოზაფხულდა, გათბა ღღე, შამოგეცხიზნენ მე-
რცხლები,

ბულე მიაკრეს ჭერშია, დადეს ნაჭორფლი კვე-
რცხები,

იქვე სხდებიან ტყუპადა, დასტიკტიკებენ ტკბილადა, —
დროა ჩვენც გამოვიღვიძოთ, რას მივარდნილვართ
ძილადა!...

დროა ღობისა, ბარისა, მოთხრა კაჭაჭის ფესვისა,
დროა მიწასთან ბრძოლისა, დროა ხენისა და თესვისა...
არიქა, ბიჭო, ვიჩქაროთ, — იჩქარის ყველა სულდგმული,
კარგს ნიშნებს ეხედავ, ღეთის მაღლმა, უსაქმოდ მი-
წუხს სულ გული!...

გ ა ზ ა ფ ს უ ლ ი ს ქ უ ს ი ლ ი

(ტიუტჩევიდან)

იყვარს პირველა ქუხილი, სულ პირველს გა-
ზაფხულზნდა,

იკვებებს ლაყვარდს ცაზნდა, სედას მომიშვებს
გულზნდა!..

მიყვარს მე გრგვინვა იმისი, ხმას აძლევს მთა და ბა-
რია,

ივლევებს, წამოიწინწკლებს, როგორც რომ ღამის
ცვარია, —

მერე შეჰხედავ, დაუშო ყუყუნა წვიმა გრილ-თბილი,
 ადგა მტერის კორიანტელი, მოირწყო ველი, ხეხილი!..
 ეიშ! გამინათლდა გლახ გული! დიდება უფლის სა-

ხელსა!
 ცხოვრებას მაძლევს მეუფე, ყუყუნა წვიმის მნახველსა!..
 გადაიღარა; მზე შუქს ჰფენს ყანაში ოქროს ფერადა;
 ჩიტებიც აგვიჰიკვიკუნენ, აღარ სცალა გასაფრენადა,
 მალა გორიდან ნაკადიც მოშხუის გამაღებელი..
 ყველა ხმას აძლევს ქუხილსა, სიცოცხლე მოწყურებელი.

ს ა თ ი ბ ი

(აზრი მაიკოვიდან)

ყვეაებულა მინდორი, ლურჯად ბიბინებს სა-
 თიბი,
 შიგ ლალა გამოიძახის, უხდება ჭრელი ქათიბი;
 აგერ იელა ცელმაცა, წამოაწვინა მოლია,
 თან მოჰყეა ტურჟა ღიღილო, ყაყაჩო, თომი, ფოლია...
 ნორჩი სურნელი ბალახი ერთად წამოწვა წყობითა,
 ახარებს გულსა მცელეელის სიმწვანით, ყნოსვის
 ტკობითა!..
 გამოშრა, აბულულოეს, შედგა და შედგა ზეინები,
 შიგა გორავენ ბალღები, წამოდგეს დიდი ძირები...
 პირუტყვის სარჩო მზადა მაქეს, ზამთარს გაეუძღვებ,
 მგონია,
 აბრეშუმით თივა—ხარს, იგი ხომ ჩემი ღონეა!...

ბერუას ჩაფიქრება

როგორ არი, ვერ მიეხვდი, როგორი განა-
ჩენია?...
მიწა სხვისაა, ექირაობ, შრომა კი—მარტო ჩე-

მია...

როცა მლალატობს მზე-წვიმა და მომიცდება ყანები,
უფლის ნებაა, რა ვუყო, მე იმას ვეთაყუენები!...

მაგრამ რომ ღალა მიწისა არ ასცილდება მთესველსა?...

სად რა ეაშოვო, საბრალომ, ვინ მომაქეავეებს ბელ-
შაესა?...

ე შევი მიწა მაინც რომ სასყიდლად არა მქონოდა,
შეე სამარემდინ — რა ვეცი — შე რალა დამალონებდა?...

სესიას ფიქრები

იწა ვარ ნიადაგ მენა, ბეჩაევი, გლენხად შობილი.

მიწაა ჩემი დედ-მამა, ჩემი და, ჩემი ძმობილი...

ენხაე, ეთესაე, ეებრძვი მიწასა, ე შრომა მაინც
ფუქია, —

ვერ გადვირჩინე წლის სარჩო, ვერ გამოვიძლე კუჭია...
მიწის პატრონიც მე მწიწკნის, ჯინჭველაც ჩემი მტერია,

მოხელე, მლედელი და ერი — ყველა მე შემომცქერია...
ნეტაევი გამაგებინა: როდის-ლა მომასვენებენ?

ვერ შევესწრები, მგონია, მინამ არ წამასვენებენ!...

ღამის მეხტე

ამის მეხრე ვარ, ტლე ბიჭი, ნაბადში გახვეულია,
გუთნის ხარ-კამბეჩს ვდარაჯობ, უნდა ეხნათ
ანეულია...

მზე რაკი ჩაეა, გუთნელს გამოვაცოლებ ჭალასა,
თუ მეელი ამოგვედენა, ფინთად აეუშლი ბალანსა!...
რომ დაღამდება, ყურს ეუგდებ, არ ისმის ჩქამა-ჩქუმია,
მარტოკა შშიერ ხარ-კამბეჩს გაუღის ხრამა-ხრუმია!...
ხანდისხან ჭოტის ხმა ისმის, და გულს მიღონებს წყე-
ული,

ისე საბრალოდ გასძახის, როგორც თიკანი ეული!...
ჯეჯილის სანაპიროზედ სძოგეს და სძოგეს გუთნეულია,
იმათ ცოხნაზედ ხანდისხან მომეკიდება რულია...
ემავრობ და ეფხიზლობ, თავს ეიჭერ, თან დაელილი-
ნებ წყნარადა, —

შაეხედამ, ხარი-პარია მამაზად გამოანათა!...
მერმე აღარა მიჭირს-რა, გატყდება ღამე და ძილი,
მრავალიც გადაქანება, ღიღი არ რჩება მანძილი...
მასუკან დილის რიყრაყი ცას განმინათლებს და გულსა,
ტოროლაც შაინაეარდებს, ძირს ევლარ ენახავ ნა-
ბულსა!...

მზე ყურს ამოჰყოფს, გუთნელს დაეირეკ შესაბმე-
ლადა,
ორი ღლის ალო მერგება, გადამიხნავენ ხელადა.

აღსევანს წასვლა

არილზედ მივლენ ბიჭები,
დარდი არა აქეთ გულშია,
ურემი მისდევს ურემსა,
შოლტების ტყლაშა-ტყლოშია!...
ნაცადი ბიჭი მიუძღვის,
ტკბილად დამღერის ხარებსა,
ჰფიქრობს, მოივლის აღწევანს
და ცოლ-შვილს გაახარებსა.

„აღწევანს წავალ მარილზედ,
მარილს მოვიტან ბროლსაო,
გაუწი, შინდაე, გიშერას,
რადა ლალატობ ტოლსაო?
გაუწი, ქედის ჭირიმე,
გიშერა ცოდო-ხარია,
უშველე, ნურას ცუდლუტობ,
ტოლს დაუჭირე მხარია...
ურემი, ჩემი ურემი,
გამყოლი არის ხარისა,
არ ეფიქრება კლდე-ღრისა,
აღწევინს მთა და ბარისა...
ღერძი უღვია წიფლისა,
გასაპნულ-გაპოხილია,
ზედ თელები ნიგეზის მორკვებით
გახეშილ-გაჭედილია;
უბე გავაწყე ლართხებით,

დანდლებით გადაბმულია,
 ისე გაუძლებს ასს ქვასა,
 არსად დასჭირდეს ცულია.
 თელები დაეკვერცხე, რა თელები,
 გრგოლივით ჩამოსხმულია,
 ჯაგ-რცხილის ფესვებს მოეკიდე
 სოლებად იფნის გულია...
 გინდ გავატარებ თოკზედა,
 არ მოკვდეს ჩემი თავია!...
 გაუწი, შინდაე, გიშერას,
 ნუ სტრუობ, ნუ ხარ ავია!..
 აღზევანს მივალთ მე და შენ,
 როგორ არ გაგვიხარდება,
 ლოკე და ლოკე მარილი,
 არაეინ გაგიჯაერდება...
 შენ რაღას ხენეში ნიკორაე?
 ღონე თუ გამოგლევია?
 ეშმაკობ თორემ ჯერ ირმას
 შენთვის არ დაუძლევია!..
 აღზევან წავალ მარილზედ,
 მარილს მოეიტან ბროლსაო,
 ჯერ დედას გადაეხევევი,
 მერე შეილსა და ცოლსაო!#

ო ბ ო ლ ი

ლარაინ ჰყავს მომღვლი: დედაც მოუყვდა, მა-
 მაცა,
 შაგმა სიკვდილმა, უწყალომ, იმათზედ გაიმა-
 მაცა!...

პურს ეილა აჰმევს პაწიას, ელა დააწვენს ლოგინში!...
 ეინ ღაჰბანს, ეინ დაუყვავებს? სული გასძვრება ლო-
 დინში!...

დედაც მოუყვდა, მამაცა, მარტოა, ერთად-ერ-
 თია...

მაგრამ განგება დიდია, მისი დედ-მამა—ღმერთია!...

- ტ ე ტ ი ა ს მ ო თ ქ მ ა

ეტა რა წყალში ჩაეარდე, რით გამოვეყვებო
 ცოლ-შეილი?
 ი დასაქცევმა სეტყვამა კარს მომაყენა შიმში-
 ლი!...

რას ეიფიკრებდი, ბეჩაეი?—ცა კამკამებდა ლურჯადა,
 სამი დღის ყანა, სამკალი, ზედ კარზედ მედგა ბურ-
 ჯადა,

უცებ გამოჩნდა პაწაწა, მუშტის ოდენა ღრუბელი,
 მერე გადიდდა, იგრგვინა და წამოვიდა სულ ბნელი...
 დასაელეთიღამ ღაჰბერა, წამოგეყარა კოხია,

ბაღლები დამიწიოკა, მოაძებნინა ქოხია,
 ისროდა მუშტის ოდენას და გრიალებდა წყეულო,
 მირევ-მორევე ხეხილი, გაწყალდა ანაზღეულო!...
 ყანა წამიხდა, რა ყანა, ავ თვალს არ ენახებოდა,
 თაფთავს ქვეშ იზნიქებოდა, სიმძიმისაგან წვებოდა!...
 ნეტა რა წყალში ჩავეარდე, რით გამოვკვებო ცოლ-
 შვილი?—
 ი დასაქცევმა სეტყვამა კარს მომაყენა შამშილი!..

შ ი მ შ ი ლ ი

(აზრი რუსულიდან)

ღომიცდა ნამუშეარი, ღმერთმა არ მომცა პუ-
 რია,
 სეტყვამ მოჩეგვა ეენახი, ცარიელი სდგას ჭუ-
 რია,
 მინდორი მკალმა მოძოვა, ბღაეის ცხვარი და ფურია,
 წყაროც გაგვიშრო გოლუემა, მშინ და კიდევ მწყუ-
 რია!...
 თუ გაგვიშრავლდა ცოდვები, რომ მოგვიეღინა შიმ-
 შილი,
 სჩანს ღმერთი შემოგეწყრომია, სასჯელად მოგეცა სი-
 ყმილი,
 უჭმელსა კრიჭა შემკერია, გამომელია სინსილი,
 ვარ და აღარ ვარ, რაც ეყავ, ზაფს დამტრიალებს
 სიკვდილი.

დახედე, ბედმა უწყალომ რა მწარე შხამი მილესა,
ბაღლები შემომტირიან, ეს უფრო სულს-გულს მი-
ლევსა.

შობლები, მათი მცქერალნი, სულ ეაკრაქუნებთ კბი-
ლებსა,
დახე სიმხეცეს: საზრდოსთვის ჩვენ ეაგირავეთ შვი-
ლებსა!...

შიმშილმა ძილად მიმაგდო და არცკი მითხრა მე ნანა,
დღეს, ბეჩავს, გამწარებულსა, ხვედრმა ცოდვები მანანა.
არა რაჲ მაქეს, რომ უფალს მაინც მიეუძღვნა მანანა,
წარეიდნენ, განქრნენ ის ღრონი, როცა გვიწვიდა მა-
ნანა!...

შიმშილმა კუჭი ამომწვა, მომგვარა სისუსტის ძილი.
უქმელსა კრიჭა შამეკრა, გამომელია სინსილი.
ელომობდი, ეფფხს ვემუქროდი, დღეს მომერია შიმ-
შილი,
ვარ და აღარ ვარ, რაც ვიყავ, თავს დამტრიალებს
სიკვდილი.

- ბ ე რ უ ა ს ჩ ი ვ ი ლ ი

 ელა მე ჩამომევიდა: მამასახლისი, გზირია...
როგორ არა ვთქვა, ბეჩაემა, მეც ჩემი გასაჭი-
რი?...

ფული მემართა ეჭრისა, „რიგისთვის“ აღებუღია.

თაენში პურ-ღვინოს დამჯერდა, ვახშში მივეცი ფუ-
ლია.

აკი გაუწყრა ღმერთია და მიშილთახა წყევლმა.

ვალი მომთხოვა მეორედ, ღვინოზედ შემოჩვეულმა.

ბელ-ახლად წამომიარა, სულით ხორცამდის გამცალა...
ნათლია მამასახლისმა ერთს თუნგს არაყში გამცვა-
ლა!...

არ შემარჩინეს ზედაშე, გოჭი, ქათამი, წიწილა,
არც საბუღარში კვერცხები,—გამომილია სინსილა!...

გეო ეპკარი ჩემ სახლში ნაწარდობს როგორც ქო-
რია,

გზირიც, არყისგან გამტყვრალი, გორაობს როგორც
ლორია!...

რა ექნა, რა წყალში ჩაეარდე, რით მოვიცილო ქი-
რია!...

ყველა მე ჩამომეკიდა,—სოფლის მოხელე, გზირია...

ს ლ ე ბ ი

(დემეტრე კურდღელაშვილის ნაამბობი)

როხელ, — არ მახსოვს კარგადა, ზაფხული იყო
მგონია, —

ტყეში ხარების ძებნითა გამომეღია ღონეა...

მიველ და მივეჯექე წყაროსთან. ვზივარ, არ ისმის ჩქა-
მია...

ქყანტში კი დალაჯუნებს მარტო ბაყაყის-ჭამია...
 ბოლოს, ვეძებე კიდენა, ძლიეს-ლა მოვხილე ხარები,
 გამოვირეკე, შაბინდდა, შინათკენ მოვეჩქარები,
 ამ დროს მომესმა, — წყეულმა, — ოლოლმა შემოიძახა,
 გაღმიდან ბაიყუშივით იმას მეორემ უძახა...
 შეეკრთი, შედექი... ამბობენ: იქ თურმე იცის ალები.
 ღამით წყლის პირას დადიან, კაცს ეგონება ქალები;
 თმები ჩამოსთრევთ კოჭამღის, ძლიერ უქებენ ბჭყა-
 ლებსა.

ვისაც კი დაიხელებენ, იმ წამს აუბმენ თვალებსა,
 მიიტყუებენ თავისთან ღიმილით, ტკბილი ტიტინით,
 ან კლდეზე გადასჩეხამენ ან დაახრჩობენ ღიტინით...
 აბა, მეც ამას ეშიშობდი, იმითი მერიღებოდა.
 ალ-ქაჯის ხელში, რა ვიცი, მენა რა გადამხდებოდა!...
 მოვდივარ ფეხ-აკრფითა, თან ვაფაციცებ თვალებსა,
 ეშიშობ, არ გადაეყარო საღმე იმ წყეულ ალებსა...
 ამ დროს, უეცრად კურდღელმა წინ გზაზედ გადა-
 მირბინა...

კარგად არა მყავს დაცდილი... ამ საფრთხემ გულოზე
 მიკბინა...
 მაგრამ არ ვიმცნეე არაფერს, ვარ ჩემთვის ჩაფიქრე-
 ბული.

ხანჯალზედ ხელი მიეღია, მოვდივარ გაფთხილებული...
 მთვარე კაშკაშებს ღღესავით. გავხედე რიყის-პირასა, —
 ვხედავ რალასაც თმა გაშლილს, მიმჯდარა წწორის
 ძირასა!...

მეორეც დედი-შობილა ამოსტუზვია წწორებსა.

ისეთი ლამაზი არის, თვალს ვერვინ გაუსწორებსა!...
 შემასწრო თვალი წყეულმა, გაიკისკისა ძალიან,
 ხელს მიქნევს, მვალერსება... იმისთვის ვისა სცალიან!...
 სულ ამეშალა ბალანი!... გადავიწერე პირჯვარი.
 ეახსენე წმინდა გიორგი—და ისარივით ეძარი...
 ასი-ათასმა ალ-ქაჯმა დამკივლა, გაიკისკისა,
 ხმა მისცა მთა და გორამა,—მარტო კიჟინა ისმისა!...
 ვეცი ლიჟიან ქალასა... ვინლა დასდევდა ხარებსა...
 ვულ-გახეთქილი მოვარდი ჩემი ქონმანის კარებსა...
 ერთი თვე ვიყუე ავადა, ველარ გამოვდევ ვერაფრით,
 მანამ არ ჩამოვილოცე წმინდა გიორგი ზვარაკით.

- მ ო კ ი თ ხ ე ა

(შეთვლილი შვილისაგან დედასთან, ეჭუენიდან, მეფის თეიმურაზის დროს)

ოკითხვას გითელი, დედილო, თან მოსდევს ჩემი გულია,
 ჩემთვის ნუ დარღობ ნურაფერს, არა ვარ დაკარგულია.

წიგნს ვერა გწერამ, დედილო, ჩემგან ნუ გაგიკვირდება:
 წერა ზ საწერ-კალამი ჩვენს მღვდელსაც გაუჭირდება...
 სიტყვებს ეაბარებ ზურიას, მე ხომ არ ვიცი „ან-ბანი“,
 სხვა გვარ, რა ვიცი, რა რივად, როგორ გაცნობო
 ამბავი?...

ომი გადაგებდა სამჯერა, სამჯერეე გავიმარჯვე-
ვით,
ფებ-ღა-ფებ ესღიეთ თათრებსა, ცხოცეთ და ვკაფეთ
არჩევით.

ხუთი აწებეხე ხმალ-ღა-ხმალ, სამიცი მოცკალი თოფითა...
ტყვე, დავლა ბევრი ვიშოვეთ, ვილხინეთ დიდის ყო-
ფითა!

ჯერ ვერ წამოვალ შინათკენ, ნუ მელი მოკლეთ
ხანებში,
ქართელის ჯარში ვარ, ერევანს, გუშაგად, მეციხე-
ნებში.

არ ვიცი, ჩემა სიყმემა, რა შემოვთვალო სხვა
კიდე?...

ილოცე ჩემთვის, დედილო, იესო ქრისტე ადიდე!..
ნურას ინაღელი, დედილო, სახლ-კარსაც ნურსად წა-
უხვალ.

მამა-ჩემს სული აუხსენ, თაე-შაეი ცხვარი დაუკალ,
მღვდელს საწირაეი მიართეი, ზედაშე ყველაწმინდისა,
სანთელ-საკმელი, წანდილი და ფასი წყეილი წინდისა...

მოკითხვას ეუთელი ბიძა-ჩემს და ნათლი-ჯალაბს
თინოს,

ბერუა ხბოსფეხაშეილსა და ჩიტელანთ ნინას.

თუ მეზობლისას მიხეიდე, ჰკითხე თამრუა გოგოსა,
ქისას დამპირდა, — რა უყო? — ჩემთვის არ დაიზოგოსა!..

მორიგი ჯარი რომ მოვა, ხომ დამითხოვენ მეც
შინა, —

ფებს დავკრავ, გამოვქანდები, როგორც ისარი მაშინა!

– მიპატოება სასწავლებელში

ამოდექით, ყმაწვილებო,
 ტანთ ჩაიცივით საჩქაროზე,
 აბა, თავი მოიყარეთ
 სწავლისათვის თავის დროზე!..
 რა ხანია მამლაყინჩამ
 იყივლა და გაათენა,
 მერცხალმაც-კი იჭიკჭიკა,
 არ დააცხრო ტკბილი ენა!..
 აგერ ტყემაც გაიღვიძა,
 შრიალეებს და რაცლას ხარობს,
 კოსალა ხეს უკაკუნებს,
 და მწყერ-ჩიტა ცაში გალობს!
 მინდორი და ველი ჰყვავის,
 ნამი ბზინავს ათას ფერად,
 მზემაც თვალი გააჭყიტა,
 ამოვიდა მათ სამზერად...
 ჭინჭველები ევლს მოედნენ,
 თითქოს რალაც ჯოგიაო,
 მოლალურიც გაიძახის
 მალლა: „ბიჭო — გოგიაო“!..
 ჭია-ლუა სარჩოს ჰზიდაეს,
 რომ გაივსოს თავის ბინა,
 და ფუტკარიც მიზუზუნებს
 ყვავილისკენ თაფლისთვინა!..
 კაცი, მხეცი და ჩატები—

ყველა საქმეს ჰკიდებს ხელსა,
 მეთევზეა—ბადესა ჰშლის,
 და მუშაკი იქნეეს ცელსა...
 წამოდექით, ყმაწვილებო,
 თქვენც ახსენეთ ღეთის სახელი,—
 ზარმაცები ღმერთს არ უყვარს,—
 წიგნს მოჰკიდეთ აბა ხელი!..

ჯერ შრომა, მერე სტომა

სწავლობს გიგლა ტიტინა,
 ჰზემ შემოუჰყიტინა:
 — გიგლაე, გეყოფა სწავლა,
 ახლა კარგია გავლა...
 გამო, შეითამაშე,
 არეინ ეტყევის მამაშენს!
 — არა, მზეო, მზე-ქალაე,
 ჯერ გავათავო სწავლა!...
 გიგლამ დაიწყო წერა,
 ჩიტმა დაიწყო მღერა:
 — გიგლაე, გეყოფა სწავლა,
 ახლა კარგია გავლა...
 გამო, შეითამაშე,
 არეინ ეტყევის მამაშენს!

—არა, ჩიტო— ბზეწვიავ,
 მე ოსტატი მეწვია...
 შენ თუ მორჩი პღერასა,
 მაშ მეც მოერჩე წერასა!..
 გიგლა სწავლობს გაკვეთილს,
 არ უყურებს ბალში ხილს...
 ბალიდგან ალუბალი
 ცდილობს მოსტაცოს თვალი.
 —გიგლა, გეყოფა სწავლა,
 ახლა კარგია გაელა...
 გამო, შეითამაშე,
 არეინ ეტყეის მამაშენს!
 მორჩა სწავლას ბალანა,
 სწავლამ ის არ დალალა...
 გამოვიდა გარეთა,
 შესძახა მოყვარეთა:
 —ეინ მეძახდა წელანა?
 აქ მობრძანდი ერთხანა!..
 მზე უცინის გიგლასა,
 ჩიტი უგალობს მასა,
 ალუბალი დარცხვენით
 აწვდის ღიდ კუნწულასა...

ჩ ი ტ ი

ქასა სწუხარ გალიაში,
ჩიტო, მითხარ, შემომჩივლე?..
ხმა არ გამცა... ხელი ეტაცე,
სამჯერ თავზე შემოვივლე,
შემოვრტყორცნე და გაეუფი...
გადიკარგა ზეცაშია,
აჭიკჭიკდა... თუ მლოცაედა,
მიხსენებდა ლოცვაშია!

ღ ე დ ა დ ა შ ვ ი ლ ე ბ ი

ქატომ იგონებ, დედილო,
ასე მალი-მალ დაიას?
რომ ზეცას არის, იქ უჯობს
ჩვენს პაწაწუნა დარიას.
შენ არ ამბობდი, დედილო,
რომ ჩვენთვის არი მკედარია,
თორემ ზეცასკი ცოცხალა
და ფუფალასთან არია?...
—დილაც, შეილო,—სთქვა დედამ,—
რომ საიქიო სჯობია,
რომ სამოთხეში დარიკო,
ფუფალასთანა მყოფია,
მაგრამ არ არის იქ ველი

სურნელი, ყვავილოვანი,
არც პეპელები ჭრელ-ჭრელი,
ფარფატა, ფერადოვანი!

— არა, დედილო, დედილო!
იქ ფუფალასთან ასეა:
ანგელოზები, ვალოზენ,
ანგელოზებით საესეა,
ცისკარი დილა-სალამოს
ტურფა და ვარდის მსგავსია,
ცა, ვარსკვლავებით ნაჭედი,
ანათებს, ქვეყნის ფასია!

— ჰო, შეილო, მაგრამ დარიკოს,
გამორჩეულსა დებშია,
დედა არ ახლავს გვერდითა
პატრონად უცხოებშია...
აქ როცა იყო, ვუცქერდი,
რომ ხტოდა ყვავილებშია,
როცა ცელქობდა მარტოკა,
გართული პეპელებშია!..

ს ნ ე უ ლ ი ო ჯ ა ს ი

ბრავეს გოგონა ნინუა, ქმარიც აედ ჰყავს, შვი-
ლიცა.

რა ქნას მარტოკამ, უკენესის მოხუცი დედა-
მთილიცა...

ძმარს უსომს შუბლოზედ სნეულებს, ხან ჭარხლის ფო-
თოლს ადებსა,

ხან თხლის შეჭამანდს ჰპირდება, თავისგან დანამზა-
დებსა...

მაგრამ თითონაც უძღურობს, ევრც გაახურა თონეა.
დღით მაშერაღს, ღამე-ნატებსა გამოეღია ღონეა!

გვერდით არაეინ არა ჰყავს, ბევრჯელ ინატრა შშო-
ბელი.

არა ჰყავს არც წყლის მომტანი, არც მჭადის გამო-
მცხობელი.

კენესის ბეჩაეი ნინუა, არსაით უჩანს მკურნალი.

სიცხით ეწეება ქმარ-შვილი და ეხოცება მწყურვალი!...

ოხრავეს გოგონა ნინუა, ქმარიც აედ ჰყავს, შვილიცა.

რა ქნას ბეჩაემა, უკენესის მოხუცი დედამთილიცა!...

- «ხმა ღვთისა და ხმა ერისა»

(ნადირ-შაჰის ღროსია)

ართლ-კახეთში წამობრძანდა თათრის ფაშა ხარ-
კისთვისა,

სულ იკლებენ კომლეულად,—ვინა ზრუნავს
ხალხისთვისა!...

ამ წუწკ ფაშას თან დაჰყვება საგარეჯოს მოურავი,
უჩუჩულებს რალაცაებს გაიძვერა, სულით ავი...
ერთს დღეს ჩვენი მოურავი რომ ჩათერა და დაიღეშა,
გამობრძანდა გაბერილი და წამოჯდა ნიგვზის ქვეშა...
ამ დროს ერთი ბერი-კაცი წინ წადგა და მოახსენა:
აღღებდელს მოურავი!... მომისმინე ცოტა მენა...
მომისმინე, ნურას მაწყენ, აგრემც ღმერთი გაგიმარ-
ჯვებს!...

ხალხს ნუ სჩაგრავ და ნუ მძლავრობ, მაგრე ქცევა
არას გარგებს,
გლები ეარ და გლების შეილი, არ შეგშენის ჩემი
რჩევა,
მაგრამ მოხუცს,—თუ არა ეთქვი,—გულს დაღივით
დამეჩნევა,
ვინ შენა და ვინ თათრები?... ნუ აბეზღებ ქართვე-
ლებსა,
რას მოგცემენ საიმისოს, რომ ეფერო სპარსელებსა?...
სამოყვროდ ხომ არ ეარგიან, მტრად არიან გაფიცუ-
ლნი,

ჩვენს ჯვარს ჰგომობენ, იესოსა, ვყვეართ მონად, და-
ჩაგრულნი,
ისინი ჩვენ სისხლსა ჰსომენ, ამოგებდონ უნდათ სუ-
ლი,
დაგვატყვეონ, დაგწვან, მოგესრან, ამოაგდონ ჩვენი
სჯული..

გვეედრები, მოურაეო, შეისმინე ჩემი რჩევა,
თორემ ღმერთი გადაგიხდის და მოგხედება ხალხის
წყვეა!...

დღეს შენა ხარ, ხეალ სხვა მოვა, რა დავრჩება სამუ-
დამო!...

ის არა სჯობს, რომ სამართლით ხალხს აამო, პუ-
რიც სჭამო?!..

მოურაეი გლეხის რჩევას ჩაუფიქრდა, არ გამ-
წყრალა.

გულში მოჰხედდა ყველა სიტყვა; შეათრთოლა, შეა-
მჭეალა...

შეუძახა ბერი-კაცსა: „დაგიჯერებ, ბარაქალა“!...
ამას შენით არას ამბობ...—და განგებას დააბრალა!...

მეზადური და ოქროს თევზი

(ზღაპარი)

ღვის პირს იღვა ბერი კაცი,
ცოლი ჰყვანდა დედა-ბერი,
ქოხი უდგათ ძველის-ძველი,
ფარლალა ჰქონდა კერი.

ქმარი იყო მეზღურძე,
 თევზი მისი დასაქერი,
 მით სცხოვრობდნენ საბრალონი,
 იგი იყო მათი ჯერი.

ოცდა-ცამეტს წელს იქ იდგნენ,
 ატარებდნენ მყულროდ დროსა,
 დედა-ბერი ძაფს ართავდა,
 რომ მით ტანი შეემოსა,
 ბერი კაცი ბადეს ჰქსოვდა,
 რომ თევზი არ მოიკლოსა,
 და თუ თევზს ვერ იმოენიდნენ,
 მჭადსა სკამდნენ, ჰხერეტდნენ დოსა.

ერთ დღეს ჩვენმა მეზღურძემ
 ზღვაში ბადე გადისროლა,
 თან გამოჰყვა სულ მაჭარა,
 აჩონჩხლილი, ზვინის ტოლმა;
 მეორეზღედ ბედი სცადა,
 ზღვის ფოთლები მოაყოლა;
 მესამედაც გადასტყორცნა,
 ბადე რაცხამ შეაქროლა...

წყნარა-წყნარა ეზიდება,
 შემოესმა ჩქაფა-ჩქუფი,
 გამოსწია,—ოქროს თევზმა
 მოაყენა ყვითლად შუქი,
 თითქოს ბადეს მოსდებოდეს
 ეარსკვლეაების მთელი ჯგუფი!...
 აათრთოლა ბერი-კაცსა,

ასდგომოდეს თითქოს ბუქი!...
 ოქროს თევზი ესაუბრა,
 როგორც კაცი, მებაღურსა,
 შეევეღრა: „გამიშვიო,—
 მოგცემ, ჩასაც მთხოვ და გსურსა,
 ოლონდ თავი დამახსენი,
 აგაშენებ, უბედურსა,
 გაძღვე ღმერთსა თავედებადა,
 არ დაგტოვებ მონამღურსა!“
 შეკრთა ჩენი მებაღური,
 გაუჩერდა ბადე ხელში!
 გაიოცა, შეეშინდა,
 მოებჯინა სული ყელში;
 ოცდა ცამეტს წელს თევზაობს,
 ბადეს ისერის, გასწყდა წელში,
 მაგრამ თევზის ლაპარაკი
 არ ჰსმენია თავის ღღეში...
 აიყვანა ოქროს თევზი,
 უაღერსა როგორც ძმასა,
 თავის სახსარს არ თხოულობს
 იმისაგან, არა ზღვასა,
 შეაკურა მორიდებით,
 ზღვისა მისცა ისევ ზღვასა.
 „გზა მშვიდობის, ოქროს თევზო!“
 მიაძახა იმან მასა.
 გამობრუნდა ბერი-კაცი
 და უამბო ღელა-ბერსა,

რაცა ნახა, რაც გადაჰხდა,
 არა ჰმალავს არაფერსა:
 ან რა თევზი დაიჭირა,
 ან რად უშეებს დანაჰერსა,
 ან ის თევზი რად დაჰპირდა
 აშენებას სანატრელსა...
 მებაღურს რომ მოუსმინა,
 ცოლმა მიჰყო ლანძღვას პირი:
 შე სულოლო და ჩერჩეტო,
 ახლა კი ხარ მართლა ეირი!...
 თევზი სახსარს თუ გაძლედა,
 რად იეიწყე შენი ჭირი!
 ერთს გობს მაინც გამოსთხოვდი
 არ უფარვა ჩვენსას ძირი“...
 მებაღური კისრის ქექით
 გამობრუნდა ზღვისაკენა;
 ზღვა აღელდა, შექმნა ფრთონა,
 ტალღები არ დააყენა,—
 გამოცურდა ოქროს თევზი,
 ბერ-კაცს თავი მოაჩვენა,
 შემოსძახა: „ბერო-კაცო!
 ხომ არ გადაგა რამე წყენა!“...
 მებაღურმა თავის დაკვრით,
 მოახსენა კრძალოვით წყნარა:
 „დედა-ბერმა გამომლანძღა,
 მეტის-მეტად გამამწარა,
 დამიხსენ, თევზთ-ხელმწიფეო,
 ცოლმა აღარ გამახარა;

ბეჩაეს გობი გაჰხეთქია,
 ჩეენც ვართ იმის ანაბარა...
 სწორედ აღარ მომასვენა,
 ახალსა მთხოვს, უბადურსა;
 მე გობი ვინ მომაქევა,
 საწყალობელს მებადურსა!“...
 „ნურას სწუხარ,—უთხრა თევზმა:
 მე გაგიწევ სამსახურსა,
 გასწი შენთვის შენ გზაზედა,
 იქ დაგხედება, რაცა გასურსა“.
 შინ გაბრუნდა ბერი-კაცი,—
 ჰხედაეს სახლში ახალ გობსა,
 მაგრამ ამას დედა-ბერი
 უფრო ლანძღვით შეამკობსა:
 „შე სულელი, შე ჩერჩეტო,
 აბა თევზი რასა გზღნობსა?
 რად მინდოდა გობუნია,
 თაეზე დამდის წვიმა, კონი,
 ლამის ფაცხა წამოგვექცეს,
 აღარ უდგა ერთი ჯოხი...
 წადი, სთხოვე ოქროს თევზსა,
 გვიწყალობოს კარგი ქონი,—
 გასწი ჩქარა, რალას ელი,
 ზარმაცი და ბერი ლოხი!“...
 მებადურმა კისრის ქექით,
 გამოსწია ზღვისაკენა,—
 ზღვა აღელდა, შექნა ფრთონა,

გამოცურდა ოქროს თევზი,
 ბერი-კაცს თავი მოაჩვენა,
 შეემოსძახა: „მებაღურო!
 ხომ არ გიჭირს რამე შენა?“
 ბერი-კაცი უკრავს თავსა,
 მოახსენა კრძალვით, წყნარად:
 „ღედა-ბერმა უფრო მეტად
 გამომლანძლა, გამამწარა!...
 დამიხსენ, თევზთ-ხელმწიფეო,
 ცოლმა აღარ გამახარა:
 ახლა ქოხი მონღომა,
 შენთან თხოვნა დამაბარა...
 სწორედ აღარ მომისვენა,
 ახალს ქოხს მთხოვს მებაღურსა!..
 საღ შევიძლო აშენება,
 ვინ რა მომცა უბედურსა“!...
 „ნურას სწუხარ,—უთხრა თევზმა:
 მე გაგიწეე სამსახურსა,
 გასწი შენთვის შენს გზაზედა,
 შინ დაგხედება, რაცა გასურსა“.
 გამობრუნდა ბერი-კაცი,
 შინ მოვიდა მოღალღული:
 ჰხედავს, ქოხი გაჭიმულა,
 ახალი და მოჩაღღული,
 დერეფნით და სანათურით,
 ხულით მალლა მოჯვარული.
 ღედა-ბერი წამომჯდარა,

ეღრინება გულ-მოსული:
 „შე ჩერჩეტო,—ქმარს შესძახა,—
 რას დადიხარ უხეიროდ?!...
 ჩალის ქოხი რად მინდოდა,
 შიშით ცეცხლი ვერ დავინთოთ!
 მე გლევობა აღარ მინდა,
 რომ ვიტანჯო მუდამ უღმრთოთ,
 აზნაურად მინდა ყოფნა,
 თითონ გლევებებს ძილი ეუფეთხოთ!“
 მებადურმა კისრის ქექით
 გამოსწია ზღვისაკენა:
 ზღვა აღელდა, შექმნა ფრთონა,
 ტალღები არ დააყენა;
 გამოცურდა, ოქროს ოვეზი,
 ბერ-კაცს თავი მოაჩვენა,
 შემოსძახა: „მებადურო!
 ხომ: არ გიჰირს რამე შენა!“...
 ბერი-კაცი უკრავს თავსა,
 მოახსენა კრძალვით, წყნარა:
 „ი წყეულმა დედა-ბერმა,
 უფრო მეტად გამამწარა,
 გამომლანძლა, გამომთათხა,
 სწორედ აღარ გამახარა;
 აზნაურის ღირსებას მთხოვეს,
 გამომაგლო შენსკენ ჩქარა.“
 „ნურას სწუხნარ, საცოდავო!—
 უთხრა თევზმა მებადურსა—

მაგაშიაც შეგეწევი,
 მე გაგიწევ სამსახურსა...
 გასწი შენთვის შენს გზაზედა,
 შეგისრულებ, რაცა გსურსა“....
 ბერი-კაცი თევზს მაღლს უხდის,
 გოცებით უგდებს ყურსა...
 შინ მობრუნდა მებაღური,
 გადირია, თქვენი მტერი!...
 პალატს ჰხედავს უზარ-მაზარს,
 იყურება როგორც შტერი...
 წინ ჩარდახი—მოაჯრითა...
 წამომდგარა დედა-ბერი,
 გადაუცოშს ატლას-ბაბთი
 და ქათიბი ვარდის ფერი,
 ყელს უშევენებს ოქროს ძეწკვი
 და ყურებსა—წყვილი ლალი,
 აჩონჩხლილა ბეჭდებითა,
 ყველაში ზის უცხო თვალი,
 უბარტყუნებს მოახლეებს,
 დააგლიჯა ზოგს დალალი!...
 მებაღური წინ წამოდგა
 და დედა ბერს გაეხუმრა:
 „ადღერგძელოს ქალბატონი!...
 ხომ შესრულდა, რაც ისურვა?“...
 დედა-ბერმა ეს იწყინა,
 ქმარი ცოლმა არ ისტუმრა,
 და ცხენების მოსაეღვლოდ

საჯინიბოს გაისტუმრა!...
 გაიარა ორმა კვირამ,
 ქალი უფრო შეიშალა,
 გაკაპასდა, თავის დღეში
 ასე ფიცხად არ გამწყურალა.
 შეუყვებოდა თავის ქმარსა,
 რაოდენიც ჰქონდა ძალა!...
 აზნაურად თავის ყოფნა
 აღარა ჰსურს,—დაამწყურალა!...
 „გასწი ეხლავ ოქროს თევზთან,—
 შეუძახა მებადურსა—
 მოახსენე აზნაურად
 სწორედ ყოფნა აღარ მსურსა,
 დედოფლობა მოვინდომე,
 თუ კი ჩემთვის არა ჰშურსა;
 ამითა ვცდი იმის აღთქმას,
 დაეუფასებ სამსახურსა“...
 შეკრთა ჩეენი მებადური,
 შეუძახა თავის ცოლსა:
 — „რამ შეგშალა, დედა-კაცო,
 ეისა ჰხედავ შენს ამყოლსა!...
 მიხრა-მოხერა შენ არ იცი,
 თავს გაიხდი ჩასაქოლსა,
 ეისთან მგზავნი, რაებს უთელი,
 ეისა ჰხედავ შენსა ტოლსა!“...
 გაღირია დედა-ბერი,
 ქმარს ჰკრა სილა უცნაური,

შეუყვარა: „რეგენი ხარ,
 ბრიყვი, ვირი, უთაური,
 გლები ხარ და გლების შვილი
 და ჯორივით უზნაური!...
 ეის უბედავ უარის თქმას!...
 ხომ იცი ვარ აზნაური!...
 გასწი, თორემ წაგათრევენ,
 გასწი ეხლავე ზღვისაკენა“...
 გამოსწია მებალურმა,
 შიშით არც კი შაისენა:—
 ზღვა აღელდა, გადაშაედა,
 თევზმა თავი მოაჩენა,
 შემოსძახა: „ბერო-კაცო!
 ხომ არ გიჭირს რამე შენა?“...
 მებალური უკრავს თავსა,
 მოახსენა კრძალვით, წყნარა:
 „გამოაზა და გამამწარა!..
 დედოფლად ჰსურს იყოს იგი,
 აზნაურად კი აღარა!“...
 „ნურას სწუხარ, შე ბეჩო,—
 უთხრა თევზმა მებალურსა,—
 მაგაშიაც შეგეწევი,
 მე გაგიწევ სამსახურსა.
 გასწი შენთვის შენს გზაზედა,
 შეგისრულებ, რაცა გსურსა!
 ვაღედოულებ დედა-ბერსა,
 არ დაეგდებ მოანამლურსა“....

შინ დაბრუნდა ბერი-კაცი,
 ძლიესლა მიჰყვა მას მუხლები,
 შაიხედა—გაიოცა:
 გაჭიმულა სასახლები,
 შიგ დედოფლობს დედა-ბერი,
 იქ ახლავან მოხელები,
 მთავარნი და აზნაურნი,
 მდივანნი და ლართ-მცველები....
 მეჯლიშია, ღიღინია,
 ღვინო ისმის ლალის ფერი,
 საკმელებიც ფერადები
 სუფრაზეა დილ ბვერი:
 ჯიხვი, არჩვი, ჯვირანი,
 გნოლ-კაკაბი, ხოხობ-მწყერი,
 ფარ-ხმლიანნიც თავს ადგანან,
 გაადინონ მტერსა მტვერი!...
 შეკრთა ჩიენი მებაღური.
 მუხლსა უდრეკს დედოფალსა,
 შესხმა უნდა გაუბედოს,
 ეგრ ახერხებს ნათალსა....
 მოახსენა: „გაუმარჯოს,
 დედოფალო, თქვენსა ხრმალოს!...
 ხომ შესრულდა, რაცა გსურდათ?—
 მეტს ნულარას დამდებთ ვალსა“....
 დედა-ბერმა არ იკადრა,
 ქმარს უზრახოს, მხოლოდ ბრძანა:
 „გააგდევით ეგ სულელი,

მომავლორეთ თვალდგანა!“...
 ეცნენ ბერ-კაცს კარის კაცნი,
 მიაყოლეს კისრიდგანა,
 წაუსვეს და წამოუსვეს,
 რამდენიც კი აიტანა!...
 ჯალათებმაც, ცოტას გასწყდა,
 არ გაისვეს ხელი ხრმლეგსა,
 ბერ-კაცს ხალხი-ჯამათი
 დასცინის და ახელებსა:
 „ძლიერ კარგად მოგივიდა,
 უგუნურს რა გაუფლებსა!...
 რაც არ ექნას მამაშენსა,
 ნურც შენ დაჰხვე მარმაშებსა!“
 გაიარა ორმა კვირამ,
 დედა-ბერი უფრო სწყობდა;
 გააგზავნა კარის-კაცნი,
 ქმარს იბარებს, ემუქრება....
 მებადლური მოიძებნეს,
 წარუდგინეს,—შიშით ქრება....
 დედოფალმა ქმარს უბძანა:
 არ მსურს, რაც არ მეკადრება!
 გასწი ეხლავ ოქროს თევზთან,
 მოუხარე მდაბლად თავი,
 ჩემ მაგიერ, უსაცილოდ,
 მიუტანე ეს ამბავი:
 დედოფლობა არ მინდა-თქო,
 არ ჰქონია ამას ხეავი,

მინდა ვიყო ზღვითა მეფა,
 მქონდეს სარჩო უთვალაეი;
 ოქროს თევზიც გვერდით მანლდეს,
 გაეგზავნო, საცა მინდა“...
 მებაღური კრინტს ვერა სძრავს,
 ხმა სრულებით გაიკმინდა,
 ბებერს სიტყვას ვერ უბრუნებს,
 შიშის ოფლი მოიწმინდა,
 გაექანა ზღვისაკენა,
 თუმცა წასელა კი უმძიმდა....
 რა მივიდა ზღვის პირასა,
 დაინახა ფრთონა ზღვისა:
 შავ-ბურუსი მოსდებია
 და ქუხილი ისმის წყლისა,
 გრგვინვა არის საშინელი,
 წვიმისა და ქარიშხლისა.
 შეუძახა ოქროს თევზსა,
 თუ მიწედენა შესძლო ხმისა!...
 გამოცურდა ოქროს თევზი,
 ბერ-კაცს თავი მოაჩვენა,
 შემოსძახა: „მებაღურო!
 ხომ არ გიჭირს რამე შენა!“...
 ბერი-კაცი უკრავს თავსა,
 მერე კრძალვით მოახსენა:
 „ი წყეულმა დედა-ბერმა,
 არ იქნა, არ მომასვენა:
 დედოფლობა დაგვიწუნა,

გამითქეფა, ბეჩავს, თავი,
 ზღვის მეფობა მომინდომა,
 მასთან სარჩო უთვალავი,
 თქვენი ხლებაც მოისურვა,
 გასაგზავნად, როგორც ნაეი;
 და ეს იყო წამოვედი,
 მოვიტანე ეს ამბავი“....
 ოქროს თევზმა მოუსმინა
 ყველაფერი მებადურსა,
 მაგრამ საწყალს ხმა არ გასცა,
 საბრალოს და უბედურსა,
 გადუქნია ბოლო ზღვასა,
 შეეცურდა თვის სადგურსა...
 მარტო დარჩა ბერი-კაცი
 უადგილო უდაბურსა!...
 დიდ ხანს იჯდა პასუხისთვის.
 ვერას გახდა საცოდავი,
 ადგა და შინ წამოვიდა,
 ძირს ჩალუნა მწარედ თავი....
 შინ დაუხედა ძველი ქოხი,
 გობი, ბადე და ნემს-კავი,
 დერეფანში—დედა-ბერი,
 მატყლი, მისგან დანართავი!....

მოხუცი სიზანი ემაწვილს მეძამულეს

აჟო, რად მითხოვ აქედგან,
 ნეტა რა დაგიშავია?
 ღმერთმა ხომ იცის, მე შენთვის
 არა ეყოფილვარ ავია...
 ხარჯს ვიძლეოდი რივიანს,
 არ დამიკლია ბევარა,
 სიზანი ვიყავ მე შენი,
 შენ ჩემი თავი გეზარა...
 თქვენგნით ვართ დანათლულები,
 ჩვენში ტრიალებს მირონი,
 რომ გვერეკებით, ხომ გაეხლით
 სამტრონი, სანადირონი?!...
 პაპა შენს ბაბუა ჩემი
 სიტკბოთი შემოჰხიზენია,
 დღეს კი იმისმა მოდგმამა
 შენგნით პანლური იწენია!...
 რადა, ბატონო, რას მერჩი,
 რა დაგიშავე ბეჩაემა?
 რა დაგაკელი, მიბძანე,
 რა გაწყენინე ბედ-შაემა!—
 მე არ გიხნავდი ხოდაბუნს,
 გიმკილი, შეშას ეზიდაედი,
 გზღნობდი, გაძლეედი ლალასა,
 ეენახში ვაზსა ეწიდაედი?...
 კაცო, შეჭხედე ღმერთსაცა,

ის უფრო მოსამართლეა,
 არ მოგიწონებს მაგ საქმეს,
 არა და არა, ნათლიაე!...
 მენა აქა მაქვს სახლ-კარი,
 ფუზე, აქა ვარ ჩვეული,
 სადღა წავიდე ბედკრული,
 როგორც თიკანი ეული?!...
 სადღა წაეასხა ჯალაბი,
 ბალღები, კრუხი, წიწილი?...
 არც შენთვის არის სახელი,
 რომ გაეიწყვიტო სინსილი!...
 ეაჟო! ჩემი ხნის კაცისთვის
 სხეაგან რა გასაძღვბია?
 ან სად წავიღო, სად ჩაეფლა
 ე მამა-პაპის ძეღვბია!...
 ნუ მიზამ, ღმერთი გაცოცხლებს,
 ი მამიშენი ღხენასა!
 შემოგბიზენივარ შენ კალთას,
 შენგბითეე ეელი რჩენასა!...

▼

საბრუნს სანსლ-კარობა და შექმნება

მე მუშა კაცი გახლავარ,
 გლეხი ვარ, გლეხად შობილი,
 არა ვარ ღეთის მომღურავე,
 არა ვარ გულ-ჩათხრობილი.
 ჩალური სახლი მიდგია,
 ხულა, დერეფნით სრულია,
 სხენი აქვს წიფლის ფიცრისა,
 კედლები გამოწნულია.
 წინ და გვერდებზედ კარები,
 ურღულად დიდი კეტია,
 ხულის კარებს კი რაზა აქვს
 შიგნიდგან დასაკეჭია.
 შიგ შუა სხენში ჰკიდია
 ჩალხანის საკიდარია,
 ხულისკენ—თარო ჯამ-ქურქლით
 და კრუხის საბუღარია...
 კერასთან შუა ბოძია,
 ბოძთან—ძმრის ქოცო თხლიანი,
 ბოძს უკან—ფქვილის გოდორი
 და კოდი ბარაქიანი!...
 უღელი ხარი კარზედ მყავს,
 ძროხა და ერთი ფურ-ზაქი,
 ქათმები, კრუხ-წიწილები,
 ქოსმენად ერთი ბურვაკი!...
 ეცხოვრობ, ბეჩავე, ღეთის მადლით,

არ გამტეხია გულია,
 ნუ გეგონებათ, შეეშინდე,
 ჯაფისგან მოქანცულია!...
 სალამო ხანზედ ცოლშვილით
 რომ მოეუჯღღები კერასა,
 მკაღს და ლობიოს მოვიდგამთ;
 ლენოზე ვიწყებ მღერასა!
 დაეაგურგურებ დიდს სათარს,
 ბალღებს მივიწვევ ჩულებზე,
 მეც იქვე წამოვეგორდები,
 არასა ედარდობ ფულეებზე!...
 მე, დედამიწის მეგრძოლი,
 გლეხი ვარ, გლეხად შობილი,
 არა ვარ ღვთის მომღურაეი,
 არა ვარ გულ-ჩათხრობილი.

(მაგრამ რომ ეშრომობ დღე და ღამ,—
 ნეტაეი ვამაგებინა,—

ე სიღარიბე რას დამდევს?

წამი არ მასუნთქებინა!..

სჩანს, შავი მიწის ბრძოლასაც

ზოგჯერ არა აქვს ხეავია...

მაგრამ რა ეუყო, ბეჩაემა,

ეის ეუთხრა სამღურაეია?...

წელს კი—უნდა ეთქვა სულ ქვეშა—

მიწას არ უმტყუნებია:

ჰური და ღვინო მოვიდა,

ნიგოზი, ბლომად ლებია.

ეცხოვრობ, ბეჩაე, ლეთის მაღლით,
 არ გამტეხია გულია,
 ნუ გეგონებათ, შეეშინდე,
 ჯაფისგან მოქანცულია!...

— რას შემომცქერი ძმობილო?

ას შემომცქერი, ძმობილო? ოფლში ვარ გა-
 წუწულია?
 ნუ გიკვირს, მენა ჯაფაში არ გამტეხია გუ-
 ლია...

რაც ვიყავ, ისევ ისა ვარ, მიღვას მე კარგი ყანები,
 გლეხად დამბადა მე ღმერთმა,—იმასაც ვეთაყუანე-
 ბი!...

რად გიკვირს, ძმაო, შენ ჩემი დაკორძებული
 ხელები?..

ცულს და ბარს მოვაქნეინე, ვგრიხე და ვგრიხე წიე-
 ლები...

ყინვაში, მიწის ბრძოლაში, ზოგჯერ არც დამიბანია,
 გინდა შანთს აეაღებინებ, არც კი ამეწვას კანია!...
 რად მაძღვე, არას მარგია მე შენი ხელთათმანება,
 საბუხარს არა ეჩვეულვარ, რას მარგებს მაგისთანე-
 ბი?...

რად გიკვირს, ძმაო, შენ ჩემი დაწყულულებული ფე-
 ხები?...

ეკლებში დაეალ ყოველ-დღე და ტყეში დავეხეხები ..
 რად გიკვირს ეს ბალნიანი, გადაღვლილი მკერდია?...
 გუთნით და ნამგლით ეიბრძოდი, შაეს მიწას შევა-
 ბერდია!

ქარმა და ყინვამ, მზე-წვიმამ არ ამიქცია გვერდია,
 არ შევებოვე მეც იმათ, გულადად გაუფიქრდია!...
 რად გიკვირს, ძმაო, შენ ჩემი აქეცებული კისერი?...
 ქედი ამომწევა მზე-ყინვამ, ლაპლაპებს როგორც გი-
 შერი..

რას შემომცქერი, ძმობილო? ოფლში ვარ გა-
 წუწულია?..

ნუ გიკვირს, მენა ჯაფაში არ გამტეხია გულია...
 რაც ვიყავ, ისევ ისა ვარ, მიღვას მე კარგი ყანები,
 გლეხად დამბადა უფალმა,—იმასამც ვეთაყვანები!

მ უ ხ თ ა ლ ი

მე მას ეუმზერდი, კაცად ეხდიდი, კაცი მეგონა,
 არ ვთაკილობდი, მე იმისთვის თავი მეგონა.
 მე იგი მწყურდა, იგი მსურდა, გულს დამე-
 კონა...

ჩემი ყოველი ჩემმა გულმა მას შეაწონა.

ის მიფიცავდა მეგობრობას, ერთგულებასა,
 არ თაკილობდა იგი, ვითომც, ჩემსა ხლებასა,

უკან მე მიქაღდა, დედამიწას და უფლებასა...
 რად ვიფიქრებდი მე იმისგან რამე ენებასა?..

სულ ქადაგებდა, მარად იყო მისგან ჩივილი:
 „განა მარტო შენ, — ერს ეკუთვნი, ქვეყნისა შეილი,
 მისთვის ვიტანჯვი, და მწვევია გულის ტკივილი“!..
 იმ დროს კაცს ჰგაედა და უქროდა ტუჩზედ ღიმილი...
 —

დრომ მოიტანა ერის საქმე, ქვეყნისა ვალი,
 შეიძრა ერი, გადააელო წარსულსა თვალი;
 არად იამა... სხვას ითხოვდა დრო მომავალი:
 აქ ჩვენი გმირი გამოგვადგა ფლღი, მუხთალი!..
 —

შევკრთი, შევიძრწუნდი, რომ ეხედავდი ამას
 თვალ-წინა,
 გმირმა მომხედა მისებრ ურცხვად და შემომცინა...
 თვალთ დამიბნელდა, სისხლი უცბად სულ გამეყინა,
 და მოწამლოულსა, მოშხამულსა მსწრაფლ მიმეძინა...
 —

ენახე, წარმოსდგა ბრწყინვალეებით მოცული
 ქალი,
 ვერ მოეცაილე უცნაურსა ჩვენებას თვალი...
 ხელნი ალაპყრა, მოიწოდა ზეცისა ძალი
 და მყის წარმოსაქვე — მე ვუსმენდი გამშრალ-შემ-
 კრთალი:
 —

„ღმერთო, მოჰკითხე, ვინც ლალატობს მოძმეს
 და ერსა,

ვინც მათსა საქმეს, მათს იმედსა ჩაუვდებს მტერსა!..
 ვინც პირ-შაგია და მზაკრობით გული უძგერსა,
 შენ ამოფხვერი, გრიგალს მიეც, შეურთე მტერსა!..

„ღმერთო, დასტანჯე ფლიდი, ერში გამორ-
 ჩეული,
 რომ ცრუ, მუხთალი დადიოდეს როგორც ეული.
 კეთრს ნუ მოაკლებ, სულ, მარადის იყოს სნეული,
 ჰხედეს რისხეა შენი, მეხი ცისა, იყოს წყეული“!..

გაჰქრა ჩეენება, შესდგა წყევა. ეახილე თვალი,
 ყურში ბჟუოდნენ ის სიტყეები და მათი ძალი.
 გავშრი, გავშეშდი, ჩეენებისაგან უცებ შემქრთალი,
 მე ჩემი გმირი წარმომიდგა,—ქეცყენის მუხთალი!..

გო ლ ვ ა

აპანება, ბული დგას, უჭირს საბრალო ყა-
 ნასა,
 გაჭირდა, გოლვას ეერავენ ვერ უძლებს ამის-
 თანასა!

დაგვიშრა წყლები ნაკადი, გახმა და დასკდა მიწები!
 სუნთქვა სჭირს, ღონე მომელო და ზეზეურად ვიწვე-
 ბი!

ღმერთო! თუ კი რამ შამეძლო, მოეხან, მოეტე-
 სე ბეჩაემა.

შენს იმედზე ვარ, უფალო!—მეტი რაღა ეთქვა, ბედ-
შაემა?
ღმერთო, გვადირსე ცის ნამი!... ყანამ ღახარა თა-
ვია...
თორემ მოველი შიმშილსა, თან სდევს სიკვდილი შა-
ვია...

იჭექა! გრგვინვა მოისმა, იელა სადღაც ცაშია,
მაგრამ ნამი კი არა სჩანს, არსად ცის კამარაშია!..
უფრო და უფრო ჩამოცხა, მიწუხს მაშვრალი სულია,
არსაით იძვრის ნიაფი, ცა რაცლა მოღუშულია...

პაპანებაა, ბული დვას, უჭირს საბრალო ყანასა,
ვაჭირდა, გოლვას ვერავენ ვერ უძლებს ამისთანასა!

ს ა მ ი დ ა

(აწერი რუსულიდან)

სამნი არიან, ტოლნი არიან,
მათი დანახვა გულს უხარიან:
გადაუღვიათ დებს ხელი-ხელსა,
გადასცქერიან საკრძლიდგან ველსა.
ცელქად ხუმრობენ და იცინიან,
ქარიკი ჰგლეჯავს ხეებს ძირიან!
გაფრინდა ქამი, დრო წარმავალი,—
ორიღა მოჩანს საკრმელთან ქალი,
ორნიე ოხრავენ, შესცქერენ ცასა

და იგონებენ უბედურს დასა!..

ჩაფიქრებულან, არ იცინიან...

ქარი კი ჰგლეჯავს ხეებს ძირიან...

ვაფრინდა ქამი, დრო წარმავალი,—

ერთილა მოჩანს სარკმელთან ქალი,

მოდრუბლულია, გულ-მოწყვეტილი,

ნამტირალევი და მოსხლეტილი!

ტირის?.. სხვები რომ არა ტირიან?..

—წემს და ქარი ჰგლეჯს ხეებს ძირიან!

— მ ო წ ო დ ე ბ ა

აეკასიისა მწვერელებსა

ლრუბლები შამოჰხვევია,

ჩემს გულსაც სევდა აწევბა,

ნალეელი შამოსჩევეია!

კაეკასის მთიდგან ღრუბლები

გაჰფანტა მზემ და სიომა,

ჩემს გულს მზემ პირი უბრუნა,

გრიგალმაც ჩემზე იომა!

კაეკასიის მთა ვანათლდა,

ლაჟვარდს ცას ეკამათება,

ჩემს გულს ვარამი ეხვევა,

რა კარგი დანართება?..

მოდი, გულის მზევე, ისწრაფე
და გამინათლე გულაა,
რომ მედიდურად ეიმზირო,
შენით დაეიტკბო წყლულა!...

~ მ ო ს ო წ ნ ი ლ ი

მობრწნილი ცეცხლთან მიმჯდარა, არ მოსდის
მოხუცს ძილია,
მისჩერებია ნაკვერჩხლებს, როგორც რომ ცი-
ცა ფრთხილია;
სულ ამოუწყდა ცოლ-შვილი, არ შერჩა შვილის-
შვილია,
ძლიეს-ლა ილოღნის ფაფასა, არ უდგას ერთი კბი-
ლია!..
სიკედლისა ნატრობს მუღამა, საყდარში დაიარება,
მასთან არაეინ არ დადის, არც სხვას ის მიეკარება,
მუღამ წელს ორჯელ, მარხვაში, უთუოდ ეზიარება,
ჯერ ვერ ეღირსა სიკედლისა,—ღმერთი თუ მოცემა-
რება!...

ბ უ ზ ი

ბარები მორჩნენ ალოსა, ბლომად გაჭიმეს სწულე-
ლები,
ახლა შინათკენ მიდიან ჯაფისგან მოქანტუ-
ლები...

გუთანი მიაქვთ ღრიჭინით. ბუზი შამოხედათ გზაზე-
და,—

შესძახა მეორე ბუზსა, შეე ხარს რომ აჯდა რქაზნდა:
— „სადა ყოფილხარ, დობილო? რად დაგეფიწყე
ჩენაო?“

მან უპასუხა: „ემუშაობთ, ვერ მოვიცალე მენაო,—
გუთანი გეკება მინდორში, გამოეფიყვანეთ ალოო,
ახლა პური გვაქს სალევწი, უნდა გავმართოთ კალოო“!..

- გ ო გ ო ს ჭ ი რ ი მ ე

(მეურმის სიმღერა)

გოგოს ჭირიმე, გოგოსი, ჭირიმე ერთად ერ-
თისა,
შაწა გოგოსი, დილის მზის, ჭირიმე იმის
ღმერთისა!

გოგოს ჭირიმე, გოგოსი, ჭირიმე ლერწამ-ტანისა,
ფუნთუშა, ძუძუ-კოკობის, ჭირიმე გულ-წამტანისა!
გოგოს ჭირიმე, რომ ლუის, როგორც რომ თურაშა-
ული,

პირს რად მარიღებს, იმასთან რა მაქვს მე დანაშაული?!.
 გოგოს ჭირიმე, გოგოსი, ჭირიმე იმის გულისა,
 იმის ყუყუნა თვალების, კალამით დახატულისა!..
 რა ექნა, რა წყალში ჩაეარდე, არ მეკარება გოგონა...
 სხვის დანიშნული თუ არი?.. მე კი... მე — ჩემი მე-
 გონა!..

ნუ მკლავე, გოგონაე, წყეულო, ნუ ამარიდე პირია,
 თავი რომ მკერდზე მოგანდო, შენტის რა გასაჭირია?!
 ნუ მომკლავე დედის-ერთასა, ღმერთი იწამე, წყეულო,
 ნუ მომკლავე, გოგოე, ნუ მომკლავე, ჩემს გულში შა-
 მოჩეულო!..

მევენახის სიმღერა

მახის ჭირიმე, ვახისა,
 უფლისგან კურთხეულისა,
 წითელი ღვინის დედა,
 გამხარებელი გულისა!..
 ვაზო, შეილივით ნაზარდო,
 უღეაშებ გადგიგრეხია,
 ჩაჰკონებინარ ჭიგოსა,
 შუაზე გადგიტეხია...
 თუ დაგიზურგავს ყურძნითა,
 ვერ გაუძლია ბეჩავსა...
 რად არ ამკიდე, ვზიდაედი,
 არ დაეზოგაედი მე თავსა!..

მევენახის

ნიჭიერი ბაიბა

ჭირიმე შენი ფესვისა,
 მოგვედები მე შენს ძირშია,
 შენი ვარ მხნე და გულადი,
 იმედით გასაჭირშია!
 შენი ზედაშის მადლს ვფიცავ,
 შენ არ მოგაკლო ბარია,
 გაგსხლა, შაგყელო, დაგთოხნო,
 არც კი ჩნდეს მონათხარია;
 გაგფურჩქნო, გაგალამაზო,
 როგორც რომ პატარძალია,
 აღარ დაეზოგო მე შენთვის
 ჩემი ღონე და ძალოა...
 ეაზის ჭირიმე, ეაზისა,
 უფლისგან კურთხეულისა,
 წითელი ღვინის დედაა,
 გამხარებელი გულისა!..

ღ ა მ ი ს მ ე ხ რ ი ს ს ი მ ლ ე რ ა

ეზირგნის შეილი არა ვარ,
 არც არაეისი ბატონი,
 ღამის მენხრე ვარ უბედო
 და იფნის სახრის პატრონი...
 ცუდ ვარსკვლავზე ვარ შობილი,
 მარტო ჯაფა მხედა წილადა:

კუმატ ღამეში ხარ-კამბეჩს
 დავღევ, ვაძოვებ ფრთხილად.
 ორი დღის ალო მერგება
 მე ჩემი ქირნახულისა,
 და იმედი მაქვს გუთნისა,
 იმისგან გადახნულისა...

გუთანო, ქრისტეს ნაკურთხო,
 ღრმად გაუარე კვალია,
 რომ შემოგენატროს სუყველამ,
 მგზავრს ჩვენზე დაჰჩხეს თვალთა;
 შენი იმედით ცოცხალეარ,
 რომ შენით ვჰამო პურია,
 შენა გმსახურობ, შენც მენა
 საქმე გამიწყე ძმურია;
 გადააშავე ყამირი.
 აღარ აიესოს თივითა,
 გაუსვი სახნის-საკვეთი
 ნალესი აღმასივითა...
 გაჰკარ, გაუსვი, — რას უცდი?
 ლამის მზემ გადაიხაროს,
 გაუსვი, გუთნის-დედისამც
 ცოტა რამ გულმა იხაროს!..
 ქირიმე შენი, გუთანო,
 ნაკურთხო ქრისტეს ჯვართთა,
 არ მილალატო, კენესამე,
 ბედ-შაე არ მომკლა ჯაერთთა!..

– დემეტრეს ნივილი

 აქარო, ნუ ხარ ბოროტი,
 დადექი მაგ შენ ქერქშია,
 გეყო, რაც ღვინო გაზიდე
 ჩემგნით შენ ამ ათ წელშია...
 ეყო, რა გინდა, რას მღრჩი,
 ხომ მოგე შენი ახია?
 მიიღე თავნი და ეახში,—
 განა კი დასაძრახია...
 მაგრამ ეალი რომ მოგეცი,
 ჩაგიჩხრიალე ხელშია,
 მეორედ რალაზედ მართმევე,
 რალაზედ მიჭერ ყელშია?!.
 შამომეპარე ნათლიად,
 რალაზე დაჰმე მირონი?
 ჩემი სახლ-კარი გაგიჩნდა
 სალაშქრო, სანადირონი?!.
 თუმანში ათი თუმანი
 აკი შათქელიფე, წყეულო!
 მეორედ რალას მადაეებ,
 ჭირივით შამოჩეულო?..

კ ა ც ი ის ა ლ ი ს

ქაცი ის არის, ვინც მისდევს
 დიდის მოძღვრისა მცნებასა,
 ვინც მოძმეს გულსა გაუხსნის,
 თავს აუცილებს ვნებასა,
 ქერიე-ობლებს ცრემლებს მოსწმენდაეს,
 მოუსპობს ვაჭირვებასა,
 იბრძვის და იბრძვის ერისთვის,
 ქვეყანას მისცემს შეებასა! ✓

—

კაცი ის არის, ვინც მამულს
 გამოადგება შეილადა,
 ვისაც სამშობლო ტაძრად აქვს,
 თავი—სამსხვერპლო წილადა,
 ქვეყნისა ცრემლი ჭირად უჩნს,
 მისი ღიმილი—ლხინადა,
 ვინც მისთვის თავსა შესწირავს,
 მას შამოავლებს ფთილადა!

—

კაცი ის არის, ვინც მამულს
 ეტრფის და ეთაყვანება,
 ვისაც ვერ დასძლევს მტრის ოქრო,
 ვერც მისი მკაცრი ბრძანება,
 ვისაც სამშობლოს ოჯგერისთვის
 ლომ-გული მოეფხანება,

ვინც დასთხევს მისთვის წმინდა სისხლს,
მოწამეს დაეგვანება!

მეცხვარე თრიალეთზედა

წორი აედენე შირაქით
თრიალეთისა მთაზედა,
მეც მოქანცული, მოღლილი,
ჩამოეჯე ჩემდა ქვაზედა,
თვალ გადაეველე მინდერებსა,
თვალ არ გადასწვდა განზედა,
ტურფად სჩანს აქით მთა-ველი
უკეთ სხვა ქვეყანაზედა...

გალაღდა გული, გალაღდა,
ჩოლი ბარისგან სნეული,
აქებდნენ თრიალეთის მთას,
კარგი ყოფილა, წყეული,
აქ მწვანედ ლელავს ბალახი,
ჰჰრელავს ყვავილი რჩეული,
ხმაც ისმის ხარი-ირმისა,
გაჰყვირის გადარეული!..
ცოტად მცხა, მაგრამ ნიაგი
მეხვევა, მკოცნის გულშია,
ბროლივით წყარო წყურვილს ჰკლავს,
მზეს ჰფერავს ნაკადულშია,
ცხორი მაძლარი დაყრილა,

იცოხნის პაწა რულ'შია,
 ნაეარდობს ბიჭა-ბატკანი...
 მიყვარს, ჩაეისომ სულშია!..

ალარ მწადს, ალარ, შირაქი,
 არ მიყვარს მე იქ ტრიალი,
 მინდერები იქაც ბევრია,
 მაგრამ ჩოლია ტიალი,
 ბალახს ხან თოელი წასთელავს,
 ხან ზედ ცეცხლს გააქვს პრიალი.
 მაშინ უყურე მწყემსის ჭირს,
 ცხვარმა რომ შექნას ზრიალი!..

არ მინდ შირაქის შავი ხე,
 ქარქვეტა, ბროწეულია,
 წიწმატ-ბოლოკი, კაპარი,
 თუთუბო მოწეულია,
 გინდ მომცე ხირიმის თოფი,
 ქამარზე შოწეულია,
 თუ ჩემზედ ბედი მუშაობს,
 ყისმათი მოწეულია...

რა მმარჯებს იორ-ალაზნის!

მათ ჩემი ცოდვა ჰკილია:
 ჩემი ბატკნები რამდენჯელ
 მტკერისათვის ჩაუზილია;
 ეერსად გაუხვალ იმ ოხრებს,
 არსად არ უჩანთ ხილია;
 არც მეზობლები უვარგან,—
 ბევრი ქურდი და ფლილია!..

ჰირიმე თრიალეთისა,
 ეს არის ჩემი სულია,
 კალმახი იცის ოქროსი,
 დაწინწკლოლ-დაჩითულია;
 ყველს მაძლევს, მატყლსა საჩოხეს,
 რად მეჭირვების ფულია?..
 მე უფულოდაც დღე და ღამ
 მიმღერის ლალი გულია!..

– ხინჩლას გალაქქრება ქისტებზედ

აეკასიონში, ხევს გაღმა,
 ხევსურნი იკრიბებიან,
 თოფებს ჰფერავენ, ხრმლებს ჰლესვენ,
 ნეტა ვის ემუქრებიან?..
 ხინჩლას ქალი მთელს თემსა
 გულს დარდად შემოსწოლია,
 ქისტეთში განთქმულს ჯოყოლას
 მოტაცებული ჰყოლია.
 ხინჩლა არ გლოვობს ქალთა მზეს,
 არ იცრემლევა ვაჟია,
 ოღონდ დუღლუნებს თავისდა,
 პიტალო, როგორც კაჟია:
 „გულო, გაქევედი, გასალდი,
 არ აუჩეილდე. მტერსაო,
 არც შაუშინდე დიაცებრ,

თორემ აგადენს მტვერსაო“!..

აქ შეიძახა ხმა-მალღიე:
 „მოდი, ხეესურნო, ჩემდაო,
 შემოკრბით... ნუ თუ გონება
 ჩვენ ჯერ არ გაგვიჩემდაო?..
 შემოკრბით, შეიმოსენით
 ახალი ტალავარია,
 გამაგრდით მკლავით და გულით,
 ვით ბურჯის ბალავარია.

აილეთ ჩაჩქან-აბჯარი,
 დაშნა და ფრანგი ხრმალია,
 გაშალეთ ღროშა, ალამი,
 თქვენს თემს მოჰხადეთ ეალია!..
 მხდალს ქისტს ნუ შაუშინდებით,
 ის ხომ ქურდული კაცია,
 ქალთამზე მალღიეთ შეუკრავს,
 და ისე მოუტაცნია...

გვალე, ძმობილნო, ამისლამ
 მთა გვიძევს გადასაეალი,
 მიეუხდეთ ქისტებს გულ-და-გულ,
 გზას გაგვინათებს მრავალი.

შეიძრა ჯარი ხეესურთა,
 მიდიან, იმუქრებიან,
 თუ გამარჯვებამ უმტყუნა,
 ერთიან ამოსწყდებიან!..

ხეესურნი სხედან ხინჩლასას,

იმის სუფრაზე მღერიან,
 ქალთაშვებ კათხით ლუღს აწედის,
 ვაჟნი მას შემოსცქერიან.
 ხინჩლა კი წეკოს ეწევა,
 მისდა მიმჯდარა ბერია,
 ქისტნი ჯოყოლას იგლოვენ,—
 ხინჩლას მოუკლავს მტერია!..

— ღმერთი დიდია, ღარიბო!

ამ დაგაღონა, ძმობილო,
 პური თუ შემოგელია?...
 მოხან, მოთესე, მოიმკე,
 ბუნება მწყალობელია;
 გამხნეედი, ძმაო, იმედი
 არსად არ გაგიფრინდება,—
 „ღმერთი დიდია, ღარიბო,
 გული ნუ შეგიშინდება.“

წუთი-სოფელი ცრუ არის,
 აქ ყოფნა ერთი წამია;
 გამხნეედი ყველა საქმეში
 და გაისარჯე, ძამია....
 როცა რომ იასაული
 უმართლოდ ჩაგაფრინდება,—
 „ღმერთი დიდია, ღარიბო,—

გული ნუ შეგიშინდება.“

—
 შფოთს ნუ აუტეხს ნურაეის,
 ყველასთან იყავ ძმურადა;
 დავას რომ ხარჯი მოჰყვება,
 შენ ის გეყოფა პურადა.
 თუ მეზობელი აგიტყდა,
 ჩქარაოხს და აგიღრინდება,—
 „ღმერთი დიღია, ღარიბო,—
 გულთ ნუ შეგიშინდება.“

—
 რაც დაგდო ბედმან ვალადა,
 თაე-თაეის დროზე აძლიე;
 სათემო სამსახურები
 არ შაირჩინო,—დასძლიე;
 და მაშინ მამასახლისი
 თუ რასმე აგიხირდება,—
 „ღმერთი დიღია, ღარიბო,—
 გული ნუ შეგიშინდება.“

—
 მღვდელს საქორწილო, საკურთხი
 მართე დაწესებული,
 რომ ველარ გისაყველუროს,
 მაშინ იქნები ქებული;
 თუ მეტს დაიწყებს თხოვნასა,
 იქამდინ გამოტეინდება,—
 „ღმერთი დიღია, ღარიბო,—

გული ნუ შეგიშინდება.“

ვალს ნუ აიღებ ვაჭრისგან —
 იმისი ვალი ძნელია;
 თუ გაგიჭირდა, გვერდით გყავს
 შენივე მეზობელია.
 ისევ მან ირგოს ცოტა რამ,
 ვალი არ გაგემსხვილდება, —
 „ღმერთი დიდია, ღარიბო,
 გული ნუ შეგიშინდება.“

პატივი ეცი ცოლ-შვილსა,
 შენ ხარ იმათი პატრონი.
 მათ ნუ გაიხდი ბატონად,
 ნურც გაუხდები ბატონი.
 ცოლმა თუ დაგიძაბუნა,
 და ზოგჯერ წაგკეიღება, —
 „ღმერთი დიდია, ღარიბო, —
 გული ნუ შეგიშინდება.“

— მილოცვა ახალწლისა

მელოცე გული წელი გავისტუმრეთ, მოგილოცაეთ
 ახალ წელსა!
 მოგილოცაეთ, რომ გადტუროთ უნაყოფოდ-
 წარსულს, ძველსა!
 იანვარი — ბატონებო — ჰხედავთ, აგერ, წამომდგარა!...
 კეთილი მსურს ქვეყნისათვის... მაშ ვინატრო? —
 ვისთვის და რა?..

თანაუგრძნოს სუყველამა, ერთიანად იეერიაში!..
 ნეტამც გაძღეს ადვოკატი, მიეცეს მღვდელს და მო-
 ხელეს,
 ეკვბ ცოტა შევისვენოთ, თორემ ჯიბე გაგვითხელეს...
 ჩემთვისაც ენატრობ, მომაკლდეს, — თუ კი სადმე
 მყავს მე მტერი,
 კამრავლდეს ჩემი მკითხველი, მიგრძნობდეს ქართე-
 ვლისა ერი!...

რძალ-დედა მთილის ჩსუბი

(გოგას ნამბობი)

ეშინ-წინ, დილით, ეშმაკად
 სოფელზე ჩამოვიარე,
 იქ საქმე მქონდა: თანდილას
 ძროხები დაეზიარე...
 ნეტა იცოდეთ, რა ენახე?..
 კირი სჯობს აე რძლის ყოლასა...
 ერთი საათი ეუცქირე
 რძალ-დედამთილის ბრძოლასა!
 თურმე პატარძალს ბაღჩაში
 წიწმატი მოსდომებოდა,
 ეინ იფიქრებდა, რომ იმას
 თან მწყემსი გადაჰყვებოდა?!..
 აკი შეეტყუა დედამთილს...
 ეკიელა, შენი მტერია...
 რძალსა სცემოდა კავებში

და აედინა მტვერია!..
 რომ ჩაეიარე, შეახედე,
 გოგო ტიროდა, ჩიოდა,
 ბებერს უქნევდა მუკუზალს,
 და ძალზე ხვითქი სლიოდა...
 „აი, შე ლეშო, ქაფაკო!“—
 დედამთილს ეუბნებოდა,—
 „შე კუდიანო, მოიცა,
 ქმარს ეუთხრა!“—ემუქრებოდა...
 ბებერიც, რომ ეთქვა სულ-ქვეშა,
 ჩნდა მარჯვე დედაკაცია,
 თავის რძალს ისე ებრძოდა,
 როგორც ხუთის წლის ვაცია!..
 ეუბნებოდა:—„წუკიავ!
 როგორ-ღა იღებ ხმასაო?..
 დაბეზღებზე თუ არი,
 მეც ვეტყვი შენს ეირს ქმარსაო!..
 იქ რომ წიწმატი მიირთვი,
 იმან თუ გაგაწიწმატა?
 ენაში ღვარძლი ჩაგიდგა
 და მკლავში ღონე გიმატა?..
 ისა სჯობს, ქმარს არ მოჰხადო
 ნამუსიანი ქუდია,
 და არ ატარო მოსერილი
 ტალახში კაბის კუდია“!..
 ამ თქმაზე წყეულს პატარძალს
 სულ მთლად ეცვალა ელფერი,

უგლო მოგვერდი დედამთილს,
 ქვეშ ამოიღო ბებერი!..
 დაუწყო ბუბნა საცოდაეს,
 დააწვა როგორც დათვია,
 ცალ კაეში მისწვდა ბეჩაძესა,
 თაეში წაუსო თათია!..

მეწყინა, ჩემმა სიყმემა,
 არ მოკედეს ჩემი თავია!..
 წამოველ, რალას ვუცდიდი...
 აეი მის დღეში ავია!

• / კ ა ვ კ ა ს ი ა

ას ეხედავ უზარ-მაზარსა?
 შავსკქერი დაღუმებული,
 ცას ესწორება თხემებით
 მთა, მთაზედ აკიდებული!
 აქ ლოდი, სიპი, პიტალო
 სატანას მოუთრევია,
 კაჟი, ქვა, ქარწბი, კირკალი
 შეუძრავს, შეურყევია.

ასერილა მიწა კენჭებში
 და გოხის მონანგრევია,
 ესენი ნუ თუ ჯოჯონხეთს
 ურთ-ერთში აურევია!
 მთა-მთაზე, გორა-გორაზე

შეუსუაეს, დაუკვერცხია,
 მზეს უზრავს მათი გვერდები,
 ნიაღვარს ჩაურეცხია!

მოჰსხმიათ ნადეის ძაგარი,
 სპეტაკის ჩაღრით მოსილან,
 მათი ზეე-ხუეი ღრადონიც,
 ევქე, ქარ-გრიგალმა მოჰსილა!

აგია კავკასიის მთა,
 ტურთა და დიდებულია,
 ეაქო, ვით ეაქო, რომ ენა
 იაცნებისაგან ბმულია?!

ეს საოცრება რამ შეჰქქნა?
 ამართა ვისმა ძალამა?

ცას ეინ ამოყერა ეეშაპი,
 ან წარღენამ რად არ წალამა?..

ქედს ეუზრი კავკასიასა,
 დიდებულს—ჩემგნით დიდება!
 ქედს ეუზრი, რადგან სულოს და გულოს
 თაეისკეშ მიეზიდება!

უმზირედ! კავკასის მთანი
 ცის კამარასა სწედებინ,
 ყინეარის ჯაეშნით მოსილნი,
 ბარს დანთქეას ემუქრებინ!
 ახლოვან ორბნი, არწიენი,
 ჯიხეებიც ებიზნებინ,
 და ხშირად შაენი ღრუბელნი
 მოჰბურვენ, ესტუმრებინ;

ფრთები დაეუშვი მე დაბლა,
 ცელარ მოგუყვები ფრთებშია:
 შენ ყმაწვილი ხარ მე—ბერი,
 ღმერთმა გიკურთხოს ჩანგია!
 მაწაფე, მოძმევე ახლო,
 ბერსა ახალი ჰანგია! 1-11

მილოცვა ახალ-წლისა

(„ივერიის“ რედაქტორს)

1) გლეხისაგან

ახალ-წელიწადს გილოცაე...
 ნუ მიწყენ, დაევიანე,
 ამითი, ეხედაე, ბეჩაემა,
 მე თავი დავიზიანე:
 მოეკლდი შენს კარგს სუფრასა
 და „ჯიხვით“ წითელ ღვინოსა...
 ენატრი, რომა მარანში
 ეკლავ მაინც მომეღიხინოსა!..

ღეთის გულისათვის, ნუ მრისხავ
 და ნურას გამიჯავრდები,
 „ხონჩა“ მზად მქონდა საზღენოდა,—
 ღმერთია ამის თავდები,—
 მაგრამ თქვენს „ნათლი-დედასა“
 ხელი რამ ეღძო თონეში,

ქადები დამიგვიანა,—
 ეხლაც მკლავი აქვს ღონაში.
 ნურას შემრისხავ, ბატონო,
 მოვდივარ ძველებურადა:
 „ხონჩით“ და გოჯაურითა...
 არც მონად, აღარც ყმურადა,
 მოვდივარ ნათელ-მირნობით,
 მომაქვს ნაზუქი, ქადები,
 ჩამიჩი, ეაშლი, ჩურჩხელა,—
 ამით არ დავიქადები.

გილოცავე ახალ-წელიწადს,
 მიიღე ჩემი სალამი,
 ღმერთმა გაცხოვროს ტკბილადა,
 გიკურთხოს მკრელი კალამი!
 ნუ მკითხავ ძველის წლისასა:
 ნავსი რამ იყო წყეული,
 პირი უჩანდა საჩვენო,
 ხვაეი კი—შამოლეული!
 მოგედგა ქარებით, წვიმებით,—
 ჩვენთვის მზეს სადღა სცალიან,—
 ხან სეტყვა წამოგვაყარა,
 დაგეზიანა ძალიან:
 ხორბალი გადაგვიქცია
 სულ მტკნარად გუდაფშუტადა,
 ყურძენი—მკვახე კრიკინად,
 მაქარი—მჭახე ტუტადა!..
 ნულარამც მოგვიბრუნდება,

უკულმა ექნას პირია:
 შენ კარგა მყვანდე, გავუძლოთ
 და მოვითმინოთ ჭირია.
 ჩენი ყისმათი ეს იყო,
 რა ეთქმის ბედის წერასა?..
 სჯობს ისევ გარჯა, მხნეობა,—
 ფუჟად რას ვუსხდეთ კერასა!..

2) ვაჭრისაგან

გილოცავ ახალწელიწადს
 ნულლითა, ყანდის შაქრითა!..
 ერთიც მოვდივარ, შეგჩივლო,
 მოვდივარ ჩემის ჰამქრითა:
 კნიაზჯან,—ეს რა ხათა!
 გვითხარ, რა გვექნა მუშტარი?..
 ერთი დასწერე გაზეთი,
 ერთი კარგი რამ უთხარი...
 უთხარ, თუ ბევრი მოგვესვლია
 გრანიცის საქონელია...
 ახარ, ხომ იცი, ვაჭრობა
 უმუშტროდ როგორ ძნელია?
 ეა! ასე ხომ არ იქნება,
 ზურგი რომ შამოგვაქცია...
 ჭაი ხორცი ხომ არ არი,
 რომ დაუნიშნონ ტაქცია?
 ზოგს უთქომს, ვითომც ჩვენ გვექონდეს
 დამპალი ჩითეულია,—

მტრის ენა არის, ნუ გჯერა,
 ლუპუსტაცების თქმულია...
 საბაბად ზოგი იძახის:
 „ხალხში გაწყდაო ფულია“...
 შენი სიყმის მზეს, თქვი რამე
 და გამიკეთე გულია...
 ჩვენც, ენდე ღმერთსა, მიეყვებით,
 თუ შეეძლოთ, მუშტრის ნებასა,
 თორემ, კნიაზჯან, მერწმუნე,
 ვაპირობ გაკოტრებასა!..
 ერთ-თავად ნაეთიც გაძვირდა,
 ბრძანე, ეს რაღა ჭირია?..
 მახლას! რასა იქ, რას იტყვი?—
 უნდა დავკეტო პირია!..
 გილოცავთ ახალ-წელიწადს!..
 ძველისა რჩება ნისია
 თორმეტოდე კნენის,
 სხვისი აღარავისია...

მ ა ჯ ლ ა ჯ უ ნ ა

(თეოდორეს ნამუშაბი)

ასწყველა ღმერთმა ეშმაკი,
 დასწყველა იმის ბუნაგი,
 იმ რიგად დაძრწის ბნელოში,
 როგორც რომ ძაღლი მსუნავი;

ალი, ალ-ქაჯი თმიანი
 და მაჯლაჯუნა წყეული
 ისე ძერებიან სახლებში,
 როგორც რომ ციცა ჩვეული!..
 ერთს სალამოს ხანს, ზამთრის პირს,
 ნათლია ჩემი მეწვია;
 ზედ დატანებით, შევხედეთ
 და თოელიც წამოგვეწია.

ღვთით სარჩო მქონდა ბლომადა,
 რას დამაკლებდა ზამთარი,
 დაენთე ცეცხლი სამწვადე,
 დაეაგურგურე სათარი.

ჩემმა ჯალაბმა დააცხო
 ქადა, ლაეაში, ნაზუქი,
 დაეხოცეთ ქათამ-ქოსმანი
 და ინდოური ნასუქი...

რალად მინდოდა ბოზბაში,
 არ დაგიდედი გუფთასა;
 მოეხადე წითელ ნუნუას—
 და მოეუსხედით სუფრასა!

დაელიეთ, გაგიხარინ!
 კარგად ვიჯერეთ გულია,
 ჩაიბრუყენით რიგზედა,
 და მოგვეკიდა რულია..

დაეწვეით... შულამისას
 ტყაეი ამხლოდა, ტიალი.
 ენახოთ, ბურანში მომესმა

ხენეშა, კენესა და ხრიალი!..

წამოეჯექ, ყური დაეუგდე,
რალაცა ახრჩობს ნათლიას!..

ახა, ვიას!.. წამოეხტი...

ეხედვე იქ მაცდურს შეთმინანს!

„დაგწყველა წმინდა გიორგიმ“!

შეძახე მაჯლაჯუნასა.

გაქრა წყეული... ეინ იგდებს

ეშმაქსა, ალაჯუნასა?..

უცბად მივეარდი ნათლიას...

მანესთეის ვილას სკალიან...

წამოესეი, წყალი შევასხი,

ყურებს მოეწიე ძალიან!..

მობრუნდა, ამოისუნთქა,

ძლიეს მოვიყვანე გონესა,

პირჯვარი გადაიწერა,

ისეე მოვიდა ღონესა...

ალარ დაეწეკით იმ ღამეს,

ძილზე ავიღეთ ხელია,

ახალი სუფრა გავშაღეთ,

ვიგდეთ ხელადა სველია!..

დასწყველა ღმერთმა ეშმაკი,

დასწყველა იმის ბუნაგი,

იმ რიგად დაძრწის ბნელოში,

როგორც რომ ძაღლი მსუნავი;

ალი, აღ-ქაჯი თმიანი

და მაჯლაჯუნა წყეული

ისე ძერებიან სახლებში,
როგორც რომ ციცა ჩეუული...

უცნაური მეჭიანურე *)

ჩემს კიანურს არ ვატრევ
სახალხო მეჯლისებშია,
მე იმ დასტისა არა ვარ
ვიარო საზანდრებშია.

კიანურს გავკრავ ძუასა,
როცა მეწვევა დარდია,
ან როცა ელხინობ მოყერისას,
და გულში ჰყევეის ვარდია!

თუ გაწყრა ჩემზედ უფალი,
ბედ-შაგს, მომიკვლა დობილი,

*) წარსულ საუკუნეს, თელავში, ყოფილა ერთი მოხუცებული მეჭიანურე. ეს თურმე არას დროს არ ერეოდა საზანდრებში, თავისიანების კირსა და ლხინში კი მიუპატიებლად მივიდოდა, საგლოველს იგლოვდა მოთქმით და თან კიანურის დაკვრით, და სალხენს ილხენდა და სხვებსაც ალხენდა.

მეფე ერეკლე რომ გარდაიცვალა, მივიდა თურმე ეს უცნაური მეჭიანურე, კუბოს შორი-ახლო წამოჯდა, დაიწყო მწარის სიტყვებით გლოვა და ზედ კიანური ააყოლა ხამუშ-ხამუშ, და იქ მყოფნი აატირა. ერთი თელაველი მოქალაქე აყო, ზაალ კინჭარაული, ეს შენიშვნა იმისი გადმონაცემია.

ავტორი

ან სიყრმით ჩემთან შეზღდილი,
 დასტურ ნამდვილი ძმობილი,—
 მე მაშინ გაეკრაე სიმეგბსა,
 ვიგლოე სიტყვითა მწართა,
 ქვეყანას დაეწეამ ცოდვითა,
 მთლად მოვრწყავ ცრემლის ღვართა!
 გაეკრაე, გამოეკრაე ძუასა,
 აეუწეე მალლა ფარდამდის,
 გაეუსომ, დავალუღუნებ,
 და მდულარება გადმომდის!

ხანდისხან კოტრობის ღმერთი
 ჩამომიდგება სახლშია,
 რა ეუმასპინძლო იმ ოხერს,
 გროში არა მაქეს ღახლშია.
 კუჭი მეწეება შიმშილით,
 ცოლ-შვილინი შემომტირიან,
 არსაით მიჩანს სახსარი,
 წყველით მიღებენ ძირიან!..
 შავრამ გული მაქეს შავარა
 და მტკიცე, როგორც გრდემლია,
 მაშინ გაეუსომ ჭიანურს,
 და მომჩქეფს სეედის ცრემლია!..

თუ მეჯლისია მოყვისისა,
 ქორწილი ჩემიანისა,
 აღარ მჭირია პატივი,
 არც დაყოვნება ხანისა;
 მივალ, გაეუსომ ჭიანურს,

აეუწეე მაღლა ფარდამდის,
და სიხარულის ცრემლები
დამქნარს ლოყებზედ გადმომდის!..

აჰა, პოეტო, სურათი
შენის სულისა, გულისა!
ცრემლიც ასეა მჩქეფარე
ღმობისა, სიხარულისა.

კ ი თ ს ვ ა - ჰ ა ს უ ხ ი

ნეტა რას ჰფიქრობ, რას გიწუხს სული?
რამ გაგიტება ჯანი და გული?..
სოფლის მუშა ხარ, შენ განლაგს ხარი,
შენ იმას, მან შენ მოგაბას მხარი...

უნდა გაინძრა და დაიჩარჩო,
ბოხნა, მოთესო, მოიმკო სარჩო;
ტყე და მინდორი, უხვი და ვრცელი,
ყველა შენია,—მოუსვი ცელი!..

—იმასა ეფიქრობ, გულ-დაჩაგრული,
მე ეხნაე და ვთესაე, სხვას მიაქვს ფული!“

—ნეტა რას ჰფიქრობ რას გიწუხს სული?

რამ გაგიტება ჯანი და გული?..

ბეზირგანი ხარ და სოფელგარი,
სულ შენ მოგივა სხვის მონაგარი;
აღებ-მიცემა მოგნიჭებია,
ზღვა და ხმელეთი შენა გრგებია,

ადლი, საწყაო, ოქრო, სასწორი,
ყველა შენია—ვინა გყავს სწორი?..

—„ჩემო ბატონო, ის მიწუხებს გულს,
რომ ველარ ვხედავ მე ველარსად ფულს“!..

—

—ნეტა რას ფიქრობ, რას გიწუხს სული?
რამ გაგიტება ჯანი და გული?..
მეომარი ხარ მკვირცხლი და მალი,
შენვე გიპყრია რისხვა და ხრმალი,
გემორჩილება კერაბი, თავხედი,
ჯიუტმაც შენ-წინ დახარა ქედი;
ზღვა და ხმელეთი გემორჩილება,—
ვინ და ან რაღას შეგეცილება?..

—„მე ის მაფიქრებს, ის მიწუხებს გულს,
რომ დღეს ყოველს სულს მყუდროება ჰსურს“..

—

—ნეტა რას ფიქრობ, რას გიწუხს სული?
რამ გაგიტება ჯანი და გული?..
შენა ხარ კაცი განათლებული,
კუთით და სიბრძნით სახელდებული,
შენ გემონება მხენელი, ეაჭარი,
დიდი და მცირე თვით მეომარი...
ყველა შენია, შენ გიგდებს ყურსა,
შენით ცოცხალა, შენით სჭამს პურსა...

—„ძამიავ! მისთვის მიწუხს მე გული,
რომ აღარ მისმენთ, აღარ გაქვსთ სული“!..

ძორიგი ჯარის სიმღერა

(ფერხულის ხმაზე)

ძორიგი ჯარის გამოსვლა
ბატონს ჩიენს უბძანებია,
სულ ახალ-გაზდა ბიჭების
შეკრება უნებებია...

—
მაშ არჩევანი რად მინდა
რად მეჭირება კენჭია?
ექიმმა არ დამიწუნოს
გულ მკერდი და მზარ-ბეჭია!..

—
ჯარში მიედიეარ, ძმობილო,
მიედიეარ მორიგ ჯარშია,
თავს არა ეზოგაე, ლეთის მადლმა,
გინდ მთაში, გინდა ბარშია;

—
ოლონდ შემყარონ მალე ძტერს..
მითხარით სად, რას არიან?
ჩემს ხანჯალს წითლად შევეღებავ
მტრის სისხლით, გაგიხარიან?

—
შევეჯახები, მივლენაე,
ან თავს შევაკლაე ბეჩაესა,
მორიდებით კი, გჯეროდეს,

არ მოვარიღებ ჩემ თავსა.

—

არ მოვერიდო ურჯულოს,
 არ მოკედეს ჩემი თავია,
 იმათი სისხლით, ძმობილო,
 გამოვძღვე როგორც სვავია!...

—

მორიგი ჯარის გამოსვლა
 ბატონს ჩვენს უბძანებია,
 სულ ახალ-გაზდა ბიჭების
 'შეკრება უნებებია!...

რას აზუზუნებ მაგ ფანდურს?

ას აზუზუნებ მაგ ფანდურს?
 დაღე ეგ ოხერ-ტიალი!..
 რაკი მოუკვდა პატრონი,
 სიმებმც შესწყვიტეს წკრიალი...
 მოკვდა ვაჟურად ლაშქარში,
 მომიკვდა ვაჟა-შვილია,
 ოჯახს დედა-ბოძ წაექცა,
 პერანგს შამიწყდა რილია!..
 ეილა დასძახებს ფანდურზე?..
 ოხრად ჰკიღია ფანდური...
 ვერსად წაუხვალ ყისმათსა,

ბელსაც ემაიდ ვემღური!

რო დაუკერიდის, დაჰმღერდის,
 გულსაც კი ეფონებოდის,
 დაჰმღერდის მთასა და ბარსა,
 ანგელოზ გეგონებოდის...
 აქებდის ვაჟთა სიმარჯვეს,
 იმაით ხრმლისა პრიალსა,
 ლურჯა მერანის სიმარდეს,
 მუხლსა და ოთხზე ტრიალსა!
 უმღერდის გულის წაწალს,
 ქალს ცა-თვალეებიანსა,
 ფსიტივით მფრთხალსა, თეთრ-წითურს,
 დიაცს კოჭამდის თმიანსა...

ნულარ აკენესებ მავ თანდურს,
 გული რამ მიღონდებისა,
 ვერ ამატრემლებ, გავსალდი,
 შვილი რომ მაგონდებისა.

ს ა მ ი ს უ რ ა თ ი

(1768 წელში)

I

ავკასიონის კლდე-ფიქალს
 ევშაპნი გადმოსწოლიან,
 მთა-მთასა, სალი-სალს აწეეს,
 ხვენი წყლებს ჩამოსძლოლიან.
 ჩანჩქარნი მალლით მოჰქუხვენ,

იფრქვევა სპეკალთ ხვაეია,
 კლდენი მოჰბანენ უპუთი *)
 თითქო მოსჰექედეს შვაეია!
 ჯიხენი, ეხიდგან **) გამოსულ,
 ნაპრალით აღმა ხლტებიან,
 შურთხნი დაჰსტევენ ეაშასა,
 მათ სდევენ, ეხიხენებიან;
 მთების მწვერვალთა ღრუბელნი
 ალერსით ჩაჰკონებიან,
 სჩანს უმძიმთ გაყრა იშათი,—
 მარგალიტს იცრემლებიან!
 მზის სხივი ცის-სარტყელას ჰქსოვს,
 არწიენი ჰყფვენ ცაშია,
 ჰყიეიან მედიღურადა,
 ჰსტურავენ ნიაეთ ზღვაშია!

II

აგერ ალაზნის მინდორზე
 მკედარს ლეკებს ყვანი სწიწკნიან,
 ტურებიც სტუმრად სწვევიან,
 ყორნები თვალებს სჩიქნიან;
 მგლები იბრძვიან ლეშზედა,
 ხარბს თვალებს აბრიალებენ,
 სვაეები გაუმადლარნი
 ზეიდგან დასტრიალებენ!

*) უპუ—როცა მთა ან ხეობა ხმას იძლევა ადამიანის
 ყვირილზე, კიეინაზე, სტვენაზე და სხვა (მ.ხ.ი).

**) ეხი—გახეთქილი კლდე ანუ გამოქვაბული.

III

ავერ კარავეში ირაკლის
 ომს შემდეგ მოუსვენია,
 სძინავს მოქანცულს ბატონსა,
 თავით უნავირს ჰბჯენია,
 მისი მერანი ჭიხენებს,
 კრინტს სხვა ვერ იღებს ვერაფერს;
 და შინა ყმანი „კახისა“
 მისს ბრძალს სისხლიანს ჰფერავენ!..

— თ ე ღ უ ა

ქერპია თედო, კერპია,
 გაუტეხელის გულისა,
 მუშა კი არი, მშრომელი,
 მექონი დიდის სულისა.
 ეს სიღარიბეს არ უთრთის,
 მაჯის იმედით სრულია,
 ებრძვის შავს მიწას დღითი-დღე,
 ჯაფისგან მოქანცულია.
 სხვისა არ უნდა თედოსა,
 მოძმეს არ შეეცილება,
 ცის რისხვას, ბატონის წყრომას,
 ქუდ-მოხრით ემორჩილება.
 დღეს უქმე არის, თედუა
 წამოწოლილა ჩრდილშია,

უქმეა, უფლის დღე არის,
 ფიქრშია, განა ძილშია...
 ჰფიქრობს: „სამის დღის ყანა მაქვს,
 ორის დღის ქერი, სიმინდი,
 ნაოშიც ორიოდ დღისა,—
 დაუდგათ კარგი ამინდი;
 ეენახს მისხია რიგიან,
 ლობიოც გათონილია,
 არ მოცდენილა კაკალი
 და არც მომცდარა ხილია...
 ღეთის მადლით წელს კი მომივა
 ნაშრომი, ჭირნახულია,
 გაყვიდი ბლომად ღვინოსა,
 მაშინ მექნება ფულია!...
 ცალად მყავს ლომა, ვუყიდი
 მეუღლეს ურმის თაფშია,
 უღლის ხარს თათრულს ვიყიდი,
 გაეუბამ საყვეარშია“...

შვე იკბინება, ლაყვარდს ცას
 არ უჩანს იალ-კიალი,
 კოლო დაბჭუის, გასწივის,
 და ისუსხება ტიალი!
 მაგრამ, ჰა!.. შახე, გამოჩნდა
 მუშტის ოდენა ღრუბელი,
 აგერ გადიდდა, ჩაშავდა,
 იძაბვის როგორც წურბელი...
 უეცრად ქარმა დაჰქროლა,

ღრუბლიდგან დაიგრიალა,
 იელა, გამოიკლაქნა,
 გამოიქეჟა ძლიერა,
 წამოუშინა სეტყემა,
 მრისხანედ დაიხრიალა,
 ენახი, ყანა, ზეხილი
 დათრგუნა, ვატილა!..
 თელომ იფიქრა,— ღმერთს სცოდა
 და სეტყეა გადაიმტერა,—
 ცრემლი მოადგა თვალშია,
 პირჯვარი გადაიწერა!..
 კერპია თელო, კერპია,
 გაუტეხელის გულისა,
 მუშა კაცია, მშრომელი,
 მექონი დიდის სულისა!
 სხეისი არ უნდა თედოსა,
 მოძმეს არ შეეცილება,
 ცის რისხვას, ბატონის წყრომას
 ქედ-მოხრით ემოჩილება!..
 ეს სიღარიბეს არ უფრთხის,
 მაჯის იმედი სრულია,
 ებრძვის შავს მიწას დღითი-დღე,
 ჯათისგან მოქანცულია!

მ ა ი ს ი

ადგა მაისი, მეჯლისობს
სამეფო ყვავილებისა,
თელი ოცნებობს, გული სძგერს,

დადგა დრო ღზინის, შვებისა?

ყნოსვა დაგვიტკბა სიამით,
მრავალ-ფერ სურნელებითა,
სმენა—ფრინველთა გალობით,
მათგან უფლისა ქებითა.

ყვავილნი ფერადობითა
ერთმანეთს ექრშვებიან,
ბუღბუღნი ჰყეფენ უწყალოდ,
ეარდების ბუჩქზე ბნდებიან!
გაისმის მერცხალთ ქიკჭიკი,
ბალში—კოლიმბურთ წკრიალი,
შაშვების სტვენა სვედიან,
სირთა ჟივჯავი, ჟრიალი!
მწყერ-ჩიტა ზეცას მიფრინავს,
რომ უგალობოს უფალსა,
შედგა ჰაერში, ფარფატებს,
ბაზსაც არ უკრთის მუხთალოსა.

მაისი გვალხენს, მეჯლისობს,
ეარდობის თვეა, შვებისა!..
ნეტა თუ გუთნიდვდასაც
ჩვენსაეით ელზინებისა?..

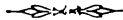

წ ი გ ნ ი

მოწერილი უარიდგან აღმსახანთ ზეროსიგან თავის და-
ნიშნულს თამარ გოგოსთან

ითხრეს, სტირისო. რას სტირი,
რამ აგიდღულა გულია?
რას სტირი, გოგოვ ბეჩაეო,
რადა გდის ნაკადულია?..
ლაშქრად წამოველ საომრად,
განა აქ დაებინაედები;
ნუ სტირი, მალე მოგვივალ,
ღმერთია ამის თაედები!...
რას სტირი, გულის ჭირიმე,
რად ითხრი მაგ შავ თვალეზსა,
ჩემდა ნუ სტირი, მოგვივალ,
აბა რა გავალალებსა...
შენგან დაჭრილი გულშია
მტერს რაღას შეეპოვები,
ან მოეკლავ, ან შეეაკვდები,
ისე არ დავეთხოვები!
ნუ სტირი ჩემდა, წამოვალ,
აქ ხომ არ დაებინაედები,
ნუ სტირი, მალე მოგვივალ,
ღმერთია ამის თაედები!

ს ი მ ლ ე რ ა

ეტარ იმ დღეს, შე რომ ბაღში მელოდი,
 მოველ და გულს მომაშორე მე ლოდი!
 შენის ეშხით მე თავ-ზარი დამეცა,
 მთლად აეთრთოლდით, მახსოვს, შენცა და მეცა...

მოხველ და გულს გადმომფინე დალალი,
 ბროლ-ფიქალი, ვარდ-გიშერი და ლალი!
 შენი შეყრა ამ ჩაგრულს გულს იამა.
 ფშეენით მატკბე, როგორც ვარდმა, იამა.

დამხსენ ოხერას, ტანჯვას, კენესას, ცოდვილსა,
 გამიხსენი სამოთხე მე ცოდვილსა!...
 გადმაყარე გულზე, თავზე სულ ია,
 მეც შეგწირე სიცოცხლე და სულია!...

ღრო იცვალა: მიმუხთლა ვინც მიწამა...
 აღარც მომკლა, რომ მიმილოს მიწამა...
 ჯოჯოხეთად შემაცვალა დარია...
 ჩემს წყლულს გულში სამსალა რამ დარია!..

აღარცა ჰსურს მისაღბუნოს იარა...
 ჩემმა სატრფომ ჩემკენ აღარ იარა!...
 მე, უძღური, ვგდივარ ასე აეადა...
 რა შეეცოდე, რომ მომეპყრო აეადა!..

და ეს გული უწყალოდ რად ასერა?
 ესოდენი რა ვაწყინე ასე რა?
 რისთვისა მკრა გესლიანი ისარი?
 ჩემი მკელელიც და მომრჩენიც ის არი!

მოდი, ჩემო, წყლული გული დანამე,
 ან არა და გულში დამეც დანა მე!
 მოისწრაფე, როგორც მარჯვე მომკალი,
 ან მაცოცხლე, ან ისევ შენ მომკალი!...

ს ა ს ჯ ე ლ ი ს გ ა ნ ჩ ი ნ ე ბ ა

მუ მათქმევეინებ, მე გეტყვი მართალსა ამისთა-
 ნასა:
 ეინც დაიწუნებს კეკლუცსა, ტურფასა ჩემი-
 სთანასა,
 იმას მიეუვდებ გონჯ ქალსა, დევანატრულგებ ლა-
 მაზსა,
 მეც რაღად მინდა სიცოცხლე,—გულში დავიცემ
 დანასა.

მ უ ს თ ა ლ ს

მიყვარდი და ესტებებოდი სიყვარულისა შხა-
 მით,
 შეგტროფოდი, შეგხაროდი, სიცოცხლეს ეზრე-
 ტდი ამით...

მომშორდი, გამეცალე, ეგ გული აღარ მსურის,
მუხთალის სიყვარულის მე ტრფობა აღარ მწყურის!..

ან კი რად დამინდობდი, მაცდური ევას თესლი?..
მომშორდი, აღარ მათრობს მე სიყვარულის გესლი!..
გამოეფხიზლდი, მოვიმკე ეხლა ჭკევა და გონება,
არ მწყურის სიყვარული, არ მსურს მუხთლად მო-
ნება!...

საყვარლისა მუხთლობა, სცადეთ, როგორ ძნე-
ლია...

წყველ იყოს, ეინც მუხთალს გაუშვიროს ხელია!...

ნ ა ნ ა

(ბერძნულიდან)

ნანა, ნანინა, შეილო,
ტკბილად იძინე, ტკბილო!
ლამაზი ხარ მძინარი...

შენი ძიძა ეინ არი?.

—ორბი, მზე და ქარია,

მაგრამ რა სახმარია?...

ორბი გაფრინდა შინა,

ნეტა რამ შეაშინა,

მზე მოეფარა მთასა,

ქარი სამი დღის უკან

დაუბრუნდა დედასა.

ქარსა ჰკითხაედა ღედა:
 „შენ ტუნტულს როგორ ჰბედაე?..
 სად ეთრიე ამ სამს ღღეს?
 თუ ეომე ვარსკვლავებს?
 ან ზვირთებს თუ ისროლი?
 შეგაწიო ის როლი!“...
 ზვირთებს კი არ ეისროლი,
 არც ვარსკვლავებს ეისროლი,
 მე ეუელიდი ბალანას,
 არა ეგრძობლი ღალალეს,
 მე ძიძობას ეუწევი,
 ნაზად აკვანს ეურწევი.

~~ევაკვილები სიმღერა~~
 გ ა რ დ ი

ქემი ყნოსეა ტკბილია,
 მამგრამ იყავ ფთხილია:
 მე მასხია ეკალი...
 მეტრფის კაცი ღა ქალი.
 მე მეძახიან ვარღსა,
 გულს გადაგიყრი ღარღსა,
 ფერიოთა ვარ ღამაზი,
 ყნოსეით—უცხო ღა ნაზი.

o s

გამოიკან, რა მქვიან?
 მოეალ სხვაზე აღრიან,
 მოგილოცაე გაზაფხულს,
 სურენღლებით გიტკობ სულს!
 ბუჩქის ძირასა ეყვავი
 და მომიხრია თავი...
 ჩემი სახელი — ია,
 ნაზი ვარ და გულ-ღია!..

ფ ა მ ბ ა ხ ი

ქართლში მქვიან შროშანი:
 თეთრი, ჭრელი, სოსანი.
 ეამკობ ბაკლებს და წყლის პირს,
 თავს არაეის ეუხრი ძირს!..
 მე გახლავარ ზამბახი,
 პეპელების ამბოხი,
 ჭინჭველა და პეპელა —
 მე მეხვევა სულ ყველა!

ს ა ს ა ნ ი

ტანად ვარ იის ფერი,
 არ შამრჩება ის ფერი;
 გამწურეენ და ხარობენ,
 საღებავად მხმარობენ.

მე ვაშენებ ყანასა,
ყვავილს ჩემისთანასა,
არეინა ჰყავს მგოსანი...
მე გახლავარ სოსანი!

შ ვ ი დ ნ ი ვ ა ო თ

(აზრი რუსულიდან)

ინ შემეჩება გოგონა, ტურფა, თმა-ხუჭუქიანი,
რეა წლის თუ იყო ბალანა, სახე მეტყველი,
ჰკვიანი;
რომ დამინახა შეჩერდა, ღიმი უქროდა პირზედა;
სულაც არ შეკრთა, იცდიდა, იქვე გზის განაპირზედა.
მაშინ სოფლელი ჩითკაბა შეენოდა, როგორც ვე-
ლია,

წინ წაედგ მისაფერებლად, თმაზედ გადესუვი ხელია,
მერე წყნარის ხმით და ტკბილად შეეკითხე ალერ-
სიანად:

— „ნეტა და-ძმანი თუ გყვანან?—სულ რამდენი
ხართ ძმინანად?

— „შვიდნი ვართ! — მითხრა—ბატონო: ორი
გემზეა ზღვაშია,

ორნი სოფლებში წავიდნენ, სამუშაოზედ მკაშია,
ორნი და-ძმანი დაემარხეთ—იავადმოუფეს მწარედა,
ერთიც მე, დედასთანა ვარ... ღილ, შვიდნი ვართ
სწორედა“....

— „რას ამბობ, გოგო? თუ ორნი თქვენ მიწას
 მიაბარეთა,
 ხუთნი ყოფილხართ მაშ ეხლა, ყველანი შინ და გა-
 რეთა?“...

— „არა, დედას მზემ, ბატონო!.. შეიღნი ვართ
 სწორედ და-ძმანი:
 ორი აქ ასაფლავია—ერთი მე, ოთხნიც ხომ სხვანი?“...

— „კიდევ!.. ვერ მიეხვდი, მგონია?.. აბა რას ამ-
 ბობ, დაიე?..
 ხუთნი ყოფილხართ, თუ მართლა ორი აქ ასაფლავია.“

— „შეიღნი ვართ, ძიავ, დედას მზემ!.. ვერ მიგა-
 ხვედრე?.. რა მომდის?!..
 სულ ათი ბიჯი არ არის ჩენიღგან სასაფლაომდის...
 მე იქ ზაფხულში წინდას ექსოვ, ეზივარ და ვუმღერ
 და-ძმასა,
 მთვარე გვინათებს ლამაზად, სხვა ძმები ჰზიდვენ
 შინ ძნასა...“

ზოგჯერ ყველს და პურს მოვიტან, იქვე ვჭამ ტკბი-
 ლად ვახშამსა,
 ხან იქვე წამოვუწვები და მივიძინებ ერთს წამსა...
 ჩემი დაია კეკელა, ავად რომ გახდა, იწვალა,
 მოგვეზორდა, მორჩა ტანჯვასა, იმას უშველა ფუ-
 ფალამ...“

დავასაფლავეთ... როცა რომ ამწევანდა ბალი და ვე-
 ლი,
 თან წავიყვანე ტიტკო და კეკელასთან მიველი...“

იქ ვითამაშეთ, ვიცვლქეთ, ივბი ვკრიფეთ მთელ
დღესა...

დაზამორდა. ტიტოც მოგვიკვდა, გვერდთ მოეუწვი-
ნეთ კეკესა!“..

— „მაშ რამდენნი ხართ, პაწიავ?.. ორნი თუ ზე-
ცას არიან?..“

ხუთნი იქნებით თქვენ ეხლა, რომ ჩაუფიქრდეთ გე-
რიან“....

— „არა, ბიძიავ, შეიღნი ვართ.... არ მოკვდეს
ჩემი თავია!“..

— „ხუთნი იქნებით, გოგონავე, ორნი თუ ასა-
ფლაღიან!“..

— „რა ექნა, რა წყალში ჩაეარდეთ?— იძახდა:— თუ
მწამს ღმერთია!...“

შეიღნი ვართ, შეიღნი, დედას მზემ, ყველა დაძმანი
ერთიან“....

შ ე ს ა წ ი რ ა ვ ი

 ედმა მრისხანემ მომისპო სარჩო და კირნა-
ხულია,
დამტაცა ცოლი და შეილი, არ შემარჩინა
წულია!

შამომისია მოყვასთა გულ-მტკივნეული ჯარია,
მომადგნენ მანუგეშებლად, დამძახეს გლოვის ზარია!

თავილა შემრჩა ტიალი და მკლავი მტკიცე ხრმლი-
ანი.
ამათ ეუნახავ სამშობლოს, რომ ააცილონ ზიანი.

— მ კ ს ა ვ რ ე ბ ი

მას შემომბლევრი, ყმაწვილო, ემაგრე მედილუ-
რადა,
მე „ვამარჯვება“ შეგკადრე თავმდაბლად,
ბატონ-ყმურადა...

თუ კაი კაცის შვილი ხარ, გაზრდილი ძველებურადა,
შენც უნდა გზა დაგელოცნა, ხვეენას არ გთხოვდი
ძმურადა!

— „რაებს გადასცემ, ოხერო, სულელი ხარ, თუ
ჭკვიანი?“

გუშინ არ იყო, თავს მადგენ შენგვარი ქალმებიანი?“. .

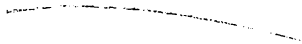
— არა, ძმობილო, ის კაცი სხვა კაცო იყო, ყმიანი,
ვისაც რომ ახლდნენ ჩემ-გვარი ბიჭები ქალმებიანი!..
ის კაცი შენ არა გგვანდა, — მხნე იყო, ზრდილი,
ლეთიანი,

ბატონი ყმასა ჰმამობდა, ყმა-შვილიც ახლდა სვიანი!

ՈՅՅՅ-ՅԿՅՅԵՈ

1878

კლესი-კაცო და მელა

ლესი-კაცი მიდიოდა, შემოეყარა მელასა,
თავი დაუკრა, დაუწყო მუსაიფი კულ-გრძელასა:
„ნათლის-დედა აღღეგრძელოს!

ღმერთმა ჰკვაზედ დააყენოს!...

სად ყოფილხარ, რას დადიხარ, რას სუნსულებ, შე
გულმკედარო?

ქურდობისთვის სული მიგდის, აგრე უნდა სულ იბა-
რო?...

მებრალეები, მეწყალები, სწორედ მე და ჩემმა სულმა!...
მართალს გეტყვი მე პირშია, თუნდ გამლანძლო
გულმოსულმა;

შენს ხელობას სირცხვილი სდევს, საფრთხეა და არ
აქვს ხევი,

მასთან ცოდო დიდი აძევს, ყველასაგან საკიცხავი,
მულამ ფრთხილობ არ დასტოვო, საქათმოში, მრე-
ში ტყავი,

უშიშრადაც სადილ-ვახშამს ხომ ვერა სჭამ, შენ,
ბეჩავი!...

ამ ტანჯვათ კი ღირს ყველა ქათმები!“...

— „რა ექნა, ნათლიავ, — მიუკო მელამ —

გაგიგონია ტყუილი ხმები...
 ყბად ამომილო, ეხედავ, სუყველამ...
 მგლების ცოდოც კი მე შემომწამეს,
 ტყუილის ცილით ბევრჯელ მაწამეს!...
 ჩემი სიმართლე შენ რომ იცოდე,
 ჩემის ცოდვისგან უნდა იწოდე!...
 ობლების ყოლა და გაჭირება, ღმერთს გეფიცები,
 ძლიერ ძნელია!..
 რა ექნა, მე ეხედავ, რომ ქურდობაზედ უნდა ავიღო
 ეხლა ხელია...
 თულა ვიქურდო, ჩემო ნათლიავ, მაშინ მოგიკედეს
 შენი მელია!...“

„თუ საქმეს იქერ შენ მადლიანსა,
 — მიუგო გლეხმა წმინდის გულითა —
 მე პურს გიშოენი სამართლიანსა, —
 არც გაყიდვინებ ამას ფულითა...
 მოდი ჩემთანა, —
 უცხო ხარ განა?...
 შენ ჩაგაბარებ მე საქათმოსა,
 თაგეებს ბეერს გაჭმევ, მაწონ და ღოსა —
 და იგორავე, ჩემო მელიავ,
 როგორც ერბოში კარგი ყველია!...“
 შეკრეს პირობა,
 რომ გულ-ძვირობა
 არ შემოსელოდათ ნათლიეებსა,
 არ გაეკიცხათ მეჭორეებსა,
 უჯამაგიროდ დადგა მელია....

(ან ჯამაგირი რა სათქმელია?...)

მელამ დაიწყო ყარაულობა,

გასუქდა მელა,

(ჰკვირობს სუყველა...)

მაგრამ სიმართლე ვერ მოიხვლა!..

დაადგა გულზედ მას ლუკმა წმინდა,—

მოუპარავი ლუკმა მოსწყინდა!—

და გაათავა მით სამსახური,

რომ ერთს ბნელს ღამეს ჩვენი მსახური,

ადგა, მოიხმო ტყიდგან მელეები

და ყველა ქათმებს დასჭრა ყელეები!..

სეინიდისის მექონესა, მულამ ავი საქმე სძულსა,

„აესა კაცსა, ავი სიტყვა, ურჩეენია სულსა, გულსა!“

ქურდს ქურდობა ურჩეენია, მამის სულსა დედის

სულსა,

თუნდა მილიონი მისცე, არ მოიშლის ის სუნსულსა!...

ს ა ზ ა ნ დ რ ე ბ ი

აიმუნმა, დათემა და თხამ მოიწვიეს ვირი,
 იშოვნეს დაფი, ქამანჩა, ნალარა და სტეირი.
 საზანდრობა დააპირეს, დასზღნენ ცაცხვის ძირსა,
 დაუკრეს, დაჰკრეს, გაუსვეს, ჩაჰბერეს საყვირსა....
 — „მოიცათ, ძმებო,—ყვირის თხა—აი, ხათაბალა!..“

ჩენი დაკერა რას ივარჯებს, სხდომა მეგვეშალა...
 დათუო, ბიძიანე, აქ მოდი, გვერდთ მოუჯექ სტიერსა.
 მეც ახლო წამოიჩოჩდები, მხარს დაეუჭერ ვირსა...
 მაშინ ჩენი საზანდრობა გააშტერებს ყველას,
 მთა და ბარი აცეკვდება, ტყვეც დაიწყებს ლხენას...“

ადგილები შეიცვალეს,
 საკრავი არ შეიწყალეს,
 წაუსვეს და წამოუსვეს,
 დაჰბერეს, დაფს ამოუსვეს,
 მაგრამ მათი საზანდრობა,
 იყო მხოლოდ ყურთა მტრობა!...

„მოიცათ, ძმებო, — იძახის ვირი, —
 აბა რა არის აქ გასაჭირი?...“

ასე კი არა... ჩვენ დავსხდეთ მწკრივად...
 ნუ მოვეპყრობით საქმეს გულ-ცივად...
 დაეუკრათ მძიმედ, წყნარად და წყნარად
 და მაშინ ჰნახეთ...“

ჩამოსხდნენ მწკარად,
 მაგრამ არ იქნა, ვერ ატკბეს სმენა,
 შემოერიათ შფოთი და წყენა...
 ამ დროს, უეცრად, გაჩნდა ბუღბუღი...
 შესძახეს ყველამ: „აცხონე სული!
 მიიღე მცირე რამ მოთმინება...
 გესურს საზანდრობა და მოლხინება...
 ყველა ნაირი გვაქვს საკრავები:
 დაფი, ქამანჩა, სტიერი, ნალარა,
 და დაკრაც ვიცით, — სხდომა აღარა...“

ველარ გაეართვით ამას თავები...
გვასწავლე სხლომა...“

მაშინ ბუღბუღომა
მიუგო მხეცებს: „ყველა სულდგმულმა,
ხამს იქონიოს ცოდნა და გული...
(ასეა თქმული...)

და უნდა ჰქონდეს ნაზი ყურები...
უამისოდ კი, თუნდ მწკრივად დასხდეთ,
ვერ ისაზანდრებთ, თუნდ ჯაფით გაწყდეთ,—
მაინც დარჩებით მხეცნი—ვირები!...“

მ გ ე ლ ი დ ა მ ე ლ ა

Qავიმეტებთ, რაც არ გვინდა,
მარდად, სიხარულით გავცემთ,
გამოსადევს არ ვის მივცემთ,
გინდა იყოს ძველი წინდა.

ქათმით გამოძღა მელია
და მოიღერა ყელია;
ზოგი კიდევ შეინახა, ზედ წააფარა ლელია,
თვითონ თივის ძირს წამოწვა,—თავს წამოადგა
მგელია.

„ნათლი ჯალაბო, არ გებრალები?..
— მგელმა შესჩივლა მაძღარს მელასა—
შიმშილით ვკვლები... სუყველა მგლები

ძრწიან,
 ღაძრწიან,
 ჰშიანთ ყველასა...
 მწყესებს არ სძინავს,
 ძაღლები ღრინავს,
 ლამის შიმშილით სული გამეარდეს!..
 მიშველე რამე,
 ღმერთი იწამე,
 გადამარჩინე ამ საშინელს ღღეს...
 უცებ წამოხტა მელა ცბიერი
 და მოახსენა:— „ეაჲ შენს მელიას!..
 როგორ დადიხარ აგრე მშიერი?—
 შიმშილი, ვიცი, ძლიერ ძნელია...
 ხომ დასუსტდები!... კუჭი აგტკივა...
 აი, ნათლიაე, მიირთვი თივა!..
 თუნდ მთელი ძირი...
 ნულარას ჩივი, ნულარა ტირი...“
 მაგრამ ჩვენ ვიცით,
 ძალიან მტკიცედ,
 რომ მგელი თივას ვერ მოინელებს...
 (არც უჭამიათ თავის ღღეში მგლებს...)
 რომ მგელს თივისგან ასტკივა ენა,
 რომ ხორცი უჯობს, თუ გინდა ძვალი,
 მაგრამ მელიამ არ გაიხსენა,
 იქ შენახული კარგი ღვინო!..

—
 ასე, ამგვარად, მელამ ნათლია

მოითათბირა, დაიმაღლია,
 საწყალს გულს დალი არ დააჩინა—
 და უეახშმოდ კი გაგზავნა შინა!..

უ ვ ა ვ ი დ ა მ ე ლ ა

როხელ ერთს ყვესა,
 შვე-ჭრელსა, აესა,
 (რომელიც არის წიწილის მტერი,
 სადღაც ეშოვნა ყველის ნაჭერი,
 ნისკარტით მაგრა ჩასციებოდა,
 იჯდა ხეზედა,
 კენწეროზედა
 და იქ საუზმეს ემზადებოდა...
 ამ დროს გამოჩნდა მაცთური მელა,—
 მოცუნცულვბდა აქ ნელა-ნელა...
 მელიას ეცა ყველისა სუნი,
 შესდგა, გატრუნა, განაბა სული!..
 თვალს არ აშორებს ამ ყვეს მელია..
 (აბა, შიმშილი ასე ძნელია!)
 და აქნევს კულსა ეშმაკურადა...
 თავი აჩენა ყვესა ძმურადა,
 უქადის დიდსა ერთგულვებასა
 და მოჰყვა, ესრედ, მისსა ქებასა:
 „რა კარგი რამ ხარ, ჩემო დაივ!
 შენ გენაცვალოს ჩემი თავია!

სად დაიბადე აგეთი შენა?
 ნეტა ვიცოდე, რამ დაგაშეენა?..
 ერთი უყურეთ, რა ლამაზია,
 რა ტურფა არის და რა ნაზია!..
 შეხედეთ ერთი, რა კისერია,
 რა მხატვრის კალამს დაუწერია?!..
 შეხედეთ ერთი, რა ხელებია,
 რა თვალებია, რა თვალებია!..
 რა ნისკარტია, ვიშ რა ფრთებია,
 ეარდნი, იანი, მათთან კრთებიანი!..
 მაგ შეენებასთან—ალარ უნდა თქმა—
 ვიცი გექნება ანგელოზის ხმა!...
 ამდენ კეთილთან, თუ მღერაც იცი,—
 მაშ ალარ უნდა ალთქმა და ფიცი,—
 ჩვენ გვეყოლები მფრინველთა მეფად..
 მე ვიცი მხოლოდ ძაღლური ყეფა,
 მაგრამ შევიძლებ დაფასებასა
 კარგის გალობის... ვიტყვი ქებასა!..
 მაშ მიყე ერთი, დიდი წყალობა,
 მასმინე შენი კარგი გალობა!..“
 ამ გვარის ქებით ჩვენს სულებს ყვეცსა
 თაე-ბრუ დაესხა.. არ იღებს ხმასა...
 ბოლოს უეცრად,
 (ეგონებ უმეცრად)
 სიხარულითა,
 წმინდის გულითა,
 შესჩხაველა მწარედ!.. გაჰვარდა ყველი!

ამას მელიამ აუსო ხელი
და გააქცია, როგორც ბუმბული...
ყვავი კი დარჩა პირ-დაღებული!...

—
ცბიერება და პირ-მოთწეობა,
ყველამ იცის, რომ მანებელია,
ვერ გავასწორეთ ჩვენი ზნეობა,—
გამარჯვებული რჩება მელია!

—
ც ნ ო ბ ი ს მ ო ყ ვ ა რ ე

ბალო, სად იყავ?...
— „მუზეუმშია“.
„ნეტა რა ნახე მოწამლულშია?...“
— „რა არა ენახე... რა გითხრა, ქალო?...
ან როგორ უნდა ჩამოგითვალო?...
ბუნებას რა არ გაუჩენია!...
თვისი ძალა ზედ დაუჩენია!..
რა მხეცებია, რა მფრინვლებია,
ბუზი, პეპელა, კინკველებია!—
სხვა და სხვა ფერად მონათებენ,
იქიშპებიან, მოკამათობენ...
ზოგი ზურმუხტს ჰგავს, ზოგი იაგუნდს...
რომ გადაჰხედო პეპელების გუნდს,—
ზოგი ლურჯია, ჭრელი და შავი,
ზოგი წერილია, ეით ქინძისთავი,

ზოგს ზედ აყრია თეთრი ხალგები...“
 „სპილო არ ნახე?.. თითქო დევია...“
 — „უი, დამიდგა ორივე თვალები! —
 სპილო კი აღარ შეგმჩნევია!..“

ფ რ ი

რთხელ ლორი შეერთია დიდი კაცის გზოშია,
 ფეხის-ადგილს წაექექა, ცხვირი ჩაყო ორმოშია,

შიატანა სანაგვესა,))

თხრა დაუწყო სანებესა,))

მერე ჩაწვა გუბეშია,

შოთარტლა წუმვეშია,))

იქ ხორცი ჭამა დამპალი,))

და სულ ერთიან მოსერილი

შინათკენ დაბრუნდა მყრალი!...

გზაზედ მწყემსი შეეხეა,))

ჰკითხა: — „სად ყოფილხარ, ლორო?..“

სად ყოფილხარ ამ დროს, ბეჩაე?..“

სად დასერილხარ, ოჯახ-ქორო?!...“

ლორმა მიუგო: „არსადა... ბატონიანთას გახლ-
 დიო...“

მწყემსმა სთქვა: — „თუ მართალია, შენ აგრე რო-
 გორ წახდიო?..“

თურმე აქეს თვალ-მარგალიტი, ფარხას არ უნდა
 ქება,))

ხალიჩა, ოქრო და ვერცხლი აე თვალს არ ენახე-
ბაო!..

სულ მიუქარავთ! — ღორმა სთქვა — მთელი ეზო
დავიარე,
გადაეხრიკე, გადაეკელე, გადაეხიჩქნე, გადაესთა-
რე.

მაგრამ ძვირფასს განძეულსა მე იქ ვერსად შევე-
ყარე!..

სიმდიდრე იქ ვერსად ენახე, წუმპეთი კი გავი-
ხარე!..“

—
ვერვისა ეკადრებ მე ამ იგავსა,
თუ არ კრიტიკოსს, — მათგანსაც ავისა...
მე ცხადად ვხედავ,
— და თქმასაც ვხედავ, —

რომ ზოგს კრიტიკოსს ნიჭი არ ახლავს:
მარტო აეს ამწვეს, კარგს კი ვერ აგნებს...
მაშ მისი გესლი ჩვენ როგორ მოგვეკლავს?
მისი კალამი ჩვენ როგორ გვაენებს?!

მ ე ლ ა და ზ ა ზ უ ნ ი

აით შირბიხარ, ნათლი-ჯალაბო?..“
ზაზუნემ ჰკითხა მელასა.
„სამარე უნდა დაეიალაბო, —
მოესტულებივარ ყველასა!..“

ყბად ამომიღეს, თვალით შემჭამეს,
 ცილი მომიღვეს, ქრთამი შემწამეს...
 ეილასაც კორი მოუროშია...
 არ დამაყენეს საქათმოშია,
 სადაც მე გახლდი დიდ ხანს მსაჯულად...
 ეხედავ დამსაჯეს,—მერე რა სჯულად?!..
 როგორ ვცდილობდი,
 როგორ ვფთხლობდი,
 მე იქ დავლიე ჯანი და ღონე,
 შრომა ვერაფრით ვერ მოვიფონე,
 ძილი არ მქონდა და მოსვენება,
 და მევე შემხვდა ცილის-წამება,
 რისხვა, წამება...
 იყოს ღმრთის ნება!..
 მაგრამ, თუ ცილით კაცი ისჯება,
 ეილა გამოვა, მითხარ, მართალი?..
 აბა, სადა სჩანს აქ სამართალი?..
 ქრთამი ავიღო?.. გაეგიჟდი განა?..
 ცილი იქნება—და ამისთანა?
 მე შენა გკითხავ, გიმოწმებ შენა,
 თუ გინახვივარ ქრთამშია მენა?...“
 — „არა, გენაცვა—სთქვა ზაზუნიამ—
 თუნდ დაიფიცებს მთელი ღუნია,
 რომ შენზედ ცუდი არ გაეგონოს...
 ქორმა რად უნდა მამ დაგაღონოს...
 ყური აგვიესო შენმა ქებათა,
 ჩემი შეილების განხარებათა!..

ქრთამი რას ჰქვიან?.. ვინ დაიჯერა?..
 ვინ ჰორიკანობს, ის პირ-წყლიანი?
 ეს კი მინახავს სამჯერ, ოთხჯერა,
 რომ ტუჩი გქონდა ბუმბულიანი!..

ზოგსა თანამდებობაში,
 ვერ მოასწრობ ვერა რაში....
 აბაზს ნატრობს, ოხრავს, კენესის,
 შემოგტირის თავის დღეში,
 მაგრამ ვიცით,
 ვიტყვი ფიცით,—

— მას არ ჰქონდა ფასი ნემსის,
 არც მოუყეა ცოლს მზითვეში...
 ბოლოს, ეხედაეთ: სახლს იშენებს,
 კარგადა სკამს, კარგადა ჰსეამს,
 ჯოგებს იჩენს და დუქნებს სღამს!..
 საქმით ქრთამს ვერ დაუმტკიცებ, რადგან პლუტია-
 ჰქვიანი,
 თვალ-წინ კი გიდვას იმისი ტუჩები ბუმბულიანი!..

ლ ო მ ი წ ი ლ ა დ ო ბ ა შ ი

ომი და მეგლი, ძალლი და მელა,
 მეზობლად იდგნენ ესენი ყველა.
 შეკრეს პირობა:
 რაც დაიჭირონ,

მოინადირონ,
 სწორედ გაიყონ, რომ გულდვირობა
 არ შეუვიდეთ ერთმანეთშია...
 არ ვიცი, რითა,
 როგორ, რა გზითა,
 მელამ ირემი იგდო ხელშია...
 ამხანაგებთან გაგზავნა კაცი
 და მოიწვია, გაიყონ აწი...
 მოგროვდნენ ყველა, მოზრძანდა ლომი,
 გაშალა კლანჭი, თითქო აქეს ომი,
 ნანადირევსა გაუსო ხელი,—
 გაგლიჯა ოთხად... უყურებს მგელი...
 „ეს მე მერგება პირობის ძალით...
 —წარმოსთქვა ლომმა თვალის ბრიალით,—
 ეს მხედა, როგორც ლომს... არ ვიღებ მაღვივთ...
 ესეც მე შემხედა, როგორც ძლიერს ზოტს;
 ამ ნაჭრისკენ კი ვინც წამოჰყოფს ტოტს,
 ვაჟ იმის დღეს!—დაეუბნევე ტვინსა!—
 იმაზედ ვიყრი სუყველას ჟინსა!...“

ვ ი რ ი დ ა ბ უ ლ ბ უ ლ ი

უტრუკი შეჰხედა ბულბულსა
 და უთხრა: „შენებო სულდგმულსა,
 არვის უქებენ ხმასაო,
 არვის უქებენ გალობას, გულმტკიენულად თქმასაო...“

მეც გამაგონე, ძამიაე,
 არც მე ვარ მღერის ხამია;
 მეც დაეთასებ შენს ცოდნას,—
 არ ავიკიდებ შენს ცოდვას!...“

მოჰყევა ბულბული: დაჰკიეღა, დაჰსტეინა, დააზრიაღა,
 ხან მალღა ფარღში ასწია, ხან წყნარად ჩააწკრიაღა,
 ხან ძირს დაუშო ბუტბუტით, გაჩუმაღა, შეიქაქანა!...

კელაე ტკბილი ენა
 არ დააყენა,—

შორს მოისმოღა ბულბულის სტეენა:
 ხან ამაყი, ზაეთიანი, ხან წმინღა, ვით საღამურღი,
 ხან გლოვის ხმით, სეეღიანი, ხან ტკბილი და სა-
 ამურღი!...

ტყეც ბანს აძღეეღა,
 სიო შეჩეღღა,
 ყვეღა მფრინეღებმა გატრუნეს სული,
 მწყემსიკ კი თრთოღა
 და უცინოღა,

ვისთვისაც იმას უძგეღღა გული!...
 ეირმა ჩაღუნა თავი, დაბღა, ძირს...

(მეტი რა უნღა მოესთხოვოთ ჩეენ ვირს?...)

ბოლოღს მან უთხრა ამაყად ბულბულს:

„მე გიგღებღი ყურს!...
 შენი ქება მსურს...“

შენი გაღობა—რომ ეთქეათ—არა მწყინს!...

კიღეც მომგეღრის ძიღს...
 მაგრაამ

ცოტა რამ
რომ დავესწავლა შენ მამლისგანა,
აგვაშენებდი,
დაგვაშენებდი,
შვიქნებოდი შენც იმისთანა!...“

ცხრა მთას იქით გადიკარვა ამის გამგონე ბუღბუღი...
ღმერთო, ღმერთო, აგეაცილე ჩვენც ამ ნაირი მსა-
ჯული!...

კ ლ ე ხ ნ ი დ ა მ დ ი ნ ა რ ე

ღღხნი ტიროდნენ,
ასე სჩიოდნენ,
მოთმინებდგან გამოსულები:
„აღარ შეგერჩაო, სწორეთ სულები...
რაკი რომ ცოტას წამოიწვიმებს,
ხევები, ფშები
და ლელოები,
ადიდდებიან,
ადელდებიან,
მოაგორებენ უშეელებელ ქვეს...
ჩანთქეს მათ ჩვენი საცხოვრებელი:
კრუხი, ქათამი კვერცხის მდებელი,
ყანა, წისქვილი და საქონელი...
შაეიდეთ ჩვენ იქ, მაეედრებელი,

რა მდინარეშიც ერთიან ფშები,
 ცეტი ხეები და ღელოები...
 დიდი მდინარე წყნარია, მშვიდი,
 დარბაისელი, ძლიერი, დიდი,
 ზედ ქალაქებიც სდგას რამდენია,
 მისგან აკლება არ ეის ჰსმენია...
 უთუოდ მათაც ის დაამშვიდებს...“

მივიდნენ წყალთან, იხდიან ქუდებს...
 უცებ გლენებმა იცით რა ნახეს?—
 მათი ქონება იმ პატარა წყლებს
 დიდ მდინარესთან მიჰქონდათ სულა!..
 მაშინ გლენებმა წამოიძახეს:
 „ჩენი ამაგი სულ დაკარგულა!..
 ან სამართალი აქ სად უნდა გვხედეს!..
 დიდიც ყოფილა მცირის ქუაზედ,
 რადგან უმცროსებს უყოფს შუაზედ,
 რაც რომ მას ცოდვით შეუძენია!..
 ასე ყოფილა მათი თვისება
 და სამართალი არ გვეღირსება,
 თუნდ აქ გაეჩრდეთ ჩენი დღენია!..“

მ ე ლ ა დ ა ე უ რ მ ე ნ ი

მენახში მელამ შეხვდა, ყურძენი წითლად ღუ-
 ოლა,
 ბუზები შემოხვევოდა, ფუტკარიც იქვე ბზუ-
 ოდა,

აუარ-ჩამოუარა, ვერ შესწედა საწყალობელი,
 სთქვა: „მკვახეაო სრულებით, არ წამიწყდება მშო-
 ბელი!..“

— არცა სჯობს ეგ სხვა ხილებსა,—
 მაშინვე მომჭრის კბილებსა!..“

მ ე ლ ა დ ა ვ ი რ ი

მადგან მოხვალ, თაფუქილაე?—
 მელა ჰკითხაედა მუტრუქსა:—
 ხალარ ემზერ შენსა ფუნდრუქსა,—
 რად დაგეიფიწყე, დიდკბილაე?...“
 — „რა ექნა, ჩემო ნათლის-დედაე,—
 მან მიუგო მელიასა —
 ლომთან ეიყავ ამ დილასა,
 დაგევიანდი, მეცა ეხედაე...“
 „ლომთანაო?—ჰკითხა მელამ—
 განა იქაც მისელას ჰბედაე!...
 თუ აიგდეთ თავი ყველამ!...
 სითამამე გაქეს ეგ ზომი?
 საშენოდაც განდა ლომი?...!“
 — „რასა ბრძანებ, ნათლის-დედაე?—
 სამჯერ ენახე ზედიზედა...
 რილას ლომი, რილას ციცა?...
 დაგარწმუნებ, ლმერთსა ეფიცავ,
 აღარა აქეს ლომსა ძალა,

გაუთხელდა იმას მაღა!...
 აღრეე რომ დაიყვირებდა,—მთა დაიწყებდა ზანზარსა,
 გაერბოდი იმ მხეცისაგან, მომყოლებდა კანკალსა...
 ახლა კი გდია, როგორც რომ მორი,
 მოხუცებული, უღონო მძოვრი!...
 მისი არა მხეცს არ ეშინიან,
 სამაგიეროს ახლა უხდიან:
 ზოგი კბენითა,
 ზოგი რქენითა!...“
 „თუ ავრე არის,—ჰკითხა მელიამ—
 შენგნით ხომ ლომის წყენა ძნელია?...
 სხეების სიბრიყვეს როცა ჰხედავდი,
 შენ მაინც ვერას გაუბედავდი?...“
 — „რა ნაკლები ვარ მე მითომ სხეაზე!...—
 წარმოსთქვა ეირმა ოხუნჯურ ხმაზედ—
 ორიოდ წიხლი მეც ეუთავაზე...“

მანამ გაქვს ძალა, მანამ გაქვს ღონე,
 სუსტნი არიან შიშისა მქონე,
 და თუ დეეცი, ყველაზე უწინ, წიხლებს დაგაზელს
 სუსტი—უსულო,
 ყველა მოგდგება და დაგობრიყვებს, ცულიანი და
 მასთან უცულო!...

კლექიკაცი და ძალი

როსა გლესხა, მომჭირნესა, ქონება რომ გა-
 უდიდლა,
 იქირავეა კარგი ძალი და ამ გვარად გაუ-
 რიგდა:

პური აცხოს,
 ბოსტანი რწყოს

და სახლ-კარიც მან დაიცოს.

იქნება ბრძანოთ: „ამის დამწერსა, ნეტა რა და რა
 მოუჩინახამსო?—

ბოსტანის მორწყევა და პურის ცხობა ძაღლისგან,
 აბა, ვის უნახამსო?

ეთქვათ ძაღლმა შესძლოს,

უაროს ეზოს,

სხვა საქმისა კი რა გაეგება?..“

თავი ეიმართლო, მომეცით ნება...

მეც აგრე ესჯიდი უწინ ეგება,

მაგრამ შეეიტყე, რომ „ბროლიასა,“

(ძაღლებში ნაქებს, პლუტს ჭკკვიანსა),

სამიე ხელობა თავზედ უღვია...

(აღისთვის, ეხედაე, რომ ეს ცუდია),—

„ბროლიას“ სამიე თანამდებობა გლექიკაცისგან მიჰ-
 ნიჭებია

და ჯამაგირი სამიე კაცისა, ამისთვის, მარტო ამ
 ძაღლს რგებია!...

ყველაფერი ძლიერ კარგი!

— მან იტვირთა მძიმე ბარგი,
მაგრამ გლეხი რაღას საქმობს?
რასა შერება, ნეტა, ამ დროს?...

— იმან ცხენი მოიმზადა—
და ხატობაში წაბრძანდა!

ამით საქმე გაუბრუნდდა...
ხატობიდან რომ მობრუნდა,
ნეტა იცოდეთ რა ნახა...
(გაშტერდა, დაალო ხახა!..)

არსად პური გამომცხვარი,
სულ გაუქურდავთ სახლ-კარი,
ან ბოსტანი სადღა არი!...

შემოიკრა თავში ხელი,
„ბროლიას“ მიეარდა ხელი,
— „ძაღლო რად გამომჭერ ყელი?...
მე რა რიგად შეგვედრე...

სახლი როგორ დამახედრე?!...

მაშინ ძაღლმა უპასუხა,

რაკი ნახა ალა სწუხა:

„პურის ცხობა არ ეიჩქარე, რადგან ბაღს უჭირდა

წყალი,

შელამდა ბალიც ვერ მოვრწყე,—რად იქნება ჩემი
ბრაღი?...

ქურდებისაც მეშინოდა, სახლზედ უფრო მქონდა
თვალი,

მაგრამ სახლიც გამიძარცვეს,—რას ეიქმოდი მე
საწყალი?—

რადგან იმ დროს დაეპირე პურის ცხობა დიდი
ძალი!...“

კატა და ბუღბუღი

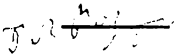
ატა ბუღბუღს მიეპარა, ისკუპა და დაიჭი-
რა,
მას დაუწყო ალერსობა: (თან კლანჭები
გაუჭირა)

„სუ ჩიტუნიავ,
ნუ გეშინიან!

მე არას გერჩი თავის დღეშია,
არა გიშავს-რა შენ ჩემს ხელშია:
არა მსურს შენი ტანჯვა და ცემა,
არც შეგვკამ, ჩემი კნუტების მწემა! —
ოღონდ იმღერე... გიქებენ სტევენას...
პირველს მაგალობლებს გიდრიან ენას...
მე მიქო მელამ შენი გალობა;
მეც გამაგონე, მიყავ წყალობა!...
შენი გულისა,
შენი სულისა!...

შენ ხმა თურმე გაქვს ისეთი ტკბილი,
რომ კაცს მოუღვა ყრყოლა და ძილი...
მოჰყე გენაცვა!.. რაღასა ნაზობ?..
რაღას წრიბინებ და არ მალხაზობ?...“
მაგრამ ბუღბუღი თრთოდა, კუთავდა,
კატის კლანჭებში ძლივს-და სუნთქავდა!...
„ალარ გაანძრეე მაშ მავ ენასა?...
— განიმეორა ხელ-ახლად ციცამ,—
ბრიყვი ყოფილხარ, გამჩენსა ეფიცამ!...

მაგით ატყუებ შენ ქვეყანასა?...
 მარტო წრიპინი, მარტო ჩხაილი?...
 ხომ კნუტებისაც მძაგს მე კნაილი!
 დაერჩი მელასგან მოცრუებული —
 და ამან უფრო მომიკლა გული!...
 ეხელავე სტვენაში არ ხარ ვარჯიში,
 შენ გალობისა არ მოგდგამს ჯიში!...
 რახან არ იცი მღერა საჩემო,
 ენახოთ როგორი გაქვს მაინც გემო!“
 სთქვა და გამოხრა ჩვენი ბუღბუღი,
 ნიშნად-ლა დაჰრჩა მარტო ბუმბული!..

 ჭ რ ი ჭ ი ნ ა დ ა ჭ ი ა ნ ჭ ე ე ლ ა

ტუნია, ლეგა-ჭრიპინა მთელი ზაფხული გა-
 ლობდა,
 შეეკეცოდა, დახტოდა, მანამ ბუნება სწყა-
 ლობდა;
 ლხინობდა, მკალსა ვერა რამ ვერ შეუხურა ბეწვია,
 უცებ 'მეხედა, საბრალომ, ზამთარი წამოეწია!
 შემოჰკნა ველი, მინდორი, წარვიდნენ დღენი ლხე-
 ნისა,
 ჭრიპინას გამხარებელნი, გამქარვებელნი სენისა,
 როცა მას, ყოველ ჯაგის ძირს, უსრულდებოდა წა-
 დილი,
 მზად ჰქონდა სახლი და ბინა, ეახშამი, გინა სადილი!...

გაქრა ყოველი, დაზამორდა, ჭრიჭინამ იგრძნო შიმ-
შილი,

აღარა ვალობს საბრალო, გამოცეცალა სინსილი!..

ან ლხინი რალად ეწვევა?

შიმშილით კუჭი ეწვევა!..

დაღონებულმა ჭრიჭინამ მიჰმართა ჭიანჭველასა
და ევედრება: „ნათლიაე, შენი შეილების ლხენასა,
მომხედე, ხელი გამიწყე, გამათბე, დამაპურეო,
გაზაფხულამდინ იოლად წამილე, მიმსახურეო...“

ამისმა მსმენმა ჭიანჭველამ, ჭრიჭინას ჰკითხა წყნა-
რადა:

— „რას აკეთებდი, დაიაე, მთელი ზაფხული ბარადა?..

„რას ვაკეთებდი, ღობილო?.. სად მქონდა მოცა-
ლებანი:

ლილოში ვტოდი, ვვალობდი, თაე ბრუს მახევედა
ძნობანი!..“

— „შრომის დროს თუ კი ვალობდი—ჭიანჭვე-
ლამ უთხრა პასუხად—

მაშ წადი ახლა იცეკვე,—შიმშილისათვის რას სწუხ-
ხარ?..

გ ე ღ ი , კ ი ბ ო და თ ე ვ ზ ი

მხანაგებში თუ არა სუფევს სიყვარული და
სრული თანხმობა,
იმათი საქმე უკულმა წაეა, მაშინ იქნება მათი
დამხობა!

თევზმა, გელმა და კიბომა,
ქირა აიღეს ძალიან ზლომად:
უნდა წაეღოთ ბარგი მთებშია,
თვითონ შეებნენ შიგ ურემშია!
თევზი იზიდაეს მდინარესკენა,
კიბო უკან სწევს, გელი—ცისკენა...
არ იქნა საქმე ვერ მოაგვარეს,
ურემი ცოტაც ვერ გააგორეს...

—

თანხმობის გარდა, ყველა საქმეში უნდა . შესწევდეს
კაცს ცოტა ბედი,
აქ კი—არ ვიცი—დანაშაული, რომელი იყო: კიბო,
თუ გელი!...

— დარჩა ეს საქმე გაუგებარი—
და ღღესაც ბარგი ისევე იქ არი!...

—————

მ გ ე ლ ი დ ა მ წ ე ე მ ს ე ბ ი

 გელი საითლაც მოძუნძულებდა, ცხერის ფა-
რებისკენ ჩამოიზბინა,
შეუჭერიტინა მემცხვარეებსა, სადაც რომ
იმათ ჰქონოდათ ბინა;
შეხედა, კარგი, დიდი ბატკანი დაუკლავთ, მწვა-
დებს აშიშხანებენ,
ქოფეებს კი, იქვე, ცხვირი მიწაში წაუყიათ და,
ჰგაეს, იძინებენ...

ამის მნახველმა,
წარმისთქვა მგელმა,
გაჯაერებულმა, გულ-ამოსკენილმა:
„ეხლა ხომ თავი წაგართოთ ძილმა,
მე რომ ეგ მექმნა — მომეწეოდით,
ძალი და კაცი დამესეოდით,
ცას და ქვეყანას ერთმანეთს ჰკრავდით,
დამჯენჯდით, მცემდით, თოფით მომ-
კლავდით!..“

ბ ე რ ი - კ ა ც ი დ ა მ ო ჯ ა მ ა გ ი რ ე

 ერი-კაცი მოდიოდა ტყიდგან სოფლად, შინა,
მოჯამაგირე თან ახლდა მოუძლოდა წინა.
ამათ ღათვი შეეჩება, ეცა ბერ-კაცს მრეშა,
საცოდავი წააქცივა, ამოიღო ქვეშა!
— „არიქა, თეღო, მიშველე! — იძახის ღათია —“

ნუ მილაღატებ, გენაცვა, მოკალ დათვია!...“
 მოჯამაგირემ შეჰმართა აღმასივით ცული,
 ასეთი სტკიცა დაძვს შუბლში, რომ განაბა სული!..
 მერე ხანჯალი გაიძრო, უფუკა ათგანა,
 დათია ვადაარჩინა, ხელი ვადიბანა...

დათია რაკი წამოდგა, მოსდგა თედუასა:
 ლანძღავს..—თედუა ჩაფიქრდა და იქეჰავს თმასა!—
 — „აბა, რა ჰქენი, შე ვირო, რად აიგდვ თავი?
 მითხარ, რაზედ წამიხდინე მშენიერი ტყავი?..“

გ ლ ე ხ ი - კ ა ც ი დ ა გ ვ ე ლ ი

რთს გლექსს შეუძერა შიგ სახლში გველი,
 სთხოვა მტრობისგან აელო ხული.

„დაემეგობრდეთო,—ეუბნებოდა—
 ეხლა სხვა ვარო,—ეფიებოდა—

ამ ზაფხულს ტყავი სულ გავიძერო...“

გლექსმა მიუგო:—„შე ქვეყნის მტერო,
 გინდა მაცდინო და დამაჯერო?!..

გველი—ჰრელობას,

გველი—გველობას

სულ არ მოიშლის თავის ღღეშია,
 და თუ ვერ დასდევ შენ შენს ქერქშია,
 ვერც შე გამიტან მეგობრებშია!...
 ენედაე, რომ ტყავი შენ გაქვს ახალი,
 გული კი ისევ მტრული და მყრალი!...“

ამ სიტყვით კეტი მოიგდო ხელსა
და თავში სდრუზა შხამიან გველსა!
ამ გლეხმა ისევ ის ამჯობინა,
რომ გველს იქ სული გააფრთხობინა!...

მ გ ე ლ ი დ ა კ ა ტ ა

გელმა სოფელში შემოირბინა,—
(უკან მოსდევდნენ მონადირეები)—
ჰსურდა ეშოვნა მაგარი ბინა
და მათგან თავი გადაერჩინა.
შემოხვდა კატა... „მიშველე, დაო,
— შესძახის მგელი ანატირები:—
სად დავიმალო?..“ — „შენ ჩემო თაო!..
— მიუგო კატამ—ნუ სწუხარ, ძმაო...
აგერ ტიმოთე... მიდი წინ კარში,
გომში შევიყვანს,— დაადე კლიტე...“
„არა, დობილო! მე ამ ზამთარში
მაგას მსუქანი ცხვარი მოესხლიტე...“
— „მამ თუ გიშველის ჩვენი ტეტია“.
„ეაჰ, თუ მდრუზოს თავში კეტია!..
ეგეც მემდურის ორს, სამს ცხვარზედა...
მე ვერ გავივლი მაგის კარზედა“.
— აბა დემეტრეს, ან სესიასა
სთხოვე—არ ნახავ მათთან ზიანსა,—

კარგნი არიან ორივე ძმანი“.

„არა, ღობილო, ამ გაზაფხულზე

მაგათიც ვირგე ერთი ქოსმანი!..“

— „მაშ, რას აპირობ გაჭირვებულზე?—

მღვდელს მაინც სთხოვე, — კარგი კაცია...“

„ამ ზაფხულს — გითხრა? — ძლიერ მშვილდა,

შემომეჭამა მაგის ეცია...“

მას შემდეგ ჩემზედ ყველგან ჩიოდა...“

— „ნეტავი, ხელად, შენ ჩაგერბინა

ღიაკენისასა — თუ გინდა ბინა...“

„შემოდგომაზე — გამიწყრა ღმერთი —

მაგასაც აეკარ ბოჩოლა ერთი!..“

— „მაშ, მითხარ, ეისი არ მოგიპარაეს?..“

გოგიას იცნობ?.. ის დაგიფარაეს.“

„გო...გი...ას?!.. რა ეთქვა?.. მოეტაცე კრავი!..“

„რა გითხრა, ძმაო,

აეო და სეაეო!..“

თვითონ ყოფილხარ ხალხთან პირშავი,

ვილახან ელი შემწეობასა?..

მტერს ვინ გაუწევს მეგობრობასა?..

ეხედავ, რომ შენთან არა ვინ სტყუა...“

ჩვენს ხალხს ექნება იმდენი ჭკუა,

რომ დაგახიონ ზურგზედ ვე ტყავი!..“

ამ ღროს მოცვიდნენ მონადირები,

მგელს დააღწეს ბრაზი კბილები!..

—

ეს ზღაპარი კატის და მგლის,

თუ ზნეობას არ შეგვიცვლის,
 ამას მაინც დაგეასწავლის:
 „ვინც რა სთესა, მას მოიმკის.“

მ ა ი მ უ ნ ი დ ა ს ა რ ო კ ე

ამიმუნმა. დაინახა თავის სახე სარკეშია,
 ჩაიცინა და იქ მყოფს დათეს ტოტი წაჰკრა
 გვერდებშია,
 თან ჩაჰკითხა ჩურჩულითა: „თუ გინახავს შენს ღღე-
 შია

ამ ნაირი გონჯი ეინმე და უმსგავსო მხეცებშია?..
 ერთი შიხე ამ მანჭიას, ნეტა რას ჰგაეს ეს ახმაზი?
 სარკეშიც რომ თავს იწონებს, სწორედ არის გასა-
 ლახი!..

ამისთანა უხვიროს ნეტა ეხლა არ შეეყროდი,—
 ერთი ბეწოც რომა ვგვანდე, უცებ ჯაერით გავს-
 კდებოდი...

მგონია ჩენს მეზობლებში ხუთიოდე ჰგაედეს ამას...
 თითო-თითოს ჩამოგითელი, თუ კი გინდა, ამ ერთ
 წამას...“

აქ დათუნამ უპასუხა, პირუთნელოდ მაიმუნსა:
 „აბა თავი შეადარე მას, ვინც შენ სარკეში გატულსა...
 რაღა მეზობლები გინდა?—სწორესა სცნობ, თუ კი
 გსურსა...“

მაგრამ დათუნისას სიტყვა ასცდა მაიმუნის ყურსა! .

ზოგიერთს კაცს რომ უწუნებ მექრთამობას, ზო-
 როტებას,
 თაეის თაეზედ არ ღებულობს, არც კი იმცნევს და-
 ცინებას;
 შენ რომ გიგოს ჩასძახოდე: „რად ჰგეეხარო გამ-
 კერელ მგელსა,
 ის იცინის, თაეს მართლულობს და პეტრეზედ იშ-
 ეერს ხელსა!

მ ა ი მ უ ნ ი დ ა ს ა რ ო კ ე

აიმუნმა თაეის სახე დაინახა სარკეშია,
 დათეს ტოტი ჰკრა, წასჩურჩულა: „ამ უცნა-
 ურს სახეშია,
 თუ სცნობ ვისმე?.. ან რასა ჰგავს?—იღმანჰება იგ-
 რიხება;
 მე რომ იმას ვგვანდე რითმე, შიშით გული გამის-
 კდება!..
 მაშინეე თაეს დაეირჩობდი სირცხელით და ნწუ-
 ხარებით...
 რომ ეთქვათ, ჩემს ნათლის-ღედებში იპოება ამ
 გვარები,
 ხუთიოდე... თუ კი გინდა, ჩამოგითელი თიჯო-თი-
 თოს...“
 აქ დათუნას ჩაეცინა და უთხრა მას:—„ის არა სჯობს,
 ნათლის-ღედებებს თელასა, მიუბრუნდე შენს თაეს
 ცოტა...“

მაგრამ დათუნის სიტყვამ ჩაიარა ამაოდა!..

ამ გეარს მაგალითს ჩვენ ბევრსა ეხედავთ,
მაგრამ პირდაპირ თქმას ვერა ვბედავთ,
ვერვინ ცნობილობს თავს ზღაპარშია!..
სხვას კი დასცინის მთელს ამქარშია!..
გუშინ არ იყო ვანოს ქრთამებზედ
ყველა ყვიროდა... ამისთანებზედ
თვითონ ვანო კი თვალს მიშვრებოდა
და გიორგიზე ითითებოდა!..

ლომი და მკელი

ლომი საუზმეს შეექცეოდა,
მხიარული ჩნდა ნადირთა მეფე,
ბატკანსა ჰხრავდა ნადირთ ხელმწი-
(კუქში რაკი არ ჩაეტეოდა!..) [ფე...

აქ ძაღლის ლეკვიც დასუნსულებდა,
სუფრის გარშემო დაცუნცულებდა,
ბოლოს სამზღევარსაც გადააბიჯა!..
ლომს კლანჭებიდგან ლუქმა წაგლიჯა!..
ამ გეარს ქცევაზე არ გაწყრა ლომი...
(ან კი რა იყო აქ გასაწყრომი?
ლეკვის გაწყრომას, რად იკადრებდა?
ან კი თავს როგორ გაუყადრებდა?..)

ისევ წყნარ-წყნარა შეეკცეოდა,
სახეზე რისხვა არ ემჩნეოდა.

ამის მნახველმა,

იქ მყოფმა მგელმა

იფიქრა: „ლომი სუსტი თუაო,

ჩემზედ გაწყრომა არ გაუაეო,

მეც აეაგლეჯაე ერთს კაი კერძო,

დღეს მირჩეენია თუ გინდა ეერძო...“

აქ წაიწოდა ბატკნისკენ ტოტი,

მაგრამ უტაცა ლომმა მგელს ყრონტი,

შუა გაგლიჯა საწყალობელი,

შეახრამუნა თეისი მგომობელი,

და ასე ბრძანა ლომმა—ბატონმა:

„ვის გაუბედა?!. რისმა პატრონმა?...“

ლეკვს რომ დავუთმე ცეტს და სულელსა,

რად შევარჩენდი თავხელსა მგელსა?!..“

ვიღი და გლეხი

ლევმა ვირი ჩააყენა ყარაულად ბოსტანშია,
ვირი გასუქდა ძალიან, აღარ ეტევა კანშია,
მებაღობს, გარბის, გამოარბის, ძილი არ მო-

სდის თვალშია,

ფრთხილობს და აფრთხობს მფრინელებსა, მიერეკე-

ბა კარშია!...

აღის ქონებას — ბოსტნეულს ცხვირს არ და-
 ადებს არა სჭამს,
 არც სხვაზედ ჰყიდის, არც სხვას ჰზღნობს, არც
 იღებს ჯილდოს და არც ქრთამს,
 მაგრამ ბოსტანს რა მოიყვანს,
 (მოსავეალს პირი არ უჩანს),
 რადგან ვირმა სირბილითა ბოსტნეული სულ გა-
 ქელა,
 ამოაგლო კიტრი, ნესვი და კომბოსტო გაათხელა!..
 გლენმა კაცმა იზარალა, სისუსტით და სირ-
 ბილითა,
 ვირმა კი ის ამოაგლო: ერთგულობით — სირბილითა!..
 ბოლოს გლენმა შეუძახა: „მე შენ არ შეგაბერდები...“
 აიღო კეტი და ვირსა სულ აუჭრელა გვერდები!..
 მეზობლები იძახოდნენ: „ვირს კარგა მოუვიდაო,
 თუ ჰკვა არ მიუწყდებოდა, სხვის ბოსტანს რაზედ
 სცვიდაო!...“

—
 გინდ ჩამომართოთ ფიციცა,
 ვირს არეინ ჰსარჩლობს ჩვენგანი,
 მაგრამ შემცდარა ისიცა,
 ვინც ვირს მიანდო ბოსტანი!

მ გ ე ლ ი დ ა წ ე რ ო

 ენ ვიცით, მოსდამთ სიხარბე მგლებსა...
 მგელი როცა სჭამს, არ არჩევს ძვლებსა...
 ერ თს მგელს დაადგა ძალი შიგ ყელში,
 უწყაოლდ ეგდო უდაბურს ეელში,
 ველარც ხენეზოდა,
 ველარც კენესოდა,
 აბრიალებდა ცეცხლივით თვალებს,
 კედებოდა, მაგრამ,— ენ შეიბრალებს!
 ამის ბედზედა გამოჩნდა წერო...
 მგელმა ანიშნა: „არ დაგიჭერო,
 შემიბრალებო,
 შემიწყალებო,
 მოდი, მიშველე, მომეხმარეო,
 თორემ სიკვდილი მომდგა მწარეო!...“
 წერო მიჰვარდა საწყალობელსა,
 ყელში ნისკარტი ჩაუყო მგელსა,
 (რომელიც ეგდო, როგორც რომ მთერალი),
 იხპარა ხერხი, ღონეც დიდძალი
 და ამოართო ევება ძვალი!..
 მაშინ წერომა არ დააყოენა
 საეჭიმოსი ცოტა რამ თხოენა,
 მორიდებითა,
 მოწიწებითა...
 „როგორ მიბედავ?— იძახის მგელი—
 გადაირჩინე თავი სულელი

და მით არც კი ხარ შენ მაღლობელი?!..
ერთი შეხედეთ ამ ყლაპიასა?!

კისერი უგავს მიწის ჭიასა...

წადი აქედგან! ნუ მიშფოთებ გულოს!...

არ ჩამივარდე მეორედ ხელში,

თორემ შენს ძელებს კი, კისერს და ბუმბულს,

არ გაეაჩერებ, იცოდე, ყელში!...“

ე ვ ა ვ ი ს ბ ა ხ ა ლ ა

იდგან არწივი დაეშო და ბატკანი მოიტაცა,
მინამ მწყემსი მოუსწრობდა, დაანახეა იმას
ზეცა...

ყვეის ბახლამ შეხედა, ჩაიციანა, გაიოცა

და სთქვა: „კლანქს კი არ გაეისერი ასე მცირე
ვერძზედ მეცა!..“

ნათქვამია ძველთაგანა,

დაბალ ხალხში—გლეხთაგანა:

„მარხვა ეჭამო ღოსთენაო,

ქურდობა ვქნა ხბოსთენაო!...“

სჩანს სეაეებშიც სუსტობს ზოგი,

რომ თვალწინ ჰყავს ცხერისა ჯოჯი,

და ვერ არჩევს ბატკანს და ყოჩს,

ეტანება ქორფას და ნორჩს...

აი, მე კი, რომ მინდოდეს,

მწყემსებს დაეუყენებ შავს ღღეს:

შეეინაეარდებ, თუ მსურსა,
და ლუკმას აეკრამ მეფურსა!...“

ამ დროს აფრინდა ჰაერში ყვავი
და ცხერებს დასცქერდა, როგორც რომ სეაეი...
დიდ ხანს არჩია მან დიდი კერძი,
ბოლოს შენიშნა მსუქანი ვერძი...
დაუშო დაბლა ფრთები, კანკები
და ცხერის მატყლს სტაცა მაგრა კლანკები!...

გაება ყვავი,
უქკო, ბედშავი!..
ბევრი იჩხავლა და იფრთხილა,
უღროოდ თავი გაიტილა!...

მწყემსმა დუქარდი გაუგდო ცხვარსა,
მატყლი შეართო ყვავს უმეცარსა
და რადგან იგი ჰბაძაედა სეავსა,
ორიეე ფრთები შეჭკრიჭა ყვავსა!...
საწყალმა ყვავმა ბევრი იშფოთა,
მაგრამ ბაღლს მისცეს სათამაშოთა!...

—

ჩენშიაც პატარა ქურდი დიდი პლუტის მისდევს
გზასა
და სადაც დიდს პლუტს გაუევა, იქ ჯიბის ქურდს
სთხრიან თეაღსა!

—————

ძუნწი და ქათამი

უნწი ცდილობს შეძენასა,—
ძუნწობით ჰკარგავს ყველასა.
მე არ მინდა შემოგფიცოთ,
მსურს იგავით დაგიმტკიცოთ.

იყო, ვილაც, ერთი კაცი:
არც მუშაკი, არც ზარმაცი,
არ იცოდა ხელოსნობა,
არც ვაჭრობის ახლდა ცნობა,
მაგრამ მისი ზანდუხჩები,
განჯინები და ბოხჩები
ფარჩით, ნუზლით, ვერცხლეულით,
ოქროებით, განძეულით
იესებოდა, იესებოდა!...
(ვის არ გაუკვირდებოდა?..)

იესებოდა ყოველ ღამე,

მაგრამ, ამდენის პატრონი, კაცი იყო—ძუნწი რამე...
ესეც შეიტყეს, რად იყო შემძენი განძის, ვერ-
ცხლისა:—
თურმე მას ჰყვანდა ქათამი, მდებელი ოქროს კვერ-
ცხისა!...
სხვა კაცი ვინმე ამისთვის ღმერთს შესწირვიდა
მადლობას,
ძუნწი კი, მისი თვალ-გული, სულ ვერ გაეძლო ამ
ზღენობას!...
იფიქრა: ქათამს დაეკლაძო და შიგ ვიპოვი მადანსო,

მაშინ ეცხოვრებ სჯულზედო, მოვეკვლები—თან
 ეინ მატანსო...
 დაკლა ქათამი, კვერცხის მღებელი, ძუნწმა აცქე-
 ტა მარდად ყურები,
 კუქში მადანი ვერსად იპოვა, დაურჩა მარტო ში-
 განურები!...

მ გ ე ლ ი დ ა გ უ გ უ ლ ი

მშვიდობით, დაო, მშვიდობით,—მგელი გუ-
 გულსა ეუბნებოდა,—
 მოტყუებული თურმე ეყოფილვარ, აქ მყუ-
 დროება მეგულეობდა!..

ძალლით-კაცამდინ მე მემღუროდნენ,
 მმტრობდნენ და ჩემი სისხლი სწყუროდენ!...

ანგელოზადაც რომ გადავიქცე,

არ მოიშლიან ცემას, კბენასა,

ამომაძრობენ პირში ენასა,

არც კი მაცლიან სადმე გაეიქცე!...“

— „სად მიბრძანდებით თქვენ ასე ჩქარა?...“ —

გუგულმა ჰკითხა ბატონს მგელს წყნარა,

მორიდებითა,

მიაწიწებითა.—

„სად მივალ?—რაღა საკითხავია?...“

მე თუ აქ ვიყავ მგელი—სუეია,

რილასთვის დაეღვე ამ ქვეყანაში,

საჩოთინებლად მტრებისა თვალში?!..
 მივალ პირდაპირ ბედნიერს ხალხში,
 (აღმოსაელეთში,
 ან საბერძნეთში),

სადაც ვიცხოვრებ ტყეში, ან სახლში,
 სადაც რომ კაცი—ანგელოსია,
 ძალი კრავის ტყავს შეუმოსია;
 ძალმა არ იცის, არამც თუ კბენა,
 არც ყეფა!... მშვიდად უჭირავს ენა...
 მივალ, იქ ებოვებ მყუდროებასა,
 ნეტარებასა, სიტკბოებასა!...

სადაც, წყლის ნაცვლად, რძე მოჩანჩქარებს,
 წყურვილსა გისპობს, გულსა ახარებს!...

აქ კი დამფთხალი მაქვს მულამ ძილი,
 არამც თუ შემხედეს მე ლუკმა ტკბილი...
 მშვიდობით, დაო!..."

— „მშვიდობით! მაგრამ... შენ ჩემო თაო!...
 ვხედავ კბილებიც თან მივაქვს, ძმაო?!...
 მაშ ჩვეულებას თავს თუ ანებებ?...
 ხასიათსაცა?—კარგად ინებებ!..."

„ჩვეულებაო?! არა, დობილო!..."

— „მაშ, შენ გახსოვდეს, ჩემო ძმობილო,
 თუ არ დასტოვებ შენსა ბრაზებსა,
 შემოგამტყრევენ ორსავე გაზებსა!...
 თუ იქაც იქენ, როგორც აქ, ავი,
 შემოგეხევა ვგ მრეში ტყავი!..."

ეინც ხასიათით ცუდია—
 ბოროტებისა ბუდია;
 ეინც ჩვეულებით ავია—
 მისთვის ყველა პირშავია!...
 იგი მუდამ აღრენს ხახას,
 კარგს ვერ ხედავს, ყველას სძრახავს,
 ყველას კბენა ამას სწყურის,
 ლანძღვას ის ვერ მოუღლია,
 ყველას თვითონვე ემღურის,—
 ვერსად კი ვერ გაუძლია!...

მ ა ი მ უ ნ ი დ ა ს ა თ ვ ა ლ ე ე ბ ი

რთს მაიმუნს, სიბერის დროს, თვალში და-
 აკლდა ჩინია,
 სწუხს და იძახის: „რად ევარგვარ, მაჯობებს
 მცირე ფინია,
 რა მოეახერხო, არ ეცი?—ლამის დმებნეს ტვინია,
 მიქებენ სათვალეებსა და ვერსად შემოძინია...
 გაეგო კიდევ სწორედა,
 თუ—ალარ მახსოვს—ჭორადა,
 რომ თვალთ სინათლის დაკლება ადამიანშიც ხში-
 რია
 და თუ სათვალეს იშოვის, ბეცობა რალა ჭირია!...
 ადგა და ჩამოითხოვა,
 სათვალეები იშოვა,

ათიოდ, კარგი მინისა,
(წამალი თეალის ჩინისა...)

ზოგს იკიდებდა გულზედა,
ზოგი მოიბა კულზედა,
ზოგს ჰსუნაუეს, ზოგიერთს ჰლ კაეს,
მაგრამ არ იქნა, საცოდაეს,
არ გაუნათლა დღეები...

არ იქნა, არ გამოადგა, ამდენი სათვალეები!...

„რა მიზეზია, ნეტაეი?—
ამას ჩიოდა ბელშაეი—
სათვალეს ყველა ძლიერ აღიდებს,
რადგან ყველაფერს თურმე აღიდებს;
მე კი არაფერს არ მომეხმარა...
მეყო სიბრიყვე, მოეტყუედი, კმარა!...“

გაჯაერებულმა,
გაბრაზებულმა,

გადარეულმა ჩეენმა მანჭიამ

იმ სათვალეებს სტაცა კლანჭია

და ისე რივად ანარცხა ქეასა, გაშტერდებოდა სწო-
რედ კაცია:
ეს ამოდენა სათვალეები დაფშენა, დალეწა, სულ
მტერად აქცია!...

ზოგიერთთა ზოგიერთის არ იციან ფასი,
იმათთვის ყველა ერთია კენჭი და აღმასი;
თვით უმეცრები არიან, ჰლანძღავენ სწაელასა,
სათვალეს კი კულზედ იბმენ, ხან ურტყამენ ქეასა!...

ს ჳ ი ლ ო ს ა ე რ ი ს თ ა ო ზ ე

ამომავლობით ვინც რომ ღიღია
და ძლიერებაც თუ ხელთ უგღია,
თუ ჰკვაც არ შესწევს—მოსარიღია,
თუ გულ-კეთილობს—უფრო ცუღია.

სპილო იჯდა ერისთავად ერთს უდაბურს ტყეში,
კამბეჩი კატად მოჩანდა იმასთან სისქეში,
ჰკუაზედ კი სუსტი იყო ამოდენა ლეში,
თუმცა სპილო ჰკვით იქებოს, ვიცით, თავის დღეში...
მაგიერში ერისთავი კეთილი რამ ბრძანდებოდა,
ჰიანჰველას არ გასჰყლეტდა, ისე შეებრაღებოდა!...
ერთს ღღეს ცხერებმა ერისთავსა,
გულწრფელსა და გულმართალსა,
მოართევს არზა და საჩივარი,
თვისი ჩასწერეს მათ სატკივარი:
„ერისთავო, გვიპატრონე, მგლებმა სულმთლად აგვი-
კლესო,
ტყავი აღარ შეგევარჩინეს, ბატკნები სულ დაგვიკლე-
სო!...“

ამისმა მსმენმა შეჰყვირა სპილომ:
— „მაცა, ისინი როგორ დაეზილო
და მაგალითით სხეაც გაეაფრთხილო!...
რაზედა ჰყელეფენ საწყალობლებსა?...
ან გაძრცვის ნება ვინ მისცა მგლებსა?...“
ამ ღროს წარმოსდგნენ მგლები ერთადა

და მოახსენეს სპილოს ერთხმად:

„დიდო ბატონო,
ჩვენო პატრონო!

თქვენ არ გვიბრძანეთ ქურქად, ზამთარში,
მობოჭვა თითო ტყაეისა ცხვარში?...“

მაშინ სპილომა, დიდმა ბატონმა,
წარმოსთქვა წყნარად ერის პატრონმა:

— „მაშ რას ჩივიან ეკ სულელები?!...
არა სტყუვიან ამაში მგლები...“

ცხერებს აუგლიათ, მე ეხედავ, თავი!—
თითოს შეხედება სულ თითო ტყაეი...
და ეგეცა ჰშურთ?!..

ახლა კი, თუ გსურთ,

თითო საქურქე მობოჭვით, მგლებო...

(მე ბოროტება ძლიერ მძულს, ძმებო...)

მეტი კი—ბეწვიც არ შეუხაროთ,

თორემ გავწყურები თქვენს სამწუხაროდ!...“

მ გ ე ლ ი დ ა კ რ ა ვ ი

ლიერზედ ხშირად ამბობენ, მძლავრიაო და ავია,
ზღაპრადაც ასე იტყვიან
და ჩვენ ამ გვარად გვიხსნიან,
ვითომც უძლეური ძლიერთან მარადის დამნაშავეა!...

პაპანებაში, სიცხეში,

ჩანჩქარის ახლო, დიდს ტყეში,
 კრავი ჩაეიდა წყალზედა,
 (მასა სწყუროდა ძალზედა)
 და მანამ იქ წყალს დაღეედა,—
 გამოჩნდა მგელი,
 ცხვართ სისხლის მსმელი...
 (თურმე მახლობლად დაწანწალებდა...)
 და რა იხილა ბატკანი,
 სულ აუტყუოლდა მას ტანი!
 მშიერმა მგელმა კბილები გაღესა, გააკრაჭუნა,
 გადმოხტა ლაწი-ლუწითა, ფოთლები შეაფაჩუნა
 და რომ მას ქცევა არეინ უძრახოს,
 ჰბედაეს კრავს ასე შემოუძახოს:
 „შენ რას მიჰქარავ, რომ მე წყალს მიმღერე?
 მაგისტვის, იცი?... გვერდებს დაგამტერე!“
 მიუგო კრავმა,
 მშვიდმა და წყნარმა:
 — „ეჰა ძლიერო და დიდებულო,
 ჩემო ბატონო, ყველგან ქებულო!...
 რაზედ მიწყრებით?
 რას მემართლებით?
 თქვენა ხართ ზევით,
 მე წყალს ესვამ ქვეით,
 თქვენგან მალეითა,
 თრთოლვით, კრძალვითა
 და თქვენის შიშით...
 — ასს ნაბიჯს დაბლა მე რას დაგიშლით?!...“

„მაშ, მენა ეტყუი?!..

სიცრუევს ელჭუი?...“

ჰკითხა კრავს მგელმა,

მრისხანემ, ხელმა...

დაალო ხახა

და შეუძახა:

„ჰხედაეთ ამ ყბედსა?...

აუტანია წერას და ბედსა?..

გაგიგონიათ?.. ჰხედაეთ ამ ბრიყვს კრავს?..

ამ თაეხელობას როგორ მიბედდეს?!..

ჯერ ძველიც მახსოვს შენგან ის წყენა,

შარშან წინ, აქ რომ გამლანძღე შენა!...“

— „შარშანწინაო?!.. ენაა მტრისა....“

მე ხომ არც კი ვარ ჯერ ერთი წლისა?...“

„მაშ ძმა თუ იყო შენი, ან დედა,

ან ბიძაშვილი, ან ნათლიდედა?...“

— „მე ობოლი ვარ... მე ძმა არა მყავს.“

„რა მენადლელება!.. ყველა შენა გგავს!...“

თქვენ სუყველანი, თქვენი მწყემსები,

თქვენი ქოპკები—ძალის თესლები—

ცდილობთ შემასხათ თქვენი გესლები,

გულს მკრათ მახვილი, როგორც ნემსები,

მაგრამ მათს ცოდვას შენ გაზღვევინებ...“

— „სხვის ცოდვის უღელს რად მაწვევინებ?..

ერთი მიბრძანე: რა დავაშავე?...“

ოხ, ღმერთო, ღმერთო, რა მეშინიან!...“

„გაჩუმდი, კმარა!.. მე გაეთათეე...“

— შენ ხარ შემცოდე მით, რომ მე ვშვიან!...“
რაკი ესა სთქვა, კრავს „ტაცა ხელი
და იმის ხორციტ გამოძლა მგელოი!...

გ უ გ უ ლ ი დ ა ო რ ბ ი

უალობა გასცა ორბმა ერთხელა და ბულობუ-
ლობა მისცა გუგულსა,
გუგულიც შეჯღა მალლა ვერხზენდა, გასძა-
ხის, მითომ ჰბაძაცს ბულობულსა!...

ენც გაიგონა—შემოეცაღენენ,
ზოგი დასცინის, ზოგნი ჰლანძღაენენ!
ჩენმა გუგულმა ძრიელ იწყინა,
ჩაფიქრდა დიდ ხანს, ბოლოს იფრინა
და საჩიელელად მოვიდა ორბთან...

„ვერ გამიძლია, მეფევე, მფრინელებთან...“

შენის ბრძანებით, მე ებულობულობდი,

შენის ჯილდოთი მე ედიდგულობდი,

† ეიძახდი „კუკუ“ და „კათათვესა“*)

დაუცხრომელად, სულ ყოველდღესა;

იმათ კი შეჰსკდათ ჩემზენდ სიცილი,

თითქო ქათმისა ეიყო წიწილი!...“

ამაზენდ ორბმა მიუგო გუგულს:

— „რისთვის იწუხებ, შე სულელო, ვულს?...“

*) იტყვიან, ვითომ, ზოგჯერ, გუგულის ძახილში ის-
მოდეს სიტყვა: „კათათვე“.

რომ ენახე შენი მე ერთგულობა,
 მისთვის გიბოძე შენ ბუღბუღობა;
 მე ებრძანე მხოლოდ, გიცნონ ბუღბუღლად,
 და რად ჩაიმჩნევ, შენ, გულში წყლულად;
 ბუღბუღლად რომ ვერ გადაგაქციო?...
 მთელი ქვეყანა რომ დავაქციო,
 მაინც ვერ შეესძლებ შეუძლებელსა...
 — ღმერთი ხომ არ ვარ?—მეფე ვარ დღესა.

კ ა ტ ა დ ა მ ზ ა რ ე უ ლ ი

მრთს ლოთს მზვარეულს,
 წყურვილ-მორეულს
 და მომჩივანსა თვისის ბედისა,
 აღაპი ჰქონდა ნათლიდედისა,
 რომ შეასრულოს თავის სურვილი,
 კიდევ მოიკლას ღვინის წყურვილი,
 შაბრუნდა იქვე სამიკიტნოში,
 მოსთხოვა კარგი თართისა დოში,
 სთქვა: „ნათლიდედის სულს მოვეუბნეო“,
 და გადაუსო კახური ღვინო!

იქ წასვლის დროს კი ყველა მასალა:
 ფქვილი, ნიგოზი, ბრინჯი, არტალა,
 კარგი ვარია, ხარშო წენიანი,
 (რომ არ მიეცათ თავგთა ზიანი)
 სულ ჩააბარა შინაურს ციცას...

ამ საქმეს ციკაც ვერ გადაჭყიტავს...
 ორგულობაში,
 მსუნაგობაში

კატა არ იყო ჯერ შემცნეული,
 და რა დაბრუნდა შინ მწვარეული,
 ნეტა იცოდეთ იმან რა ნახა...

სწორედ გაშტერდა, დაალო ხახა...

და ისე თქვენს მტერს გაუხარია,

• როგორც მწვარეულს!...

აღარ ჩანს ქადა,

(რომელიც დილას მან დაამზადა),

აღარც ვარია!...

თურმე ყარაულის

საუზმის ჭამა რომ მოსდომოდა,

გადაეთრია ერთი წიწილი

(ბატონის წილი),

ძმრის ქოცოს გვერდზედ ამოსჯდომოდა,

შემწვარს წყნარ-წყნარად ახრამუნებდა

და თან კი ყურებს აბარტყუნებდა!...

რა დაინახა ეს მწარეულმა,

გაშფოთებულმა, გულ-ამღერეულმა,

მოსდგა ციკასა ამ სიტყვებითა:

„მე აღარ ვიყავე შენის ქებითა

და თავებისა მორიდებითა

შენ ჩაგაბარე სამწვარეულო;

შენ კი რა მიყავე?... შე... შე წყეულო!...

არა გრცხენიან? მსუნაგო, ღორო...

რაზედ დამლუპე, შე ოჯახ ქორო?!...

ყველა გაქებდა აქამდისინა,
სამაგალითოდ ჰყვანდით თვალ-წინა,
ახლა კი... ახლა... გაგიცნეს გვიან...
ან მეზობლები რაღას მეტყვიან?...
—

„შენი ციკუნა მსუნაგიაო,
ტყუილად სახლში რას გიგდიაო,
სულაც არ არის ის საკეებიო,
სახლში არ არის შესაშეებიო!...
რაზედ დამლუპე? რად შემარცხენი?
ან მტერი ჩემზე რად გააცინე?!“

მანამ ჩენი მზვარეული ასე ტკბილად ქადა-
გებდა,
კატამ წიწილი გამოხრა, ნელო-ნელო ალაგებდა!

—

მე რომ ეხედავ ამ საქმეში მზვარეული შესცლა
მითა,

რომ სიმკაცრის მაგიერად ქადაგებდა ნაზის ხმითა;
მე რომ მისი ეყოფილიყავ, ავიღებდი ერთსა კეტსა
და ციცას, საყვედურის ნაცვლად, მივამტვრედი
ორსავე გვერდსა!..

გ ლ ე ხ ი - კ ა ც ი დ ა თ ხ ა

ლენმა კაცმა სამართალში გაიწვია თხა,
 ამაზედ გამოიჩინა ბიჭობა და ფხა...
 მელა იჯდა მსაჯულადა, საქმეში ამბობენ
 ჩქარსა,
 კითხვა მისცა მოპასუხეს, კითხვა მისცა მომჩივარსა:
 თუ რა მოხდა, როგორ იყო, რით მტყუნდება დამ-
 ნაშავე,
 ან თხა თავსა რით მართლულობს,—სწორე უნდა
 სთქვან ორთავე...
 მოჰყვა გლეხი: „ღილით ადრე, მე ქათმები დავითვალე,
 მაკლდა ორი, ჩაუფიქრდი, ვერ დაეხელე ისე მალე,
 ბოლოს ენახე, ჯაგის ძირას, მარტო ძელები და
 ბუმბული!..
 იმ ღამეს კი საქათმოსთან თხა ყოფილა—ეს სულ-
 დგმული....“
 თხა წამოდგა, მოახსენა:—„მე იმ ღამეს მეძინაო,
 საქათმოში რა მინდოდა, რა უნდა შემეძინაო?..
 გინდა ჰკითხეთ მეზობლებსა,
 გინდ მოყვარეს, გინდა მტრებსა,
 რომ მე ავაზაკობაში,
 ცუდს საქმეში, პლუტობაში,
 არამც თუ არ უნახეივართ,
 ჰორადაც არ უძრახეივართ,
 და ტყუილსაც ვერ იტყვიან, თუ გინდა კიდევ დაე-
 ქრთამო,

რადგან სუყველამ იციან, რომ მე სახორცეს არ
კვამო....“

მელამ რომ ეს მოისმინა,

ამ ნაირად გააჩინა:

„ნუ დაუჯერებთ ნურაფერს თხასა...
(არ ამოიღებს ხომ სწორედ ხმასა...)

პლუტთა წესია, რომ ჰხლართვენ კვალსა!..

საქმიდვან კი სჩანს, რომ იმ ღანესა,

როცა ქურდობა თხას შესწამესა,

თხა იქ ყოფილა, საქათმოს გვერდზედ

და მაგის ბედზედ,

ხელად არა ეინ არ შეჰხვედრია,

რომ სულ გვერდები შემოემტერია!..

ამასთან ვიცით,

მართლად და მტკიცედ,

რომ ქათმის ჯიში გემრიელია

და თხისგან მათი შეუქმელობა—ეიტყვი სულ ქვეშა—
სწორედ ძნელია!..

ამისთვის ვაჩენ: თხა ჩამოირჩოს,

(რომ ბოროტება ეკვბ მოისპოს)

ხორცი მიერთოთ: მსაჯულს, მდივანსა,

ტყავი კი—მარტო გლენს—მომჩივანსა!...“

კლესი-კაცი და გველი

ერთი ვილაც გლესი-კაცი დაჰმეგობრდა გველსა...
(იგავს რასმე მოგახსენებთ ღიად ძველის-ძველსა...)

გველი ხომ ჰქვიანი არის, ყველამ ვიცით ესა, გლესსაც მოსწონს, ეფერება, ჰუცავს ამის მხესა!.. მაგრამ ყველა მეზობლები დაეთხოვა გლესსა, არც ნათესავნი მისდევენ, მისას არ სდგმენ ფეხსა... მაშინ გლესი მიუბრუნდა და ჰკითხავდა ყველას: „რა შეეცოდეთ, რომ მიწყრებით თქვენ მე ამოტელას? ხელი რისთვის აიღევით ჩემზედ ერთიანად?.. ნეტა ჩემი პურ-მარილი თუ აღარ გომათ?.. ან ჩემ ცოლს თუ ემღურებით, ვერ დაგიხედათ წმინდათ, თავის ღროზედ, რიგიანად, ვერ გაგიმასპინძლდათ?.. — „არა, ძმაო, — უპასუხა მეზობელმა ამას: — „მასპინძლობა რასა ჰქვიან, ვინ იგონებს ჰამას, არცა-რა ვის აგონდება შენგნით რამე წყენა, გეფიცები, არა ეტყუი, მამი-ჩემის ღხენამ!.. მაგრამ, აბა, შენვე ბრძანე, ვინ მოვა შენთანა? — ისეთი მეგობარი გყავს სახლში, კედელთანა, რომ სუყველა ერიდება იმის შხამს და კბენას... და ამისავე მიზეზით — შემდეგ შენსა წყენას... გველს ხომ შენ ვერ გამოუცვლი კბილებსა და ენას?!..“

ქაშალი და მარგალიტი

ამალი ნაგავსა ჰქექდა და იპოვა მარგალიტი,
სთქვა: რა უბედური ვარო, მჯობიაო ყველა
ჩიტი...

ან ამ მძივს რაზედ აქებენ?
ამით ხომ თავს არ იკვებენ?...
ან ეინ დასდო დიდი ფასი?..
თუნდა რომ მომცენ ათასი,
მას მიჩიეენია დამბალი,
კარგი თავთუხის ხორბალი!..

რა უყო მე ამ მარგალიტს, ჩემთვის ამაღს, ფუჭსაო,
მე ხომ ეს ვერ დამაშვენებს და ვერც გამიძღობს
კუჭსაო....“

—

უმეცარნიც აგრე სჯიან:
ფასი რისაც არ იციან,—
ყველა ფუჭად მიაჩნიათ!..

თ რ ი თ ი ნ ა

ლომს ახლდა თრია... არ შეეალ სჯაში:
როგორ, რა რივად, რა ხელობაში;
მხოლოდ გვითხრეს კი, რომ მისი ხლება,
ლომს თურმე მოსწონს და იამება...
ამისათვის ლომს უნებებია,

ერთს ურემს კაკალს დაჰპირებია...
 დაჰპირებია, მაგრამ—სად არი?...
 ჯერ არას აძლევს მხეცთა მთაფარი!..
 თრია კი, ზოგჯერ, მშვიერიც არი...
 მას არ გაეღო წყალობის კარი!..
 მაშინ, როდესაც სხვა თრითინები
 (ჩვენი თრიისა ძმები და დები),
 დახტიან, ტუჩებს აცმაცუნებენ,
 კაკლებსა ჰღრნიან, აენატუნებენ!..
 ჩვენი თრია კი ფეხს ეერსად გასდგამს,—
 ლომთან იხმობენ საწყალს იმეე წამს!..

ამ სამსახურში დაბერდა თრია,
 ბევრი იშრომა, ბევრიც ეთრია
 და რაკი ბატონს ლომსაც მოსწყინდა,
 სამსახურიდგან გაეიდა წმინდად...

ერთი ურემი მისცეს კაკალი:

სულ მოწეული,

სულ არჩეული,

მაგრამ რას უზამს თრია საწყალი?—

მას აღარც ერთი კბილი არ უდგას!—

რით დაამტერიოს?—ლოკოს, თუ რა ქნას?...

ო რ ა გ უ ლ ი

რაგულზედ საჩივარი სამსაჯულოს მოახსენეს...
 თურმე წყლები აამტუტა და სხვა თევზებს
 არ ასვენებს:
 ზოგსა სდენის დაუცხრომლად, ზოგსა ჰკენს და
 ზოგსა ჰყლაპავს,
 ამ თევზს ვერ ვინ გადაურჩა ჯიშით მოუსვენარს
 და აეს...
 დაბეზღების საბუთებიც წარადგინეს დიდის
 ყოფით,
 თვითონ თევზიც სამსჯავროში შეიტანეს დიდის გო-
 ბით *).

შეკრბენ ამის მსაჯულები,
 მხეცნი სხვა და სხვა სჯულები:
 ორი დაეარდნილი ცხენი, ორი თხა და ორიც ვირი,
 სამართლისა გასაჩენად... საქმე იყო გასაჭირი.
 აქ მოვიდნენ მომჩივნებიც, მომზერალნიც,—შეკრბა
 ყველა,
 მამტყუნებლად, წესისათვის და მდივანადაც დასევს
 მელა...
 თურმე ძველად ორაგული უგზავნიდა მელას თევ-
 ზებს,
 მაგრამ ახლა სამსჯავროში ვერა ნახამთ ქრთამის
 ამღებს...

*) იმერეთში რომ გობს უწოდებენ, ამას ქართლსა
 და კახეთში ხონს ეძახიან.

ესეც არის აქ სათქმელი: დამნაშავეის დანაშაულს
ველარაეინ დაჰფარეიდა, ცხადი იყო, ამღერეედა ვუღს!..
აღარ იყო მეტი ღონე: შეაყენეს განჩინება,
რომ ორაგულს—დამნაშავეს, მიაყენონ ესე ენება:

„ჩამოარჩონ მალლა ხეზე!“

მაშინ მელა ადგა ზეზე,

აღძრა თვისი ტკბილი ენა

და მსაჯულებს მოახსენა:

„ბატონებო, მოისმინეთ!..

დარჩობა რომ გააჩინეთ,

ეგ სჯობია სულ ყველასა...

და თუ მომისმენთ მელასა,

ებედაე, რომ ეთქვა: დასასჯელად

და პლუტების საგრძნობელად,—

დაეარჩოთ!.. მაგრამ რა გეარად?..

ასე რომ, დავცეთ თავსზარად

ეს დასჯა ავაზაკებსა!..

მაშინ სუყველა გვაქებსა,

ხმაც გაეარდება ხალხშია...

დაეარჩოთ ჩვენ ორაგული,—

ხეზედ რად გესურს ჩამობმული?—

ჩაეადღოთ უღრმეს წყალშია!..“

— „ძალიან კარგი!—შესძახეს მსა-
ჯულთ—

კარგი აზრია, ჩვენც მოგედის ჰქეაში...“

და ორაგული,—რადგან ყველას

სძულთ—

გადისროლეს შიგ ონუა წყალში?..

შრომანი და კატის კნუტი

ყო შრომანი,

ცული მგოსანი,

მაგრამ სხვათრე კი—ფილოსოფოსი.

იმავე სახლში კნუტი უმცროსი
 დალახლახებდა მშიერ-მწყურვალი,
 არ ეის ეჭირა ამაზე თვალი,
 წყნარი რამ იყო, ნაზი და მკრთალი,
 შიმშილისაგან არ ჰქონდა ჯანი.
 გაუმეგობრდა ამას შრომანი...
 რაკი ხედავდა კნუტის წველებას,
 მაშინვე მიჰყო იმის სწველებას!—
 ეუბნებოდა: „რას მარხულობო?
 იქნება მაგით თავს მართლულობო?
 თუ კი გაქვს რამე, რალას აქწევო
 და საცოდავად კუდს რას აქწევო?
 თუ არა გაქვს-რა რალას კნავიო,
 რაზედ მოიკალ, ბეჩაე, თავიო?
 ეერ ხედაე ემანდ, გალიაშია,
 ჩიტბატონა ზის... ჰამე, თუ გშიან!...“
 მაშინდა კნუტმა მიუგო შრომანს:
 „მე სეინილისი ძვირფასად მიჩანს!...“
 ამ თქმაზედ შრომანს წაჰსკდა სიცილი
 და უპასუხა:
 „მე, სწორედ, ეწუხეარ...
 გამოგლევია, ბეჩაე, სინსილი...“

აბა აქ რა დროს სენინდისია?..
 მაგის ამყოლი—ცემის ღირსია!
 ყველა მისია, ვინც ძლიერია,
 ვინც კი სუსტია—ის მშიერია!..“
 ამ გვარი რჩევა კნუტს მოეწონა:
 შემოეჭამა ის ჩიტბატონა!
 მაგრამ კნუტს ჩიტი რას გააძღობდა,
 ან იმის შიმშილს რას დააცხრობდა?..
 სულ აეშალა კნუტს საღერღელი...
 მისდგა ციკუნა, გაუსო ტოტი,
 გამოიყვანა მასწავლებელი
 და მოწიწებით, საბრალობელი,
 შეახრამუნა თავის ოსტატი!

ო რ ი ძ ა ლ ლ ი

ქახლ-კარის მცველმა, ერთგულმა, თეორმა ქო-
 ფაკმა „მურია“
 შეხელა მალლა ფანჯარას ღ დააკქეიტა ყურია;—
 ნახა, რომ იქ წვეს ბალიშზედ მისი ნაცნობი გოშია,
 რომელიც ხშირად გორაედა იმასთან, ძირს, ეზოშია,
 ბოლოს უყურებს, პატრონი ეალერსება „ტურფასა“,
 როგორც ნათესავს ეხვევა, ხუჭუჭიანს და ტურფასა...
 „მურია“ ღმობით აცრემლდა, წკმუტუნებს საცო-
 დაეთა,

წკე-წკაეებს, ძალზედ კულს აქნეის, მაღლა უხტება
ამათა.

მაგრამ პატრონმა „მურიას“ არც კი ათხოვა ყურია,
გაბრუნდა თავის ოთახში, ქოფკისთვის მდიდლურია!...
მაშინ „მურიას“ უბედლურს ვეღარ გაუძლო გლახ-
გულმა,

მოუახლოედა ფინიას და ხმა გამოსცა ბედკრულმა:
„მანდ რას აკეთებ „ტურფა“-ჯან? ეის დაამწყრა-
ლე ჩულეები?..“

გახსოვს მე და შენ რა რიგად ვიყავით დამშეულეები?..
რასა მსახურებ ბატონსა? როგორა ცხოვრობ, დო-
ბილო?..“

„ტურფამ“ მიუგო: „მურია რა გითხრა, ჩემო ძმო-
ბილო?..“

ეხედავ ჩემს ალას უყვარეარ, ბლომად ჰქონია ფუ-
ლეები,

სულს არ იშურებს ჩემთვისა, მომირჩა ძველს წყლუ-
ლეები;

ბედს აღარ ვწყველი ჩემსასა და აღარც ვწყველი
პატრონსა

ეკამ და ვსვამ ვერცხლის ლანგარზედ, ვეთამაშები
ბატონსა;

თუ დავიდალე, მაშინ კი ვგორაობ ხალიჩებზედა!..
შენ რაღასა იქ, ძმობილო?.. ხომ არას ჯავრობ ჩემ-
ზედა?...“

„მენა?—მიუგო „მურიამ“—ვისზედ რა მეთქმის
კულია...“

ჩაღუნა თავი ბეჩაემა, ამოიძუა კუდია!..

„ეცოცხალვარ ძველებურადა: ვითმენ სიცივეს, შიმ-
 შილსა,
 ედარაჯობ აღის სახლკარსა, იმის საუნჯეს ცოლ-
 შვილსა,
 ძილი რომ მომტეხს კისერსა, წავწვები ლობის ძი-
 რანა,
 ეკლები მჩხვლეტენ გვერდებში, შხაპუნი გააქვს წვი-
 მასა!..“

და თუ უმეცრად შეეყეფე, ძილი დაეუფოთხე აღასა,
 ამაჰრელებენ სახრითა, ჩამკერენ ქუსლიან წალასა!..
 მაგრამ, მე ვხედავ ბეჯითად, ამ ჩვენს საძაგელს
 დროშია,
 ჰკვიანს სჯობია მასხარა, ცხერის ძაღლს სჯობია
 გოშია!..“

ეს მაინც მითხარ: რა რიგად, რით გაეროე ხალხშია,
 რომ სუსტი ფინა-გოშია დამკვიდრდი აღის სახლშია?..
 მაშინ, როდესაც მე, ბეჩაეს, არა მაქვს მოსვენებანი,
 შენ კი გეტრფიან ყველანი, შენნი ისმიან ქებანი...
 შენ რას ჰმსახურობ?..“

— „რასაო?—მიუგო „ტურფამ“ სიცილით—
 მე მხოლოდ ვხუმრობ, დავდივარ უკანა ფეხით, კინ-
 კილით,
 ყალბზედა ვდგები და ისე ვცეკვავ, ვაცინებ აღასა!..“

— რამდენი ნატრობს „ტურფას“ ბელს, რამდენი
 ჰბაძავს ამასა!..

ლომი და კოლოები

ძლურს ნუ სცინი და სუსტს ნუ სჩაგ-
რამ?

ამაყად, ბრიყვად, წიხლებს ნუ წაჰკრამ,
ნუ დაენდობი შენ შენსა ღონეს,
თორემ უძლურიც ზოგჯერ გიმონებს:
დაგიდარაჯებს, შეგიჩივებს ღროსა,
ავად რომ იყო, ან გეძინოსა,
— ევლარ მოიხმარ შეილსა და ძმასა—
და ცხვირში გადენს ნაღველს და ძმარსა!...

არაკად ასე იტყვიან, მეც ასე ვამიგონია:
ლომმა ვასცინა კოლოსა, რადგან მცირე აქვს ლო-
ნეა;

კოლო არაფრად ჩაავდო,—ან კი რა მოსაწო-
ნია?

ბუზებში ყველა სჯობია, ფუტკარიც (ასე მგონია).
კოლომ იწყინა ლომისგან ამ გვარი მედიდურობა
და დაიქადა მრისხანედ (არ გვეგონოსთ კი ზუმრობა):
„ეუჩვენებ თავისს თამაშას, — მე თუ ვგონიფორ მძრომია?
ვაჩხაელებ როგორც თიკანსა, ენახამ რაღაცა ლომია!...“
მიუხდა ბზუილით ლომსა, გამოუტყადა ომია...
ლომს ჩაეცინი გულშია, ყურსაც არ ანძრევს ამაზე,
კოლო კი ბზუის, ჰკრა საყვირს და ლომს დააჯდა
გავაზე...

შეჰყვირა ლომმა მრისხანედ, მოეწო გავა ძალიან,
მაგრამ რას უზამს კოლოსა? კოლო ქარივით მალაია!..

ხან ცხვირში, ხან თვალგებშია, სულ დასტრიალებს
 ბზუილით,
 ხან ყურში ჩაუფუჭუნებს, მარდად ჩაუელის წუილით!...
 აგერ შუბლზედაც მიეკრა, ლომის სისხლსა სწოვს
 ძალზედა,
 ცხვირშიც შაუძერა და მერე დააჯდა ხერხემალზედა!...
 გადაირია მხეცთ მეფე, გაშმაგდა ლომი ფიცხელი,
 კბილების ღრჭენით ღრიალებს, კენესის და გმინავს
 ვით ხელი!..
 ტყე და მთა-ბარი ზანზარებს, შეკრთენს, შეშინ-
 დნენ მხეცები,
 მირბიან უგზო-უკვლოდა, თითქო ცეცხლს სწვიმ-
 დეს ზეცები!...
 ლომმა იშუოთა, იბრძოლა, დეეცა ძალმოღებული,
 ევედრა კოლოს, ამანაც შეუნდო შეცოდებული!...
 როცა რომ კოლომ ლომს აპატივა, უმეცრებისა და-
 ნაშაული,
 ყველას შებზუელა ეს გამარჯვება და გადინადა დღე-
 სანსაული!...

გ ლ ე ხ ი გ ა ზ ი რ ო ვ ე ბ ა შ ი

ემოდგომაზე ბნელს ღამეშია,
ქურდი შეუძერა გლექს კარებშია;
მეძერა, დაჩხრიკა სულ მთლად:
სახლ-კარი,

ხულა, მარანი, ჭერი, ამბარი...

- ამ დროს ეინ იყო ქურდის მნახელი?
ღმერთმა დასწყევლოს იმის სახელი!
იესო ქრისტემ არ დააცალა!...
მისდგა კიდობნებს, სულ ამოცალა!
ცხრილის წაღებაც არ იუარა,
თითქმის ხის კოვზიც არ დაიწუნა,
მასუკან ხელი მოუცაცუნა
და ჩამოიღო კედლიდგან კეხი...
უსეინდისოდ გაქურდა გლექნი!..
ან სეინდისი ეინ მისცა ქურდსა?
ქეყნისა მტერსა, ზნეობით მრუდსა?!..
და ამ ნაირად საბრალო გლექნი,
დაწვა მდიდრად, ადგა ღარიბად
(გაძარცვეს სულმთლად, მერე რა რიგად!),
და ღარიბებში ჩაიდგა ფეხნი!..
ჩივის და ტირის საწყალი გლექნი:
„ღმერთო, ამ ჭირში რაზედ გავებო?
რომ დამცემოდა, მერჩინა, მეხი...“
შეკრიბა ყველა ნათესაეები,
ნათელ-მირონნი და მეგობრები,

მოხელები და მეზობლები,
 ევეღრებოდა: „შემიბრალებო,
 შემეწიეთო, შემეწყალებო...“
 ყველა შეწუხდა და გულ-მოდგინედ
 რჩევას აძლევდნენ საბრალოს მიძიმედ:
 თედო იძახდა: „იცი, ძამია,
 შენ ხომ არ იყავ საქმის ხამია,
 უნდა გქონოდა ჭკეა და გონება, —
 არ გაგემხილა შენი ქონება...“
 მეორემ უთხრა: „თუ გქონდა ფული,
 კარებს უნდოდა კარგი ურდული...“
 „არა, ნათლიაე! — იძახის პავლე —
 ქურდს ხელი როგორ ევლარ წაეღე?..
 და როგორც ეხედაე შენ ეზოშია,
 არც კი გყოლია, ეკონებ, გოშია?...“
 „იქნება მართლა? — იძახის ბესო —
 მე გაჩუქებო ქოფის ლეკვებსო,
 მაინც ხომ უნდა გადაეფუარო...
 მაშინ, თუნდ დაგჩეხს სახლი უკარო,
 ფიქრი არ არის...

და ამ გვარადა,
 მრავალი რჩევა მისცეს ამათა;
 საქმით კი არ ეინ არ შეეწია,
 რომ გელხს ცოტა რამ წამოეწია.

წუნია საჩქლო

ალი საქმოზედ ხშირად ფიქრობდა...
 (ამითი საჩქლო ღმერთს არ ჰგმობდა)
 და არც ცოდეაა უმანკო გრძნობა;
 ამპარტაენი იყო ეს ქალი,
 დაწუნებაში არ ჰყენდა ცალი:—
 ის დაეძებდა საქმროს: ლამაზსა,
 დიღის კაცის შვილს, ყმაწვილს და ნაზსა,
 დაჯილდოებულს
 და პატივემულს,
 მამაცსა, მხნესა,
 ჰკვიანს და ბრძენსა...
 ყველა სიკეთე რომ ჰქონდეს ერთსა,—
 აბა, მიბრძანეთ, ვისა აქვს ესა?...
 ერთიკ გახსოვდეთ ამ ქალის კილი:
 მაგის ტრფობაში იყავით ფრთხილი:—
 ეინიცობაა, რომ შეიყვართ,
 ეჭვი კი გულში არ გაიტაროთ!..
 საოცარია! მაგრამ დახე ბედს:—
 ყველანი მაინც დასტრფოდნენ ამ მტრედს,
 მოჩეულეები,
 დარჩეულეები!
 ესეც იცოდეთ, საქმროს რჩევაში,
 იმათ კიცხვაში, ამორჩევაში,
 ეს ქალი იყო დიდი წუნია....
 (ამ თქმით, მგონია, არ მიმტყუნია.)

ასე ამბობდა:

(თუ კიდევ ჰგონობდა)

„რად ვარგანანო ეს საქრმოები,
სხეები ნახიანო საცოლოები,
მაგათში აბა რომელს წაყვეო? .
ის არა სჯობსო, ცოცხლად გავსპეო?!..“
თვითოეულსა რაცდას სწამობდა
და ამაყობით ასე ამბობდა:

„იმას შეჰხედეთ, რას უგავს ცხვირი?
თითქო ებასო ზურნა, ან სტეირი;
მეორე, დათეს ჰგავს და წარბ-სქელია;
მესამე ბრიყობს, ჭკვაზედ თხელია;
მეოთხეს ჯილდო არა აქვს სულა
და ამ ქვეყნიდვან კიდევ წასულა;
მეხუთე, თუმცა ჯერებით საესეა,
მაგრამ მხეცია და უმსგავსია!...“

მეექვსე, თუმცა ჭკვიანი არი,
მაგრამ სუსტია და ჩამომჰკნარი...
ერთია მხოლოდ ტურფა და წყნარი,
ჭკუა რომ ჰქონდეს, იყოს მდიდარი,
შევიქმნებოდი მე მისთვის მკედარი!..
მაგრამ ჯიბეზედ ძრიელ თხლად არი!...“
არ იქნა, ამ ქალს, ამოდენს ჯარში,
არაეინ მოსდის სრულეებით ჭკვაში!
საცოლოებმა გატრუნეს სული,
აღარ დადიან, აღარ აქეთ გული...
ორს წელს სულ ფეხი ამოიკვეთეს...

მოციქულობა სხვებმა გამართეს:

სულ მღარებმა,

პატარებმა...

„რას მიჰქარავენ!—იძახის ქალი—

აბა ეინ არის მაგათი ცალი?!.

მაგათ თუ ჰგვანდნენ, მე რომ მეტროფოდნენ?

მაგრამ მეტს სიტყვას ვერას მეტყოდნენ...

როგორ წაეყვები მაგ უგუნურებს?—

არც კი გაეანძრევ მაგათთვის ყურებს!..

თითქოს ფქარობდე გათხოვებას!..

რაზედ დაეყვები მაგათს ნებასა?..

რად შევიზღუდავ მე უფლებასა?..

დღე ემხიარულობ, ღამე ვისეგნებ,

მაშ თავზედ ბატონს რად დაეყენებ?!.

უცებ რომ წაეყვე ქმარს, რა წესია?—

არც მადღეეს ნებას ჩემი სქესია!...“

ეს ყმაწვილებიც ჩამოეცალნენ,

ამდენს უარზედ სულ მიიმალნენ!..

ერთს წელს უყურებთ, არ ეინ იღებს ხმას;

მეორე წელსაც არა ეინა სჩანს:

არც მაჭანკალი,

ალარც სხვა ქალი..

შამოგებაგრდა ჩვენ პატარძალი!..

ზის და სთელის თავისს ამხანაგებსა...-

(ეხალისება საბრალოს ესა...)

ერთი გათხოვდა, ერთიც დანიშნეს,

ჩვენი სარძლო კი სულ დაივიწყეს!..

ჩაფიქრდა ქალი!..
 სარკვეც მუხთალი
 მოაგონებდა გასათხოვარსა,
 რომ მის შეენებას დრო წარმავალი
 დაუწყებს ცრცესა!..
 მართლაც, შეხედეთ: მოაკლდა ფერი,
 შემდეგ თმაშიაც გაუჩნდა მტერი:
 ჭლარა, თეთრი!.. მზიარულება
 გაუქრა გულში... არ ეგულება
 აღარც თვალეში, იმ ცეცხლის ალი,
 რომ სწვამდა ტრფიალთ იმისი ძალი!..
 შეჭხედეთ ხეედრსა...
 ეჲ ამ ბედსა!..
 იყო, დრო, როცა გარს ეხეოდნენ,
 თაყვანსა სცემდნენ და ესეოდნენ;
 ახლა კი, ღმერთო, რას ეხედავთ ჩვენა?!
 ნეტა ამ დღეში რამ ჩააყენა?..
 — წუნობამ და ამაყობამ,
 ზოგი კიცხვამა და ზოგი მტრობამ!..
 შემდეგ ამისა, ეს ჩენი ქალი,
 თუმცა კი გვერდზედ უმზერდა კაცებს,
 (რას სწყურება, ეჲო, არ ვინ იტაცებს...)
 მაინც სიამით წაჰყვა საწყალი
 ელამსა, კოჭოსა, ყრუს და კუზიანს!—
 და ამაშიაც არ ჰხედავს ზიანს...

ბაყაყენი, მთხოველნი მეფისა

აყაყთ მოსწყინდათ თვით-მმართვე-
ლობა,
უსაქმოდ ყოფნა, თავისუფლობა...
მიჰმართეს ღმერთებს არ გეყავსო მეფე—
სთხოვეს, უბოძონ, მათაც ხელმწიფე...

ამათს თხოვნაზედ—როგორც გავიგეთ—ღმერთს გა-
ეცინა თურმე ძალიან...

ან რომ ჩაეფიქრდეთ და ეთქვათ ჩვენთვისა, ბაყა-
ყებისთვის ღმერთს სად სცალიან?...
მავრამ უფალმა ისმინა თხოვნა, რადგან ბრძანდებო

დიდ-მწყალობელი

და ბაყაყებსა უბოძა მეფედ უშველებელი ვერხვისა
ძელი.

დაეშო ზეცით ხე-მეფე მსხვილი,
მორი ვერხვისა, ცუდად გათლილი,
დიდის შხუილით,
დიდის ზუილით

და ისე მტკიცედ ჩაეცა ჭყანტში,
თვის, სამეფოში, ლელ-ქალიანში,—
რომ სახელმწიფომ შექმნა ზანზარი...
ბაყაყებს შიშით ეცათ თავს ზარი..

სულ მიიძალნენ აქეთ-იქითა,
თავს ვერა ჰყოფენ მეფის შიშითა...

მეფე კი—რომ ეთქვათ—არ სჩანს ხმოვანი,
 ძლიერ მძიმეა და ახოვანი,
 ძევს დარბაისლად, ღინჯად და ჩუმად,
 მაგრამ მოჩანს კი, როგორღაც, უმად...
 ქვეშევრდომები ჯერ ეერა ჰბედვენ, რომ მიეკარნენ
 დიდებულს მორსა,
 შიშით, შორიდგან იჭვრიტებიან, ეფარებიან ლელსა
 და წნორსა,

აბაყუნებენ დიდროვანს თვალებს...
 რაკი შიშისგან შეიქაქანეს,
 წამოიწიეს ბატონისკენა...
 (მეფე არ სწყრება, დიდი აქვს თმენა...)

შემდეგ მალეითა,
 დიდის კრძალეითა,
 წინ წამოსკუბდენ ხელმწიფესთანა,
 ზოგი მოვიდა, როგორც ძმასთანა,
 და ამოუჯდა გვერდით... მასთანა
 ზოგმა გაბედა ზურგის შექცევა...
 (მეფე კი ითმენს ამათსა ქცევას...)
 ბოლოს—ბრიყვები—რაებს შერებიან?—
 თვითონ მეფესაც ზედ ახტებიან!..
 ეერ შეიგუეს ამ გვარი მეფე,
 ხელ-ახლად სთხოვეს უფალს ხელმწიფე.
 უსმინა ღმერთმა ბაყაყებს ლოცვა
 და ახლა მეფედ მათ წერო მოსცა.
 ახალი მეფე არ არის ძელი,—
 წერილ კანჭა არის და ნისკარტ გძელი,

არ წააქეზებს სამეფოს ერსა,
 არც გააცინებს თვის თავზედ მტერსა,
 მკაცრია ძრიელ და დამნაშავეს—
 ბუზივით ჰყლაპავს,—იქვე ათავებს!..
 მის სამსჯავროში მართალი არ სჩანს:
 უსწორ-მასწოროდ სუყველასა სჭამს!..

გაელო მუსრი მეფემ ძლიერმა,
 გაიძლო კუჭი წერომ შშიერმა!..
 შეძრწუნდნენ ერთობ აქ ბაყაყები
 და შეაწუხეს კიდევ ღმერთები!..
 ასე სჩიოდნენ: „შეგვიბრალო,
 გვიშველე რამე, შეგვიწყალო!..
 სხვა მეფე მოგვე: ეს არ ეარგაო...
 ჩვენ სასოება დაგვეკარგაო...
 ჩვენ ყურს არ გვიგდებს... რაკი მოჰშივა,
 დალაჯუნებს სამეფოშია
 და ბაყაყებსა ბუზივით ჰყლაპავს!..
 ამგვარი მოელა,—აბა რასა ჰგავს!..“

გადმოიხედა უფალმა ზეციით
 და ასე ბრძანა:

— ეინ გამოგზავნათ?...

უწინ არ იყო მეფე მოგვეციით?

ვერ დააფასეთ, ვერ შეიფერეთ...

მეორე მეფე გადაიმტერეთ...

ის შშიილი იყო, ეს მკაცრი არი,

ამოგადინათ ხომ ცხვირში ძმარი?!..

გირჩევთ თქვენ ისევ წეროს მიჰმართოთ,
 რომ უარესი არ დაგვემართოთ!...

ძაღლების მეგობრობა

ამზარეულოს მახლობლად იწვნენ ბროლია და
 მურა,
 ჰხვებდნენ თებობდნენ მაძღრები, ყურ-მოჭრილი
 და გრძელ-ყურა;
 სახლის დაცვა კი ძაღლებსა არ მოსდიოდათ ფი-
 ქრშია,
 რომ უცხო პირი და ქურდი ამათ ჰყოლოდათ ში-
 უშია;
 დღე არა ჰყევდნენ, ღამე კი მუდამ ეძინათ ჩალაში,
 არას დასდევდნენ, რომ ალა ჩაეარდეს ხათაბალაში!
 ბოლოს გაგორდნენ, დაიწყეს ერთმანეთისა აღერსი
 აქებდნენ ერთი მეორეს, შენ ხარო ნამდვილი მწყემსი,
 შემდეგ შეექმნათ ბაასი: ძმობაზედ, მეგობრობაზედ...
 ბროლიამ უთხრა მურიას (მოვიდა უცებ გრძნობაზედ..):
 „იცი, ძამიავ, რა გითხრა?—მოდი ვიცხოვროთ ძმუ-
 რადა!
 ხორცი ბევრი გვაქვს და წვენი, პურიც გვეყოფა,
 პურადა,
 რაღაზედ ეჩხუბობთ ხანდისხან? რას ვიყოფთ, ნეტა
 ძმობაში?...
 გაგიგონია ხომ, რომ ძაღლს აქებენ მეგობრობაში?...
 მაშ მოდი, ჩვენც დავმეგობრდეთ, საქმე გავაწყობ
 ხერხადა,
 ვინც რომ ჩვენ შემოგვიტოოს, ჩვენც შევეუტიოთ
 ერთადა...“

— „მოდი, ძმობილო! — სთქვა მურამ — კარგი იქნება
ძრიელა! —

ვინც უღალატოს ერთმანეთს ის ღმერთმა გაატი-
ელა!..“

გადაეხვიენენ ერთმანერთს, ჩვენი მურა და ბროლია,
ნაზადა ჰლრნიან ერთმანეთს, როგორც ქმარი და
ცოლია! .

ამ ქამად მეგობრობაშიდ არა ჰყენდათ ამათ ცალი...
ამ ღროს ძალღებს მზვარეულმა გაღმოუგღო ღდი
ძვალი...

ეცენ ორნიე, წაიჩხუბნენ, სიყვარული წახდა ძელითა
და ახალი მეგობრები ძლიესღა გააშველეს წყლითა!..

ამ ნაირი მეგობრობა ქვეყანაზედ არის ხშირი;
ახლანდელსა მეგობრებზედ ვერას იტყვის ჩემი პირი...
ჰხედაე, ჰკოცნიან ერთმანეთს, არ გსურს მოაშორო
თვალი,
მაგრამ თუ გსურს გამოსცადო, — აბა გადაუგდე ძვა-
ლი?!..

გ ლ ე ხ ი კ ა ც ი დ ა ნ ვ ა წ ა კ ი

ღები კაცი სახლდებოდა (დასახლება არის
ძნელი)..

წაეღა, ძროხა იყიღა, მასთან ერთი საწვე-
ლეღი.

რა ღაბრუნღა შინათკენა, ტყე-ტყე წყნარად მოღი-
ოღა,

აქ ყაჩაღი გადმოუდგა, პირს აღ-მური ასლიოდა!...
 შეუყვირა ამ გლეხ-კაცსა, აცვლეფინა საწყალს ფერი,
 მერმე შიპყო და გაძარცვა, სულ წართვა ყველა-
 ფერი!

— „რას მემართლები?!“ — შეჰყვირა გლეხმა. —
 ყაჩაღი ყვირის: „გატრუნე ეგ ხმა!..“

— „რას მემართლები, შე ოჯახ-ქორო!..“

„სუ! თორემ მოგკალ!.. მოძებნე სორო!..“

— „ძლიეს მოვაგროვე ორიოდ გროში,

ამ სიძვირეში, საძაგელს დროში

და ძლიეს ვიყიდე ეგ ერთი ძროხა...“

„სუ-მეთქი, თორემ გაგიშრე ხახა!..“

— „ღმერთის გულისთვის!.. შენ ჩემო თავო!..

ისევე სჯობია, რომ ჩამაქევაო!

კაცი ხარ, განა გამკრაფი მეგელი?!...“

„აჰა, დაიჭი, მაშ საწველელი...—

მე ხომ არ მინდა ძროხა საწველად:

სუკები მინდა მარტო საჭმელად,

ტყავი— ქალამნად, ბეჭი—სათლელად!...“

მ ა ი მ უ ნ ი

ილით აღრე მებრეების ოროველა მოისმოდა,
 რვა ულელსა ხარ-კამბეჩსა წინ კისრები წაე-
 წოდათ

თან გუთან იფლით, ხენეშით გაჰქონდათ და გა-
 მოჰქონდათ,

გუთნის ღედას შავი მიწის ბელტი ბელტზედ გადა-
ჰქონდა.

ოფლით პური მონაგები აღარ ელის ჩემსა ქებას,
ქრისტეს ჯვართ ნაკურთხია, რალა მისცემს ამას
ენებას?..

ეინც გაიეღის, ხარ-გუთანსა შემოსძახებს გამარჯვებას:
„შემატება მეხრეებსა, მკლავის ძალა გუთნის ღედას!..“

ამის მნახველს მაიმუნსა გულში შური შაუეიდა,
მოინდომა ეითომ შრომა, თუ კი რამე გაუეიდა,
მოიძია ერთი მორი: ხან ასწეედა, ხანა სთლიდა,
ხან ზედ ზურგზედ მოიდებდა და ამაოდ ოფლოსა
ღერიდა...

ხენეშის, შრომობს ერთგულადა, იტანჯება საცო-
დავი,

ოფლსა ღერის და ძლიეს ქაქანებს, არ დაზოგა-
თავის თავი,

მაგრამ მადლს და გამარჯვებას მაიმუნი ეერ შეესწრა,
რადგან ამის შრომაშია სარგებლობა არა სიანს-რა..

ვ ი რ ი

ოცა უფალმა შექმნა სამყარო
და გააჩინა ყველა ცხოველი,
მაშინ მუტრუკიც, რალაც უგეარო,
გაჩნდა იმათში ნარის მძოველი...
პაწაწა არის, როგორც რომ თრია,

ამაყობით კი ყველაზე ღიდი.
 და რადგან ჰქონდა მხეცების რიდი,
 სირცხვილით, მალეით ტყე-ტყე ეთრია.

ვის მიეკაროს?

ვის შეედაროს?

ვისთან გამოჩნდეს მცირე ტანითა?

სხვის სახადილოდ,

სხვის სასაცილოთ,

ამისგან ძნელად ასატანითა?..

მიჰმართა გამჩენს ჩვენმა ჩოჩორმა

და მოახსენა ასე კოტორმა:

„ვეფხვებს და ლომებს,

უგენს სპილოებს

რომ მიანიჭე ახოვანება,

ყველა მათ აქებს,

მე კი მაძაგებს,

სულ დამიმცირეს ამპარტანება!..

ველარ გაესულვარ სირცხვილით კარში,

სუყველას გააქვს ჩემზედ განგაში,

ვერ გამიგია და მეკვირება:

რა დაეაშავეთ ნეტა ვირებმა,

რომ ჩვენ პატივი სულ აგვეყარა?...

ამ ბედმა დღენი სულ გამიმწარა...

ტანად მჯობია უმსგავსი ციცა...

ბოჩოლას ტოლა ვიყო მაინცა.

მაშინ ნახედნენ ლომი და სპილო,

მათს სიამაყეს თუ აქვს ადგილი...

მეც მიწყალობე, შე დალოცვილო,
 რა ერთიც იყოს ტანი მოზდილი...“
 ეს თხოვნა იყო, განა ყვედრება,
 და შეისმინა ზეცამ ვედრება:
 მუტრუქს უბოძა დიდი ვირობა...
 ამ მოწყალებას ყველა ჰკვირობდა...
 გახდა ჩოჩორი ვეება ვირი.
 (მას აქედ არის სუყველგან ხშირი)...
 მასთან მოეცა ხმა უცნაური
 და ორი მეტად გძელ-გძელი ყური!..
 შექნა ყროყინი ვირის ჩოჩორმა,
 აქ ბანი მოსცეს ტყემ და მინდორმა,
 ძლიერ შეძრწუნდა ყველა სულდგმული,
 შიშისგან მისდით ფერი და გული...
 „რა მხეციაო?—ჰკითხვენ სუყველას—
 ეშვი ექნება სწორედ განთქმული,
 რადგან თავი აქვს დიდი ყურგძელას;—
 კითხვა არ უნდა—ჩქებიც მრავალი...
 ნეტა ვისია ჩამომავალი?..“
 ჰკვირობენ, თრთიან ამ ახალს ჰირზედ,—
 შეიქნა ყველგან ბაასი ვირზედ...
 მაგრამ იჩინა სიბრიყვემ თავი,
 მალე გაიგეს, რაც იყო ვირი,
 და წამოჰკიდეს ზურგზედ ნახშირი!..

მკელი და თაგვის წრუწუნა

ამოუყარა მგელმა ცხვრის ფარას
 (განა ქურდივით რამეს იპარავს?),
 ძალით მოიგდო ზურგზედ ბატკანი
 (არ იყო მისგან ეს გასაჭირი)
 და აქწვეინა ტყისაკენ პირი...
 მწყესებს კი სძინავს,
 ძალლი არ ღრინავს,
 ხმის ამომღები არ სჩანს მათგანი...
 გამოხრა კრავი მხეცმა ძლიერმა,
 გაიძლო კუჭი მგელმა მშიერმა...
 რომ დაიღვმა,
 ლოქაფი მრემა,
 გამოიძენდა
 და ძლიესლა ხენემა
 ზოგი გადასდო ეახშისათვინა,
 იქვე დაიდო დროებით ბინა,
 და განცხრომაში ჩამოეძინა!..
 ამ დროს გამოჩნდა თაგვის წრუწუნა,
 წამოგპარა პატარა ნაჭერს,
 თქვენც არ მომიკედეთ არ დაიწუნა,
 წააელო პირი... ეილა დაიჭერს...
 სოროს ბლლარძანი კი მოადინა!..
 გაიგო მგელმა... „ეინ არის, ვინა?!..“
 შექნა ღმუთილი, იწყო ღრიალი,
 კბილთა ღრჭიალი, თვალთა ბრიალი,
 ყვირის, „მიშველეჲ!.. ეინ ხარ ნაჭები?..
 თავზე დამესხნენ ავაზაკები!..“

ანდაზათ ცუდათ დადებულა,
რომ „ქურდის ქურდი ცხონებულია...“
მე მოგახსენებთ ამ ზღაპრის იგავს
თქვენვე მიჰხედებით, ვის ზნესაც მიჰგავს:
ზოგი ცბიერობს, მისდევს ზაკეასა და არ მოიშლის
ცარცვას და მზაკერობასა,
ზოგი მსაჯული ჯიბეს გვითხელებს, გზირებს კი
სწამობს ავაზაკობას!..

ე რ ი ლ ო ბ ა ე რ ი ს ა

ღებმა ლომს სთხოვა „ცხერების ნაცე-
ლობა

და ესე თხოვნა,
არ დააყოვნა,

მელიას პირით თურმე აცნობა...

რადგან მგლებზედა, არის ცული თქმა,
მათზედ ყოფილა ბევრი ცული ხმა.

ბატონმა ლომმა, ამ საქმეშია,—

საკიცხავსა და გასაქექშია,—

რომ არ აჩვენოს. ვრს გულგრილობა...

ბრძანა ერთიან მხეცთა ყრილობა...

შემოკრბენ მხეცნი, მცირე და დიდი,

ყველამ უნდა სთქვას, თუ არ არს ფლიდი,

რაცა სმენია მგელზე მას ცული,

კარგი, ან ავი,
 ან სამართალი ხომ არ აქვს მრუდი?
 ან ხომ არ არის ჩუმი ამკრავი?...
 უყარეს კენჭი... ამდენს ჯარშია,
 არ ამოჰსვლია არც ერთი შავი!...

— და მგელი-სეაფი,
 მამასახლისათ დასვეს ცხვარშია!...
 — ცხერებმა რაღა სთქვეს,
 როცა გაიგეს?
 ან კი სად იყენენ ამ დროებაში?
 ან თუ დაესწრნენ, ამ ყრილობაში?...
 — არა ბატონო!.. ის ეულები:
 ცხერები
 და თხები,
 იქ არ ყოფილან მიწეულები?...

შე კი აქ ვატყე:—და ასე ვფიქრობ—თუნდა გადამ-
 ხდეს ას-ჯერ „საბრიყო“,
 რომ ცხერების ხმოზა, ამ შემთხვევაში, უფრო და
 უფრო საქირო იყო!...

ო რ ი ბ ა ლ დ ი

სასწავლებლისკენ გასწიეს გიგომ და სანდრომ
 ადრიან,
 ყველა მათ აქებს ძრიელა, პირველს შავირ-
 დებს ადრიან...

მოვიდნენ სხვებზედ უწინა, სწავლის დრო ჯერ კი
არ იყო.

გიგომ იფიქრა აღრეა. აქ რისთვის უნდა მდგარიყო,
მობრუნდა უთხრა სანდროსა: „იცი რა გითხრა ძა-
მიავე?...“

აგერ ვადვიდეთ ბალშია, იქ დაერჩეთ ერთი წამია...
წაბლებს ასხია ისეთი, სულ ზედ ემტერევა ტოტები,
შევიდეთ, კარგა გამოეძღეთ, თუ კი ზედ ავებლო-
ტებით...“

— „არა, ძმობილო, ტლუ ხვა. ჩამოვევარდები, მოკვდე-
ბი;“

მე გიზურგულეებ, თუ გინდა, კომშიდგან შეუჩო-
ჩლები...

ადი, დაკრიფე, შენც ჭამე მეც ბლომად ვადმომი-
ყარე“.

ვადვიდნენ ბალში ბალები, იწენიეს ეკლის სიმწარე...
სანდრო არ ახსოვს გიგოსა, სანდრო ილოკამს ტუ-
ჩებსა,

წაბლი არ ერგო სანდროსა, გიგოს ჩამოსვლას ურ-
ჩებსა...

—

ბევრია ქვეყანაზედა დღეს გიგოსთანა ბიჭები,
სანდროებს უზურგულნიათ, მიუშვერნიათ ბეჭები,
შეუსომთ მაღლა, წაბლს სჭამენ, სულ აღარ ახსომთ
ძმობილი,
ნაჭუჭებს არც კი უყრიან, თითქო არისო გამობილი...“

ვ ი რ ი დ ა მ გ ე ლ ი

მგელი მოუხდა ერთს ვირსა და ამის შეკვამს
ლაშობდა.
ვირი ევეღრა მგელს დიდათ და მოწიწებით
ამბობდა:

„ვიცი რომ შემკამ, ბატონო... თუ სულ არ მომი-
ძულეო,

ერთი ეს სიკეთე მიყავ, ანდერძი შემისრულეო:

ქაჩაჩში ლურსმნის ნატეხი ჩამჩა და ამომიღეო.

მასუკან, როგორც გერჩიოს, წამიღე-წამომიღეო...

შემკამე, შენ ჩემი ხორცი ღმერთმა შეგარგოს ტბი-
ლათა,

აღარც მოგხედება კბილებში ლურსმანი,—შემკამ
რბილათა!...“

მგელმა უსმინა ვირს თხოვნა, იმის ანდერძს სწო-
რეთ არ სტეხს,

მიჰყო პირი ერთგულათა, ჩააფრინდა ლურსმნის ნა-
ტეხს...

ამ დროს ვირმა, ღონიერათა, ტყუპათ წიხლი გაი-
ქნია

და საბრალოს მგელს კბილები სულ ერთიან ჩაამტვრია!

მაშინ მგელს თავბრუ დაესხა, შეჭლმუელა: „ეჲჲ,
დედლო!

მაცდინა ვირმა, გავებრიყვდი, ცული ღლე გამითენდაო...“

ბარემ მკვამა ეგ ვირი, ჩემთვის ის არა სჯობდაო,

თორემ მე ბრიყვს და სულელსა ნალობანლობა რა
მრჯოდლაო?!...“

ეს ზღაპარი ჩვენ გვასწავლის,
რომ მწე უნდა იყო მოძმის,
თუ უყურებ მოძმეს მტრულად,
არც ის მოგცემს ხელს მოყვრულად.

ო ბ ო ლ ი დ ა მ ი ს ი დ ე დ ა

ბოლი ერთხელ ჰბედავსა
და ჰკითხავს თავის დედასა:

„ყოველს კაცს რომ ჰყავს—ხომ ვიცით—მამა,
მე რად არა მყავს, თუ ღმერთი გწამს?..“

— „შენც გყვანდა, შეილო—მიუგო დედამ—
მაგრამ, რა გითხრა?... თქმასაც ვერ ვბედავ...“

წყალში დაიხრჩო, საწყალობელი!..
დაგირჩი მარტო, შენი მშობელი...“

„როგორ თუ წყალში?—„ჩაჰკითხა შეილმა,
თვალცრემლიანმა, ობლათ გაზდილმა,
„ნეტა იმ წყალზედ, არ იღო ხიდი?..“

— „ღიანაც, შეილო, კარგი და დიდი,
მაგრამ შორს იყო მეტის-მეტათა“.

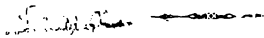
კელაე ჰკითხა შეილმა,
წყნარმა და ზრდილმა:

„ფონს რომ მიაღვა მამა ხეტათა,
იმას რომ ევლო აქამდისინა,

ვერ მოვიდოდა, ნეტაეი, შინა?...“

მაშინ ამაზედ მიუგო დედამ:

— „ისევ ბალლი ხარ, როგორცა ეხედავ!..
 ეგ რომ მამაშენს მოჰგონებოდა,
 ხომ წყალშიც აღარ დაიხრჩებოდა“
 ეხედავთ აქ ფონს დააბრალებს, რადგან შორს
 იყო ხილიო
 (ქერიემა ეს სთქვა მიზეზათა),
 მაგრამ თქმულა ანდაზათა:
 „შორი გზა მოუარეო და შინ მშვიდობით მი-
 დიო.“

კ უ დ ა მ ო რ ი ე ლ ი

ორიელი და ერთი კუ დამეგობრდნენ დაძმო-
 ბილდნენ,
 მეკრეს პირი, რომ ერთმანეთს თავის ღღემ-
 არ მოსცილდნენ.
 გასწიეს და გზას შეუღებნენ, წინ დაუხვლათ დიდი
 წყალი,
 ამ წყალს ხილი არსად ჰქონდა და არც ფონი გა-
 სეაღლი.
 მაშინ უთხრა კუმ მორიელს: „მოდო ზურგზედ შემ-
 ჯექიო,
 შეეცურდები და გაგიყვან, სადაც ჩანს დიდი ბეჟიო...“
 შეაჯდა კუს მორიელი და დაუწყო ზურგზედ კბენა.
 კუს მოეწო ძრიელ კანი, ლამის გამოაგდოს ენა,
 და ჰკითხა მას, მორიელსა: „ძმაო, ნუ მყლავ, რას
 შერებიო?..“

მორიელმა უპასუხა:— „ტყუილათ ნუ მიწყრებიო.
არც მე მნებაეს შენი კბენა, მაგრამ მე ვერ დაე-
სცხრებიო,

რადგან ყველა ჩვენი გვარი ასე არას გაჩენილი:
მტერს, მოყვარეს, ყველას უკბენს, ბრაზით, შხამით
გატენილი!..“

მაშინ ჩვენმა კუმ იყვინთა, ღიღბანს დაიყურყუმელა,
მორიელი მისცა წყალსა, დაღუპა და დაანელა!
თან ასე სთქვა: „უკაცრაოთ! ჩემი გვარიც ასე არი,
თუ ნაკბენს წყლით არ დაეიბანთ, სიკვდილი გედევს
საოცარი!..“

დაისწაელე, მე იგავით, რა გიამბე, რა მოფჩახე
და მეგობრათ კარგი კაცი მეზობლებში მოინახე,
თორემ მორიელის ძმობა, ეინა თქვა, რომ კაიაო?
ნათქვამია: „აეი კაცი, აღდგომასაც აეიაო!...“

დათვი და კლესი

ათვი გლექკაცს შეეტაკა, ამოიღო ქვეშა,
სჯიჯგინის საწყალს, ჰკბენს და სწეწავს, ზედ
წააჯდა მრეშა...

ამხანაგმა დაუქახა: „დაეთხოვე დათესო.

გამოეჩქარე, წაეიდეთ, ბევრი საქმე გვაქვსო...“

დათვის ხელში ჩაეარღნილმა, უპასუხა მას:

— „ის არა სჯობს მომეხმარო, მაგ სულელურს
თქმასა?...“

ზომ ჰხედავ რომ მე დავეხსენ, ეს კი არ მეშვება,
მაგრა ეყვეარ დაბლუჯული, სულ არ მომცა შევება.

ახლა მინდა შესაფერი ანდაზები ჩამოეჩმანხო:
„დათვი როცა მოგერიოს, უნდა მამა დაუძახო.“
გლენი გლენს ვერ მიეშველა, იქნება დათვის შიშითა,
„არ გაიკითხვენ გოგოსა ტირილითა და ვიშითა...“
„სხვათა კირიო
—ლობეს ჩხი.რიო.“

ხ ა რ ბ ი ქ ო რ ი

რთმა ქორმა ერთი იხვი ხელთ იგდო, ქამა
ენება,
ქანგეთა ჰყვა ისევე ცოცხალი, მისკან არ ჰქონ-
და რამ ენება;
ამ დროს შემკრთალმა კაკაბმა ზეიღამ ჩამოუარა,
მას წაეტანა (ვინ იცის, მასაც დაიჭერს, თუ არა?),
იხვი კი გასხლტა, ამბობენ; თავსა უშველა კარგაო,
ხარბს ქორს კი —ზღაპრად იტყვიან—ოარივე დავ-
კარგაო!...“
„ხარბის თვალი, რით გაძღება?..“ (ნუ თუ თქვენ
არ იცითაო?)
ნათქვამია ძველის ძველად: „მხოლოდ შავი მიწი-
თაო...“

ქუჩდი მკერვალი

მათი მკერვალი ყოფილა ქუჩდი, ნაქსოვის
 ჭრაშია
 (მკერელისგან დასაჯერია, მოსატანია ჭკვა-
 ში);

თურმე მან ნახა სიზმარი, ხე ამოსვლოდა პირშია,
 ზე წამოვარდა უეცრათ, გულში ჩაეჭრა შიშია,
 რადვან იმ ხისა შტოებზედ ყველგან ეკიდა ნაჭრები,
 მისგან ნაპარი ნაჭრები, მისგანვე გამონაჭრების...
 წამოხტა, შესჩიელა შვილსა: „არ არის მეტი ღონეო,
 როდესაც პარეა შემატყო, მსწრაფლად ხე მომაგო-
 ნეო...“

ერთს დღეს ვილაცა მდიდარმა მოიღო ოქროს ქსო-
 ეილი,
 სთხოვა ამ მკერვალს გამოჭრა... (აღრევე ჰყენდა
 ცნობილი).

რა მაკრატელი გაუგდო, შეილი უმზერდა მამასა,
 პარეა რომ იწყო მკერვალმა, ხე მოაგონა ამასა.
 მაშინ გაცეცხლდა მკერვალი, გაბრაზდა, როგორც
 მგელია,
 მიჰვარდა შვილსა საწყალსა, პირში ჰკრა მაკრატე-
 ლია...

ბოლოს წარმოსთქვა: „ამ ბრიყემა ხმა აღარ ვაი-
 კმინდაო,
 ან ამისთანა ნაქსოვი იმ ხეზედ სად ეკილაო?!..“

ნულარა მკითხავთ: „აე კაცსა ხელი რათ ვაუ-
ბრუნდაო.“
ანდზად უთქვამთ: „კაი მთქმელს, კაი გამგოვე უნ-
დაო.“
იტყვიან: „ვაი შინაურს!..“ და „მადლი მატლათ
იქცაო...“
არ იქნა, ავი ვერ მოვსპვთ, დამზადებელსა ვფიცავო!..

მეხილე და მწყემსი

სე იტყვიან, ბაღდადში ხურმა იაფად არისო,
იგია ნუზლად და ხილად დიდისა, გინა მდა-
რისო,
წესიც ასეა, ორ ფულად მიირთმევე, რამდენიც გნე-
ბავს,
მეხილევ უარს ვერ გეტყვის, გინდა აძლევდე ბევრს
ენებას...
ერთხელ მეხილის ღუქანში მივიდა მგზავრი მწყემსია,
მას ორი ფული მიართვა, როგორც ქალაქის წესია
და მიჰყო ხელი ხუჭმასა, რომელიც უანღესია,
სჭამს და თან ფაქრობს: „ვიყიდე, მე ხომ არ დამი-
თესია!..“

გაუსო ხელი მწყემსმა ბეჩაემა,
ორი მარჩილის ხურმა შეჭამა!..
მაშინ მეხილემ წყნარმა და ზრდილმა,
შეჭნიუნა მწყემსსა, თვით დარცხენილმა:
„რას შერებდი, ძმავ?.. თავი თუ გძულსა?..“

მაგდენი ხურმა, ხომ მოგწომა გულსა.

მწყემს ჩაეცინა და უპასუხა:

— „რა გენაღვლება, შენ რაზედ სწუხარ?..

მაწყინოს ხურმამ, შენ იყავ შენტვის,

მე ვიცი გული ვისაც დაეწვის!...“

არ მჯერა რომ კაცს ხურმამ აწყინოს, ან იყოს იგი

გულის მწველია.

ხურმის მოკლული ჯერ არ მინახამს, რაგინდ რომ

ხურმა იყოს ძეგლია.

და ეს იგავი არ გაგაოცებს, ასახსნელათაც განაძნელია,

ჩვენ ამის პასუხს ანდაზა გვაძლევს: „ნამუსიკ კარ-

გი საქონელია.“

ე ნ ა

ანთქმულმა ერთმა მეფემა უბრძანა თვისსა

ვეზირსა:

„უცნაურს გეტყვი სურვილსა, ეხლა რომ

იგი მე მჭირსა;

უნდა შენ ჩემი გულისთვის მიიღო მცირე სასჯელი,

მიშოეო სადმე ისეთი, უცხო რამ ტკბილი საქმელი,

რომ მასზედ უტკბესს ხმელეთზედ, არც ზღვასა იშო-

ებოდეს...“

მოძებნე ყველგან, მომართვი, თუ სადმე იპოებო-

დეს...“

ამისმა მსმენმა ვეზირმა ენა უყიდა მეფესა,

„შეუწვა კარგათ, ლამაზათ, მართვა თვისსა პატ-

ტონსა.“

კვლავ მეფემ ბრძანა: „ვეზირო, წადიო, გაეჩქარეო, აწ ისეთი რამ მომართვი, არ იყოს მასზედ მწარეო!..“
 უცებ გაიჭრა ვეზირი, ენა მოართვა ხელ-ახლათ...
 რა ნახა ესე ბატონმა, განრისხდა, წარმოსთქვა მსწრაფ-
 ლათ:

„ტკბილი ვითხოვე, თუ მწარე, მაინც მომართვი
 ენაო,
 თუ მასხარობ, მიჰქარავე, თაე აიგდე შენაო!..“
 მაშინ ჰკადრა ვეზირმა, მეფესა აჩქარებულსა:
 „ენაზედ ტკბილსა ვერ ჰპოვებ, შენს თაესა ვფიცავ
 ქებულსა,
 ვერცა ენაზედ უმწარესს მოიძიე ქვეყანაზედა...
 მაშ რათ შემწამე მასხრობა, შემრისხე ნეტა რაზედა?..“

ანდაზათაც ნათქვამია (მე სიმართლეს დავადგები):
 „ენა ტკბილი, ენა მწარე, ენა ქვეყნის ამომგდები.“

მეფე და მხატვარი

მეფედა მეფე, ცოტა მრისხანე და მარცხენა-
 თვალ ამოშრეტილი,
 მიზღვს ეძებდა ერთის მხატვრისას, ჯაერი რამ
 ჰქონდა გულს შთაბეჭდილი.
 იხმო თავისთან იგი მხატვარი, უბძანა: „კარგათ
 გადამხატეო...“
 მხატვარმა ოხერით, წარმოსთქვა ჩუმათ: „ბედო მე
 რაზედ მილალატეო!...“

შემდეგ იფიქრა: „თუ ბრმა დაეხატე, — მომკლამს, მიბრძანებს „ვითა მკადრეო?...“
 თუმცა ორთვალის, თავს ჰომკვეთს, მეტყვის: „მაგ-
 გვარი როდის დაეიბადეო?...“
 შეწუხდა დიდათ, საბრალობელი ველარაფრისა იქმ-
 ნა მომკონე,
 ბოლოს ჩაფიქრდა და, დიდს ფიქრს შემდეგ, ძლიერ
 მოიგონა მან ესე ლონე: •
 დახატა მდგომი ტყეში ირემი: მეფეც თოფ-აწვილილ,
 სულ გატრუნული,
 სიბრმავეც მას სულ არ ეტყობოდა, რადგანაცა სჩან-
 და თვალ დახუჭული!
 ნახატი ესე ტურფად შემკული, დიდის კრძალვითა
 მიართვა მეფეს,
 და ამ ნაირათ მორჩა მხატვარი, საწყალობელი გა-
 დურჩა საფთხეს.

—
 არაკი ესე ჩვენ გვამცნევს ჭკუას, ანდაზაც უბ-
 ნობს მახედ სწორესა:
 „ხერხი სჯობია — უთქვამთ — ლონესა, თუ კაცი ღრო-
 ზედ მოიგონებსა.“

ს ა ს წ ა უ ლ თ - მ ო ქ მ ე დ ნ ი

ელმწიფე ერთი სულელი თურმე ღმერთობას
 ჩემობდა,
 ამ აზრზედ იყო შემცდარი, იჯდა ვითომ ღმერ-
 თობდა!...

წინააღმდეგი ვერ ჰკადრეს, უარს ეკრავინ ჰბედავდა,
თუმცა ხელმწიფის შეცდომას დიდი და მცირე ჰხე-
დავდა.

მას ახლდა ერთი ვეზირი, ერთგული, დიდად ჭკვიანი,
დარბაისელი, თამამი, მომთმინე და ნიჭიანი,
მეფესთან ერთათ შეზრდილი, აწ კი მოხუცი ხნიანი.
სძაგდა მეფეზედ ძვირის თქმა, ყოველი მისი ზიანი.
ერთს დღეს შესთხოვა ხელმწიფეს: „შენი ჭირიმე შე-
ნო,
რადგან რომ ღმერთი ბრძანდები, მე ანგელოზათ
მქმენო!...“

უბოძა ანგელოზობა და ბძანა: „ხელ და ხელო,
მოდი რამ სასწაული ექნათ და გავაკვირეთ ყვე-
ლაო!...“

ვეზირმა ჰკადრა „თუ კი გსურს შენ თავის გამოჩე-
ნაო,

მისმინე, უცხოას სასწაულს მოვახდენთ მე და შე-
ნაო!...“

ვეზირის რჩევით სახსლე აავსეს ნეხვით, ფაშეებით;
კარნი, ფანჯრები დაკეტეს და გამოლესეს მუშებით...
თორმეტს დღეს უკან მოვიდნენ, რომ ნახონ სასწა-
ულია,

რაკი გააღეს კარები, ცხვირს ეცათ მყრალი სუნია!...
ნახეს მრავალი ფუნდური, ჭია, მატლი და მლილია,
მძოვრი, ჩირქი და სიბილწე, სულ-ყველა თავმოყრი-
ლია!...

მეფე განრისხდა ამაზედ და შეუტია ვეზირსა:
„როვორი სასწაულია?!.. ეს ხომ მე შენგანა მჭირსა?..“

მაშინა ჰკადრა ვეზირმა: „თქვენ რაზედ მოგლით გუ-
ლიო?...“

როგორც ღმერთი ბრძანდებით, ისეთივე სასწაულიო,
ჩვენგან რომ ესეც ღიღია, არც მეტი გამოგვივაო,
ვილა დამწუნებელი, ან ჩვენზედ ეინა ჩივაო?!...“

ამ იგავის ამხსნელი ანდაზაა ძველიო:
„რა ნაირიც მღვდელიაო, იმ ნაირი ერია.“

მეფე და მისი შვილები

იდებულსა ერთსა მეფეს ოც-და-ათი შვილი
ჰყვანდა

(მე ეს მიკვირს ამაშია, რომ სუყველა მასა
ჰყვანდა!).

გახდა მეფე მძიმე ავით, სიკვდილზე მიდგა ის არი,
ინატრა თვისი შვილები და ოც-და-ათი ისარი.

იაზონენ შვილნი, მოართვეს ისრები ერთათ შეკ-
რული!..

მოზიდა მეფემ სატეხად, მაგრამ ვერ ამტვრევს ბედ-
კრული!...

მერმე მოზიდა ცალ-ცალკე, დაღწეა თვითო თვი-
ოოთა

და თვისთა ძეთა უბრძანა: „გირჩევთ თქვენც ერთათ
იყოთა:

თუ ერთს პირზედ ხართ განუყრელ, ევრას დაგაკ-
ლებთ თქვენც მტრები,

ამის იგავად გიჩვენეთ ერთად შეკრული ისრები,
 თუ გაიყრებით, მაშინ კი დაგლწენ თვითო თვი-
 თოსა,
 თვითცა მოგთხრიან მოყვრითურთ, როგორც მე-
 მადნე ლითონსა.

ნათქომიც არის ამისთენაო:

„ძმა-ძმისთენაო, შედღისთენაო.“

„ამხანაგი ნუ გძულსო,

საშოვარი ნუ გშურსო...“

იზარალებს ყოველთვისა, ვინც არ უსმენს ბა-
 ტონსაო,

„მგელი ცხვარში გაერია, ეაჟ ერთის პატრონსაო!..“

მეფე და მისი შვილი

მეფე სცხოვრებდა მოწყალე, მოსამართლე და
 მდიდარი,
 მას შვილი ჰყვანდა ჭკვიანი, უქრთამო შეუს-
 ყიდარი.

რაკი მოხუცდა ხელმწიფე, იფიქრა: „შრომა მეყოფა“,
 და თავის სიცოცხლეშივე შვილს დაულოცა მეფო-ბა.
 მასთან უბრძანა: „სანამ მე ცოცხალი ვიყო, მანამდის,
 ხელს ნუ შეახებ სალაროს, დაიეც მცირე ფარამდის
 და როცა მოგეკდე, მაშინ კი გლახაკებს უწყალობეო,
 ჩემის სულისთვის, ეგება გამეხსნას ცოდვის ღობეო!..“

უსმინა შეიღმა მამასა, კარგად მეფობდა იგია,
 ბჭობდა და მოსამართლობდა, როგორც ხელმწიფის
 რიგია;

ლამე ვიღოდა ცხენითა, უკან იახლის ლამპრები,
 ამ გვარი ყოფა-ქცევისა არაეინ იყო მომსწრები.
 მოჰხსენდა მოხუცს, ჰკვირობდა (დასაჯერადაც ძნე-
 ლია),

და იხმო შეილი, აუხსნას, მან თვისი საქციელია.
 წარმოსდგა ნორჩი ხელმწიფე და მოახსენა მამასა:
 „თქვენ გიკვირთ ჩემი ქცევაო, ეს მოასწავებს ამასა:
 თქვენს შემდეგ გაცემელობა, არ წავადგებათ არასა!..“
 არ გაგინათებთ ცოდვის გზას, ვით მე ლამპრები
 ლამესა!..“

იმა მოხუცს შეილის თქმა, იმას დაუჯდა ჰქვაშია,
 ბრძანა ზე გასცა საუნჯე ქერიეთა ზე გლახაკთ ჯარშია.

ეს თქმა, თუ გესმის, გეასწავლის: ეცხოვნოთ
 ჩვენი სულია,
 ვიდრე ეცოცხალვართ, გლახაკთა შეეუმსუბუქოთ
 წყლულისა.

ნათქვამიც არის: „გქონდესო შენ ღმობიერი გულია,“
 „რასაცა გასცემ შენია, რაც არა დაკარგულია.“

ო რ ნ ი მ მ ა ნ ი

რნი ძმანი გაიყარნენ და გაიყვეს ყველაფერი,
ისე მშვიდად განაწილეს, ჰკვირდებოდა მათი
მტერიც;

ორი ორმო პურიც გაყვეს, უფროსსა ხედა კალოს
აქეთ,

მეორე ძმას მის პირ-და-პირ, იყენენ ორნი ტკბილად
და მზნეთ.

უფროსსა ესეა ცოლ-შვილი, უმცროსი მარტოკაობდა,
არცა რა ძმისა შურდა მას, არცა რას სხვისგან და-
ობდა,

უფროსი თავის ორმოდგან პურს ამოიღის მალულად
და ძმის ორმოში ჩაჰყრიდის, მის უხილავად, ფარუ-
ლად;

იტყოდის: „მომგებნი მყენან ცოლ-შვილი, ღმრთისა
წყალობა;

მას კი არა ჰყავს არაფერი, მარტოკა ჰხედების წვალება..“

უმცროსიც თავის ორმოდგან პურს შეუმატის ძმისასა,
იტყოდის: „მარტო-ხელი ვარ, სარჩოს ვიშოვი წლისასა;
ის კი წვრილ-შვილით სავსეა, — შეემატებ იმის ქი-
სასა!..“

უფალმა ორთავე უმრავლა.. რალად გინდა ქადაგება?
დამიჯერე, საყვარელო, „კარგი ჰქენ და წინ დაგხედება.“

განძის-სუფალი და მეზვერნი

რთმა კაცმა, დიად ბევრი, ოქრო დაფლა მი-
წაშია,

სულ მარად იგი ახსოვდა, ცხადადა და სიზ-
მარშია,

დღე-ყოველ იქვე მოვიდის, ათვალეირებს თვის განძსა;
თურმე, ნუ იტყვით, ეს საქმე შეუმჩნევია სხვა კაცსა...
უცხო მეზვერმა იფიქრა: „ამოეთხრი განძელსაო,
სწორედ მე უფრო მოვიხმარ, იგი რას აქნევს ფულ-
საო!..“

მოთხარა ოქრო, მის ნაცელად დამარხა დიდი ლო-
დია...

რა მოიძებნა პატრონმა, ვერ ნახა ოქროს ზოდია,
შექნა ტირილი, ვაება, თავს შემოიკრა ხელია,
ქურდი კი ჰკითხავს: „რას სტირი, რაზედ ხარ ავრე
ხელია?..“

განძის პატრონმა შესჩივლა ქურდს თვისი უბედურება,
ოქროს შოენაზედ რამდენი დაემო მას უპურობა!..
მაშინ მიუგო მპარავემა: „ნეტა რას სტირი აქაო?
გინდ ოქრო იღოს მიწაში, გინდ ლოდი, კენჭი და
ქვაო...“

თავს ჩად იკლავდი შიმშილით, თუმცა არ დახარ-
ჯვდიო?..

დედა ვაცხონე ქურდისა, ბრძენი ყოფილა დიდიო!..“

რომ ვიფიქროთ, ეს იგავი რას გვასწავლის,
ჩვენ რას გვამცნევს?
ნათქვამია: „ავი ძალლი, არც თვითონ სჭამს, არც
სხვას აკმევს.“
გამოჩენილის სიმდიდრის ხარჯვა, ხმარება—ჭკვისაა,
„მიწას დაფლული განძი კი—იტყვიან—ემშაკისაა!..“

ზ ე კ ნ ე ლ ი

გვანთა ადგილთა მყოფელს, ჯერ არ ენახა
ლაღია,
მოვიდა ბარათ, შავიდა წალკოტს, თამამი,
ლაღია,

შეუარ-შემოუარა, ნახა ყოველი ხე-ხილი,
მწვანილი, ვარდნი, ზამბახნი, ვაშლი და მსხალი
დამყნილი.

იოცა, ისიამოვნა, გულში აქებდა უფალსა,
და აღიდებდა შემოქმედს, მაღლი შესწირა მის ძალსა!..!
ბოლოს წარმოსთქვა: „მამაო! სულ კარგად გინებებია,
ეს კი არ არის კეთილად, რომ ბალახს ნესევა აბია,
დიდს ზეს კი მცირე კაკალი... ეს ძნელი გასაგებია!..“
ვის საქმეს სჯიდა, ჰკიცხავდა, შახეღვთ სუ-
ლეღს, მზებნელსა?!..!

მოვიდა ნიგვზის ძარასა, იქ მიეჭინა ზეკნელსა.
ამ დროს შემოჯდა ზედ ყვაევი, ძირს ჩამოავდო კაკალი,

გაუპო შუბლი ზეგნელსა, დააწყებინა კანკალი!..
 ზეზე წამონტა ზეგნელი და ღმერთსა მადლი შესწირა:
 „შენ უკეთ გაგიჩენია!“—მან წმინდის გულით შეჰყვირა:
 „ამაზედ ღიდი რომ ჰბმოდა, სულ გამიჰყლეთდა თავ-
 საო,
 ჰღარა გცოდებ, უფალო, აღარას ვიტყვი აესაო!..“

იგავი ამას გეასწავლის, სულელურს ნუ რას
 ჰბოდავო,
 ანდაზაც ამბობს: „კაცი ბჭობს, ღმერთი კი იცინო-
 დაო.“

ღვინის ძალა

წულთან სალიმ ჰკითხა ვეზირს: „ღვინოს რად
 ელტვის ერიო,
 რადგან ამ სასმელს ბოროტი თან დასდევს
 მრავალ ფერიო?..
 ვეზირმა ჰკადრა: „ბოროტს ვიქ, თუ ძლიერ დავი-
 თვერიო.
 თუ დავზარხოშდი, მაშინ კი, სულ სიკეთეზე ვძლე-
 რიო...
 ღვინო კაცს აძლევს მხნეობას, საშიშს არ მოაზრი-
 დებსო,

ბრმას თვალს აუხელს, კოჭლს აელენს და გლახაკს
გაამდიდრებსო.“

მაშინ სულთანმა უბძანა სამი ხეიბრის მოყვანა,
პირ-და-პირ დასხეს, დაათერეს, მათ შესცქეროდა
ქვეყანა.

ბრმამ შეიძახა: „ვიშ ამ ლალს, ერთს კიდე დაე-
ლევ საესესო,
ღმერთო, აღიდე ხელმწიფე, რა წითელ ღვინოს გვა-
სმევსო!..“

ეს თქმა იწყინა საპყარმა; შეჰყვირა: „ვირო გლახაო,
ვისთანა ჰბედავ *მაგის თქმას, შე ჩემგან გასალახაო?!.
ხელმწიფის მზემა, არ ეტყუი, მე შენ არ გაპატიოვო,
ისეთს წიხლს ჩაგცემ გვერდებში, ორივე ჩაგამტე-
რიოვო!..“

აქ გლახამ შემოუძახა: „დაკა მაგ წუნკალასაო,
მოკალ, დაჩეხე, აკუწე, სისხლს მე ეზლამ მაგისასაო!..“
მაშინ წარმოსთქა ევზირმა: „ეს განლავს ღვინის ძა-
ლაო:

ან ბრმამ რით ნახა, რომ ღვინის ფერი არ შეეშა-
ლაო,

ან კოჭლი ამ ბრმას რით ჰკლავდა, რომ იმას აეშა-
ლაო,

ან გლახა ბრმის სისხლს რით ზღვავდა, რა უნდა
მიეთვალაო?..“

ძველად უთქვამთ ჭკვიანებსა, ბრძნებსა და თა-
თრის მოღვლებსო:

„განა ლეინოს ვინც რომ დაღვეს, ჭკვესაც თან ჩაა-
ყოლებსო?...“

მაგრამ ხშირად გესმენია, რომ ლეინოს ბევრი ჰმო-
ნებსო...

ლოთობა დიად ცუდია, თუ ვინმე გაგვეჩინებსო.

(ს ა რ ჩ ე ვ ი)

1852 წ.

ნანძობი მუცისა .	⊖	⊖	⊖	⊖	339რ. 5
დარიგება	⊖	⊖	⊖	⊖	11
არჯულ დაბრძოლებული	⊖	⊖	⊖	⊖	13
თვალები	⊖	⊖	⊖	⊖	"
მასარობელი (ჰეპელა)	⊖	⊖	⊖	⊖	14
თვალები	⊖	⊖	⊖	⊖	15
უგაილს	⊖	⊖	⊖	⊖	"

1853 წ.

კ. დ. ე.ს გარდაცვალებაზედ					16
იაგ-ნანა					17

1855 წ.

სიუვარული					19
ნატერა					20
ნატერა (მიხამა სპარსულის)					"

1856 წ.

ჩვიდმეტი წლის ქალს					21
--------------------	--	--	--	--	----

II

სვადმეტი წლის ქალს	22
სისასული	"
აღზომში	<u>23</u>

1857 წ.

უადის კორი	23
ბუჩუბი	27
იჭიანი	28
მოსოკნელი მსაჯულისადმი.	30

1858 წ.

რისთვის მიუკარხარ	.	31
-------------------	---	----

1859 წ.

მოსოკარა გლასაკი	33
------------------	-----------	----

1860 წ.

მუსთალს	36
შაკი ზღვა	<u>37</u>

1861 წ.

ჩემი ლოტვა	38
ჩივილი	39

III

1862 წ.

თ—ს	41
მადლობა	41
წიკეს გადასული წრეში შემოსულს	42
კითხვას	44

1865 წ.

კპიტაფიას	45
---------------------	----

1868 წ.

საუბარი	46
Она его никогда не любила	47
ღარიბი	49
კუთსეკვა	50
ყასწი	51
გასკკლავს	53
ღვინო	”
ფერსულის სმავედ	55

1869 წ.

წყალი	58
გამოცანა	61

1870 წ.

ერთი კაცის სურათი	62
-----------------------------	----

1871 წ.

მოძგალი და კელა	63
დათვი და ცხურები .	65

1872 წ.

ტრუ მოფიცარს	67
მუნწი გმირი .	68
Визитъ	99

1875 წ.

დაბივიწეუა .	99
გარ დაბივიწეუა	100

1876 წ.

მოძმეთადმი	101
------------	-----

1877 წ.

თაგუბის და კატუბის ომი	103
ვინ შევიყვარო .	110

1878 წ.

ქრთამის წინააღმდეგ .	110
Романъ . . .	<u>114</u>
მოსუცი მატანტალა .	116

გლეხი კაცი და მელა	•	•	•	•	283
საზანდრები	•	•	•	•	285
მგელი და მელა	•	•	•	•	287
ჟიპი და მელა	•	•	•	•	289
ცნობის მოყვარე	•	•	•	•	291
ღორი	•	•	•	•	292
მელა და ზაზუნე	•	•	•	•	293
ღორი წილადობაში	•	•	•	•	295
კირი და ბულბული	•	•	•	•	296
გლეხნი და მდინარე	•	•	•	•	298
მელა და ყურძენი	•	•	•	•	299
მელა და კირი	•	•	•	•	300
გლეხი კაცი და ძაღლი	•	•	•	•	302
კატა და ბულბული	•	•	•	•	304
ჭრიჭინა და ჭიანჭველა	•	•	•	•	305
გმდი, კიბო და თევზი	•	•	•	•	307
მგელი და მწვემსები	•	•	•	•	308
ბერი-კაცი და მოკვამაგირე	•	•	•	•	„
გლეხი კაცი და მკელი	•	•	•	•	309
მგელი და კატა	•	•	•	•	310
მაიმონი და სარკე	•	•	•	•	312
„ „	•	•	•	•	313
ღორი და მკელი	•	•	•	•	314
კირი და გლეხი	•	•	•	•	315
მგელი და წერო	•	•	•	•	317
ჟიპის ბახალა	•	•	•	•	318

ძუნწი და ქათამი	320
მგელი და გუგუელი	321
მაიმუნნი და სათვალეები	323
სპილრა სკერისთაოზე	325
მგელი და კრავი	326
გუგუელი და რაბი	329
კატა და მზარეული	330
გლეხი-კაცი და თსა	333
გლეხი-კაცი და	335
მამალი და მარგალიტი	336
თრითინა	"
რაგული	338
შროშანა და კატის გნუტი	340
რაი ძაღლი	341
ლომი და კოღოები	344
გლეხი გაჭირვებაში	346
წუნია სარძლა	348
ბაყაყენი მთხოველნი მეფისა	352
ძაღლების მეგობრობა	355
გლეხიკაცი და ჰვანაკი	356
მაიმუნნი	357
ვირი	358
მგელი და თაგვის წრეწუნა	361
ყრილობა ერისა	362
რაი ბაღლი	363
ვირი და მგელი	365
რაბლი და მისი დედა	366

კუ და მორიელი	367
დათვი და გლეხი	368
სარბი ქორი	369
ჭურდი შეკრული	370
მესიდე და მწეგმსი .	371
ენა . . .	372
მეფე და მსატკარი .	373
სასწაულთ მოქმედნი	374
მეფე და მისი შვილები	376

1880 წ.

თ. ე — ისას .	118
გამთავრობა	119
გამთავრობა .	144

1881 წ.

*ქრედა-ენა	<u>146.</u>
ციება .	<u>147</u>
შერცხალი	148
აღდგომა	149
ბზობა .	151
გაზაფხული	153
გაზაფხული	154
სადღესობა	155
ზაფხული	157
რთველი	158

VIII

სოფ. მეღ—სას	159
სამშობლო ხეესურისა	161
პურის მოსაკალი	162
რად მითვალწუნებ	163
დმერთო, მასორე	164
რას უჩი მკ ბიჭს, თათარო?	165
ნეტა რას სტირი, დედილო?	166
ყანა	168

1862 წ.

დმერთო, გვიშეკლე	169
რაზე მიწურები, უკნო?	170
ქოროღლი	171
„ქალი-ყვანა“	172
თინას მამითადი	175
სურათი	176
დაკოდილი	178
თანდილას დარდი	179
ჩანჩქარი	”
მოუძვლი ყანა	180
დედაბრის მოთქმა	181
წისქვილი	182
გუთანი	183
სამზითო	184

IX

1883 წ.

მეკვლევი	185
გაზაფხული	187
გაზაფხულის ქუჩილი	”
სათიბი	188
ბერუს ჩაფიქრება	189
სუხიას ფიქრები	”
ღმის მესრე	190
აღსკანს წასვლა	191
ობოლი	193
ტოტას მოთქმა	”
შემილი	194
ბერუს ჩივილი	195
ადები	196
მაკითხვა	198
მმატიება სასწავლებელში	200

1884 წ.

ჯერ შრომა, მერე სტომა	201
ჩიტი	203
დაღა და შვილები	”
სნეული ოჯახი	205
„სმა ღვთისა და სმა ერისა“	206
მებაღური და ოქროს თევზი	207
მოსუცი სიზანი ემაწვილს მემამულეს	221

X

სახორეოს სახელ-კარობა და შექმლება . . .	223
რას შემომცქერა, ძმობილო? . . .	225

1885 წ.

მუხთალი	226
გლოკა	228
სამი და	229
ძაწოდება	230
მონრწნილი	231
ბუფი	232
გოგოს ჭირიმე	?

1886 წ.

მეკენასის სიმღერა	233
ღამის მუხრის სიმღერა	234
დემეტრეს ჩივილი	235
ჭაჭი ის არის	237
მეცხვარე თრიალეთზედა	237
ხინჩლას გალამჭერება ქისტებზედ	240
ღმერთი დიდა ღარიბო	242
მილოცვა ახალწლისა	244
რძალ დედამთილის ჩხუბი	247
კაკუკასია	249
ზაჩანას ვასუხად	251

1887 წ.

მილოცვა ახალი წლისა	253
-------------------------------	-----

XI

მაჯღალაჯუნა .	256
რუცნაური მეჭიანურე .	259
კათხვა-მასუნა .	261
მოარიგი ჯარის სიმღერა .	263

1888 წ.

რას აზრებენებ მაგ ფანდურს	264
სამი სურათი . . .	265
თელუა .	267
ქმნი	270
წიგნი მოწერილი ჯარიდგან	271
სიმღერა	272

1889 წ.

სასჯელის განჩინება	273
მუხთაღს	"

1890 წ.

ნანა	274
ეკავილები სიმღერა .	275
შვიდნი ვართ.	277
შესაწირავი .	279
მეზავრები .	280

უმაჯრესი კორჩეკტურული შეცდომანი

ვერ. სტრ. ზევიდ. სტრ. ქვეიდ. დაბეჟდილია: უნდა იყოს:

7	6	მგსავსად	მსგავსად
17	13	ატკობობელო	მტკობობელო
19	4	გადავხვიე	გადაჰხვიე
24		6 მოუშეებ	მოუშეებ
26		9 უძღვნი	უუძღვნი
30	8	რისთვის	რისთვისა
38	4	ზღვასა	ზღვასა
56	2	სამთელი	სამთელ
63		2 ცოლ-შალი	ცოლ-შვილი
80		7 ერთ	ერთი
86		4 დაუთვალავეთა	დაუთვალავეთა
97		5 გამოწვევაი	გამოწვევაი
99	7	გიახლეთ თქვენა	გიახელ თქვენთან
101		11 საწყლავს	სწყლავს
"		9 თანამგრძობელი	თანამგრძობელი
106		9 შეკრებეს	შეკრებს
124		4 უიჯულო	უსჯულო
145		11 მიჯღ	მიჯღა
156		9 ბაბლინა	ბაბილინა
161		1 სამოთხეზედა	სამოთხეზედა
167		8 სტირის	სტირი
"		9 ჰნახვა	ჰნახვე
174	6	უძგერ	უძგერს
178		6 მინდილს	მინდილს
179		6 ეუშოყა	ეუშოვო
171		6 აღზევის	აღზევის
253		7 ვკლავ	კვლავ
270		12 ჰიკტიკი	ტიკტიკი
272		9 სიცოცგლე	სიცოცხლე

